Проців Олег

Господарсько-правове значення користування мисливськими та рибальськими угіддями Галичини середини XIX – першої третини XX ст.

Івано-Франківськ

2022

Protsiv O.R.

The economic and legal importance of using hunting and fishing lands of Galicia in the middle of the nineteenth and first third of the twentieth century.

Ivano-Frankivsk

2022

УДК 639(09) (477.83/.86)„18/19“

ББК 47 Г (4 Укр3)

П 84

П 84 Проців О.Р. Господарсько-правове значення користування мисливськими та рибальськими угіддями Галичини середини XIX – першої третини XX ст. // Івано-Франківськ, ФОЛІАНТ, 2022 – 303 с.

УДК 639(09) (477.83/.86)„18/19“

ББК 47 Г (4 Укр3)

П 84

ISBN 978-617-7970-86-5

АНОТАЦІЯ

У монографії проаналізовані економічні, соціальні, правові, екологічні аспекти використання мисливських та рибальських угідь у Галичині. Висвітлено практику правозастосування органами державної влади та місцевого самоврядування. Проведено порівняльний аналіз з європейськими країнами. Описано вплив оренди права полювання на організацію мисливських товариств. Висвітлено процес лобіювання громадськими організаціями та політичними партіями інтересів мисливських господарств. Описано особливості організації вольєрних мисливських господарств. Проілюстровано етнічну складову в організації мисливських та рибальських господарств.

Summary

The monograph analyzes the economic, social, legal, ecological aspects of the use of hunting and fishing grounds in Galicia. The practice of law enforcement by public authorities and local self-government is highlighted. A comparative analysis with European countries was carried out. The influence of rental hunting rights on the organization of hunting societies is described. The process of lobbying by public organizations and political parties of interests of hunting farms is highlighted. The peculiarities of the organization of competing hunting facilities are described. The ethnic component in the organization of hunting and fishing farms is illustrated.

ЗМІСТ

		Сторінка
ВСТУП…………………………………………………………………..		8
1.	Законодавство Галичини та європейських країн в частині користування мисливськими угіддями……………………..	10
2.	Економічне значення користування мисливськими угіддями………………………………………………………	74
2.1.	Соціально-економічне значення мисливського господарства в Австро-Угорській імперії кінця XIX – початку XX століття………………………………………	74
2.2.	Соціально-економічне значення оренди мисливських угідь в Австро-Угорській імперії на початку XX століття..	86
3.	Організація полювання у державних лісах Галичини……..	105
4.	Організація оренди мисливських угідь у мисливських товариствах……………………………………………………..	120
5.	Лобіювання мисливських товариств щодо надання у користування мисливських угідь…...……………………..	148
6.	Політичний аспект у частині відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами……………………...	163
7.	Організація вольєрних господарств та порядок полювання	184
8.	Організація рибного господарства………………………….	192
8.1.	Економіка рибальства у Галичині кінця XIX – початку XX століття………………………………………………………..	205
8.2.	Етнічний аспект в організації рибальського господарства ..	207

ВИСНОВКИ………………………………………………………………. 219
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……………………………... 222
ДОДАТКИ …………………………………………………………... 249

ВСТУП

Ключовою проблемою ефективного ведення мисливського господарства є модель формування, на основі якої базується право на добування мисливських тварин та отримання доходів від ведення мисливського господарства. У засадах національної екологічної політики модель ведення мисливського господарства в Україні збереглася ще з радянських часів і вважається невідповідною сучасним ринковим відносинам, показує повну неефективність і гальмує розвиток мисливського господарства в Україні. Три чверті мисливських угідь не мають реального господаря, є гуртовою власністю. Мисливці не зацікавлені вкладати свою працю і кошти в конкретні ділянки мисливських угідь не тільки тому, що вони їм не належать, але й через відсутність гарантії, що результатами праці скористається саме цей конкретний мисливський колектив. Крім того, потенційні можливості наших угідь використовуються вкрай неефективно, а особливо незадовільно ведеться мисливське господарство в системі Українського товариства мисливців та рибалок, що має в своєму користуванні 74% мисливських угідь України (38,3% лісових угідь країни).[1] Саме тому, вагоме значення для ефективного ведення мисливського господарства має надання їх у користування ефективному господарю.

Організація правозастосування органами державного управління у сфері мисливського господарства на сучасному етапі має велике значення. Вона покликана вирішувати певний спектр завдань, а саме: врегулювання відносин на рівні власник землі – мисливець, способи та методи проведення полювань мисливцями, регулювання використання державного мисливського фонду, регламентації контролю органів державної влади тощо.

У вирішенні цих питань значну роль відіграє використання історичного досвіду правозастосовчої діяльності органів державного управління у сфері

[1] Проців О. Р. Мисливство та рибальство Гуцульщини: соціально- економічний аспект / Олег Проців // Розвиток сільських територій Карпатського регіону: стан та перспективи [Текст] : матер. круглого столу (12 грудня 2012 р.) / [упоряд. : О. Я. Гримак, Л. П. Кушнір]. — Львів : СПОЛОМ, 2013. — С. 179—183.

мисливського господарства Галичини та інших зарубіжних країн кінця XIX – початку XX ст.

Галичина, як частина Австро-Угорської імперії, вважалась економічно відсталою адміністративною одиницею, однак досвід організації правозастосування органами державного управління Галичини у сфері мисливського господарства має позитивні сторони, що залишаються актуальними на сучасному етапі державотворення України.

Залишається неврегульованим питання передачі мисливських угідь від одного користувача до іншого після закінчення терміну користування; питання відшкодування вартості будівель, споруд та іншого нерухомого майна, що було придбане або побудоване користувачем мисливських угідь, у разі переходу права користування мисливськими угіддями до іншого користувача мисливських угідь відповідно до статті 30 Закону України «Про мисливське господарство та полювання». Крім того, поза увагою законодавства залишається спосіб оцінки об’єктів нерухомого майна або біотехнічних споруд. Важливо також встановити законодавчо граничний розмір вкладення коштів у нерухомі об’єкти користувачем мисливських угідь.

Використання позитивного досвіду державного управління мисливством у Галичині, у частині надання у користування мисливських угідь, дало б поштовх до розробки нормативно-правових пропозицій щодо організації мисливства в сучасній Україні.

1. Законодавство Галичини та європейських країн в частині користування мисливськими угіддями

Розвиток суспільних відносин у мисливстві тривав з незапам'ятних часів. До Х століття полювання велось для життєвої необхідності, а саме: для їжі та одягу. Дичина тоді була «res nullis», тобто, кожен полював коли і де хотів, а добута дичина вважалась власністю мисливця.

До Х ст. мисливського законодавства не було, лише з початком зародження феодального ладу були встановлені певні правила щодо мисливства. Так, у Польщі, починаючи з часів Болеслава Хороброго (967–1025), лише король мав виключне право полювання по всій країні. Монарх, як виключний власник полювання, перерозподіляв ці права світським і духовним особам. У цей же час запроваджено податок за утримання птахів і псарень. З розвитком феодалізму, а особливо на його пізніх стадіях, привілей полювання переходив також до рук вищих світських і духовних осіб. З передачею великих земельних площ еліті визначалося, що вони отримували право полювати на отриманій землі. Але селян, які не мали своєї землі, і в подальшому навіть близько не підпускали з рушницею до королівських мисливських угідь.

Історик М. Арістов описав особливості полювання у Середньовіччі на слов'янських землях. Так, у Київській Русі, де на великих площах проживало мало населення, право полювання було ліберальнішим, у порівнянні з іншими країнами Європи. Руські князі із давніх часів мали у своєму розпорядженні найкращі місця для полювання (території на берегах Дніпра, Десни і т. д.). Більше того, ці території були визначені у відповідних правових нормах. На цих землях князі утримували своїх ловчих, сокольників, псарів, тетерників, лебединих ловців, зайчатників, а жителі були зобов'язані утримувати княжих ловчих: «Князі руські із давніх часів мали у своєму розпорядженні певні місця, на яких вони полювали. Так, у святої княгині Ольги були свої місця для полювання на ріках Дніпро і Десна, а також вона мала право полювати по всій

тодішній Руській землі».[2] У «Повісті временних літ» описано конфлікт через мисливські угіддя у X ст. Син шведського воєводи Свенельда – Лют заїхав в чужі деревлянські мисливські угіддя, де у 975 році був убитий.

За недотримання мисливських законів було встановлене покарання. На початку право визначало: для покарання браконьєра – смерту кару. За правління Карла VIII, за вбивство людини не карали так жорстоко, як за вбивство чужого оленя або кабана. Але з розвитком християнської цивілізації цю норму не виконували. У «Довіднику мисливця» (1848 р.), записано слова підскарбного Польської Корони – Лютомирського від 1554 р. про те, що «король не хоче, щоб … вовк або олень мав більшу вартість», ніж життя людини. У цьому та інших випадках народний дух долав жорстокість західного права. За Владислава Ягайла (1351–1434) феодальне право змінилося під впливом місцевих звичаїв. При ньому у Кракові був прийнятий закон, який врегульовував час полювання, а саме: було заборонено полювати на зайців на чужій землі від Дня Святого Войцеха (23 квітня) і до збору урожаю. За невиконання цієї норми накладався штраф у розмірі трьох гривень. Таке ж покарання накладалося на того, хто зловив чужого мисливського собаку, забирав чужі капкани чи дичину.[3]

Інші джерела відзначали, що князь мав право надати дозвіл на полювання на чужій землі: про це свідчить відповідний дозвіл Казимира, князя Куявського і Лежинського від 1250 р. Починаючи з XII ст. князі надавали право полювання монастирям, костелам, шляхті. Атрибутом князівського полювання було полювання на тура і зубра. Поступово почалася передача права полювання князями приватним особам. Велике економічне значення мало полювання на бобрів, тому часто для підтримки монастирів їм надавався привілей полювання на цих тварин.

[2] Аристов Н. Промышленность древней Руси. – С.-Петербург, 1866. – С. 1-20.

[3] Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 3-22.

Але поряд з полюванням на копитних тварин, які залишалися привілеєм феодалів, вже у XII ст. часто у документах згадується, що селянин мав обов’язок платити податок від права полювання. Право малого полювання (тобто, на зайців, лисиць, пернату дичину) належало селянам, які за це сплачували податок, що складався зі шкір лисиць, куниць, а найбільше – білок.[4]

У Середні віки звичаєві норми перейшли у правові. Відбувається також усвідомлення економічного значення мисливства для потреб суспільства. У той час заможні прошарки суспільства почали узурпувати виключно для себе право полювання, встановлюючи при цьому норми, що обмежували право полювання для інших верств населення. Набувають чинності так звані регалії – королівські, княжі, відповідно до яких право полювання на великих тварин (venatio magna) належало виключно вельможам, і вони могли це право передавати у власність магнатам і церкві.

Так, 1239 р. князь Мазовецький видав указ, в якому нікому не дозволяв полювати на турів. Поділ дичини на малу та велику у ті часи також коливався в залежності від її чисельності. Так, оленя у найдавніші часи, коли їх було багато, зараховували до малої дичини, а з XIV ст. у зв’язку із зменшенням лісів та популяції оленів, їх зараховували до великої дичини. Право полювання на бобрів знаходилося виключно в руках пануючого князя, який його передавав лише правовим актом іншій особі. Так, наприклад у 1250 р. Болеслав Встидливий дозволяв полювати шляхтичу Клементові на бобрів на його власних землях. В економічному плані в епоху Середньовіччя дичину добували для задоволення потреб армії в їжі, а лицарі почали полювати для свого задоволення. Про важливість мисливства свідчили емблеми мисливських тварин на гербах міст, заснованих у той час.[5]

---

[4] Prawo lowieckie w polsce w wiekach srednich//Przewodnik Naukowy i Literacki: Dodatek do "Gazety Lwowskiej". – 1904. – № 7. – S. 824.

[5] Krawczynski W. Lowiectwo: Przewodnik dla leśników zawodowych I amatorów myśliwych / W. Krawczynski . – Kraków: Druk W.L.Anczyca i spółki, 1924. – S. 7–16.

Для нагляду за дотриманням мисливського законодавства та отримання економічної вигоди князі організували великі мисливські структури із чіткою ієрархією. Для нагляду за полюванням монархи призначали урядовців – венаторів, які знаходилися на вершині ієрархії; далі йшли ловчі та мисливці; у деяких документах зустрічалася посада підловчого. Часто до посади «венатор» додавали назву тієї місцевості, яку він мав в управлінні. Їх завданням була доставка м'яса для князя і його двору. Для князівського полювання необхідно було багато людей, щоб організовувати загінки. Тому князі накладали на населення мисливські повинності.[6]

З часом мисливські норми розлогіше регламентувало право. Так, Литовський статут Зигмунда Першого (1507–1548) ширше описував стосунки у мисливстві. У Галичині будь-яке право, в тому числі і право полювання, регламентували Статути Великого Литовського князівства від 1529, 1566 та 1588 рр.

Так, у статуті 1529 р. у розділі 9 «Про полювання, пущу, бортне дерево, озера, боброве полювання, хмільники, соколині гнізда», що складався з одинадцяти статей. У статті 1 «Незаконне полювання на чужих володіннях» було прописано:

– якщо хто-небудь незаконно полює в чужих володіннях і проти нього будуть приведені незаперечні докази, той повинен заплатити за насильство 12 рублів, а великому князю слід було заплатити винагороду на суму вартості спійманої дичини по ціні, яка подана нижче, тобто, у статті 2;

– якщо б спіймали стрілка зі звірем, вбитим у лісі, то його треба привести до органів влади, а ті повинні були його засудити до смерті на рівні з іншими злодіями;

[6] Prawo lowieckie w polsce w wiekach srednich//Przewodnik Naukowy i Literacki: Dodatek do "Gazety Lwowskiej". – 1904. – № 7. – S.609-622.

– якщо б хто-небудь полював на своїй землі на звіра, а той звір перейшов на чужу територію, то він може переслідувати свого звіра та вбити його і на чужій землі;

– якщо б хто-небудь підстрелив звіра на своїй землі, а той звір перейшов би у чужі володіння, то за своїм підранком мисливиць може піти у чужі володіння.

У статті 2 «Ціна звірів» була встановлена ціна на диких звірів: за зубра – дванадцять рублів, лося – шість, оленя або лань, ведмедя, коня або кобилу – по три, дикого кабана, рись – один, сарну – піврубля.[7]

Жорстоке покарання передбачалось за порушення прав полювання. Однак, хоча й статут Великого князівства Литовського від 1566 р. приписи про полювання було викладено практично в такій же редакції, як і в статуті 1529 р., з'явився суттєвий виняток: відсутність беззаперечної вказівки про смертну кару для стрільця, який незаконно вполював дичину; це питання передавали на розгляд влади. Було зменшене також відшкодування за знищені снасті для вилову птахів з дванадцяти до шести рублів.[8] А вже відповідно до останнього Литовського статуту від 1588 р. смертна кара за браконьєрство була відмінена, бо християнська мораль подолала це право. Також послабились штрафи. Якщо у Першому статуті за крадіжку лягавого собаки призначався штраф у розмірі 12 рублів (526 золотих), то у Третьому – лише 2 копи (42 золотих).

Про важливість врегулювання питання користування мисливськими та рибальськими угіддями можна судити по тому, що його врегулювання внесено до Конституції Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року.[9] Монархи за цей період, в залежності від політичної ситуації у країні, права полювання для шляхти то пом'якшували, то робили суворішим. Слід відмітити, що положення

[7] Статут Великого Князівства Литовського 1529 року [електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Litva/XVI/1520-1540/Statut1529/text9.phtml?id=2278. – Заголовок з екрану.

[8]Статут Великого Князівства Литовського 1566 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: litopys.org.ua/statut2/st1566_11.htm. – Заголовок з екрану

[9] http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html

Литовського статуту діяли до початку XIX століття на території всієї України, і більша їхня частина повторювалася пізніше в «Збірнику малоросійських прав».[10]

До правових земельних відносин відносилось сервітутне право (з латинської — servitus, повинність, зобов'язання). Згідно цього права власник земельної ділянки здавав в оренду можливість проведення полювання на власній земельній ділянці, за що отримував відповідну суму коштів. М. Грушевський у праці «Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків» вказував, що на українських землях у XIV – XVII ст. було досконало розвинуте сервітутне право саме при використанні земельних ділянок для організації різних промислів.[11] Цивільний кодекс Австрії у редакції 1812 року визначав шість видів сервітутів, а саме: полювання, риболовство, вилов птахів; право утримувати на чужій землі стежки для вигону худоби або переїзду; черпання води, напування худоби; випасання худоби; збирання хмизу, жолудів, згрібання листя; вибирання каменю і піску, випалювання вапна.[12]

У Галичині вийшла низка праць, присвячених правовому регулюванню сервітутного права у галузі мисливського господарства та полювання. Зокрема, у Галичині питання використання сервітутів розглядав граф Казимир Водзіцький у праці «Власність та сервітути у Галичині» (1867 р.).[13] Особливого значення користування сервітутним правом набуває з кінця XVIII ст. до середини XIX ст., коли відбувалась парцеляція, тобто, поділ земельних наділів на невеликі паї, які передавались у спадщину.[14] Практично у цей же період у

---

[10] Природоохоронні напрями в державницькій політиці українського козацтва [електронний ресурс]. – Режим доступу: gaidamaky.pp.net.ua/publ/2-1-0-4

[11] Грушевський М. Історія України-Руси в 11-ти томах, 12 книгах / Михайло Грушевський. – Київ: Наукова думка, 1995. – Т.VI: Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. – С.165.

[12] Kodeks cywilny obowiązujący w Austryi od l . stycznia 1812 r. z uwzględnieniem wszystkich zmian i uzupełnień łacznie z trzema nowelami. – Lwów: nakladem F. Koniecznego, 1918. – S.167-168.

[13] Nekrolog // Łowiec. – 1889. – № 11. – S.160-164.

[14] Кульчицький В., Левицький І. Джерела, структура, основні положення Австрійського цивільного кодексу 1811р. / В. Кульчицький, І. Левицький // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: юридична. Вип. 48 /відповідальний за випуск … . – Львів, 2009. – С. 49.

Франції проходить відміна монарших привілеїв на монопольне володіння правом полювання, не зважаючи на власність земельної ділянки. У 1789 році було прийнято відповідний закон, що дозволяв власникам земельних ділянок розпоряджатись правом полювання на них. У наступному 1790 році у Франції прийнято закон про полювання, який встановив жорсткі покарання для порушників правил полювання, а у 1844 році законодавчо були встановлені конкретні дати відкриття та закриття полювання та прописано організацію державного мисливського контролю.[15]

З розпадом Першої Речі Посполитої та входженням у 1772 році Галичини до складу Австрійської імперії змінюється правове регулювання ведення мисливства, зокрема, організація мисливських ревірів, боротьба з порушниками правил полювання, відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами сільськогосподарським товаровиробникам. Одним із перших мисливських законів Галичини був Патент від 28 лютого 1786 року, відповідно до якого право полювання належало виключно власнику земельної ділянки незалежно від їх площі. Слід відмітити, що ця норма врегульовувала право полювання лише між великими землевласниками, так як у ті часи селяни не володіли приватною власністю на землю. Цивільний закон (стаття 295) вважав дичину частиною землі або часткою нерухомості, яка належала власнику землі. Австрійськими патентами, пунктом 20 від 1786 р., п. 10 від 1849 р. і п. 174 Кримінального кодексу несанкціоноване полювання визнавалось крадіжкою. Однак, право чітко встановлювало, що лише право полювання, а не дичина є предметом нерухомості, тому уповноважений з полювання мав право лише на своїй землі ловити дичину. Так, пункт 4 Патенту Австрії від 1786 р. визначав, що власник землі втрачав право власності на дичину, якщо вона перейшла на іншу земельну ділянку. Патент не обмежував мінімально допустиму площу земельної ділянки для права полювання власникам земельних ділянок. У випадку, коли поранена дичина перейшла на

[15] К. Зыков, А Улитин (Полювання во Франции) Охота и охотничье хозяйство (1) 2005 С. 40-43.

чужу ділянку, її забороняли переслідувати зі зброєю. Перната дичина не вважалась цінною, і її можна було виловлювати будь-яким методом, виставляючи сітки на чужій ділянці. Кожному власнику земельної ділянки дозволяли виставляти сильця, копати ловчі ями, але з вимогою вживати заходи, щоб не покалічити при цьому людей.[16]

Диких кабанів зараховували до розряду шкідливих тварин і спеціально їх розводити заборонялось, за винятком вольєрних господарств. Натомість, поряд з вовками та лисицями їх дозволяли добувати за допомогою вогнепальної зброї у будь-який час, а власник мисливського ревіру був зобов'язаний контролювати чисельність кабанів, щоб вони не завдавали збитків сількогосподарським посівам селян. Якщо ця вимога не виконувалась, власник мисливського ревіру сплачував штраф у розмірі 25 золотих та відшкодовував будь-яку шкоду, що заподіяли дикі кабани та хижаки. Крім того, на органи державної влади покладався обов'язок контролювати власників мисливських ревірів, щоб вони не розводили дичину у таких масштабах, щоб вона завдавала збитки сільському господарству.[17]

Для відлякування дичини власники сільськогосподарських посівів мали право обгороджувати власну ділянку парканами, ровами, плотами, але з умовою, що ці пристособлення не матимуть на меті добування дичини. На засіяних полях до збору урожаю забороняли полювати або збирати яйця диких птахів. Якщо власник полювання нехтував цією вимогою, то був покараний штрафом у 25 ринських золотих на користь особи, якій він спричинив шкоду.[18] Власники земельних ділянок мали у будь-який спосіб виганяти зі своєї землі дичину, і навіть у випадках, коли дичина була добута, то власник мисливського

[16] Posiedzenie 1-26 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1895/96 od 28.grudnia 1895 do 8. lutego 1896. - Lwów, 1896, – S.474.

[17] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.379.

[18] Opinia prawna w sprawie odszkodowania za uszkodzenia przez zwierzostan spowodowane// Sylwan. – 1890. – № 5. – S.192.

ревіру не мав права вимагати відшкодування за неї.[19] Власники права полювання самостійно або через свою мисливську охорону відстрілювати бродячих собак.[20] (Додаток № 1).

Для оперативного вирішення питання відшкодування завданих збитків необхідно було повідомити про інцидент гміну, яка призначала відшкодування. Проте ця компетенція гміни проіснувала до 1854 року, після чого відповідно до розпорядження Міністерства рільництва Австрії від 14 липня 1854 року її передали від місцевого самоврядування до органів державної влади. Власник права полювання не міг заборонити власнику земельної ділянки випасати худобу, косити сіно, будувати будинок на своїй ділянці.

Закон забезпечував право власності на дичину і забороняв будь-кому під жодним приводом її привласнити. Стаття 20 Патенту визначала, що незаконне привласнення дичини каралось як злодійство, тобто, застосовувалась така ж міра покарання. Пізніше п. 174 Кримінального кодексу Австрії від 27 травня 1852 року визначає крадіжкою: вилов риби із ставків, на яких заборонено рибалити (штраф – 5 золотих); добування дичини з мисливських ревірів (відповідно до п. 178 – від 6 місяців до одного року тюрми суворого режиму, а при обтяжуючих обставинах – від року до п'яти). На рівні із браконьєром відповідальність несли й особи, які переховували браконьєра. Якщо озброєний браконьєр у мисливських угіддях на вимогу мисливської охорони не склав зброю чи нападав, то мисливцю та мисливській охороні дозволялось застосовувати зброю з метою оборони.

Право полювання, яке включало в себе переслідування, відлов і добування мисливських тварин для власного споживання, а також їх продаж, визначали пункти 1, 4, 5 Патенту для Галичини від 13 лютого 1787 р. У подальшому Галицький сейм видав 30 січня 1875 р. Перший Галицький

---

[19] Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S.19.

[20] Paragraf 43 utawy łowieckiej//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 269-270.

мисливський закон, який містив вимоги мисливського законодавства, визначені Австрійськими патентами.

Правове регулювання відлову птахів відносилось до права полювання і поставало лише в тому випадку, коли власник землі мав право полювати на своїй ділянці. Був заборонений самостійний відлов птахів без дозволу власника земельної ділянки. Це право регламентували у різних країнах Австрійської імперії по-різному. Так, у Чехії не було визначено, що відлов птахів вважається полюванням. А у Тиролі, навпаки, птахи складали предмет полювання.[21] Кожен великий землевласник у Галичині мав право продати, або здати в оренду право полювання на своїй землі. У зв'язку з тим, щоб піддані (кріпаки) не були відірвані від ведення сільського господарства, оренду права полювання їм не віддавали.[22] Крім законодавчого регулювання надання в оренду права полювання питання належало також до компетентних державної виконавчої влади. Зокрема, роз'яснення Міністерства рільництва Австрії від 19 листопада 1873 року (L. 12005) передбачало, що орендар повинен наймати до охорони професійно підготовлених мисливських охоронців. Пункт 14 визначав, що лише за погодженням з державною владою право охорони надавалось особисто власнику або орендарю полювання. Орендар права полювання був зобов'язаний у тримісячний термін після укладення відповідного договору найняти на роботу мисливську охорону. При невиконанні цих вимог договір про оренду права полювання скасовувався. Пункт 17 визначав, що орендувати право полювання могла особа, яка отримала дозвіл на носіння зброї, передбачений Патентом від 24 жовтня 1852 р.[23] Адміністративний трибунал рішенням від 19 червня 1880 року (L. 1123 № 807) дав таке роз'яснення, що мисливські угіддя вважаються

---

[21] Till E. Wykład prawa rzeczowego ausriyackiego (prawo własności, prawo służebności i prawo zastawu). – 2-e wyd. / E. Till – Lwów : Nakładem księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – T. II. – S.177-184.

[22] Słotwiński K.L. Katechizm poddanych galicyjskich o prawach i powinnościach ich względem Rządu, Dworu i samych siebie. – Kraków: zakład nar. im. Ossolińskich, 1832. – S.132-135.

[23] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.369.

суцільними, навіть коли їх перегороджують дороги і річки. У випадку, якщо власник земельної ділянки не володіє правом полювання, так як площа його ділянки менша за 200 моргів, він мав право укласти угоду з власником сусідньої земельної ділянки, власник якої також не мав у власності 200 моргів. При укладанні угоди з власниками сусідніх земельних ділянок з метою виконання вимог мінімально встановленої суцільної площі у 200 моргів можна було отримати право полювання. Вартість оренди повинна визначатись відповідно до ціни яка існувала за оренду права полювання в інших орендованих мисливських ревірах у цій же гміні.[24]

Наступним системним нормативно-правовим актом, що врегульовував полювання, був Патент від 7 березня 1849 року. Він встановив мінімальну суцільну площу для облаштування мисливського ревіру – 200 моргів.[25] Власники менших наділів землі не мали права полювання, більше того, воно передавалось гміні, яка здавала його в оренду, що було передбачено у пункті 7 Патенту від 7.03.1849 р. Відповідно до пункту 8 цього ж Патенту чистий дохід, який отримувала гміна від здачі в оренду права полювання, розподілявся між власниками земельних ділянок пропорційно до їхньої площі.[26]

Організація аукціону належала до компетенції гміни, але якщо та не справлялась із своїми функціями, то ці функції переходили до органів державної влади. На цей час мінімальний термін надання у користування мисливських угідь становить 15 років, а за Австрійським законодавством у Галичині термін оренди права полювання становив не менше п’яти, хоча у деяких виняткових випадках можна було укласти угоду на менший термін. Орендар полювання повинен був сплатити вартість оренди одразу за два роки

[24] Горинь Г. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX -30-ті роки XXст.). – Київ: Наукова думка, 1993. – С.86.

[25] Szawłowski L. Korespondencye//Łowiec. – 1883. – № 3. – S.41.

[26] Ustawy łowiecki. – Lwów: Seyfahrth i Czajkowski, 1894. – S. 14.

наперед та за чотири тижні до початку оренди. Суборенда мисливських угідь була заборонена.[27]

Крім того, цей патент надавав право полювання на чужій землі та на малих ділянках площі, виходячи з принципу, що на малій площі дичину неможливо доглядати. Якщо б хто придбав землі більш як 200 моргів, то він повинен дочекатись, щоб закінчився термін дії попереднього контракту. За звичай мінімальний термін оренди права полювання укладався на три роки, а в середньому – на п'ять років. У випадках, коли власник права самостійного полювання мав 200 моргів землі і продав частину землі, то він втрачав право самостійного полювання і, навпаки, коли власник землі не мав права самостійного полювання у зв'язку з недостатньою площею, при придбанні землі набував право самостійного полювання. Але при цьому відзначалось, що реєстрація мисливського ревіру відбудеться, коли буде докуплено щонайменше 15 гектарів.[28] У роз'ясненні Міністерства рільництва Австрії від 31 липня 1849 року № 342 визначалось, що суцільною (безперервною) площею землі, необхідною для організації мисливського ревіру, вважається земля, яка лежить в одній чи в декількох гмінах, існують умови ходити по цій ділянці, не ступаючи на іншу ділянку. Суспільні дороги, залізничні колії, ріки не можуть бути перешкодою, щоб земельна ділянка вважалась неперервною площею.[29, 30]

Слід відмітити, що Галицьке мисливське товариство вважало вимоги Австрійського патенту від 1849 року щодо мінімальної площі у 200 моргів невідповідними для ефективного ведення мисливського господарства і лобіювали можливість збільшення цієї площі до 300 моргів.[31]

---

[27] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.366-368.

[28] Burzyński E. W sprawie wykonania prawa polowania//Łowiec. – 1887. - № 4. – S.70-71

[29] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.362.

[30] Sprawy krajowe // Gazeta lwowska. – 1892. – № 36. – 16 lutego. – S.1.

[31] Paszkudzki M. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 12. – s.189-191.

Не відбувалось без порушень мисливського законодавства й надання в оренду мисливських угідь. Так, відповідно до п. 4. Розпорядження Міністра сільського господарства від 1852 року виконавча влада мала право не затверджувати акт про проведення аукціону, якщо виявиться, що при проведенні аукціону, була попередня змова між його учасниками з метою зменшення ціни оренди. Орган виконавчої влади Галичини звертав увагу на неприпустимість порушення цієї вимоги.[32] Повноваження надання коментарів щодо виконання права полювання та державне управління мисливським господарством в Австрії відповідно роз'яснення від 14 лютого 1869 р. відносилось до Міністерства рільництва, тоді як до Міністерства внутрішніх справ відносились справи щодо вирішення покарань браконьєрів за порушення правил полювання. Видача дозволів на право носіння зброї органи державної влади видавали відповідно до Патенту про зброю від 24 жовтня 1852 року. Пряме виконання повноважень щодо боротьби з браконьєрством відносились до старост.[33]

Розпорядження Міністерства внутрішніх справ від 25 квітня 1867 року L. 1867 визначало, що суцільна площа земельної ділянки могла складатись із двох господарств, які розташовані по сусідству. Кожному власнику суцільної площі, не менш як 200 моргів, дозволялась полювання на власній землі. Також визначалось, що самостійні мисливські ревіри не можуть бути долучені розпорядженням гміни до гмінних мисливських ревірів. Чистий дохід з гмінного полювання повинен бути розділений кожного року, або на кінець завершенням терміну оренди мисливських угідь між всіма власниками земельних ділянок, які увійшли у цей ревір. У випадку виникнення суперечок при розподілі коштів за оренду мисливських угідь конфлікт вирішувала державна влада, керуючись рескриптом Міністерства рільництва від 22 березня

[32] Orzeczenia wyższych władz w sprawach leśnictwa i łowiectwa// Sylwan. – 1884. – № 10. – S. 367.

[33] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S. 385.

1873 року L.446. Також відповідно до цього документу контроль за виконанням вимог оренди права полювання покладався на гміну. За неналежне виконання державна влада мала право накласти на гміну штраф у розмірі 10-200 золотих ринських.

Одним із вагомих нормативно-правових актів, який врегульовував питання оренди права полювання було Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 15 грудня 1852 р. «Про використання права полювання». Пункт 1 визначав, що виключно через аукціон слід надавати в оренду право полювання на землях, які належать гмінам. Процедура надання в оренду передбачала публічне оголошення в офісі повітової влади та проведення аукціону за три місяці до закінчення терміну оренди попереднім орендарем. Інформацію про проведення аукціону розвішувати у публічних місцях та направляли до потенційних учасників аукціону. Невиконання цих вимог могло бути підставою для скасування результатів аукціону.

Міністерство рільництва Австрії своїм рішенням від 25 червня 1878 року L. 6232 визначило, що керуватись при проведенні аукціону слід Законом про проведення аукціонів від 15 липня 1852 року. Серед іншого у цьому рішенні відзначалось, що відсутність дерев'яного молотка та фахового ліцитатора не дає право визнати аукціон недійсним. У випадку, якщо аукціон на оренду права полювання не дав результату, то державна виконавча влади повинна була вжити всі заходи, щоб право полювання використовувала сама гміна. Пункт 6 визначав, що оренда права полювання повинна укладались на термін не менше, як на п'ять років і лише з дуже важливих причин може укладатись на коротший час, але у жодному разі – не менше трьох років. На переможця аукціону покладався обов'язок за чотири тижні до початку оренди сплатити кошти наперед за два роки, з яких – половина складала оплата, а інша половина – завдаток. Передавати в суборенду право полювання можна було лише з дозволу органів державної влади.

Відповідно до п. 4 Адміністративного трибуналу від 3 лютого 1881 р. L. 81 № 1000 акт оренди права полювання мала затвердити повітова державна

влада. Рішення адміністративного трибуналу від 7 квітня 1878 року L.579 № 247 визначало, що особа, яка запропонувала найвищу ціну за оренду права полювання, набувала це право після затвердження протоколу аукціону у старости. (Додаток № 2).

Рішення Адміністративного трибуналу від 27 грудня 1877 р. L. 1759 № 180 визначало, що у випадку смерті орендаря права полювання це право переходило до його спадкоємця.

Орендар права полювання відповідно до п. 5 Патенту від 7 березня 1849 року повинен під особисту відповідальність встановити контроль над мисливським ревіром шляхом прийняття на роботу відповідних мисливських охоронців. Найнятих на роботу мисливських охоронців необхідно було представити на затвердження державній повітовій владі[34]. З'явилась й імперативна вимога до орендарів мисливських угідь щодо утримування фахової мисливської охорони. Так, Міністерство рільництва Австрії розпорядженням від 18 червня 1874 року L. 7005 роз'яснювало термін «фаховий мисливський охоронець», тобто, особа, яка склала державний екзамен з мисливства, або яку староста повіту визнав придатною для охорони мисливських угідь. Розпорядження від 19 листопада 1873 року L. 12005 забороняло працювати у мисливській охороні особам, які не вміють вправно полювати.[35] Крім того, особа, яка претендувала на посаду мисливського охоронця, відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ Австрії від 19 листопада 1873 року L. 12005 повинна була отримати дозвіл на зброю. (Додаток № 3).

У дозволі на зброю було вказано, що староста повіту діяв від імені його Імператорської Високості. У бланку дозволу на зброю містились такі дані:

[34] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.368-369.

[35] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.365.

назва повіту, ім'я та прізвище особи, що отримала дозвіл, її місце проживання, термін дії дозволу, підпис керівника повіту.[36]

Мисливський чи лісовий охоронець мав право використовувати зброю лише у тому випадку, коли він носив форму встановленого зразка (Розпорядження Міністерства внутрішніх справ Австрії від 2 січня 1854 р.) Мисливських охоронців стосувались й певні моральні перестороги, а саме: мати бездоганну репутацію, відсутність судимостей за вбивство, розбої, перебування у в'язниці більше шести місяців. Функції мисливського охоронця не могли виконувати особи молодші 20 років, з поганим зором та пам'яттю, схильні до пияцтва, азартних ігор, спекуляцій, з фізичними вадами. Лише після складання відповідної присяги мисливському охоронцю видавали відповідне посвідчення. (Додаток № 4). Аналогічні посвідчення видавались рибальським охоронцям. (Додаток № 5).

Ведення реєстру мисливських охоронців було покладено на органи державної влади, а власники мисливських господарств повинні були повідомляти про прийняття або звільнення мисливського охоронця. За невиконання цієї вимоги на них накладався штраф у розмірі 2 – 10 золотих (Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 1 липня 1857 року № 124).[37]

Патент від 1849 року визначав, що при завданні збитків дичиною сільськогосподарським угіддям відшкодування сплачувалось виключно сільськогосподарським товаровиробникам.[38] В подальшому ця вимога була відкоректована розпорядженням Міністерства рільництва Австрії від 18 червня 1861 року L. 11750. Так, за збитки, завдані фруктовим садам, відшкодування не

---

[36] O fabrykacyi, handlu i posiadaniu broni. // Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.763-768.

[37] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.374.

[38] Opinia prawna w sprawie odszkodowania za uszkodzenia przez zwierzostan spowodowane// Sylwan. – 1890. – № 5. – S.192.

сплачувалось, оскільки їх власники повинні були самостійно забезпечити, щоб дикі тварини туди не потрапляли. Власники вольєрних господарств, які розводили диких кабанів, відповідно до рішення Міністра рільництва Австрії від 28 квітня 1872 р. L. 3035 відшкодовували збитки у випадку випуску кабанів з мисливських вольєрів і заподіяння ними збитків.[39] Власник мисливського ревіру відповідно до розпорядження Міністра внутрішніх справ Австрії від 1 жовтня 1870 р. L. 14183 у випадку розмноженням великої кількості дичини, яка завдала шкоду лісовим насадженням, повинен був також відшкодувати збитки не лише власникам земельних ділянок, з яких складався мисливський ревір, але також і сусіднім.

Для визначення суми спричинених збитків були призначені відповідні таксатори. Їхню працю відповідно до розпорядження Міністра внутрішніх справ Австрії від 22 липня 1876 р. оплачували у кожному конкретному випадку власники мисливських господарств.

30 січня 1875 року Галицький сейм найпізніше з усіх провінцій Австро-Угорської імперії[40] прийняв перший Мисливський закон, який регламентував ведення мисливського господарства.[41] Велике значення у цьому Законі приділялось регламентації надання у користування права полювання. Так, стаття 3 визначала, що до оренди полювання можуть бути допущені особи, які відповідають певним вимогам. Гміні було заборонено самостійно орендувати право полювання. Акт про оренду мисливських угідь мав бути затвердженим державною повітовою владою (стаття 4). У випадку, коли аукціон не визначав орендаря права полювання, органи державної влади повинні були застосувати інші підходи у визначенні орендаря права полювання (стаття 5). Мінімальний термін оренди становив п’ять років, і лише з поважних причин міг становити

[39] Paszkudzki M. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 12. – S.189-191.

[40] Z Sejmu//Sylwan. – 1884. – № 10. – S.366.

[41] Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S.6.

менше трьох років (стаття 6). Орендар права полювання повинен був сплачувати орендну плату, визначену виключно в грошовому еквіваленті. Оплату коштів орендар мав сплатити за два роки вперед. Оплата за перший рік вважалась орендною платою, а за другий рік – заставою. Заставу можна було подати в державних паперах (облігації, акції) відповідно до курсу на день укладення угоди (стаття 7). Стаття 8 визначала, що оплату слід вносити наперед, не раніше як за чотири тижні до закінчення терміну кожного року оренди. У випадку несплати оголошувався новий аукціон на оренду права полювання, причому вартість організації аукціону сплачував попередній орендар. Заставу та оплату за оренду необхідно було подати до фінансового управління. Надану заставу повертали орендарю права полювання після закінчення терміну оренди. З суми застави можна було стягнути штрафи, які були накладені на орендарів за неналежне виконання покладених обов’язків, або завдані збитки під час оренди права полювання (стаття 9). У випадку, коли орендар права полювання добре справлявся зі своїми обов’язками, йому дозволяли продовжувати оренду права полювання без організації аукціону. Кошти, отримані за оренду права полювання, розподіляли пропорційно між власниками земельних ділянок, з яких складався мисливський ревір (стаття 11). Стаття 12 визначала, що без дозволу державної влади було заборонено передавати у суборенду право полювання іншим особам. За порушення правил оренди права полювання державна влада мала право покарати винного штрафом від 25 до 200 золотих. У випадку, коли орендар не мав коштів для оплати накладеного на нього штрафу, його замінювали арештом з розрахунку – п’ять золотих за один день арешту.[42]

Органи місцевого самоврядування Львова у 1887 році для запобігання браконьєрства перевіряли членів товариств мисливців. У випадку, якщо було зафіксовано, що члени мисливського товариства були помічені на браконьєрстві, мисливські угіддя в оренду не надавались.[43] Органи державної

[42] Ustawy łowiecki. – Lwów: Seyfahrth i Czajkowski, 1894. – S. 14.

[43] Kłusownictwo // Gazeta lwowska. – 1887. – № 280. – 9 grudnia. – S.4.

влади виявляли також фіктивні договори оренди права полювання, які укладали з метою отримання довідок про походження дичини.[44]

Тогочасні аналітики зазначали, що закон сприяв збільшенню популяції мисливських тварин. Цьому сприяло встановлення термінів полювання та заборон на добування мисливських тварин. Селянам було заборонено використовувати капкани, сильця та подібні методи полювання. Через зростання чисельності мисливських тварин різко зросли звернення до органів влади з вимогою відшкодування селянам збитків, спричинених дичиною.

Мисливський закон від 5 березня 1897 р.,[45] що діяв на території Галичини, і визначав порядок організації мисливського господарства та відповідно реалізації права полювання. Так, до права полювання відносились право догляду за мисливськими тваринами, їх пошук, переслідування, добування та привласнення добутої дичини (ст. 1). Право полювання надавалось власнику земельної ділянки, який міг його реалізувати самостійно або через здачу його в оренду (ст. 3). Але при цьому виставляли певні вимоги щодо реалізації права полювання, а саме: самостійне право полювання особи, яка мала у приватній власності не менше 115 га землі цілісної площі. Закон надавав такому суб'єкту право проводити полювання самостійно, не зважаючи на його статус фізичної чи юридичної особи, а також у кооперації з кількома такими ж суб'єктами. Таке саме право самостійно організовувати полювання мала також гміна (територіальна громада), але лише на земельній ділянці, яка відносилась до території ґміни, за умови, що загальна площа земельної ділянки складала щонайменше 115 гектарів. Дороги, залізниці, ріки, струмки, канали та інші перешкоди не вважалися перерваною площею мисливських угідь, якщо можна було дістатися з однієї частини мисливського ревіру в іншу.

Ведення мисливського господарства було дозволене у вольєрах за умови, що вони добре обгороджені та обмежують вихід тварин на волю. У

---

[44] Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 2. – S.29.

[45] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków : Wisła, 1898. – 48 s.

цьому випадку можна було не дотримуватися мінімально встановленої площі у 115 га.

Реєстрацію самостійних та ґмінних ревірів встановлювала державна повітова влада. Угоду на оренду мисливських угідь укладали терміном на шість років. (Додаток № 6). До обов'язків державної повітової влади належала організація проведення аукціону з оренди права полювання та своєчасне інформування зацікавлених осіб через оголошення на території свого офісу, а також в інших суміжних ґмінах не пізніше шести місяців до закінчення поточного терміну оренди. (Додаток № 7). Для отримання права полювання претенденти протягом чотирьох тижнів могли подавати заяви до повітової влади, після чого державна повітова влада виносила рішення. Крім того, державна повітова влада зобов'язана була розглядати подання ґмін про створення мисливських ревірів. Для ухвалення рішення про створення мисливських ревірів державна (виконавча) повітова влада мала у своєму розпорядженні шість тижнів. У виключних випадках вона мала повноваження долучати до мисливського ревіру незаявлені неужитки, якщо вони належали одному власнику мисливських угідь. У випадку, якщо ґмінний мисливський ревір мав площу меншу за 115 га, то державна влада мала право долучити до нього сусідні з ревіром землі без оголошення аукціону і заплатити власнику землі вартість оренди, заявленої на останньому аукціоні. Слід відмітити, що перші проекти мисливського закону передбачали 60 гектарів, але цю позицію не підтримало Міністерство рільництва Австрії.[46]

Державна повітова влада здійснювала оренду ґмінних полювань. У містах, що керувалися власними статутами, й у 30 містах, що підлягали ґмінному закону № 24 від 13 березня 1889 р., оренду здійснював магістрат через публічний аукціон. При проведенні аукціону оформляли типовий акт, встановлений намісництвом. Магістрат встановлював ревіри для полювання і

[46] Projekt ustawy łowieckiej//Gmina. – 1908. – № 29. – 10 paździemika. – S.2.

проводив аукціон на землях, що входили до ґміни. Перед проведенням аукціону державна повітова влада була зобов'язана подати відповідне оголошення, в якому містились такі дані: межі мисливського ревіру, термін надання в оренду права полювання, початкову ціну, суму для внесення застави, час і місце проведення аукціону. Це оголошення розповсюджували по цілому повіту через найпопулярніші газети, щоб привабити велику кількість учасників та отримати найбільшу суму за оренду. Про час та місце проведення аукціону треба було повідомити керівництво ґміни і власників приватних земельних наділів, а також уповноваженого працівника повіту, щоб відрядити його на аукціон.

До аукціону щодо права оренди ґмінного полювання допускалися фізичні особи, державні організації, товариства мисливців, які діяли відповідно до затверджених владою статутів. Не мали права орендувати право полювання малолітні, наймані працівники, що не працювали на постійній основі; незаможні, які утримувалися за рахунок соціальної допомоги доброчинних організацій або за рахунок фондів ґміни; психічнохворі та алкоголіки; особи, які упродовж останніх трьох років відбули покарання за злочини проти особи та майна; особи, які три роки тому відбули покарання за неправильне поводження з вогнепальною зброєю або були визнаними у крадіжці; особи, які були визнані у повторному порушенні норм мисливського закону протягом двох років від останнього порушення (ст. 15).

На підставі акту проведеного аукціону оренду ґмінного полювання надавали учаснику, який запропонував найбільшу суму (ст. 16). Акт проведення аукціону можна було оскаржити упродовж 14 днів у Галицькому намісництві. При визнанні намісництвом аукціону недійсним повітова влада повторно організовувала аукціон (ст. 17).

За відсутності охочих орендувати ґмінне полювання за визначеною ціною при проведенні першого аукціону протягом 30 днів проводився другий аукціон, на якому ціну виставляли з 25-відсотковою знижкою. Якщо й тоді не було результату, то повітова влада разом із керівництвом ґміни узгоджували, яким чином надавати в оренду право полювання (ст. 18). Суму річної оренди

права полювання виплачували ґміні за чотири місяці до початку оренди права полювання. Якщо переможець аукціону не оплатив визначену суму під час проведення аукціону чи у визначений термін, то повітова влада у 14-денний термін проводила повторний аукціон, а застава втрачалася (ст. 19).

Керівництво ґміни протягом чотирьох тижнів після отримання орендної плати скликало у відповідний спосіб власників землі, що входила до мисливського ревіру, і розподіляло пропорційно кошти між ними (ст. 21).

Більш широкі повноваження надавались у державному регулюванні мисливства повітовій владі: право припинення права оренди полювання при недотриманні орендарем умов (невиплата у визначений час суми за оренду права полювання; невідповідність закону, а саме: п. 30 – відсутність нагляду за проведенням полювання; повторне порушення цього закону; втрата орендарем права на отримання мисливського квитка). Мисливські квитки не видавали: малолітнім, працівникам, які не мали постійного заробітку, а також незаможним, які користувалися соціальною допомогою; душевнохворим, алкоголікам, громадянам, які не мали права отримати посвідчення на носіння зброї; злочинцям упродовж п’яти років після відбування покарання за злочин проти особи або майна; особам, які протягом двох років були покарані за повторне порушення вимог охорони звірини (стаття 85).[47] При ухваленні повітовою владою припинення угоди про оренду у 14-денний термін необхідно було оголосити аукціон.

Впровадження у життя перших мисливських законів у Галичині визначає правовий статус мисливської охорони. Так, Мисливський закон від 1897 року (стаття 30) визначав, що орендарі гмінного полювання були зобов’язані у тримісячний термін після отримання права полювання організувати мисливську охорону з відповідною кількістю осіб і представити їх для затвердження повітовій владі. Стаття 32 визначала, що особи з числа мисливської охорони, які були затверджені і склали відповідну присягу, мають

[47] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. - Kraków: Wisła, 1898. - S. 45-18.

право під час виконання службових обов'язків носити мисливську зброю. Зброю можна використовувати супроти третіх осіб лише у випадку нагальної і слушної потреби.[48]

Без дозволу повітової влади було заборонено надавати в суборенду орендовані мисливські угіддя як за відповідну оплату, так і за участь в отриманні доходів (ст. 22). У разі смерті власника права полювання його спадкоємці були зобов'язані у двомісячний термін звернутися до повітової влади для переоформлення права власності. У разі неявки спадкоємців оголошувався новий аукціон (ст. 24).

За рішенням повітової влади та за погодженням з керівництвом ґміни право гмінного полювання могло бути продовжене без аукціону після закінчення терміну оренди на наступні шість років за умови, що орендар погоджувався оплачувати оренду на 10 % вищу, ніж вона була до цього часу (ст. 29).[49]

У кожному мисливському законі велика увага приділялась площам мисливських господарств. Так, Мисливський закон 1909 р. визначав мінімальну площу для самостійного ведення мисливського господарства у 115 га, а Мисливський закон Республіки Польщі 1927 р. зменшив її до 60 га суцільної поверхні землі, якщо місцевість складалася з полів і городів. Для спільних мисливських господарств (господарства, якими володіли кілька землевласників) площа становила 250 га, хоча у виняткових випадках дозволяли зменшувати її до 75 га.[50]

---

[48] О.Р. Проців До історії діяльності мисливської охорони в Галичині середини XIX- першої третини XX ст.//Актуальні проблеми державного управління Збірник наукових праць Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. - Харків. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2010. – № 1 (41). – с. 25-28.

[49] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków : Wisła, 1898. – 48 s.

[50] Лоїк Г. К. Державне регулювання реалізацією сервітутів на оренду мисливських угідь у Галичині: історико-правовий аспект / Г. К. Лоїк, О. Р. Проців // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 26 / за заг. ред. проф. В. С. Загорського. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — С. 184—195.

За формою організації мисливські господарства (ревіри) поділялися на: самостійний мисливський ревір (власник землі виконував вимоги щодо мінімальної площі, необхідної для організації мисливського ревіру); спілковий (утворювався на території земельних ділянок кількох власників, що були меншими, ніж це було необхідно для організації самостійного мисливського ревіру, але в сумі разом складали необхідний мінімум площі мисливського ревіру) та ґмінний (складався із земельних ділянок, які належали ґміні). Відповідно до Мисливського закону 1909 р. власник земельної ділянки не мав права відмовитися від того, щоб його землі не входили в жоден мисливський ревір. Всі інші землі, що знаходилися на території ґміни і не входили у спільний і ґмінний мисливський ревір, входили у збірний мисливський ревір, в якому право полювання можна було здати в оренду або виконувати полювання через уповноваженого мисливця. Продукція полювання або кошти за оренду права полювання розподілялися пропорційно між власниками земельних ділянок.

У Мисливських законах Галичини 1875 та 1897 р. були вимоги про відшкодування збитків, завданих дичиною. Проте ці зміни на практиці не надто відстоювали інтереси селян, тому мисливське питання набуло політичного забарвлення. Воно стало найпопулярнішим й найрезультативнішим гаслом народників супроти консервативних урядів на тисячах віч. Вже у 1902 р. у Галицькому сеймі з’явилась пропозиція щодо змін до Закону 1897 р. Завдяки польським і українським народникам Мисливський закон сильно просунувся у питанні захисту інтересів селян перед мисливцями. Поступово та зі зростанням політичної сили сільського населення велась боротьба проти мисливського промислу, який для народу складав доволі значні збитки, а для суспільної еліти, яка керувала країною, став символом їх соціальної переваги.

Прийнятий Галицьким сеймом у 1907 р. Мисливський закон не був схвалений монархом, і його проект повторно повернувся на обговорення до сейму, але більш ґрунтовних змін до цього закону внесено не було.

Хоча мисливство, як інформував журнал «Наука і життя» за 1910 р., не мало такого економічного значення, як рибальство, проте дичина майже без

винятку утримувалась за рахунок сільського та лісового господарства, часто спричиняючи великі шкоди цим господарствам, що й призводило до конфліктів. Оскільки мисливство взагалі вважалось відпочинком заможних людей, то метою мисливського законодавства було регулювання спірних питання при відстоюванні інтересів: з однієї сторони – сільськими та лісовими господарством, з іншої сторони – мисливцями. Цієї суперечки в суспільстві вдалось би уникнути, якщо б мисливство не було тісно пов'язане із власністю на землю, а власник міг би вирішувати, чи має він намір утримувати дичину і займатись мисливством за рахунок сільського та лісового господарства. Але в Галичині, як й по всій Європі, більшість земельних ділянок були настільки роздробленими, що не могло бути й мови про виконання права полювання кожним власником земельної ділянки. Для догляду за дичиною необхідна була велика площа, так як дичина знаходилась в постійному русі.

Головним нововведенням Мисливського закону 1909 р. було утворення мисливських спілок, що складалися з дрібних землевласників на чолі з обраним керівництвом. Така мисливська спілка володіла 115 га безперервної земельної площі. Відповідно до вимог Закону мисливська спілка реєструвалась у повітового старости, і таким чином, орендувала право полювання не менш, як на шість років. Полювати при цьому мали право всі члени спілки. Такі норми у Чехії були запроваджені на сорок років раніше (чеський Мисливський закон 1866 р.). [51, 52]

Тогочасні дослідники вказували, що Мисливський закон 1909 р. більше захищав права селян через механізм організації у ґміні аукціону зі здачі в оренду права полювання у спільному мисливському ревірі. Організатором аукціону був керівник ґміни, який завжди прихильніше ставився до селян, які його вибирали, ніж староста, який був представником державної виконавчої

---

[51] Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi//Łowiec. – 1908. – № 9. – S.97-99.

[52] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

влади. Цей закон передбачав відмову в оренді права полювання лише особі, яка не могла отримати дозвіл на зброю, тоді як в попередньому Мисливському законі існувала низка інших вимог щодо права оренди права полювання.

Старостам, тобто, державній виконавчій владі, Мисливський закон надавав великі повноваження та контроль над мисливськими спілками. Вони спонукали власників до оренди землі, якщо це було необхідно для ефективного ведення мисливського господарства.[53] Стаття 18 визначала, що мисливські ревіри – як самостійні, так і спільні, встановлювала державна повітова влада. Керівник ґміни (війт) діяв відповідно до покладених на нього обов’язків. Якщо мисливський ревір не був зданий в оренду, то відповідно до ст. 23 державна повітова влада мала повноваження призначити уповноваженого мисливця для виконання полювання у спільному мисливському ревірі. Цей мисливець був зобов’язаний відстрілювати дичину для продажу, щоб кошти, виручені за реалізацію продукції полювання, пропорційно розподілити між власниками земельних ділянок.[54] На думку тогочасних дослідників, надання права полювання уповноваженому мисливцеві мало різко негативне економічне значення. У господарствах, в яких отримували по 200-400 крон оплати, вона знижувалась до 5-10 крон за рік.[55] Так, у статті «Новий мисливський закон» (1910 р.) відзначалось, що прийнятий Мисливський закон буде мати негативні наслідки, так як при проведеній децентралізації у повітової влади відібрали функції щодо проведення аукціонів, а демократичне управління не принесе бажаних результатів. На підтвердження автор статті відзначав, що відповідно до п. 13 Закону власникові земельної ділянки у 4 гектари належить 1 голос, від 4 до 8 – два голоси і так далі, за кожні 4 га додавали ще по одному голосу, але із застереженням, що одному члену спілки не може належати більше половини

[53] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S.7-10.

[54] Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi / R. Balko // Łowiec [Tekst]. — 1908. — № 9. — S. 98.

[55] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S.7-10.

голосів від загальної кількості решти членів спілки, що мало негативні наслідки. Наприклад, коли власник земельної ділянки площею 400 га землі який приєднується до ділянки у 100 га, не має механізму впливу на спілку, хоча й переважаюча частина мисливських угідь складається з його земельної ділянки. Але покращенням для селян стали норми, викладені у статті 23: для дотримання умов контракту орендар права полювання повинен оплатити заклад у розмірі однорічного права полювання, а стаття 26 передбачала оплату вартості оренди на наступний рік наперед за 14 днів до закінчення терміну полювання. За несплату у визначений термін угода про оренду права полювання вважалась розірваною.[56]

Суттєвою відмінністю Мисливського закону 1909 р. від попереднього було те, що законодавчо під тиском селян аукціон з надання в оренду спільного мисливського ревіру проводила ґмінна влада, тоді як відповідно до Мисливського закону 1897 р. ці повноваження належали державній повітовій владі. Термін надання права полювання становив не менше шести років. Новизна закону 1909 р. полягала ще й у тому, що мисливська спілка мала право найняти уповноваженого мисливця, який би здійснював полювання на рахунок мисливської спілки. Право затвердження уповноваженого мисливця належало повітовому старості.[57]

Для належного виконання вимог мисливського законодавства Галицьке намісництво акцентувало увагу керівників повітів на тому, що Мисливський закон від 1909 р. передбачає надання права полювання мисливським спілкам виключно через аукціони. Найголовнішим, на думку намісництва, було те, щоб надання права полювання в оренду було законним, а орендар ефективно вів мисливське господарство та дбав про збереження дичини. Хоча, існувала й небезпека, що новостворені мисливські спілки не будуть справлятися з цими

[56] Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 23. – S. 272-273.

[57] Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi / R. Balko // Łowiec [Tekst]. — 1908. — № 9. — S. 99.

завданнями. Через те Галицьке намісництво наказало керівникам повітів посилити контроль за новоутвореними мисливськими спілками, щоб їхня діяльність не призвела до зменшення популяції мисливських тварин і до деградації мисливської галузі. Суттєвим недоліком Мисливського закону від 1909 року було те, що при можливості проведення полювання лише мисливськими спілками, за ними не передбачався жоден контроль. Завданням державної повітової влади став контроль за діяльністю мисливських спілок та моніторинг їх рішень, але у зв'язку з тим, що органи повітової влади не мали належного досвіду і засобів, ця норма закону, на думку Галицького мисливського товариства, не буде виконуватись, все зведеться лише до формальних перевірок.[58]

Для оподаткування лісових ревірів, керівники державних лісів повинні були повідомити гміну про надання в оренду права полювання і повідомити на який час надалось це право полювання.[59] Відповідно до закону суму оренди слід було поділити між власниками земельних ділянок пропорційно до їхньої площі, з якої складався мисливський ревір, але на практиці ці гроші йшли на рахунок гміни.[60] Окремо правила щодо оплати за користування мисливськими угіддями існували в окремих гмінах. Так, гміна міста Кракова встановила, що на виконання розпорядження Міністерства внутрішніх справ від 11 серпня 1923 року вартість податку за користування мисливськими угіддями становить 30 грош за 1 гектар. Податок слід було сплачувати двома частинами, а саме: протягом перших чотирьох тижнів кожного півріччя.[61]

Велику шкоду мисливському господарству завдала Перша Світова війна.[62] Дослідник Ройхер вказував, що під час воєнних дій заборонили

---

[58] Memorjał//Łowiec – 1910. – № 10. – S. 114.

[59] Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 23. – S.272-273.

[60] Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

[61] Statut dla poboru podatku komunalnego od wykonywania prawa polowania na obszarze stoi. król. miasta Krakowa 18.01.1926 L. 278/926 // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1926. – № 1 (31. stycznia). – S.2.

[62] Marcinków J. Jeleń karpacki//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 13-15.

полювання. Тому з'явилось питання цивільно-правового характеру: якщо не можна полювати, то чи орендарі мисливських угідь повинні платити за оренду мисливських угідь. У всіх законодавствах земель Австро-Угорської імперії передбачалась оплата оренди права полювання наперед. З іншої сторони, відповідно до цивільного кодексу, власники земельних ділянок мають надати орендарям право використання земельних ділянок для ведення мисливського господарства, але вони цього зробити в силу обставин не змогли. Тож сплачені наперед власникам земельних ділянок або гмінам кошти потрібно повернути. Для врегулювання питання оренди права полювання під час Першої Світової війни вийшло Розпорядження Галицького намісництва L. XVIb 59.619 про те, що за оренду права полювання підчас воєнних дій не потрібно сплачувати, так як воно на практиці не виконується. Також Галицьке намісництво звернулось листом до всіх старостатів, гмін та керівників магістратів Львова і Кракова з Розпорядженням від 17 серпня 1914 року L. 19422. Воно зобов'язувало мисливців здати старостам або поліції зброю, оскільки вони не мають можливості полювати та отримувати надходження від оренди права полювання. Лише відповідно до Розпорядження від 26 вересня 1915 року L.XVIa 110884 кільком особам повернули зброю, і вони отримали право проводити полювання.

Оскільки через воєнні дії право полювання фактично не виконували, то й вартість оренди права полювання слід було зменшити, або взагалі не сплачувати кошти за період, коли орендарі не могли користуватись правом полювання.

Посилаючись на форс-мажорні обставини та на статті 1104, 1105 Цивільного кодексу, орендарі права полювання звільнялись від договірних зобов'язань щодо плати за оренду права полювання.[63,64]

Аналіз історичної літератури показав, що у Галичині при наданні мисливських угідь в користування часто траплялись зложивання. У випадку, коли на території гміни було багато дичини, за хабарі право полювання

[63] Łowiec – 1915. – № 15-16. – S.127.

[64] Dzierżawy polowań w czasie wojny // Łowiec. – 1916. - № 7-8. – S.55.

надавали штатним мисливцям, і вони відстрілювали практично всю дичину. Після того, як дичина була вибита, ухвалювали рішення про надання в оренду мисливських угідь. Відповідно також за хабарі надавли в оренду мисливські угіддя за 5 або 10 крон, тоді як їхня ринкова ціна сягала в середньому 200-400 крон.[65]

З 1918 по 1927 рік на території Галичини діяв Мисливський закон, прийнятий Галицьким сеймом за часів Австро-Угорської імперії, тобто, у 1907 році. В інших частинах Другої Речі Посполитої мисливство вели відповідно до законів тих адміністративних одиниць, з яких вона утворилась. Відповідно до статті 50 таких тварин, як вовки, видри, куниці, тхори, горностаї, ласки, кролики, яструби, сороки, ворони, можна було добувати цілий рік. Також закон дозволяв знищувати яйця та пташенят вищеназваних птахів. Цих тварин власнику землі дозволяли добувати на відстані до 100 метрів від своєї забудови (стаття 50). Стаття 72 визначала, що у випадку завдання вовками і дикими кабанами великої шкоди людям, власник або орендар мисливських угідь не вживатиме відповідних заходів для їх винищення, тільки воєвода мав право організувати облавне полювання на ці види.[66]

Умови оренди права полювання визначали службові інструкції для надлісничих державних лісів, яка була прийнята у 1919 році. Відповідно до статті 127 орендар повинен був вживати заходи щодо збільшення популяції тварин та риби. Чисельність дичини потрібно було збільшувати лише до певного рівня, щоб не завдавати збитків лісовому господарству. На орендованих лісових угіддях лісовій охороні було заборонено відстрілювати хижаків без дозволу орендаря. Дохід з полювання можна було отримати або через надання в оренду права полювання, або через продаж добутої дичини мисливським персоналом (стаття 128). Оренду права полювання визначали на

[65] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921.

[66] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 13.

конкурсі (аукціоні), а затверджувало Міністерство рільництва (стаття 129). При визначенні переможця потрібно було враховувати не лише, хто запропонує найвищу ціну, але й також кваліфікацію претендентів на отримання мисливських угідь. Також в угоді про оренду права полювання потрібно було прописати: місця полювання, кількість добутої дичини, обов’язок знищення хижаків.[67]

Певні особливості при оренді права полювання були й у Галичині на території державних лісів. Відповідно до розпорядження Міністерства рільництва від 11 липня 1919 року про оренду полювання всі мисливські угіддя були поділені на шість категорій, в залежності від якості:

1. Державні лісництва, в яких крім іншої дичини постійно перебувають або переходять лосі, рисі, вовки та глухарі;

2. Мисливські угіддя, де постійно перебувають олені або кабани;

3. Мисливські угіддя, де крім іншої дрібної дичини перебувають козулі, фазани або рябчики;

4. Лісові угіддя, в яких перебуває дрібна дичина (лисиця, тетерук, куріпка, болотні водоплавні птахи);

5. Озера, стави і річки з водним або болотним птаством;

6. Поля і пасовища.

Угода укладалась на 6 років, причому оплата за оренду мала підніматись, кожних два роки в такий спосіб:

Для першої категорії

Роки оренди	Вартість за 1 га
1-2 рік	1 марка
3 рік	3 марки
4-5 рік	4 марки
6 рік	3 марки

Для другої категорії

[67] Dziennik urzędowy ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych Rzeczypospolitej Polskiej // Instrukcjia służbowa dla nadleśniczych lasów państwowych. 1919 № 25 S.674.

Роки оренди	Вартість за 1 га
1-2 рік	2 марки
3 -4 рік	2 марки
4-5 рік	3 марки
6 рік	4 марки

У розпорядженні також вказано, що у мисливських угіддях, де є багато дичини, вартість оренди права полювання слід підвищити. Мисливські угіддя, в яких на момент виходу Розпорядження знаходяться лосі, олені, глухарі, не можуть надаватись в оренду. Дирекція лісового господарства була зобов'язана направити до Міністерства рільництва лист, вказавши такі місця з описом чисельності тварин та визначенням місць для презентаційних полювань для високопосадовців Другої Речі Посполитої. При укладанні контрактів потрібно було передбачити можливість полювання для одного мисливця з Міністерства рільництва. Всі проекти рішень про оренду права полювання повинні бути направлені до Міністерства рільництва на затвердження.[68]

Наступний чинний на території Галичини, що на той час входила до складу Другої Речі Посполитої, Мисливський закон був прийнятий 3 грудня 1927 р. Відповідно до нього визначалося, що полювання – це привласнення дичини чи її частин (рогів, яєць і т. п.), переслідування, добування, відстріл, а також інші дії, що мали на меті її привласнення. До полювання не прирівнювалися дії, що виконувалися в огороджених місцях (вольєрах), фазанаріях (ст. 2). Догляд за дичиною повинен був здійснювати виключно власник полювання. Власником полювання вважався не лише власник землі, але й орендар полювання, якому власник землі надав в оренду право полювання відповідно до умов оренди (ст. 4).

Мисливський закон 1927 р. виходив з принципу залежності права полювання від власності на землю. Проте це право могло бути продане або

[68] Ustawa łowiecka dla byłej Galicyi i lodomerji z Weilkiem księstwem Krakowskiem. – Przemyśl: Wyd-wo „Polskiej książki naukowej", 1920. – S.79-80.

орендоване іншій особі. Сервітутні права на право полювання власник землі повинен був передавати за винагороду. Якщо власник землі з цим положенням закону не погоджувався, то він мав право оплатити 20-кратну суму річної вартості чистого доходу, отриманого від полювання, і звільнити тим самим свою землю від сервітутних обов’язків – надання землі для полювання. Якщо ж власник був не згоден з таким положенням, то він міг через суд визначити іншу суму (ст. 5).[69]

Хоча закон й визначав, що власник землі вважався також власником полювання, але для цього необхідно було пройти необхідну юридичну процедуру з реєстрації мисливського господарства. Відповідно до Мисливського закону 1927 року мисливським господарством вважалась площа землі, що була суцільною. Дороги, річки, колія не визнавалися такими, що становлять перешкоди, але їх площа не входила до площі мисливського господарства. Мисливський закон визначав два типи організації мисливських господарств: власні та спільні мисливські господарства.

Власними мисливськими господарствами були господарства, чия територія (площею не менше 100 га) належала одному й тому ж власнику. Господарство слід було зареєструвати у ґміні (ст. 6). На цій площі власник мав право самостійно полювати з умовою, що він мав дозвіл на зброю і мисливське посвідчення. Власник також мав право здати на цій площі право полювання в оренду або надавати право полювання за відповідними письмовими дозволами особам, що мали дозвіл на зброю та мисливське посвідчення. (Додаток № 9).

Закон визначав, що власник мисливського господарства мав право реалізувати право відстрілу з розрахунку – один мисливець на 50 га площі мисливського господарства. Право надання письмових дозволів на право полювання мали також і орендарі цих мисливських угідь на таких самих умовах. У письмовому дозволі на право полювання можна було вказувати

---

[69] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

частину господарства та термін для полювання. Цей дозвіл слід було мати мисливцю постійно при собі під час проведення полювання (Додаток № 11).

Другим видом мисливського господарства було спільне мисливське господарство. Власники земельних ділянок, площа яких не становила 100 га, мали право створювати мисливське господарство, об’єднавшись при цьому з іншими власниками земельних ділянок. Якщо до спілки входили інші сусідські власники землі, а спільна площа спілки перевищувала 100 га, тоді їх можна було відповідно зареєструвати в органах влади.

Особливістю цього мисливського закону було те, що посвідчення мисливця можна було отримати лише у випадку, коли власник або орендар права полювання видав претенденту для отримання посвідчення довідку, що він не заперечує проти видачі цій особі посвідчення мисливця. Тобто, така вимога прив’язувала мисливця до конкретних мисливських угідь і регулювала їх чисельність, так як дозволялось видавати одне посвідчення мисливця на 50 га мисливських угідь.[70] (Додаток № 12).

Посвідчення видавались виключно громадянам Республіки Польща.[71] Полювання без мисливського посвідчення відносилось до категорії важких порушень.[72]

Мисливський закон визначав, що утворювати та реєструвати мисливські господарства може лише ґміна або село, тоді як мешканцям із сусідніх сіл або ґмін заборонялось утворювати мисливські господарства на чужих територіях. Декільком селам не дозволяли утворювати мисливську спілку для ведення

---

[70] Проців О. Р. Державне регулювання видачі посвідчення мисливця / О. Р. Проців // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. / за заг. ред. чл.-кор НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 30. – С. 276 – 283.

[71] Postępowanie administracyjne. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1938. – № 7-8. – S.670.

[72] Проців О.Р. Державне регулювання відповідальності за браконьєрство у Галичині кінця XIX – початку XX століття//Демократичне врядування: науковий вісник. Вип.5. – Львів,2010.(електронний ресурс)

мисливського господарства. Таку ж вимогу застосовували й до державних земель і озер. Виняток було зроблено для державних лісів та полів, що становили єдиний комплекс, і були підпорядковані адміністрації лісів. Такі господарства, відповідно до ст. 6, називалися власними державними мисливськими господарствами. Якщо площа державних земель не дозволяла створити власне мисливське господарство, то ці землі можна було долучити до спільних господарств, що знаходилися на території ґміни.

Для реєстрації мисливського господарства слід було подати до ґміни відповідні кадастрові карти, що підтверджували площу та власників земельних ділянок. Якщо таких карт не було, то достатнім вважалось рішення начальника ґміни. Староста також мав право не вимагати таких документів, якщо він був ознайомлений із ситуацією у ґміні. При реєстрації на керівників ґмін покладався обов'язок перевірки ситуації на місцях, так як ст. 12 давала повітовому старості право відмінити рішення керівника ґміни, і він мав право відмінити реєстрацію мисливського господарства, якщо вона не відповідала вимогам мисливського закону.

Зареєстроване власне мисливське господарство створювали на невизначений час й воно існувало, доки цього хотів його власник. Якщо право полювання передавали в оренду, то господарство повинно було існувати хоча б до кінця терміну, зазначеного в угоді (ст. 6).

Складнішою була процедура при організації спільних мисливських господарств, так як для цього потрібна була згода власників землі. З ініціативою створення спільного мисливського господарства повинні були виходити власники земель, хоча закон не забороняв утворення таких господарств і з ініціативи ґміни. При утворенні спільних мисливських господарств виникали нестандартні ситуації: не всі власники землі погоджувались створити спільне мисливське господарство; незначна частина власників землі не погоджувалась надавати свої земельні наділи для створення спільного мисливського господарства; рішення про створення спільного мисливського господарства між власниками земельних ділянок поділені

порівно. У перших двох випадках справа вирішувалась просто, так як для утворення мисливського господарства достатньою була згода лише тих власників земельних ділянок, землі яких становили більше половини площі від площі усього мисливського господарства. У випадку, якщо більшість землевласників не погоджувалася на створення мисливського господарства, то на цих землях полювання не проводили, а мисливське господарства не реєстрували.

Стаття 13 визначала, що для реєстрації мисливського господарства до старост подавали список всіх власників землі (з її описом), які дали згоду на реєстрацію мисливського господарства. Для оформлення спільного мисливського господарства необхідно було зібрати збори власників земельних ділянок, протокольно оформити їхню згоду для створення господарства. Керівник ґміни перевіряв матеріали і направляв їх до старости. Якщо мисливське господарство створювали на території кількох ґмін, то ці ґміни також залучалися до процедури створення мисливського господарства. Якщо мисливське господарство створювали на території кількох повітів, то реєстрація господарства проводилась у кожному з цих повітів. Староста був зобов'язаний упродовж одного місяця вирішити питання про реєстрацію мисливського господарства. Якщо протягом місяця староста не ухвалив рішення про вмотивовану відмову щодо реєстрації мисливського господарства, то мисливське господарство вважалося зареєстрованим за замовчуванням.

Дії старости можна було оскаржити у воєводи, подавши заяву протягом 14-ти днів. Спільне мисливське господарство створювали на термін не менше шести років, але в договорі можна було обумовити створення господарства на невизначений термін, тобто, все залежало від волі власників земельних ділянок.

Із запровадженням Мисливського закону 1927 р. ті мисливські господарства (ревіри), що вже були зареєстровані, перереєстрації не підлягали. Не підлягали також перегляду угоди щодо оренди права полювання. Реєстрацію державних мисливських господарств, що знаходились на державних землях, проводило управління лісів (ст. 89).

Для організації управління мисливським господарством відповідно до вимог законодавства були організовані мисливські спілки з власників землі, що складала мисливське господарство (ревір). Метою створення спілки було управління спільним мисливським господарством. Спілка вважалася чинною з моменту її реєстрації старостою повіту, до якого належало відповідне мисливське господарство.

Керівництво спілкою здійснювали відповідні органи, серед яких: загальні збори членів спілки, правління, що обиралося на підставі зареєстрованого статуту. Статут спілки, що реєструвався у старости повіту одночасно з реєстрацією мисливського господарства, мав відповідати типовому статуту, взірець якого був затверджений Розпорядженням Міністра сільського господарства. До реєстрації мисливської спілки висувались такі вимоги: кожна спілка повинна була мати назву та місцезнаходження. Членами спілки ставали власники земельних ділянок, що входили до мисливського господарства.

Управління спілкою здійснювалось через відкриті збори членів спілки. Керівництво спілки було зобов'язане хоча б раз на рік збирати збори всіх членів спілки або за вимогою хоча б третини членів спілки. Перші збори спілки скликало керівництво ґміни або уповноважений до цього член спілки. До повноважень відкритих зборів членів спілки належали: вибір керівництва спілки, фінансові питання щодо призначення частини доходів на охорону мисливських тварин, а також рішення про призупинення діяльності спілки.

Право голосу членів спілки не було однаковим, а залежало від площі земельних ділянок, з яких складалося мисливське господарство. Кожному члену спілки, у власності якого знаходилася земля площею до 2 га, належав один голос. Власник більшої земельної ділянки отримував один додатковий голос за кожні наступні 2 га землі. Проте, існували й обмеження: один член спілки не міг мати більше половини всіх голосів мисливської спілки. Голосування на зборах членів спілки проходило таким чином: члени спілки мали право голосувати особисто або доручати це іншій особі, оформивши відповідне доручення у ґміні. Для ухвалення рішення на установчих зборах

спілки необхідна була присутність членів спілки, які представляли половину від загальної кількості голосів. Проста більшість голосів присутніх членів ухвалювала рішення щодо утримання єгерів та фінансування заходів по догляду за дичиною. Але прийняття багатьох інших рішень вимагало згоди всіх членів спілки.

На зборах на шість років обирали трьох членів керівництва та двох заступників з відповідними повноваженнями. До сфери діяльності керівництва належало: управління спільним мисливським господарством, укладання договорів щодо оренди права полювання, ведення бухгалтерії та поділ доходів між членами спілки, організація зборів членів товариства та ведення протоколу зборів. Дохід спілки розподілявся між членами спілки пропорційно до площі їх земельної ділянки.

Мисливська спілка розпускалась автоматично або за рішенням зборів спілки при закритті мисливського господарства чи у зв’язку із закінченням терміну, на який вона була створена. При ухваленні рішення про закриття мисливської спілки її майно підлягало продажу, а отримані кошти ділились між членами спілки пропорційно до вкладених ними коштів.

Проведення полювання у спільному мисливському господарстві відбувалося відповідно до ст. 20, тобто, мисливська спілка могла здійснювати полювання лише через надання права полювання в оренду на термін не менший, ніж 6 років. Якщо в угоді був визначений менший термін оренди, то така угода вважалася недійсною. Без оренди мисливських угідь ніхто не мав права полювати в такому мисливському господарстві.

Членам спілки заборонялось полювати самостійно, бо вони, будучи членами мисливської спілки, повинні були здавати право полювання в оренду. Єдиною умовою полювання було надання права полювання в оренду. Спійманий у мисливських угіддях мисливець, який полював без угоди про оренду мисливських угідь, підлягав покаранню. Особа, яка полювала у

спільному мисливському господарстві, повинна була мати письмовий дозвіл на право оренди полювання.[73]

Між мисливською спілкою та орендарем мисливських угідь укладалася типова угода про оренду мисливських угідь такого змісту:

п. 1 – Управління мисливської спілки приймає, а громадянин передає в оренду площу під полювання, вказуючи власника та площу;

п. 2 – Площа оренди надається на термін, що визначається відповідно до Мисливського закону від 3.12.1927 р. на __ років до__.

п. 3 – Орендна плата складає в сумі __ злотих і направляється на рахунок управління мисливської спілки (назва села).

п. 4 – Орендатор зобов'язаний проводити полювання і вести мисливське господарство відповідно до вимог Мисливського закону від 03.12.1927 р.

п. 5 – Керівництво мисливської спілки спільно з орендарем мисливських угідь зобов'язані вести боротьбу з особами, які порушують мисливське законодавство, і захищати права орендаря мисливських угідь.

Існували також інструкції та зауваження щодо укладення договорів. За укладання договору слід було сплатити відповідне держмито не пізніше, ніж на 21 день з часу його укладення. Вартість оплати складала 1,1 % від суми угоди про оренду мисливських угідь. Перед укладанням угоди про оренду власникам землі слід було створили спілку на термін не менший того, на який укладалась угода[74].

Відповідно до Розпорядження Міністра сільського господарства від 19.01.1928 року був визначений типовий договір про умови ведення мисливського господарства, який укладався між власником земельної ділянки та орендарем права полювання. У ньому визначали кількість мисливців, які мають право полювання на індивідуальному або колективному полюванні, види дичини, чисельність добування тварин, підгодівля дичини і побудова для цих

[73] Das polnische Jagdgesetz [Tekst]. — Poznań : Concordia, 1928. — 32 s.

[74] Wzór umowy na dzierżawę prawa polowania // Łowiec Polski [Tekst]. — 1935. — № 18. — S. 358.

цілей відповідних біотехнічних споруд, утримування відповідної кількості мисливських охоронців. Всі ці умови та санкції за невиконання вписуються у відповідну угоду.[75] (Додаток № 13, 14).

На територіях, які не входили до жодного мисливського ревіру, забороняли полювання, в тому числі й власнику земельної ділянки. Більше того, було заборонено підбирати дичину, застрелену у сусідньому ревірі.[76] З метою належної охорони кордонів врегульовувались питання щодо організації полювань на прикордонних територіях. Відповідно до статті 7 Розпорядження Президента Польщі від 23 грудня 1927 року «Про кордони держави» Міністр внутрішніх справ отримав право у прикордонній зоні обмежувати полювання на певний час, а стаття 21 забороняла проводити спортивні змагання з використанням вогнепальної мисливської зброї. Існувала заборона на будь-яке полювання ближче, як 200 метрів до кордону.[77]

Окремо питання оренди права полювання врегульовували відповідно до типового договору на території суто державних земель Другої Речі Посполитої. Зокрема, у типовому договорі з державною лісовою дирекцією було визначено, що орендар права полювання повинен відшкодовувати збитки, завдані мисливськими тваринами. Вартість оренди мисливських угідь була прив’язана до вартості вівса, і її вираховували відповідно до площі наданих у користування мисливських угідь. Овес можна було надавати в натуральному вигляді або за ціною, визначеною на товарній біржі. Визначену суму відповідно до укладеної угоди потрібно було сплачувати наперед за півроку, а саме: 1 березня та 1 вересня. У випадку, коли орендар права полювання не сплатив орендної плати, то він не мав права полювати. Якщо термін оплати було прострочено більш як на 3 місяці, то угода про оренду розривалась в односторонньому порядку.

---

[75] Wystawa myśliwska//Gazeta Lwowska. – 1935. – № 166. – S.4.

[76] Orzeczenie Izby drugiej (sek. 4) Sądu Najwyższego z 30 czerwca 1931. II 4 K. 366/31. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1932. – styczen – S. 574.

[77] Rozporządzenie prezydenta RzeczypospoliteJ z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa// Wiadomości archidiecezjalne Wileńskie. – 1937. – № 6. – S.88-89.

На орендаря права полювання був покладений обов'язок розвивати на орендованій площі раціональну мисливську галузь, охороняти мисливські тварини від браконьєрів та різних шкідників. Він мав право взагалі припинити полювання на весь час оренди або на деякий термін. При передачі права оренди іншій особі орендар права полювання повинен був повідомити управління округу державної власності. Стаття 22 визначала, що власники або орендарі права полювання повинні були обов'язково утримувати мисливських охоронців, до яких ставились такі вимоги: досягнення повнолітнього віку, вміння приймати самостійне рішення, польське громадянство, відсутність покарання за кримінальні та економічні злочини.[78] За порушення вимог мисливського законодавства охоронець підлягав виключно кримінальному переслідуванню відповідно до вимог статті 270 Кримінального кодексу (браконьєрство), тоді як до мисливців-браконьєрів застосовували Цивільний кодекс.[79] Лише у випадку, коли порушник застосовував зброю під час затримання, його дії підпадали під дію 174 статті Кримінального кодексу.[80] Тогочасне законодавство Другої Речі Посполитої, як і сучасне українське, відмічало, що браконьєром вважали особу, яка перебуває на території мисливських угідь з мисливською вогнепальною зброєю[81] або капканом.[82] Крім

---

[78] Проців О. Р. Організаційне-правове забезпечення діяльності мисливських охоронців: досвід Галичини XV – початок XX століття / Олег Проців // Модернізація системи державного управління: теорія та практика [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. уч., (5 квіт. 2013 р.) : у 2 ч. / за наук. ред. чл.кор.НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. — Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. — Ч. 2. – С. 238 – 242.

[79] Wyroić Izby Karnej (sek. 3) Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1933, II. 3 1 . 13/33. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1933. – styczen – S. 208.

[80] Kradzież zwierzyny z lasu nie mu cechy zbrodniczej §174. I. a) austr. uk., jeżeli sprawca zaopatrzył się wprawdzie w broń (karabin), ja k o narzędzie, służ we do upolowania zwierzyny, jednak nie stwierdzono, by uczynił to także w tym celu, aby broni tej użyć doohonyv w razie przydybarda go na kradzieży // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1923. – styczen- luty. – S. 150-151.

[81] Orzeczenie Izby Drugiej (sek. 4) Sądu Najwyższego z 12 lutego 1932. II. 4. k. 30/32. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1932. – Styczen. – S. 337.

[82] Wejście do lasu z sidłami, celem bezprawnego chwytania zw ie rzyn y, ma ju ż cechy usilowanej kradzieży zwierzyny. Orzeczenie izby dru g iej (sek. 3) Sad u Najwyższego z 17 lip c a 1930. II. 3. K. 503/30. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1930. – T. IX. – S. 287.

того, до порушників зараховували й осіб, які лише допомагали незаконно полювати.[83]

Орендар права полювання був зобов'язаний за власні кошти закладати польові ремізи, місцезнаходження яких слід було погодити із власником земельної ділянки. До його обов'язків належало також: підгодовувати дичину у зимовий час, ставити навіси для куріпок і фазанів і годівниці для зайців. Якщо б виявилось, що орендар права полювання не виконує вимог щодо підгодівлі у зимовий час дичини, то у цьому випадку орендодавець повинен сам, за свої кошти, підгодовувати дичину та покрити ці кошти із завдатку орендаря права полювання.

Коли закінчувався термін оренди права полювання, а орендар організував там вольєрні господарства, то вони переходили у власність власника земельної ділянки без повернення коштів. Організацію вольєрів дозволяли виключно за згодою власника земельної ділянки.

Орендар права полювання мав утримувати за власні кошти мисливську охорону. Персональний склад мисливських охоронців слід було погодити з орендодавцем та представити йому особисто.

Орендар права полювання мав дотримуватись мисливського законодавства. Чисельність добутої дичини погоджувалась з власником земельної ділянки. Незаконний відстріл дичини (не того виду, більшої кількості, не тієї статі) давав орендодавцю привід розірвати угоду про оренду права полювання. План (ліміт) відстрілу копитних мисливських видів тварин, фазанів та куріпок орендар права полювання мав до 15 травня направити у двох екземплярах орендодавцю (власнику земельної ділянки) для затвердження.

Визначалось, що при полюванні на копитних тварин їх дозволяли добувати, стріляючи виключно кулею. Зайців можна було добувати виключно на колективному полюванні, причому мисливці не мали права використовувати більше, як 15 одиниць зброї. Відстань між мисливцями, які йдуть котлом, не

---

[83] Orzeczenie izby trzeciej sądu najwyższego z 13 stycznia 1928, Kr. 259/27. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1928. – styczen. – S. 204.

повинна перевищувати 120 кроків, щоб уникати поранення дичини через велику відстань. Не менше 20% від усієї території мисливських угідь орендар права полювання повинен був віднести під ділянку для відтворення, на якій було заборонено полювати. За невиконання цієї вимоги орендодавець мав право розірвати угоду оренди. На орендаря права полювання покладався обов'язок – за 5 днів до початку колективного полювання надіслати орендодавцю два безіменних запрошення для участі у полюванні. Власник земельної ділянки мав право заборонити проведення полювання, якщо погода сприяла, тому що мисливці при полюванні будуть нищити сільськогосподарські культури. Орендар права полювання був зобов'язаний щорічно до 1 березня повідомляти власника земельної ділянки про кількість добутої дичини за мисливський сезон. Для страхування від випадків не виконання умов угоди орендар права полювання сплачував річну суму оренди. Суборенда права полювання була дозволена лише за погодженням орендодавця.[84]

На території державних лісів мисливські ревіри при здачі їх в оренду ділились на «наймані» та «репрезентативні». За «наймані» вносили плату та наймали мисливський персонал, у «репрезентативні» – приїжджали гості: генерали, віце-міністри та багато снобів, які взагалі нічого не платили, а дирекція власними коштами покривала витрати на організацію полювань та ведення мисливства.[85]

Адміністративний уклад Другої Речі Посполитої складався із воєводств, які відповідно до законодавства мали відповідні повноваження щодо регулювання мисливства на території воєводства. Станиславівське воєводство було організоване у 1920 році, а відповідно до внутрішньої організації воєводського управління, було поділено на 9 підрозділів, а саме: загальний, безпеки, самоуправління, виконавчий, охорони здоров'я, військовий, рільництва, публічних робіт, праці та соціального забезпечення. Функції

[84] Umowa o dzierżawę prawa polowania na terenach PNZ. – 6s.

[85] Історія Осмолодської пущі / І. Бойчук, М. Гайдукевич, В. Парпан, Л. Петрова, П. Третяк. – Львів: НТШ, 1998. – С. 46-49.

управління мисливством відносились до лісового відділу, який разом із рільничим та ветеринарним входив до рільничого управління.[86] Відповідно до чинного на той час законодавства на воєводу покладали низку функцій, пов'язаних з державним регулюванням мисливства. Слід відразу відмітити, що до виконання функцій організації мисливства воєводство віднеслось із творчістю та розмахом. Так, у Станиславівському воєводстві з ініціативи воєводи – доктора Олександра Моравського, організовано перший у державі «Польський мисливський інститут», який на думку організаторів, повинен супроводжувати ведення мисливства з наукової точки зору.[87] Для врегулювання конфліктів між мисливськими господарствами у воєводстві була створена перша такого роду організація у Польщі – «Синдикат мисливських товариств в Станиславові», до якого мали право належати мисливські товариства із Станиславівського воєводства».[88]

Відповідно до чинного на той час мисливського законодавства на воєводство покладався ряд організаційних повноважень. Зокрема, відповідно до статті 73 Мисливського закону від 1927 року контроль за виконанням закону повністю покладався на ієрархічну структуру адміністративного органу. Так, Міністерство рільництва здійснювало нагляд за всією державою, воєвода – на території воєводства, а староста – на території повіту, що на мою думку, є логічним. Однак в умовах сучасної України регулювання мисливства мають різні центральні органи виконавчої влади, її територіальні органи, різні рівні органів місцевого самоврядування.[89] Стаття 72 покладала на воєводу повноваження здійснювати регулювання хижаків, до яких у той час

---

[86] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1932. – № 1. – S. 1-10.

[87] Pierwszy polski instytut łowiecki//Łowiec. – 1928. – № 8. – S. 117-118

[88] Towarzystwo myśliwych w Stanisławowie: Półwieku. Historia towarzystwa od r. 1880-1930. – Stanisławów, 1930. – S. 26.

[89] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

зараховували не лише вовків, але й кабанів;[90] організацію надання в користування мисливських ревірів.[91] Хоча й Мисливський закон визначав терміни полювання на кожен вид мисливських тварин, але, виходячи із їх реальної чисельності на тій чи іншій території, необхідно було врегульовувати і конкретні терміни полювання. Зокрема, відповідно до статей 48-50 Міністр рільництва Польщі мав повноваження змінювати терміни полювання на види мисливських тварин, а також передати це право на вирішення воєводам.[92] Слід відмітити, що Мисливський закон мав навіть спеціальне застереження для Львівського та Станиславівського воєводства, де у статті 46 зазначалось, що право полювання на оленів та лосів у цих воєводствах мають лише ті орендарі права полювання, площа мисливських господарств яких є більшою ніж тисяча гектарів, тоді як для інших воєводств мінімально можлива площа для проведення полювання була у десять разів меншою.[93] Слід погодитись з думкою, що ця вимога була раціональною з огляду на розведення цих тварин, бо вони потребують великих площ.[94]

Порушення цієї вимоги відносилось до категорії важких і каралось штрафом у розмірі п’ятсот злотих, а також арештом до шести тижнів.[95] Для практичної організації державного управління у Львівському воєводстві було видане Розпорядження воєводи від 27 грудня 1930 року, в якому справи управління мисливством відносились до адміністративно-правового департаменту воєводства, а до повноважень старост – видача мисливських

---

[90] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

[91] Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S.4-5.

[92] Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S.238-239.

[93] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

[94] Prawo łowieckie: Na marginesie Rozporządzenia Prezedenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. „O prawie łowieckim”//Łowiec. – 1928. - № 18. – S.291-292.

[95] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

білетів та надання у користування мисливських угідь, встановлення обмежень на полювання на території старости, контроль за полюванням, вирішення конфліктів з відшкодування збитків, організація оренди права полювання, оплата податку за оренду права полювання, організація державного нагляду за мисливством.[96] Слід відмітити, що відповідно до статті 27 без посвідчення мисливця (мисливського білету) претендент не мав право отримати в оренду права полювання та й взагалі проводити полювання.[97] (Додаток № 15).

У цьому контексті слушною є думка керівника лісового управління Свенторежецького про те, що «не держава, а лише приватна ініціатива, праця власника мисливських угідь спричинилась до підвищення чисельності дичини. Марна надія, що державний службовець зможе вести мисливське господарство. Знаємо, що коли уряд взявся за керування мисливством у Біловезькій пущі, то там було 7 зубрів, на жаль вони і їх не змогли зберегти. То що можна очікувати від органів влади в справі охорони іншої дичини. Така ж ситуація з бобрами. Не можна, особливо в теперішній час, щоб державна скарбниця з бюджету їх фінансувала. На сході Польщі серед урядовців та працівників лісового господарства дуже мало мисливців». Він також вказував, що «в мисливському господарстві очікувати ефективності потрібно лише від мисливців, яким надані в оренду мисливські угіддя. Лише вони найбільше зацікавлені у догляді та збільшенні чисельності дичини. Міністерствам та державним органам він відводив лише регулюючу роль з контролюючими функціями у мисливстві. Приватну ініціативу, працю, а також матеріальну підтримку, які потрібні мисливству, держава дати не може».[98]

---

[96] Zarządzanie Wojewody lwowskiego z dnia 27 grudnia 1930 r.w sprawie Statutu organizacyjnego i szczegófowego podziału czynności Starostw Województwa lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S.294.

[97] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

[98] Świętorzecki B.W sprawie wydzierżawienia terenów łowieckich w lasach państwowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – s.11-12.

Важливу роль у державному регулюванні мисливського господарства, зокрема, щодо вирішення питання оренди права полювання, відводили органам місцевого самоврядування. Так, п. 5 Австрійського Цісарського патенту від 7 березня 1849 р. передбачав, що землі площею менш як 200 моргів гміна повинна була віддати в оренду, або утримувати професійних мисливців для організації полювання на ній. Що ж до фінансових питань, то в обов'язки гміни входив розподіл доходу між власниками земельних ділянок від здачі права полювання в оренду або від продажу добутої дичини.[99]

На аналогічних засадах формувалось і реалізовувалось й рибальське законодавство. Воно було прийняте 31 жовтня 1887 р. Згідно з цим законодавством ловити рибу можна було з дозволу гміни або власника земельної ділянки, на якій протікає річка. Водночас вилов риби власник земельної ділянки або гміна могли здійснювати лише за умови отримання відповідного дозволу в місцевих державної органах виконавчої влади.[100]

Втім, повноваження органів місцевого самоврядування щодо організації та розвитку мисливства з різних причин, та переважно з причин, пов'язаних зі зміною адміністративної приналежності Галичини, змінювались. Так, згідно зі змінами до Мисливського законодавства, що відбулись у 1897 р., повноваження гміни щодо організації мисливських господарств у Галичині значно звузились і зводились до процесу подання повітовій владі пропозицій щодо створення мисливських ревірів. Ці подання були формальною підставою для ухвалення упродовж встановленого терміну рішення повітової влади.

Більше повноважень мали міста, які організовували свою життєдіяльність на основі власних статутів, а також ті 30 міст, в яких організація життєдіяльності була обумовлена законом «Про гміни» від 13 березня 1889 р. У цих містах магістрати мали право самостійно проводити аукціон щодо оренди права полювання. Їм також надавали право самостійно

99 Burzyński E. W sprawie wykonania prawa polowania // Łowiec. – 1887. – № 4. – S. 70-71.

100 Till E. Wykład prawa rzeczowego ausriyackiego (prawo własności, prawo służebności i prawo zastawu). T.II., wyd. drugie – Lwów : Nakładem księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – S.177-184.

визначати мисливські ревіри, терміни оренди мисливських ревірів, величину застави, початкову ціну, час та місце проведення аукціону тощо.[101]

У мисливському законодавстві передбачали й делегування повноважень місцевих органів державної виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Зокрема, Розпорядженням Галицького намісництва № 2943 від 1 квітня 1898 р., виданого на виконання мисливського закону від 5 березня 1897 р., старостам дозволяли делегувати свої повноваження з проведення аукціону керівнику гміни, магістрату.[102]

Органи місцевого самоврядування також вели боротьбу з браконьєрством. Для запобігання випадків браконьєрства законодавчо були встановлені правила видачі посвідчення про походження добутої під час полювання дичини. Згідно цих правил було визначено, що сертифікат взірця Е на дозвіл продавати дичину видає виключно державна повітова влада того повіту, в якому буде здійснюватися продаж. Водночас на конфісковану дичину свідоцтво про її походження мало право видавати керівництво гміни тієї території, на якій було конфісковано цю дичину.[103]

За часів Другої Речі Посполитої повноваження гміни щодо організації та розвитку мисливства у Галичині дещо розширились. Мисливський закон від 3 грудня 1927 р. (ст. 15) передбачав, що утворення мисливського ревіру повинно здійснюватись виключно за посередництвом гміни.

Цим же законом на гміну покладались повноваження щодо врегулювання конфліктів, спричинених збитками, завданими мисливськими тваринами селянам. Так, ст. 58 визначала, що у випадку, коли покривджений хоче відшкодування завданих йому збитків, він повинен упродовж трьох днів звернутись з цього приводу до війта гміни, на території якої знаходяться його мисливські угіддя. Згідно ст. 59 війт був зобов'язаний викликати дві спірні

[101] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S. 12.

[102] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26. März 1898. – Złoczów : Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S. 69-73.

[103] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26. März 1898. – Złoczów : Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.74-75.

сторони для укладання угоди про відшкодування збитків. Лише при недосягненні домовленостей справу передавали до відповідного суду.[104]

У період правління у Галичині Другої Речі Посполитої одним з видів державного регулювання мисливства було оподаткування права полювання. Повноваженнями адміністрування цього податку згідно ст. 19 Закону «Норма податку від виконання полювання» від 11 серпня 1923 р. володіли первинні суб'єкти здійснення місцевого самоврядування – гміни. Закон визначав, що від виконання права полювання на основі права власності на землю, оренди права полювання, або іншої правової норми сільським та міським гмінам дозволено отримувати комунальний податок. Норми оподаткування визначалися відповідно до території Польщі, яка умовно ділилась на 4 зони. В залежності від зони встановлювався розмір податку. Найбільшою сума податку була у Познанському, Варшавському, Лодзькому воєводствах і становила 20 грош з одного гектара, найменшою – у Волинському, Станиславівському, Тернопільському воєводствах – 1 грош з одного гектара.[105] Податок поширювався на всю територію мисливського господарства, включаючи й ту, де полювання ніколи не проводили.[106] Крім оподаткування мисливських ревірів, обкладались податком власники мисливської вогнепальної зброї. Але особи, які сплатили податок за мисливські угіддя, звільнялись від сплати податку за користування мисливською зброєю.[107]

Правове регулювання мисливства у Галичині формувалось під впливом протистояння селян та громади власників земельних ділянок і мисливців, які вели мисливське господарство на їхній землі. Прецедентами протистояння були

---

[104] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno : Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – S. 21.

[105] Kalendarz myśliwski na 1934 rok. – Warszawa : Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1934. – S. 205.

[106] Podatki i opłaty samorządowe. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1937. – № 4-5. – S.344.

[107] Podatki i opłaty samorządowe. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1934. – № 1. – S.42-43.

вартість оренди території наданої для ведення мисливського господарства, та завдані селянам мисливськими тваринами і мисливцями збитки під час полювань.

Регулювання зазначених суперечок відбувалось з залученням органів державної влади, представницьких органів місцевого самоврядування й громадських організацій. При цьому інтереси сторін інколи дивним чином переплітались. Зокрема, Галицьке мисливське товариство, організоване у Львові в 1876 р., відстоювало інтереси мисливців різними способами, у тому числі й через впливових осіб, які були знаними мисливцями. Серед них були: намісник Галичини Андрій Потоцький, депутати Галицького сейму, інші знані особистості краю, які через друкований орган мисливського товариства – журнал «Ловець» (1878-1939 рр.) формували громадську думку щодо функціонування мисливства. Слід зазначити, що попри розмаїті впливи на організацію мисливського господарства у мисливців та селян були протилежні погляди на його функціонування. З огляду на це, селяни, відчуваючи з боку гміни більшу підтримку та захист їхніх інтересів, намагались лобіювати законодавче забезпечення так, щоб функції з організації мисливського господарства були закріплені за органами місцевого самоврядування – гмінами, а не за місцевими органами виконавчої влади – повітами.

Це стало приводом для, критики пропозицій депутата Сейму Романчика мисливським журналом «Ловець». Він виступив за зміни до мисливського законодавства, відповідно до яких аукціон з надання гмінного полювання старости проводили з найбільшою користю для гміни, прислухаючись до думки власників землі щодо особи орендаря і щодо вартості орендної плати.[108]

Публікації в спеціалізованих виданнях того часу свідчать про запеклі дебати, що точилися у Сеймі довкола теми організації, функціонування та розвитку мисливства Галичини. Зокрема, депутат Галицького сейму Олександр

[108] Sprawy galic. Towarzystwa łowieckiego // Łowiec. – 1884. – № 11. – S. 169-170.

Убиш, який відстоював інтереси мисливців і не поділяв думки щодо повноважень гмін у питаннях надання ревірів у користування, відзначав, що «… гміни постійно скаржаться, що вони завантажені багатьма справами, тому покласти на них ще й цей обов'язок буде недоречним. Відомо, що багато гмін, а особливо малих, не в стані виконувати належно свої обов'язки, тому додаткові обов'язки погіршать їхнє становище. Відсутність відповідного досвіду і засобів для проведення аукціону щодо продажу права полювання призвело б до затримок і запізнень у призначенні орендаря мисливських угідь, а це б зашкодило мисливству. Доконаним фактом є те, що вартість оренди права полювання постійно зростає через велику конкуренцію. Коли б аукціон проводився в гміні – наприклад, малій і віддаленій, та кількість претендентів на оренду була б меншою і кошти від оренди були б меншими …».

З іншого боку, депутат Могильницький, який відстоював позиції селян, зазначав, що «…завантаженість гмін роботою не може бути аргументом для висновку, що вони не будуть встигати вирішувати питання надання в оренду права полювання». Він навів багато прикладів, коли старости не надавали право оренди тим особам, які платили більшу суму за оренду права полювання : «… Правда така, що мисливська справа є дуже трудна, бо заторкує інтереси різних сторін, без обміркування її не можна вирішити. Однак, в загальному можна сказати, що такий мисливський закон не захищає ту сторону, яку він найбільше заторкує».[109]

Виступаючи на захист інтересів селян, інший депутат Галицького сейму Сколишевський вважав, «що не буде перебільшенням сказати, що жоден адміністративний закон так ненавидять селяни, як діючий Мисливський закон. Немає жодної соціальної верстви, яка б не подавала скарги і пропозиції, майже кожен другий лист із села та кожна друга розмова з селянами стосується відносин у сфері мисливства…, на відміну від чеського законодавства, де власник 115 га може самостійно вести мисливське господарство, галицьке

[109] Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym // Łowiec. – 1904. – № 1. – S. 5-7.

цього не дозволяє. Гміна змушена виставити на аукціон право оренди мисливських угідь і то лише за посередництвом державних органів, тобто, повітів. Ця вимога порушує права власника землі, якщо він взагалі не бажає, щоб на його землі проводили полювання, а у гміни зовсім забирають можливість розпоряджатись своїм майном …». [110]

Проблеми, пов'язані з організацією та функціонуванням мисливства у першій третині XX ст., були характерними не тільки для Галичини. Вони мали місце по всій Європі. З цього приводу на Мисливському конгресі у Відні (1910 р.) у секції правового регулювання зазначалось, що при веденні мисливства у всіх країнах Європи відбуваються конфлікти між мисливцями та власниками права полювання, а найчастіше ці конфлікти також виникали між власниками права полювання та місцевим населенням відповідної гміни. На цьому тлі також відбувались суспільні і партійні конфлікти, тому потрібно було враховувати інтереси усіх сторін конфлікту.[111] Це вплинуло у Галичині на поступове формування суспільної думки щодо надання гмінам окремих функцій з організації, функціонування та розвитку мисливства. На переваги, які отримали гміни від надання їм функцій з організації мисливства, вказував член Галицького мисливського товариства та депутат Сейму Соловій: «… відповідно до теперішнього закону гміни отримали за оренду права полювання великі доходи, а при свободі права полювання взагалі нічого не мали …» .[112]

Тривале протистояння на місцевому рівні (між сільськими громадами і мисливцями) через можливість чи неможливість впливати на функціонування мисливства позитивно відобразилося на формуванні мисливського законодавства. Слід зазначити, що селянам вдалось відстояти свою позицію щодо організації мисливства і зафіксувати її у Мисливському законі від 1907 р.

---

[110] Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym // Łowiec. – 1904. – № 3. – S. 27-28.

[111] Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu // Łowiec. – 1910. – № 21. – S. 245-247.

[112] Dr. Sołowij W. Odczyt // Łowiec. – 1904. – № 13. – S. 151.

Відповідно до цього Закону повноваження з організації аукціонів з надання мисливських ревірів в оренду перейшло від старостатів до гмін.[113]

Таке рішення отримало певний суспільний резонанс і мало розмаїті оцінки. У своїй праці «Економічне значення мисливства для нашої держави» Ф. Рожинський відзначав, що «соціально-економічна боротьба давала свої результати. Гміни за цим законом не примушували в обов'язковому порядку здавати в оренду мисливські угіддя, але ця вимога, на думку автора, негативно позначилась на мисливстві, так як зменшилась чисельність мисливських тварин, а громади взагалі не отримували жодних коштів від мисливства».[114]

У науково-культурному журналі «Наука та життя» відзначалось, що розвиток мисливського законодавства в Галичині є відображенням еволюції суспільства в країні. У період відміни підданства був відмінений привілей полювання (1853 р.) на громадських землях. Втім, це був час реакції абсолютизму, коли теоретична відміна ще не означала її практичного втілення. Державна повітова влада примушувала селянські громади надавати в оренду мисливцям земельні наділи. Таким чином органи повітової влади мали повноваження продовжувати право полювання на наступні 6 років, навіть проти волі гміни. Зазвичай орендарями були заможні люди, які брали участь в полюванні за мінімальну оплату оренди. Про будь-яку винагороду за збитки, спричинені дичиною, не йшлося – цей закон повністю відстоював інтереси мисливців. Щодо стягнення плати за оренду, то хоча закон й обумовлював її пропорційний розподіл між власниками земельних ділянок, на практиці вони гроші не отримували. Гроші у повному обсязі йшли до гміни.

Свої особливості державного регулювання права та правозастосування користування мисливськими угіддями були в інших країнах Європи. Історичні джерела свідчать про те, що на початку XIX ст. у Царстві Польському питання оренди права полювання врегульовували шляхом укладення відповідно

[113] Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi // Łowiec. – 1908. – № 9. – S. 97-99.

[114] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa : Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921.

типового контракту, затвердженого Урядовою комісією фінансів і казначейства від 9 (21) листопада 1835 року.[115] Відповідно до вимог цього документу, здача в оренду полювання могла передбачати певну групу мисливських тварин: велику дичину (лось, олень, кабан) і малу дичину (хутрові, пернаті). Стаття 22 цієї угоди визначала, що в орендну плату включається дохід від права проведення полювання на дрібну дичину на орних землях, пасовищах, заростях, неужитках, які відносились до фільварків та сіл. Під малим полюванням розуміли бережливе та правильне полювання з лягавою собакою, або переслідування зайця, куріпок, куликів, диких качок, та гусей по свіжих слідах та іншу перелітну пенату дичину. Полювання дозволяли від початку серпня і до кінця лютого. Забороняли полювати із застосуванням борзих або гончих собак, розставляти сітки, рити ями, встановлювати капкани. Незалежно від часу орендар зобов'зувався винищувати шкідливих хижих тварин.

Щороку орендар був зобов'язаний оплатити 10 злотих за кожне проведене полювання в найближче лісове управління. Крім того, орендар був зобов'язаний представити в лісове управління, як доказ добування вовків та лисиць, їхні вуха. [116] (Додаток № 16)

Державне розпорядження зобов'язувало лісову охорону знищувати хижаків, мисливців також заохочували до цієї справи. Кожен лісник, або єгер був забов'язаний представити протягом року одну пару вух та ніс вовка, одну пару вух лисиці, або дві пари вух тхора чи куниці. За невиконання цього Розпорядження передбачався штраф – 6 золотих. Для звільнення від штрафу потрібно було доказати, що на цій території, підпорядкованій ліснику чи єгерю, немає хижаків. Орендарі малого полювання за кожні зароблені за полювання 10 золотих повинні були представити лісовій управі вовчий або лисячий ніс з вухами. Мисливцям за добування хворого на сказ вовка виплачували 50

[115] О.Р. Проців Правові засади добування хижаків у Галичині кінця XVIII – початку XX століття // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.12. – Львів, 2010. – С.73-79.

[116] Сборник административных постановлений Царства Польського.Ведомство финансов. т.12: О казенних лесах. – Варшава: типография С. Оргельбранда, 1867. – С 469-472.

золотих, за стару вовчицю – 36 золотих, старого вовка – 25 золотих, молодого вовка – 18 золотих, а за вовченя – 10 золотих. Ці суми за знищення хижаків виплачували з грошей, отриманих за мисливські квитки, дозволи на зброю та зі сплати штрафів за браконьєрство.[117,118]

Було заборонено без дозволу уряду переуступати оренду малого полювання. За порушення цих вимог накладався штраф в сумі 30 злотих. З осіб, які неправильно проводили полювання, орендар через суд мав право домагатись відшкодування завданих йому збитків. Про випадки завдання збитків орендар був зобов'язаний негайно повідомляти Губернське правління. На полях, які належали селянам і на яких вирощували городину, косили сіно, сіяли зернові, забороняли проведення полювання, поки не буде зібраний урожай.[119]

У середині XIX ст. у державних лісах Царства Польського передбачався певний порядок користування мисливськими угіддями при полюванні на дрібну дичину, а саме: відповідно до розділу 4 «Про отримання доходів з мисливських тварин» визначалось, що дохід з полювання отримували двома способами – через оренду права полювання, або через продаж добутої лісовою охороною дичини.

Орендувати право полювання у державних лісах можна було лише на мале полювання, тобто, полювання на дрібне птаство на полях, луках і в заростях, а також на малих за площею клаптиках лісу, які знаходились окремо. Можна було добувати лише визначену кількість голів дичини і лише за

---

[117] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845.

[118] Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.

[119] О.Р. Проців Правові засади полювання в Австро-Угорській та Російській імперіях другої половини XIX – початку XX століття // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.6. – Львів, 2010. – С.50-57.

дозволом влади на визначені види дичини. Оренда малого полювання була можлива лише при укладенні угоди з переможцем аукціону, якого затверджував губерніальний уряд.

В угоді визначались: площа, на якій дозволяли полювання, види дичини і птахів, час заборони полювати, дозволені знаряддя добування, зобов’язання щодо знищення шкідливих тварин.

Між орендодавцем та орендарем укладалась типова угода відповідно до затвердженого зразка. Серед іншого у цій угоді було передбачено:

- дозвіл полювання лише на зайців, куріпок, білок, бекасів, диких гусей, качок, голубів й інше птаство – перелітне і місцеве (стаття 1);

- на орендаря покладався обов’язок ловити та знищувати будь-яку хижу дичину і птахів будь-якими способами відомими в мисливстві, але з пересторогою щодо людей (щоб їх не поранити) (стаття 2);

- полювання на лося, оленя, козулю і кабана не відносилось до малого полювання, і орендар не мав права їх добувати (стаття 3);

- орендар мав право виконувати полювання лише у дозволений мисливськими приписами час, тобто, на зайців і місцевих птахів – від 1 вересня до 1 березня; на перелітних птахів – від 15 липня до 1 квітня; в інший час, тобто, на зайця і на місцевих пернатих – від 1 березня і до 1 вересня, а на перелітних птахів – від 1 квітня до 15 липня, полювати було заборонено. Хижі тварини і птахи дозволялось добувати в будь-який час (стаття 4);

- заборону утримувати для полювання собак (хортів і гончаків) і засобів, які мисливські приписи забороняли для полювання, тобто, виставляти сітки, петлі, капкани, та інші недозволені пристрої, під загрозою покарання відповідно до вимог законодавства. Дозволяли лише ставити сильця на дроздів та білок (стаття 5);

- забороняли полювати на селянських землях при незібраному врожаї, на пасовиськах, сіножатях до часу, поки вони не будуть використані за призначенням, під відповідальність щодо відшкодування завданих селянам збитків (стаття 6);

- орендар зобов’язаний був самостійно проводити полювання, або через обізнаних та представлених лісовому керівництву мисливців; сприяти перебуванню державної лісової охорони на території його мисливських угідь із зброєю (стаття 7).

На доказ того, що орендар знищує хижих тварин, він був зобов’язаний представити щороку лісовому управлінню відповідні докази, що він добув шкідників – вуха, носи і т.п. (стаття 8).

Орендар не мав права передавати полювання в суборенду без дозволу органів державної влади. За невиконання цих вимог передбачався штраф у сумі 4, 50 рублів (стаття 9).

Поля і зарослі, на яких проводили мале полювання та які належали державі, включали до тих господарств, що були по сусідству здані в оренду за оплату – 1 відсоток від суми орендованого господарства.

Перед оголошенням аукціону надлісничий звертався до орендаря цього лісу, щоб йому першому запропонували взяти в оренду мале полювання на час оренди господарства. У випадку, коли орендар лісу не погоджувався з цією пропозицією, оголошувався конкурс на оренду права полювання. На надлісничого був покладений обов’язок організувати силами лісової служби полювання в дохід держави:

- на полях і заростях які знаходились біля лісництва та в яких мале полювання не здане в оренду чи не надане в господарювання власнику землі;

- у державних лісах для доставки дичини для потреб держави.

Якщо право малого полювання не було здане в оренду, надлісничий право полювання повинен здійснювати силами лісової охорони з обов’язковим внесенням отриманих доходів від цього полювання до каси.

Для проведення контролю за доходами від малого полювання надлісничий був зобов’язаний щороку подавати звіт керівнику гміни та

державного господарства, розташованого на території лісництва та в яких орендоване полювання, з зазначенням доходу. [120]

Кошти за оренду права полювання та рибної ловлі відповідно до адміністративного права Царства Польського надходили до міського бюджету.[121]

Щоб попередити зменшення чисельності дичини, особливо під час останнього року оренди права полювання, на власника земельної ділянки покладався обов'язок проводити особливий контроль за полюванням з боку орендаря. Для цього при оренді права полювання встановлювались відповідні вимоги:

- охорону дичини проводив у цей період не орендар, а власник земельної ділянки, який віддав в оренду право полювання;

- не схвалювалась здача в оренду права полювання на своїй землі сусідові, бо в такому разі він може привабити дичину на свою землю і там її вистріляти;

- рекомендовано укладати договір оренди на довгий термін;

- при укладенні договору оренди потрібно було визначити вид дичини та спосіб, в який її будуть добувати. Наприклад, можна заборонити використання сіток, капканів;

- терміни полювання повинні бути визначеними, а за їх порушення слід було призначити штраф;

- якщо власник землі віддавав її в оренду під ведення сільського господарства, а сам власник мав намір там полювати, то такі вимоги слід було вписати при укладенні відповідної угоди;

- орендар не мав права передавати право полювання третій особі без згоди власника земельної ділянки;

---

[120] Wydrzyński K. Przewodnik dla służby leśnej rządowej. T.1. – Warszawa: Redakcya Sylwana, 1853. – S. 382-397.

[121] Zbiór przepisów administracyjnych Królestwa polskiego. – Cz.1: Gospodarszwo miejskie. - T-3. – Księga 1, 1866. – S. 14.

- організувати контроль за проведенням полювань, щоб представники власника землі мали право бути присутніми при проведенні полювань орендарем;

- орендар повинен віддати власнику землі таку саму кількість дичини, яку брав в нього в оренду.[122]

У Першому мисливському законі Царства Польського від 1871 року визначалось, що право на самостійне полювання надавали особам, які мали у власності не менше 150 моргів землі (стаття 1). На чужій землі дозволялись полювання лише з дозволу його власника або сільської громади, якій належала земля (стаття 5). До порушення прав власності відносилось не лише полювання на чужій землі, але й коли мисливець нічого не добув, а лише знаходився зі зброєю, капканами, собакою тощо на чужій землі (стаття 6). За порушення цих вимог на порушників накладались такі стягнення: за перший раз – 5 рублів, другий раз – 15 рублів, за третій раз – 25 рублів, а також в кожному випадку конфісковували собаку та рушницю. Також порушники були зобов'язані відшкодувати власнику або орендарю вартість добутої дичини.[123] Для збільшення популяції тварин встановлювали й окремі вимоги. Зокрема, інструкція для власників маєтків Варшавської філії товариства правильного полювання визначала, що вони зобов'язані зарезервувати під заказники від 10 до 20% площі мисливських угідь, на яких було заборонене полювання.[124] Поранена дичина, яка перейшла на сусідній мисливський ревір, вважалась власністю власника землі, на яку вона перейшла (стаття 7). Законодавчо встановлювали й терміни полювання, а саме: протягом вересня – жовтня – на самиць оленів і самиць козуль; упродовж всього року – на самців козуль, кабанів, а з пернатих – на качок, самців глухарів, вальдшнепів, тетеруків (стаття

[122] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.612.

[123] Szlezigier I. Myśliwy ze strzelbą. – Warszawa: Drukiem A.Pujewskiego, 1880. – S. 206.

[124] Instrukcya dla właścicieli dóbr, w których przez Warszawski Oddział Towarzystwa prawidłowego myśliwstwa urządzane są miejsca ochronne//Łowiec Polski – 1902. – № 7 . – S.105.

16); від серпня до 15 лютого – на зайців; від липня до квітня – на перелітних птахів, включаючи самиць глухарів, тетеруків, куріпок (стаття 15); хижих та шкідливих тварин можна було знищувати цілий рік всіма доступними способами (стаття 17).[125]

З метою врегулювання механізму добування шкідливої дичини видавали відповідні сертифікати.

Мисливський закон 1909 року визначав два види мисливських господарств: двірське – організоване одним власником земельної ділянки, та гмінне – організоване гміною. Відповідно до статті 5 мінімальна площа повинна була становити не менш 60 га. Власник земельної ділянки мав право на ній відловлювати за допомогою капканів, або й відстрілювати хижаків (стаття 56).[126]

Перший угорський Мисливський закон було прийнято у 1883 році. Серед найбільших зловживань в галузі мисливства, як стверджувалось в доповіді міжнародного комітету на Першій міжнародній мисливській виставці у Відні 1910 року, були зловживання щодо права оренди полювання. Запобігти цьому зловживанню можна було лише через конкурентну процедуру аукціону з надання мисливських угідь в користування. На власний розсуд укладати договори оренди можна було лише за спеціальним дозволом державних структур. Деяку частину умови оренди могла встановлювати гміна, а господарська сторона оренди повинна бути під контролем держави. Договір оренди міг бути зареєстрованим лише тоді, коли він відповідав вимогам ефективного ведення мисливського господарства. [127]

---

[125] Szlezigier I. Myśliwy ze strzelbą. – Warszawa: Drukiem A.Pujewskiego, 1880. – S. 202.

[126] Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S.356-361.

[127] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S.7-10.

Відповідно до угорського Мисливського закону від 1908 року оренда за мисливські угіддя, площа яких була меншою за 200 моргів і які знаходились на території гмін або міста, підлягали примусовій здачі в оренду.

Моравський та німецький мисливські закон визначали мінімально допустиму площу мисливського господарства – 75 га, тоді як у Галичині вона була більшою і складала 115 га суцільної площі. Інше застереження стосувалось того, що самостійне мисливське господарство не слід було утворювати лише з доріг, каналів, річок. На самостійних мисливських угіддях, облаштованих так, щоб до них підходила дичина, полювати на пернату дичину можна було лише з дозволу мисливсько-поліційної влади.

Виконувати право полювання в спільних мисливських округах в Німеччині та Моравії можна було через оренду права полювання в цьому господарстві, або через передачу права полювання встановленому мисливцю. Такі ж вимоги були й в Галичині.

У німецькому Мисливському законі визначалось, що у випадку, коли мисливські угіддя не вдалось здати в оренду, то за рахунок власників мисливських угідь можна було призначити трьох мисливців, які б полювали.[128]

Спільні мисливські господарства, утворені із земель, власниками яких були кілька осіб, мали становити площу не меншу 250 га, хоча траплялись й винятки – площа могла бути зменшена до 75 га. При передачі права полювання в оренду укладали угоду на термін не менший шести років (стаття 16). Для надання в оренду права полювання власники земельних ділянок, які утворювали спільне мисливське господарство, повинні були організувати мисливську спілку – юридичну особу. Захист інтересів спілки в суді та в інших установах покладався на бургомістра, війта, керівника гміни (стаття 17).

[128] Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi//Łowiec. – 1908. – № 9. – S.97-99.

На керівництво спілки відповідно до статті 21 покладалось напрацювання умов надання права полювання в оренду.

Стаття 23 визначала принципи надання оренди права полювання. Умови оренди повинні бути оформлені відповідним договором у письмовому вигляді.

1. Право полювання в одному мисливському господарстві можна орендувати не більше, ніж трьом особам за згодою керівництва повіту.
2. Суборенда права полювання дозволена лише за згодою орендодавця та за погодженням з керівництвом повіту.
3. Час оренди повинен складати не менше 6 і не більше 12 років. В міських мисливських округах час оренди може бути зменшений до трьох років і продовжений до 17 років.
4. Оренда мисливських угідь особам, які не мають громадянства, має бути схвалена державними органами, які контролюють ведення мисливства.

Кожен із учасників мисливської спілки мав право висловити свою незгоду старості повіту щодо умови оренди. На керівника мисливської спілки покладались повноваження отримувати кошти за оренду мисливських угідь, а також інші кошти, які заробляла спілка. Керівник спілки ділив кошти між учасниками мисливської спілки пропорційно до їхніх земельних наділів. Протягом двох тижнів після розподілу коштів незадоволені мали право подати скаргу до керівника спілки.[129]

Існували певні принципи з надання в оренду права полювання й в інших країнах Європи кінця XIX ст. Зокрема, стаття 7 іспанського Мисливського закону визначала, що під полюванням розуміють будь-які способи переслідування диких тварин і, навіть, приручених та випущених на волю, з метою заволодіння ними. У цей період практично в усіх країнах Європи були скасовані закони, що дозволяли полювання на чужій землі без дозволу його

[129] Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921.

власника. Але тодішні уряди зрозуміли, що виконання права полювання кожним власником земельної ділянки з найменшою площею могло швидко привести до повного знищення дичини. Тому німецьке мисливське законодавство забороняло власникам малих земельних ділянок полювати, спонукало їх утворювати мисливські ревіри з більшою площею. Німецьке законодавство розрізняло два визначення права полювання: пов'язане із власністю на землю та з виконанням права полювання. Відповідно до Мисливського закону мисливським спілкам було дозволено виконувати право полювання на більшій площі. Власник права полювання отримував доходи від права полювання лише тоді, коли його земельна ділянка була включена у мисливський ревір. В Європі існували декілька систем щодо виконання права полювання. У таких країнах, як Франція, Англія, Швеція, Норвегія, Бельгія, Голландія, Іспанія, Румунія, Італія, власник земельної ділянки мав право самостійно полювати на ній, і ніхто інший не мав право на ній полювати без його згоди. Причому мінімально допустима площа земельної ділянки не була вказана. На інших принципах базувалось мисливське законодавство у Німеччині та Австро-Угорщині, відповідно до якого власник земельної ділянки, який хоче виконувати право полювання, повинен мати у власності певну площу мисливських угідь – від 16 до 166 гектарів. Ця площа повинна бути суцільною, тобто, не перериватись чужою ділянкою.

Але й у цих країнах були винятки, коли власнику земельної ділянки дозволяли проводити полювання, не зважаючи на площу його землі:

- у вольєрних господарствах, обнесених огорожею, за яку не могли вийти тварини;
- на прибудинковій території, обгородженій парканом.

Власник самостійного права полювання міг виконувати його через встановленого мисливця, орендувати іншому, або просто передати іншій особі.

Особа, уповноважена до самостійного права полювання, повинна була вести мисливське господарство і з метою запобігання завдання збитків сільськогосподарським посівам слідкувати за станом популяції диких кабанів.

Власник самостійного права полювання мав право бути зареєстрованим, як фізична або юридична особа. Гміни на власних землях не мали права вести мисливське господарство, а були зобов'язані здавати їх в оренду іншим особам. Особи, які мали у власності земельні ділянки, що не дозволяли самостійно вести мисливське господарство, мали право об'єднатись між собою з метою виконання вимог щодо мінімально допустимої площі мисливських угідь. Мисливські господарства, утворені за цим принципом, слід було надавати в оренду іншій особі.

В Італії та Португалії надання права полювання ґрунтувалось на запровадженні принципу повної свободи полювання. Цей принцип опирався на римське право, яке визнавало власником тварини, яка проживає в дикій природі, того, хто її добув, не звертаючи увагу на чиїй землі ця дичина знаходилась. Також особливістю цього принципу було те, що лише у цих країнах дозволяли полювати там, де не заборонено, тоді як в усіх інших дозволяли полювати виключно там, де було дозволене полювання. На практиці в Італії відповідно до статті 712 Цивільного кодексу існувало право не допускати проведення полювання на власній земельній ділянці, але на практиці цим правом практично ніхто не користувався. Лише імперативно в Італії було заборонено полювання на засіяних полях, або на земельній ділянці, яка є обгородженою.

Окрема система надання права полювання існувала у Швейцарії, де право полювання належало виключно державі. Вона мала можливість надати його в оренду, або реалізовувати ліцензії на право полювання на певній площі.

Автор книги «Мисливське законодавство Європи» (1898 р.) Т. Бресєвич, порівнюючи різні підходи країн Європи у наданні права полювання, відзначав, що належне державне регулювання ведення мисливського господарства сприяє його раціональному веденню. Одними із найефективніших механізмів регулювання є регулювання чисельності мисливців шляхом видачі мисливських білетів. Хоча у Європі були різні системи організації мисливського господарства, вони залишились ефективними лише тоді, коли чітко

виконувались. Свою думку він аргументував тим, що й Галичина мала гідне мисливське законодавство, але його правозастосування було на найнижчому рівні, що спричинило його низьку ефективність.

Свої особливості в Європі були й при організації мисливських господарств на території лісів, які в основному належали державі або багатим особам. У Швеції та Фінляндії обов'язки щодо організації мисливських господарств покладались на короля. Безпосередню організацію проводили великий ловчий, директор державних лісів і державні урядовці. У Прусії та Вітенберзі ці функції покладались на державних чиновників у галузі лісового господарства.

У таких країнах, як Бельгія, Франція, Росія, оренда права полювання здійснювалось шляхом проведення аукціонів. В Іспанії виключно держава на лісових угіддях вела мисливське господарство. Полювання проводили особи, які заплатили за ліцензію і придбали мисливський білет.[130]

2. Економічне значення користування мисливськими угіддями

2.1. Соціально-економічне значення мисливського господарства в Австро-Угорській імперії кінця XIX – початку XX століття.

З 1874 року Міністерство рільництва Австрії запровадило мисливську статистику, яку збирали лісові урядовці. У статистиці фіксували площу мисливських ревірів, чисельність добутої дичини, виплату коштів за збитки, завдані сільськогосподарським угіддям, а також чисельність мисливських охоронців. Хоча статистика й велась з помилками, але це була перша статистика такого плану у Європі.

Відповідно до даних цієї статистики у 1890 році у Галичині нараховували 6044 окремих мисливських господарств, в яких працював 7081

[130] Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S. 23-29.

мисливський охоронець[131] при загальній площі Галичини 7849252 га, з яких 3801538 га – сільськогосподарські угіддя, а 2013557 га – ліси. За структурою ліси у Галичині поділялась: 281127 га – державної власності, 9346 га – у власності релігійних фондів, 104534 га – гмінні, 38718 га – іншої форми власності, 78829 га –публічних інституцій, 78403 га – монастирів і парафій, 13198 га – товариств і корпорацій, 1409402 га – приватних. У Галичині нараховували в 1905 році 8479 мисливських господарств (ревірів), з яких 3246 були самостійними мисливськими ревірами, а 5233 – гмінними. Річна сума оренди за гмінні полювання становила 180631 золотий. У цьому ж році органи влади прийняли рішення, керуючись статтею 29 «Мисливського закону», про продовження терміну оренди мисливських угідь без організації повторного аукціону у 887 випадках.[132]

Про елітарність мисливського спорту свідчить та обставина, що в 1907 році видатки мисливців становили 69 млн крон, доходи – лише 9 млн. Більша частина видатків йшла на утримання мисливських охоронців (25 млн крон), премії мисливським охоронцям (2,5 млн крон); оренда мисливських угідь становила 7 млн крон, відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами – 4 млн крон, кошти на організацію полювань – 10 млн крон, мисливські білети – 750 тис. крон, мисливська екіпіровка (одяг, аксесуари і т. д.) – 8 мільйонів крон, транспортні витрати до місця полювання – 4 млн крон, придбання боєприпасів – 2,5 млн крон, податок 1 мільйон крон, інші видатки 4 мільйони крон.[133] Практично аналогічна ситуація спостерігалась й в Німеччині, де в 1912 році дичини було добуто на 42 млн марок, тоді як оренда мисливських угідь становила аж 76 млн марок.[134] Практично такі ж пропорції

[131] Szczegóły statystyczne // Łowiec. – 1924. – № 2. – S. 18.

[132] Alegaty do sprawozdań stenograficznych drugiej sesyi ósmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1905 przytem index tych alegatów od 338 do 675. – Lwów, 1905, – S.5-6.

[133] Huber W. R. Znaczenie łowów w Austryi pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.74.

[134] Statystyka myśliwska //Łowiec Polski. – 1913. – №24. – s.377.

збереглись і в 1930 році, коли в Німеччині було добуто дичини загальною масою 35660 тонн вартістю 35,3 млн марок, тоді як загальна сума, що поступила за оренду мисливських угідь та податки за полювання, становила 62,2 млн марок.[135]

Аналогічна плата за користування мисливськими угіддями стягувалась й в інших країнах. Зокрема, в Англії на початку XX століття орендарі права полювання сплатили за 5 тисяч організованих колективних полювань біля одного мільйону франків. Найдорожче коштувала оренда права полювання на великих територіях: більш 12000 га з правом вилову риби.[136]

В Австро-Угорській імперії наприкінці XIX – початку XX ст. існувало 36380 мисливських господарств площею біля 27,4 млн га, станом на початок XX ст. – 33140 мисливських господарств, через 8 років їхня кількість збільшилась до 36380 (власників мисливських угідь збільшилось майже на 10%, громадських – на понад 7%). Свою діяльність вони проводили на площі близько 27,4 млн га (табл. 2.1).

---

[135] Kronika myśliwska // Łowiec Polski – 1931. – № 3. – S.57.

[136] Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1903. – №12 . – S.189.

Таблиця 2.1

Структура мисливського господарства Австро-Угорської імперії (станом на 1908 р.)

Регіон	Чисельність господарств, шт.	Мисливські угіддя, тис. га	Середня площа господарства, га	Кількість мисливських господарств, шт.			Площа мисливських господарств, га		
				вольєрів	приватних	гмінних	вольєрів	приватних	гмінних
Придунайський	3787	3073,5	812	36	1422	2329	16025	706469	2350996
Альпійський	7242	7835,5	1082	10	3661	3571	15850	2074912	5744768
Північно-Західний	14774	7211,1	488	168	3714	10892	106086	2155129	4949869
Північно-Східний	10131	8543,2	843	16	3868	6247	4591	3107926	5430709
Приморський	446	778,4	1745	1	105	340	396	36656	741353
Всього	36380	27441,7	994	231	12770	23379	142948	8081092	19217695

Найбільше мисливських господарств (понад 14 тис.) було у Північно-Західному регіоні, до складу якого входили Чехія, Моравія, Сілезія. В імперії переважали гмінні (громадські) господарства, яких було у 1,8 рази більше ніж приватних мисливських господарств. Широко практикувалося вольєрне ведення мисливського господарства. У 1900 р. функціонував 191 вольєр загальною площею 153,0 тис. га, у 1908 р. їхня кількість зросла до 231. Площа, однак, зменшилась на 10 тис. га і становила майже 143 тис. га при середній площі вольєру – біля 620 га.

Згідно офіційної статистики Міністерства сільського господарства Австро-Угорської імперії в 1895 р. у мисливському господарстві країни працювало 33,3 тис. осіб. Середня заробітна плата одного працюючого становила 600 крон, сумарна зарплата всіх працюючих – біля 20 млн крон.[137] Через 5 років (1890 р.) кількість працівників збільшилась до 36 тис. осіб, а станом на 1908 р. – до понад 36 тис. працівників. Це було менше, ніж в сусідній Німеччині, де в 1912 р. у мисливському господарстві працювало 46,3 тис. осіб, які отримували заробітну плату 60 млн марок.[138] У Північно-Східному регіоні, до якого входила Галичина і Буковина, у мисливському господарстві працювало понад 9 тис. осіб (станом на 1895 р.), найменше у Приморському – понад 700 осіб.

У 1908 р. на одного працюючого у мисливському господарстві Австро-Угорської імперії припадало від 365,0 га (Моравія) до 1492,5 га (Тироль) угідь. У сусідній із Тиролем Нижній Австрії цей показник становив 1075,3 га угідь, дещо менше у Приморському регіоні – 1010,0 га. На українських землях, зокрема в Галичині, у середньому на одного працівника мисливського господарства припадало 909,9 га, в Буковині – 1190,5 га. Для порівняння: у сучасній Австрії значно менше угідь припадає на одного працівника – 337,4 га, в Україні цей показник перевищує 10 тис. га. Найбільшою кількістю працівників в мисливському господарстві міг похвалитись Північно-Західний

[137] Ze statzstzki łowieckiej // Łowiec. – 1904. – № 23. – S. 367.

[138] Statystyka polowań w Niemczech // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 1. – S. 18.

регіон – майже 14 тис. Тут при значній площі мисливських угідь спостерігалося ефективне ведення мисливського господарства.

Найбільша площа мисливських угідь (понад 30%) знаходилася у Північно-Східному регіоні, проте тут було зареєстровано найменше доходів, за винятком Приморського краю, де площа мисливських угідь була найменшою. З розрахунку отриманих доходів на одиницю площі – за ефективністю ведення мисливського господарства, регіони розташовуються в такому порядку: Придунайський, Північно-Західний, Альпійський, Приморський, останнім був Північно-Східний.

Ефективність ведення мисливського господарства забезпечується перш за все наявністю дичини та обсягами її добування. Згідно статистичних матеріалів в мисливських угіддях Австро-Угорської імперії за десятирічний період (1889-1898 рр.) в середньому щорічно добувалося біля 3 млн голів диких тварин. Добування мисливських звірів та птахів збільшилось (за винятком деяких видів) на початку XX ст. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Добування дичини в мисливських угіддях Австро-Угорської імперії (без Далмації)

Вид (гол.)	В середньому за 1895-1899 рр.	1900 р.	В середньому за 1905-1908 рр.
Олень	17942	16524*	20264
Козуля	97682	97246	108623
Дика свиня	2525	3625	3653
Заєць	1237548	1202914	1644981
Кріль	104095	80130	206605
Бабак	552	776	1374
Глухар	6032	6723	7598
Тетерук	11304	10883	14396
Рябчик	11119	12070	12520

Куріпки	1002345	1092847	1831468
Фазан	185777	212076	256250
Перепілка	67954	55719	87330
Вальдшнеп	19001	21730	33052
Бекас	12093	14178	12440
Гуси	2189	1668	2024
Качки	53868	62684	85150

*** добуто самців**

При полюванні на оленя, козулю мисливці здебільшого добували самців. За період 1895-1899 рр. самців оленя добуто в 5,5 раз більше, ніж самок, а протягом 1905-1908 рр. їх добування збільшилось в 6 разів. Ще більше добували самців козулі. Протягом першого аналізованого періоду (1895-1899 рр.) добуто у 8,8 рази більше самців, ніж самок, а протягом другого (1905-1908 рр.) – в 11 разів. Крім козулі та оленя з ратичних об’єктом полювання була дика свиня, у порівнянні з іншими видами ратичних, добування виду незначне, у 90-х роках XIX ст. в мисливських угіддях імперії добували понад 3,6 тис. особин. Добування мисливських звірів на початку ХХ ст. збільшилося: оленя – на 11,5%, козулі – на 10,1%, дикої свині – на 30,9%, байбака – майже на 60%, кріля – 49,6 %.

Про ефективність ведення мисливського господарства свідчить кількість добутої дичини з 1000 га угідь (табл. 3). Для прикладу, зайця в 1908 р. у Придунайському регіоні добуто в середньому з 1 тис. га 132 особини, ще більше у Північно-Західному – 144. У Північно-Східному регіоні добування було в 16-18 разів менше, ніж у вище зазначених регіонах. Сучасна щільність зайця-русака у мисливських угіддях регіону менша від добування на початку ХХ ст. приблизно у 2 рази. Загалом в Північно-Східному регіоні зареєстровано найменше видове використання мисливських ресурсів.

Із пернатої дичини особливою популярністю користувалося полювання на куріпок (гірську, сіру). Середньорічне добування куріпок наприкінці XIX ст. становило понад 1 млн голів, а в ХХ ст. збільшилось в 1,8 рази.

Від дрібної дичини найбільший дохід зареєстровано в Приморському регіоні. В Північно-Східному регіоні спостерігалося незначне переважання доходу від дрібної дичини над великою (таблиця. 2.3.).

Таблиця 2.3

Добування мисливських звірів в Австро-Угорській імперії в 1908 р., особин / 1000 га

Регіон	Олень		Козуля		Дика свиня	Серна	Байбак	Заєць	Кріль дикий	Глушець	Тетерук	Рябчик	Куріпка	Фазан	Вальдшнеп	Качка
	♀♀	♂♂	♀♀	♂♂												
Придунайський	5,33	0,27	28,82	9,35	0,61	9,35	-	132,08	29,60	0,82	0,83	0,72	0,19	25,56	0,84	4,80
Альпійський	1,33	0,02	4,02	4,21	-	4,21	0,9	14,67	0,03	0,94	0,84	1,94	1,14	4,65	1,41	2,33
Північно-західний	1,11	0,96	11,41	-	0,38	-	-	144,49	21,14	0,64	3,89	0,36	0,02	25,21	0,97	5,64
Північно-східний	0,14	-	1,78	-	0,47	-	-	8,08	0,07	0,03	0,11	0,51	-	0,67	0,80	1,95
Приморський	-	-	1,24	0,23	0,12	0,23	-	23,94	0,67	0,03	0,02	0,05	0,06	1,39	8,37	6,44
В середньому	1,98	0,42	9,45	4,59	0,39	4,59	0,9	64,65	10,30	0,49	1,13	0,71	0,37	11,49	2,40	4,23

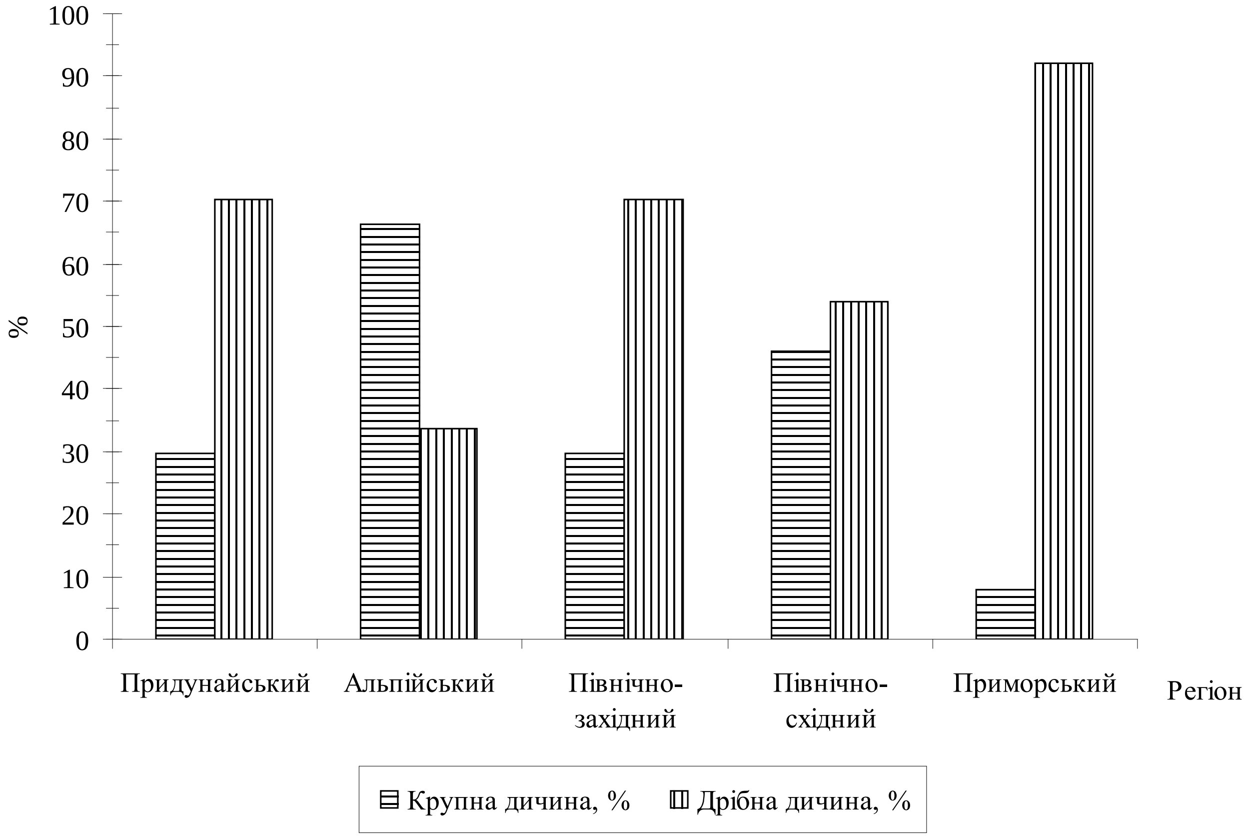

Рис. 3. Доходи від дичини Австро-Угорської імперії (1875-1895 рр.)

За винятком Альпійського регіону, в інших регіонах дохід від дрібної дичини більший, ніж від великої. Максимальний дохід у 2709,6 тис. крон від добування мисливської дичини зареєстровано в Північно-Західному регіоні, значний (1239,4 тис. крон) – в Придунайському регіоні, в Північно-Східному регіоні дохід був одним із найменших і становив 310,3 тис. крон, а найменший – в Приморському (50,1 тис. крон). Загалом протягом двадцяти років (1875-1895 рр.) дохід від добування дичини становив 5143,0 тис. крон.[139] Тогочасні дослідники відзначали, що на 100 га відповідних мисливських угідь можна добувати 50 голів фазанів, 10-15 зайців, від 15 до 20 куріпок. [140]

[139] Austryacki zjazd łowiecki we Wiedniu //Łowiec. – 1901. – № 7. – S. 105.

[140] Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S.12.

В імперії не тільки добували значну кількість мисливських звірів та птахів, але й була налагоджена переробка мисливської продукції. Про масштаби переробки шкур мисливських тварини свідчать дані 1898 р. (табл. 2.4).

Таблиця 2. 4

Дохід Австро-Угорської імперії від переробки шкір дичини (1898 р.)

Вид	Кількість, шт.	Вартість 1 шкіри (у кронах)	Дохід (у кронах)
Олень (самець)	9321	6,0	55926
Олень (самка)	2628	4,0	10512
Козуля	54782	1,0	54782
Серна	6529	2,0	13058
Дика свиня	2449	3,0	7347
Заєць, кріль	1175259	0,2	235051
Ведмідь	29	5,0	145
Вовк	142	2,0	284
Рись	34	1,0	34
Лисиця	24432	0,9	21988
Куниця	4257	0,5	4257
Тхір	17603	0,3	5280
Видра	920	1,0	920
Борсук	2928	1,0	2923

В кінці XIX ст. вичиняли шкіри понад 10 видів звірів, у значній кількості зайцеподібних, ратичних, із хижих – лисиці, у незначній кількості – ведмедя, рисі. Дохід шкіропереробної галузі становив біля 412,7 тис. крон, ще приблизно 50 тис. крон – від продажу жиру, таксодермічної продукції.[141] Найменший дохід (250 тис. крон) зареєстровано від продажу зброї, набоїв, мисливського спорядження, одягу (табл. 2.5.).

[141] Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa // Łowiec polski. – 1902. – № 23. – S. 367.

Таблиця 2. 5.

Економічна діяльність мисливського господарства Австро-Угорської імперії

№ п/п	Статті доходів та витрат	Тис. крон
1.	Добута дичина	1635,4
2.	Оренда мисливських угідь	3896,4
3.	Зарплата працівників мисливського господарства	19995,5
4.	Видача мисливських квитків	650,0
5.	Податок за право полювання	88,0
6.	Організація полювання	4824,6
7.	Переробна промисловість (трофеї, шкури)	462,6
8.	Продукція зброярів та легкої промисловості	250,0
	Всього	31802,5

В Австро-Угорській імперії орендували мисливські угіддя 22 тис. господарств. За оренду сплачено біля 4 млн. крон. Вартість добутої дичини в приватних ревірах, в яких власники самостійно організовували та проводили полювання, становила понад 1,6 млн. крон.[142]

У 20-30 тих роках ХХ ст. Галичина ввійшла у склад Другої Речі Посполитої. 60% від усієї площі були надані у користування під мисливські угіддя. В середньому вартість оренди мисливських угідь в 1931 році складав 30 грош. Тож землевласники отримали біля 7,5 мільйонів злотих за надання в користування права полювання.[143]

Мисливська преса відзначала, що у Галичині мисливці у меншій мірі вживають заходи для збільшення чисельності дичини, не дотримуються вимог законодавства в частині термінів полювання, мало вкладають коштів у

[142] Rożyński F., Schechtel E. Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S. 11-17.

[143] Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S.13.

мисливську охорону. Не сприяє ефективності ведення мисливського господарства й місцеве населення, яке погано вмотивоване до надання у користування своїх мисливських ділянок під мисливські ревіри. Навіть здавши їх в оренду, люди випускають туди котів та собак. У випадку, якщо мисливський охоронець зловить браконьєра, то ніхто в суді не хоче свідчити проти свого сусіда».[144] Практично такі ж відносини збереглись за правління Другої Речі Посполитої.

Товариство охорони природи у Сілезії відзначало, що на тій частині мисливських угідь, де селяни самостійно ведуть мисливське господарство, справи чи не найгірші. Отримавши право на полювання, вони нещадно експлуатують мисливські угіддя, а потім намагаються надати їх в суборенду. На противагу селянським мисливським господарствам вважалось, шо у державних лісах мисливство ведеться зразково.[145]

2.2. Соціально-економічне значення оренди мисливських угідь в Австро-Угорській імперії на початку ХХ століття

Однією із складових витрат на проведення полювання є витрати, пов'язані з орендою права полювання. В Австро-Угорській імперії на початку ХХ століття була створена відповідна нормативно - правова база, яка урегульовувала правові та економічні відносини між власником землі та орендарем права полювання.[146]

За даними науково-популярного часопису «Наука і життя» в 1904 році вартість оренди права полювання у Галичині становила 184 тис крон., тобто, по 7 геллерів з одного гектару огородів малих землевласників.[147]

---

[144] Ze stosunków łowieckich//Łowiec Polski – 1909. – № 6. – S.89-90.

[145] Czudek A. Ochrona przyrody w województwie Śląskim. – Kraków: Nakładem państwowej Rady ochrony przyrody, 1938. – S. 166.

[146] Ze statystyki łowieckiej//Łowiec. – 1904. – № 23. – S.296.

[147] Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

В 1908 році в Австрійській імперії нараховувалось 36380 мисливських господарств, при цьому середня площа одного господарства становила 994 гектари. Нараховувалось 231 вольєр, загальною площею 142 948 га. Чисельність власних мисливських господарств становило 12770, а гмінних та спільних - 23379, відповідно їхня площа становила 8081092 га та 19217695 га. Середня площа власного мисливського господарства становила 559 га, а гмінного та спільного 822 га.

Велике значення для економіки мали не тільки доходи від проведення полювань, але й здача в оренду права полювання.

Дохід від оренди права полювання на протязі багатьох років мав тенденцію до зростання на території імперії, але в Австрії, Чехії, Угорщині він був найвищий. (табл.2.6.).

табл. 2.6.

Вартість оренди 1 га в гелерах

Частини імперії	1900 р.	1905 р.	1908 р.
Австрія нижня	49	64	71
верхня	33	38	44
Придунайські землі	43	54	60
Зальцбург	22	20	39
Штирія	18	26	26
Каринтія	13	24	24
Крайна	6	19	14
Тіроль і Форальберг	9	12	15
Альпійські землі	12	17	20
Чехія	32	35	37
Моравія	43	37	42
Сілезія	37	38	45
Північно-західні землі	36	36	39
Галичина	3	5	6
Буковина	2	2	7

Північно-східні землі	3	4	6
Австрійське Примор'є	8	10	15
В середньому по імперія	22	25	30

Так в 1911 році магістрати мали такі доходи від здачі в оренду права полювання: Львів – 12,800 крон, Краків – 8,700 крон, Коломия – 5,360 крон, Броди – 5,600 крон. Вартість 1 кг м'яса кабана в той час становила 0,30 крон, 1 кг м'яса оленя – 0,80 крон.[148]

Від здачі в оренду права полювання в Австро-Угорській імперії отримано 2659362 крони (Табл. 4). Найбільше коштів від здачі в оренду права полювання отримали Чехія, Австрія, Штирія, найменше – Буковина. За п'ять років в період з 1875-1895рр., Австро-Угорська імперія отримувала 5,1 мільйонів крон доходу. Найбільше доходу отримано землями Австро-Угорської імперії, які входили в північно-західну частину імперії, а саме 2,7 мільйонів крон. (табл. 5). Північно-західна частина імперії, яка займала лише 27,6% площі всієї імперії, отримала 52,6% від доходів від мисливства всієї імперії. (табл.6.). Найбільше доходів від мисливства з розрахунку на 100 гектарів в період 1875-1895рр. отримували Австрія, Чехія, Штирія, Моравія, Сілезія, найменше Галичина та Буковина.

Табл. 2.7.

Вартість оренди полювання в 1898 році

Частини імперії	В коронах
Австрія нижня	494562
верхня	234980
Зальцбург	65900
Штирія	260000
Каринтія	168000

[148] Handel zwieżyny//Łowiec. – 1908. – № 1. – S. 11.

Крайна	43500
Тіроль і Форальберг	142480
Чехія	606500
Моравія і Сілезія	582428
Трієст, Гориція, Істрія	45770
Галичина	немає результатів
Буковина	15242
Разом по імперії	2659362

В середньому по Австро-Угорській імперії на 100 гектарів мисливських угідь за один рік в період 1875-1895 років отримували 17,90 крон, в тому числі в Нижній Австрії – 45,48 крон, Верхній Австрії – 28,17, Зальцбурзі – 11,38, Штирії – 20,02, Каринтії – 9,62, Крайні – 4,37, Тіролі і Форальберзі 4,77, Чехії – 34,38, Моравії – 36,43, Сілезії – 22,11,Трієсті, Гориції, Істрії – 6,29, Галичині – 3,70, Буковині – 1,86.[149]

Для порівняння, в Баварії в середньому вартість оренди мисливських угідь (гмінних) становила в 1898 році за 1 га при конвертуванні німецьких марок 44 гелери, а в 1908 році – вже 76 гелерів, тобто, зросла за цей період на 72,7%. На землях Австро-Угорської імперії вартість оренди у 1900 році становила 19 гелерів, а в 1908 році – 30 гелерів.

У Франції вартість оренди 1 га польових угідь складала від 0,54 до 8,7 франка, лісових – від 1,10 до 18,61 франка. З цього видно, що вартість оренди мисливських угідь у багато разів перевищувала вартість оренди в країнах Австрійської імперії, а також Німеччини. Треба сказати, що популяція мисливських тварин у Франції була меншою, ніж в Австрії, і значно меншою, ніж у Німеччині. В цілому лісові мисливські угіддя у Німеччині вважились кращими і дотепер більше цінуються з огляду на розведення мисливських тварин. Мисливські угіддя в кожній частині Австро-Угорської імперії мали

[149] Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa// Łowiec polski. – 1902. – № 20. – S. 322

свою цінність відповідно до їхнього цільового призначення. Найціннішими були мисливські угіддя, які знаходились в лісі, де перебували копитні тварини.

Значною була вартість добутої дичини в Німеччині, де дохід від неї складав 19 млн марок, хоча за іншими даними вартість добутої дичини лише в Прусії складала 26 млн марок. У загальному по Німеччині вона складала близько 43,3 млн марок. За оренду від полювань отримано 22,4 мільйонів марок. При проведенні полювань на постійній основі було зайнято 30000 осіб. Утримання однієї людини складало 816 марок, а в загальному по Німеччині утримання осіб, зайнятих у мисливському господарстві, складало 24,5 млн марок. Площа мисливських угідь в Німеччині складала 541 тис. км^2 і завдяки високій культурі ведення мисливства доходи від нього складали 170 млн марок. Оплата за оренду мисливських угідь відповідно до Баварської урядової статистики складала в 1898 році за 1 га 0,37 марок, а в 1908 році – 0,63 марки. За оренду індивідуального полювання платилось до 1,80 марок з гектара, а на практиці оренда 1 га по 3 марки не була рідкістю.

В Німеччині за оренду права полювання в 1912 році сплачено 75-80 мільйонів марок, вартість добутої дичини становила 100 мільйонів марок, а м’яса добутих тварин – 50 мільйонів.[150]

Відзначалось, що в Німеччині площа мисливських угідь на початку XX століття становила близько 2900000 га, а дохід від полювання – 503 тис. марок, тобто, по 17 пфенінгів з одного гектара. На чверть більшу суму доходів від мисливства отримували господарі, які орендували мисливські угіддя. У них дохід від одного гектара доходив до 25 пфенінгів. Але таке підвищення доходів мало і негативну сторону, а саме: в переважній більшості орендарі права полювання намагались добути якнайбільшу кількість дичини, щоб покрити високу оренду права полювання. Таких бізнесменів не хвилювала доля ні лісу, ні мисливства, вони рідко знаходили компроміс між отриманням доходів та збереження лісової фауни.[151]

[150] Statystyka polowań w Niemczech//Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 1. – S. 18.

[151] Korzyści i cele łowiectwa//Łowiec Polski – 1909. – №17 . – S. 262-265.

У Франції на початку XX століття за проведення полювання мисливці, яких нараховували 600 тисяч, щороку сплачували біля 75 млн. франків. В середньому на одного мисливця припадала оплата 390 франків. Бюджет держави від проведень полювань щороку поповнювався на 234 млн франків. В середньому кожен мисливець оплачував по 100 франків за добуту дичину, що складало дохід в обсязі 60 млн франків. Річний дохід від проведення полювань у Франції складав 369 мільйонів франків на рік.

Великі доходи поступали за оренду полювання. За оренду 1 га польових угідь сплачували від 0,54 до 8,70 франків, за 1 га лісових угідь – від 1,10 до 18,61 франків, за змішані польово-лісові – 0,73-9,80 франків.

На Другому Міжнародному конгресі доктор Роріг вказував, що гміни за оренду полювання отримують великі кошти. За ці кошти проводять меліорацію земель, будують школи, дороги та інше. У зв’язку із тим, що орендна плата сплачується наперед за весь період оренди, то гміні не потрібно брати кредити для своїх поточних потреб.

Відповідно до даних «Deutsche Jägerschaft» (Німецьке мисливство) в мисливському сезоні у 1936-1937 рр. у Прусії добуто дичини на суму 35 мільйонів марок, рівночасно сплачено відшкодувань за збитки, спричинені дичиною 1,9 мільйонів марок, що становило 5,5%.

Відповідно до даних управління лісів Прусії, дохід з оренди мисливських угідь у 1935 році становив 1455395 марок, а видатки, пов’язані з організацією мисливства, в тому числі і відшкодуванням збитків, становили 795615 марок. Чистий дохід при цьому становив 695779 марок.[152]

Німецька преса відзначала, що мисливство вважається лише спортом та розкішшю багатих людей, воно є виконанням відповідних зобов’язань держави для підвищення матеріального багатства всього народу. Мисливство надавало багатьом людям працю, а саме: мисливським охоронцям, доглядачам за

---

[152] Gieysztor J. Szacowanie szkód wyządzonych przez zwierzynę i sposoby zapobiegania im //Łowiec Polski – 1938. – № 23 . – S. 475-477.

дичиною і продавцем зброї, торгівцям хутром, таксидермістам. Велике значення мала матеріальна сторона, а саме: кошти, які поступали за оренду права полювання, наповнювали гімнні та державні бюджети. Статистика свідчила, що державний та гмінний податок на право оренди полювання складав 40 мільйонів марок. Дичини щорічно продавали 20 мільйонів кілограм на суму 25 мільйонів марок; шкір, хутра реалізовували більш, як на 5 мільйонів марок. На 6 мільйонів марок поповнювали бюджет держави мисливські посвідчення. На підгодівлю тварин витрачали 15 мільйонів марок, вартість догляду за собаками становила 12 мільйонів марок, кошти на придбання мисливської зброї та набоїв – 18 мільйонів марок, кошти, отримані від мисливських виставок – 2 мільйони марок, мисливські видавництва видавали продукції на 6 мільйонів марок, організація мисливських турів та перевезень добутої дичини становила 1 мільйон марок. Всього річний оборот від мисливства становив в 1927 році у Німеччині 130 мільйонів марок. І це дані на час, коли інфляція марки ще не торкнулась. В перерахунку на ціни 1928 року ця сума було б втричі вищою.

Як показує вищезгадана статистика, оплата за оренду права полювання складала в 1,6 разів більше, ніж ціна реалізованої м'ясної продукції з добутих мисливських тварин та фактично третю частину від загального обороту у галузі мисливського господарства.[153]

Загальна сума оренди мисливських угідь склала у Німеччині в 1925 році 44841 тис. марок, за посвідчення мисливця, яких було видано 261 тис. річних та 46 тис. одноразових – 7955 тис. німецьких марок, державне мито за посвідчення становило 438 тис. марок, податок від полювання – 10435 тис. марок, відшкодування за завдані дичиною збитки становили 3550 тис. марок. Загальна сума видатків, яку оплатили німецькі мисливці в 1925/6 році, складала від 136 до 144 мільйонів марок, що при 261 тис. постійних мисливців складає на одного мисливця 520 – 555 марок в рік.

[153] Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.

Для порівняння, відповідно до підрахунків загальні видатки 50 тис. польських мисливців в мисливському сезоні 1933/34 рр. склали 38,4 мільйони злотих, тобто, на одного мисливця припадало 730 злотих в рік, а доходи складали 13,3 мільйони злотих.[154]

Вартість оренди одного гектара мисливських угідь в Швеції складало в перерахунку на польські гроші 3,12 злотих, а посвідчення мисливця 80 злотих. Тож, як бачимо, полювання в Швеції було дуже дорогим.[155]

У 30-х роках XX ст. приватні мисливські угіддя в Баварії займали площу 6100000 га, на яких було організовано 11300 мисливських господарств (власних). 6100 мисливських господарств орендувало мисливські угіддя на площі 290000 га через аукціони, а 5200 господарств площею 3200000 га уклали добровільну угоду. Час оренди складав від 6 до 10 років.[156]

У 1932 році в Баварії було видано 24867 штук посвідчень мисливця, що відповідає 3,2 мисливця на 1000 мешканців. Було організовано 11389 спільних мисливських господарств загальною площею 6158995 га, тобто, в середньому одне господарство мало площу 540,8 га. Приватних мисливських господарств було 1608 загальною площею 384590 га, тобто, на одне приватне мисливське господарство припадало в середньому 239,9 га. Державних мисливських господарств було 1112 загальною площею 967088 га, в середньому на одне господарство припадало 2326 га. Особливу групу мисливських господарств складали водні мисливські господарства, які належали 57 власникам, загальною площею 4979 га. За оренду мисливських угідь в 1932 році сплачено 5141839 марок, в середньому оренда 1 га складала 0,84 марки. Середній час, на який надавались в оренду мисливські угіддя, становив 6 років.

За відшкодування збитків, спричинених мисливськими тваринами, сплачено 128489 марок. Чисельність мисливської служби становила 3073 особи.

Таблиця 2.8.

[154] Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.

[155] Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S. 224.

[156] Łowiectwo w Bawarji //Łowiec Polski – 1932. – № 38. – S. 629.

Добування мисливських тварин у Баварії (1932 р.)[157]

Мисливські тварини	Всього голів	На 10 тис. га угідь голів
Оленів	3802	3
Козуль	83585	11
Зайців	452617	60
Фазанів	98173	13
Куріпок	279813	37

Відповідно до статистичного звіту в Німеччині у 1925 році відстріляно 15800 оленів, 3,5 млн. зайців, 183000 козуль і багато мільйонів пернатої дичини. В загальному вага добутої дичини складала 18543090 кг, а її вартість становила 28344850 марок. Серед інших доходів, які приносить мисливське господарство:

- оренда права полювання – 40 000 000 марок
- посвідчення мисливця – 10 013 900 марок
- податки – 10 435 000 марок
- оплата праці мисливським охоронцям – 28 000 000 марок
- догляд за мисливськими собаками – 4 000 000 марок
- мисливська промисловість (зброя, набої, оптика, одяг тощо) – 24 137 300 марок
- видавництво мисливської літератури – 1 000 000 марок
- інше (оплата нагінок, транспорт дичини, обгородження с/г угідь, страховка) – 17 000 000 марок.[158]

Як бачимо, щороку Німеччина отримувала від мисливської галузі доходу на суму 160-170 мільйонів марок.

З 1909 року вартість оренди полювання у Великопольщі значно зросла. Так, оренда права полювання в місті Пілі зросла до 1475 марок, а до цього часу коштувала 500 марок. На деякі господарства ціна за оренду

[157] Z prasy zagranicznej //Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S. 317.

[158] Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S. 248-250.

мисливських угідь виросла до 1 марки за морг (0,57 га). Проте менше, ніж за 20 пфенінгів за морг ніхто не здавав в оренду.[159]

Відповідно до угорського Мисливського закону від 1908 року оренда за мисливські угіддя, площа яких мала менше 200 моргів і які знаходились на території гмін або міста, підлягали примусовій здачі в оренду. Вартість оренди складала 7 гелерів за 1 морг, а разом за оренду мисливських угідь на території гмін і міст оплачено в 1908 році 2195916 крон. В загальному ж доходи від оренди мисливських угідь становили 6179034 крон.

Вартість проданої живої та вбитої дичини в Угорщині в 1908 році становила 5161397 крон. Треба зазначити, що вартість одного оленя-самця становила 50 крон, оленя-самиці – 40 крон, козулі – 10 крон, кабана – 30 крон, кролика – 0,20 крони, куріпки – 0,60 крони, качки – 0,60 крони. [160]

У Галичині з початку XX століття попит на полювання стабільно підвищувався, а плата за оренду полювання постійно зростала. Практично всі гміни здавали свої мисливські угіддя в оренду.[161]

Все ж, на думку тогочасного дослідника економіки мисливського господарства Галичини доктора Генриха Мальсбурга, найкращі результати показують особи, які ведуть господарства на власній землі, і це при тому, що вони є мисливцями.[162]

На Гуцульщині за часів правління Австрійської монархії між гуцулами і владою укладались договори, в яких між іншим зазначалося, щоб за полювання у панських лісах та рибальство в ріках, що протікають через панські ліси, платити дичиною та рибою.[163] Найбільше рибалок-гуцулів було на Косівщині,

---

[159] Dzierżawy polowań// Łowiec Wielkopolski. – 1909. – № 14. – S. 244.

[160] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S. 7-10.

[161] Stosunki łowiecki w Galicyi //Łowiec Polski – 1909. – №21 . – S. 328-334.

[162] Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S. 4-5.

[163] Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 191

Надвірнянщині. Багаті ліси і дичина сприяли збільшеню мисливців, так званих на Гуцульщині стрільців. Селяни-рибалки давали 672 пструги, або сплачували грішми 5 злотих». За впольованих оленів і борсуків віддавали «роги оленя» і «бурсукове сало», або сплачували 4 злотих.[164]

Через небажання платити за оренду мисливського ревіру великого розповсюдження на Гуцульщині набуло браконьєрство. Так, у Ворохті, Поляниці Поповичівській австрійський губернатор Йоан ІІ Ліхтенштейн в 1905 році запровадив ліцензоване полювання. Гроші за ліцензії надходили до місцевого бюджету. Але, не маючи змоги купити ліцензії на полювання, селяни йшли на порушення закону. Відомий випадок про полювання Юри Пітеляка, двадцятирічного хлопця, який прибув на проживання до Ворохти з Яворова. Молодий хлопець знайшов після Першої Світової війни карабін і потайки ходив на полювання в панські ліси. Пан Грабовський, який закупив полювання у Ворохті, зловив його під час полювання і застрелив, звинувативши у браконьєрстві. Цей факт знайшов навіть відображення у народній творчості (співанці). Зі співанки дізнаємося також, що приїхала комісія з Делятина для розслідування обставин і нечесно поступила відносно до звичаєвих норм гуцулів.[165]

В мисливському календарі на 1911 рік, виданому завдяки журналу «Jagd und Wild», повідомлялось, що загальна площа Галичини складала 7 849 252 га, з якої на землю сільськогосподарського призначення, тобто, на сінокоси, сади, пасовища припадає 4 780 339 га, на ліси – 2 019 829 га, пасовища – 776 030 га, на ставки, болота – 20 859 га. Мисливських господарств було 9534, з них – 15 вольєрів. Власних мисливських господарств (утворених на території приватних земель) було 3597, а гмінних (комунальних, громад) – 5 922**.** Площа всіх мисливських угідь становила 7 522 720 га, з них: орендованих мисливських

[164] Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 186.

[165] Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 191

угідь – 4 812 154 га, за які сплачували в рік 306 578 корон. За оренду одного гектара сплачували 6 геллерів.

У порівнянні з іншими країнами Австрійської імперії в Галичині ціна за оренду одного гектара мисливських угідь була найнижчою. На Буковині вона становила – 7 геллерів, Чехії – 37 геллерів, гірській Австрії – 44 геллери, Сілезії – 45 геллерів, Нижній Австрії – 71 геллер. За кількістю виданих посвідчень мисливця Галичина знаходилась на шостому місці після Чехії (33879 посвідчень, отримано 174905 корон), Нижньої Австрії (13998 посвідчень), Моравії (11498), Штирії (10364), Верхньої Австрії (4874). Найменше посвідчень мисливця видано на Буковині (1174).[166]

Щоб організувати здачу в оренду права полювання на конкурентних засадах, в пресі друкували оголошення про надання в оренду мисливських угідь. Так, в журналі «Łowiec» № 11 за 1906 рік надруковано оголошення про проведення конкурсу про надання права полювання на всі види дичини в Гринявському надлісництві на площі 17500 га на 12 років. Аукціон мав відбутись в Дирекції державних лісів в м. Львові 12 червня 1906 року.[167] (Додаток № 17). У 1914 році Галицька дирекція державних лісів опублікувала оголошення про оренду права полювання на 1914‒1918 рр. у ревірі «Ілемня» (6420 га), «Лоп’янка» (1218 га), «Суходіл» (9334 га.) Пропозиції потрібно було подати до 14 березня.[168] (Додаток № 18). Також на початку XX ст. активно рекламували полювання у селі Рафайловій. Площа мисливського господарства становила 17958 га. Господарство було поділено на три ревіри: Річка – 7601 га, Довжинець – 5643 га, Салатрук – 4714 га. Крім права полювання надавалась можливість оренди мисливського будинку. (Додаток № 19) Оголошення Галицької дирекції державних лісів у Львові про оренду права полювання з 1

[166] Ze statystyki musliwskiej//Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 290-229.

[167] Obwieszczenie//Łowiec – 1906. – № 11. – S.132

[168] Ogłoszenia //Łowiec – 1914. – №5. – s.60.

січня 1914 р. до 31 грудня 1918 року у мисливських ревірах: «Черник» (4220 га), «Максимець» (3050 га), «Річка» (8679 га), «Салатрук» (4714 га).[169]

Користувались попитом й мисливські угіддя, що межували з Рафайловою. Так, на 31 березня 1911 року було призначено аукціон щодо оренди права полювання у Карпатах на території державних лісів в Микуличині у ревірах Бухтівець, Розтоки, Пасічна. Більше інформації можна було отримати у Відні в Міністерстві рільництва, у Львівській державній дирекції лісів або у керівництва лісових округів в Пасічній та Микуличині. У цьому ж році призначено аукціон про проведення відбору права полювання терміном на 6 років (з 1 лютого) на мисливські угіддя, які знаходились у володінні Мисливської спілки у гмінах Микуличин, Татарів та Ворохта. Початкова ціна на аукціоні складала 200 крон. Більше інформації можна було отримати у гміні Микуличин. (Додаток № 24).

Оголошення про проведення аукціону 23 січня 1911 року в Микуличині щодо оренди права полювання терміном на 6 років (з 1 лютого) на мисливські угіддя, які знаходились у володінні Мисливської спілки у гмінах Микуличин, Татарів та Ворохта. Початкова ціна на аукціоні складала 200 крон. Більше інформації можна було отримати у гміні Микуличин.[170]

Оголошення про аукціон щодо оренди права полювання у державних лісах надлісництва Шепарівці було опубліковане у 1925 році. Зацікавлені особи повинні були звернутись до Дирекції державних лісів у Львові або до надлісництва у Шепарівцях. (Додаток № 25).

Окрему групу оголошень Львівської державної дирекції лісів становили оголошення щодо проведення полювання. Зокрема, Дирекція державних лісів у Львові в 1933 р. опублікувала оголошення з пропозицією відстрілу оленів карпатських в державних надлісництвах: Ілемня, Поляниця, Солотвино, Яремче, Ворохта, Шешори – по 400 зл., Гриняві й Яворнику – по 250 зл.[171] (Додаток № 26). З метою залучення більшої кількості учасників торгів щодо

[169] Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 1. – S.13.

[170] Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 3. – S. 36.

[171] Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 17. – S. 204.

оренди права полювання у Галичині публікували оголошення про оренду права полювання на території Вільнюської державної дирекції лісів. (Додаток № 35).

Аналогічно оголошення щодо оренди права полювання друкували у тридцятих роках XX ст. у Волинському воєводстві. Так, у Малорицькому надлісництві терміном на 6 років надавали у користування мисливські угіддя площею 10412 га. Початкова ціна при проведенні аукціону складала 12 грош за 1 га, [172] на 6 років (з 1 березня 1931 р. і до 28 лютого 1937 р.) пропонували мисливські угіддя площею 2616 га у Ковельському повіті в лісництві Скулин. У цих мисливських угіддях водились кабани, козулі, зайці, лисиці, тетеруки і рябчики.[173] Луцька дирекція державних лісів у 1934 році оголосила аукціон на оренду мисливських угідь. Початкова ціна торгів становила 6 грош за гектар.[174] Крім оголошень у пресі органи державної влади намагались надати мисливські угіддя шляхом внесення подань до Малопольського мисливського товариства у Львові. Зокрема, у 1924 році Богородчанський старостат пропонував можливість оренди права полювання у таких гмінах: Бугрівка – 2016 га, Дзвиняч – 902 га, Горохолино – 3458 га, Космач –1349 га, Кричка –2364 га, Кривче –1074 га, Монастирчани –1056 га, Раківці – 692 га, Родільня – 2219 га, Солотвино – 1795 га, Заріччя – 138 га.[175] (Додаток № 36).

Гміна Львова подала оголошення про оренду права полювання в Голосках Великих, Брюховичах, Білогорщі, Зубрі, Сихові, Кульпаркові, Малехові на площі біля 4500 моргів. Заявку на участь в аукціоні необхідно було подати до 30 жовтня 1918 року у департамент Львівського магістрату. До заявки слід було додати заставу у розмірі 10% від вартості оренди. (Додаток № 91).

Гміна Львова подала оголошення про оренду права полювання у господарстві Воля Добростанська. Площа господарства складає 3500 моргів. Час оренди становив з 1 листопада 1918 р. по серпень 1921 року. Заявки слід

---

[172] Łowiec Polski – 1927. – №25. – S. 379.

[173] Łowiec Polski – 1931. – № 2. – S. 40

[174] Ogłoszenie// Łowiec Polski – 1934. – № 22. – S. 452.

[175] Dzierżawa polowań // Łowiec. – 1924. – № 11. – S. 174.

було подати до 19 жовтня 1918 року. (Додаток № 38). Аналогічне оголошення про проведення аукціону щодо оренди права полювання у господарстві Воля Добростанська було опубліковане на наступний рік, в «Газеті Львівський» (1919 р.), (Додаток № 38). У 1932 році Львівський магістрат подав оголошення про проведення аукціону щодо оренди права полювання на 6 років (01.05.1932 р. – 30.04.1938 р.) у ревірі Пнятин Перемишлянського повіту на площі 850 моргів. (Додаток № 39). Оголошення про проведення аукціону магістратом Львова на визначення переможця щодо оренди права полювання в катастральних гмінах Голоско Велике, Брюховичі, Білогорща, Зубра, Сихів, Кульпарків та Малехів загальною площею 5600 моргів опубліковане у «Газеті Львівській» (1918 р.). (Додаток № 40). В оголошенні, опублікованому в 1934 році у часописі «Ловець», йшлось про оренду мисливського ревіру у селі Борщовичі, 20 км від Львова. Серед переваг ревіру: ідеальне сполучення залізничним та автомобільним транспортом; можливість відпочивати у лісництві. Мисливський ревір охоплював 800 моргів лісу та 700 моргів поля. Щороку тут можна добувати близько 20 голів оленя. Крім того, у ревірі водилось також багато лисиць, куріпок, качок, вальдшнепів. (Додаток № 41).

Оголошення про оренду права полювання на території декількох тисяч моргів у селі Віжомля та Судова Вишня йшлось в оголошенні у часописі «Ловець» (1927 р.), (Додаток № 42). У 1924 році мисливське господарство «Яворниця» у селі Андрихів пропонувало оренду права полювання. В оголошенні відзначалось, що господарство пропонує добування оленів і до господарства можна легко добратись залізничним транспортом. (Додаток № 43).

Керівництво мисливської спілки Суходіл (повіт Біберка) пропонувало полювання на площі 800 га терміном на 6 років з 1 лютого 1929 р. Початкова ціна на аукціоні становило 570 злотих. Аукціон мав відбутись в будинку гміни Суходіл 21 грудня 1928 року. (Додаток № 44). В оголошенні, опублікованому у «Ловці» в 1934 р., пропонували можливість оренди права полювання у

мисливських ревірах села Осталовичі Перемишлянського повіту. (Додаток № 45).

Керівництво господарства Потоцьких публікувало оголошення про можливість оренди права полювання в їхньому господарстві. (Додаток № 46). У спеціалізованих рибальських виданнях публікували оголошення щодо проведення конкурсу на оренду ставів. Зокрема, в «Окульнику» (1902 р.) опубліковано оголошення про надання в оренду ставу площею 110 моргів у селі Коцюбинцях Гусятинського повіту. (Додаток № 47). Про можливість оренди права рибальства на річках оголошення публікували й у мисливських фахових виданнях. Так, у «Ловці» (1934 р.) Дирекція державних лісів у Львові пропонувала оренду рибальських ревірів у державному надлісництві Болехів (ревір № 11 на річці Свіча площею 24 га) та у надлісництві Паляниця (ревір № 10 площею 132,93 га). (Додаток № 48).

Багато мисливських господарств через публікацію оголошень пропонувало організацію для мисливців полювань у власних мисливських ревірах. Часто в оголошеннях вказували можливу кількість добування дичини, терміни полювання, умови харчування та проживання під час полювання тощо.

Зокрема, Мисливська спілка у Нижній Тернаві пропонувала полювання у мисливських угіддях площею 1300 моргів. Господарство знаходилось 10 км від залізничної станції Соколики. Мисливський тур можна було починати з 10 вересня та проживати у мисливському будинку. (Додаток № 49). У мисливських угіддях села Биличі Самбірського повіту пропонували полювання на зайців, оленів, кабанів. (Додаток № 50). Через часопис «Ловець» (1906 р.) фонд Скарбка запрошував на мисливський тур мисливців у село Дуба Долинського повіту та село Сможе Стрийського повіту. Вартість добування одного оленя становила 500 крон. Детальнішу інформацію про умови полювання можна було отримати в офісі фонду Скарбка у Львові. (Додаток № 51). У 1917 році фонд Скарбка запрошував охочих на мисливський тур у мисливські ревіри Сможі та Климця. (Додаток № 52). Керівництво мисливського господарства у яворівських лісах пропонувало полювання на

площі 4700 моргів. (Додаток № 53). Керівництво лісів у Червонограді запрошувало мисливців полювати на кабанів (1911 р.). (Додаток № 54).

У 1911 р. керівництво господарства Рудки пропонувало суборенду мисливських угідь для полювання на оленів упродовж цілого року. (Додаток № 55) Мисливські угіддя можна було орендувати у мисливському господарстві, яке знаходилось на відстані однієї години їзди поїздом або бричкою від Львова. Господарство мало площу 10 тис. моргів. Відзначалось, що у ревірі можна було щороку добувати декілька кабанів, 25-30 оленів, стільки ж лисиць і 150-200 зайців. (Додаток № 56). Мисливське господарство Яблоньки біля Балигороду пропонувало полювання на 5 оленів. (Додаток № 57). За 2 тис. крон пропонувалось орендувати мисливські угіддя у селі Лисець. (Додаток № 58). Дирекції господарства графа Потоцького у Заторі пропонувала оренду права полювання у мисливському господарстві площею 12500 моргів. Перевагу надавали поляку-католику. (Додаток № 59). За 150 золотих у 1917 році пропонували добути оленя. (Додаток № 60). Було оголошення про оренду права полювання на теренах між станцією Журавно – Новосілка. Пропозиції слід було подавати керівництву господарства у Воскресінцях біля Княгиничів. (Додаток № 61). В оголошенні від 12 грудня 1938 року йшлось про проведення аукціону щодо реалізації оленів фірмою з Рава-Руської, що спеціалізувалась на дресируванні собак. (Додаток № 62).

Крім прямого укладання угоди з мисливським господарством щодо добування дичини, мисливці практикували вступ до мисливських товариств, які самі вели мисливське господарство. Зокрема, «Міське товариство мисливців у Львові» подавало оголошення про можливість прийому у члени товариства (Додаток № 63). Про 10 вакансій для членів Офіцерського мисливського клубу у Львові йшлось в оголошенні, опублікованому у «Ловцю». Преференції мали дійсні офіцери, військові пенсіонери та особи, які володіли мисливськими угіддями. Заяви слід було подавати капітану Нериновичу (Львів, вул. Пекарська, 17). (Додаток № 64). З метою організації мисливського господарства мисливське товариство «Рогач» з Чорткова розглядало пропозиції щодо оренди

мисливських ревірів для розведення зайців, куріпок та фазанів. (Додаток № 65). Аналогічне оголошення про можливість оренди права полювання у Карпатських ревірах було подане мисливським клубом з міста Ярослав. (Додаток № 66). Еміль Валіш та доктор Болеслав Бервід опублікували оголошення, в якому інформували про прийняття до мисливського товариства мисливців, яким буде надане право полювання на території гмін Сваричів, Рівня, Слобода Рівнянська, Рошняте, Ценява, Дуба, Князівське, Ясеновець, Рожнятів, де водяться олені, кабани, тетеруки. Вартість членського внеску в рік становила 200 крон. (Додаток № 67).

Аналіз фахової мисливської літератури Галичини свідчить, що наприкінці XIX ст. публікуються оголошення зацікавлених осіб, які намагаються отримати в оренду мисливські угіддя. Вперше в 1889 році відомий львівський зброяр Станіслав Пєлецький пропонує потенційним власникам мисливських ревірів відгукнутись на його пропозицію. В оголошенні про оренду мисливського ревіру виставлено умови, щоб місце його розташування було у передгірській місцевості, площа становила близько 3-4 тис. моргів, а в угіддях повинно бути багато кабанів. (Додаток № 69).

Слід відмітити, що магазини із мисливською зброєю Стефана Пєлецького знаходились у Львові на площі Катедральній, 3,[176] Капітульній, 3[177] (1890 р.) та Мар'яцькій біля готелю «Жорж» (1904 р.), [178] по вул. Академічній, 4.[179]

У «Ловці» (№ 7, 1905 р.) було опублікуване анонімне оглошення про намір взяти оренду мисливські угіддя близько до залізниці з великою популяцією мисливських тварин. Термін оренди повинен був складати не менше 10 років. (Додаток № 70).

---

[176] Ogłoszenia // Łowiec – 1889. – № 12. – S.192.

[177] Ogłoszenia // Haliczanin, kalendarz powszechny zastosowany do potzreb wszystkich mieszkancow Galicji i ilustrowany rok pański 1891. – Lwów: 1891.

[178] Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 3. – S.35.

[179] Dział IV. Przemysł metalowy. Rusznikarstwo (broń myśliwska). // Skorowidz premzslowo- handlowy Krolestwa Galicyi II wydanie. Lwów:1912. – S.458.

Більша частина оголошень стосувалась не можливості оренди мисливських ревірів з правом господарювання на декілька років, а можливості права полювання на той чи інший вид дичини. На ринку організації полювань діяли посередницькі фірми, які надавали маркетингові послуги. Відомою на початку XX ст. була фірма «Емерик Протівінський і спілка» (Відень), яка брала на себе логістичні послуги з організації полювань та закупівлі дичини. Свою діяльність фірма поширювала на Австро-Угорщину, Росію, Німеччину, Францію, Англію та інші країни. (Додаток № 71). Адміністрація часопису «Ловець» приймала також пропозиції мисливських господарств, які мають можливість організувати полювання у гірській місцевості на оленя та козулю. (Додаток № 72). Також посередником між невідомими мисливцями, які бажали полювати на зайців та куріпок у 1930 році, виступив часопис «Ловець». (Додаток № 73). У 1904 році мисливці Ходорова подавали оголошення про можливість проведення ними полювання з метою добування 10 самців оленя. (Додаток № 74). Практично аналогічні пропозиції розміщували мисливці зі Львова, але з вимогою, щоб мисливське господарства мало зручну транспортну розв'язку і знаходилось біля великої залізничної станції. (Додаток № 75). У 1906 році «Ловець» опублікував оголошення щодо можливості полювання на 10-12 оленів під час мисливського туру упродовж 14 днів. За якісні трофеї пропонували велику винагороду. Однак, існували й вимоги щодо зручного доїзду до місця полювання, якісного харчування та комфортного проживання під час мисливського туру. (Додаток № 76). Про можливість добування 15-20 гарних оленів у Галичині чи на Буковині опубліковане оголошення у 1907 році. (Додаток № 77). Інженер Х'юго Шлейєн зі Львова (вул. Глибока, 7) намагався набути право полювання на декількох оленів у 1909 р. (Додаток № 78). У 1914 році розмістили оголошення щодо пропозиції придбання права полювання на 10 оленів у мисливському ревірі, який знаходиться недалеко від залізничної колії. (Додаток № 79). Про відпочинок у селі з можливістю полювання йшлось в оголошенні 1924 р. (Додаток № 80). Двоє мисливців з Кракова подали оголошення про купівлю права полювання на двох оленів. (Додаток № 81).

Стефан Віктор пропонував бартер: мисливських собак за відстріл оленів на мисливський сезон 1939 року. (Додаток № 82). Про зацікавленість іноземців полюванням у Галичині довідуємось з оголошення мисливця з Бельгії про намір купити право добування 2-3 оленів. Пропозицію слід направити німецькою, французькою або англійською мовами за вказаною адресою. (Додаток № 83).

Організацією полювань для іноземців займалась також Львівська філія Варшавської мисливської спілки. (Додаток № 84). Опубліковані оголошення у періодичній мисливській пресі свідчать, що до процесів організації полювань, крім громадських та державних спілок, залучали й приватних осіб. У 1930 році Львівський інженер Йозеф Ейсенкланн намагався організувати полювання на 2-3 оленів для іноземців у Карпатах. (Додаток № 85). Зацікавленість добуванням оленів у Карпатах під час риковища проявляли також мисливці з Познанського воєводства, намагаючись придбати право полювання на 1-2 оленів. (Додаток № 86).

3. Організація полювання у державних лісах Галичини

Сучасники зазначали, що до половини XIX століття у східних Карпатах оленів практично не було через відсутності для них кормової бази. Лише з 1868 року у Карпатах почалась вирубка лісів на схилах гір, які згодом поросли малинниками та ожинниками, створюючи поживу для оленів.[180] В основному ж олені приходили у Карпати по Чорногірському хребту з Буковини та Румунії.[181] У тридцятих роках XX ст. загальна площа державних лісів Станиславівського воєводства становила 196003 га, з яких: 127846 га здавали в оренду та 14858 га було надано Міністерству сільського господарства Польщі. Власне, надлісництва вели мисливські господарства на площі 53299 га. На цій території нараховувалось 1300 оленів (щільність оленів була у три рази вищою, ніж у наш час), 59 ведмедів, 471 кабан, 715 глухарів, 185 тетеруків, 5600 орябків, а з

[180] Stosunki łowiecki w Galicyi//Łowiec Polski – 1909. – №20 . – S.310-312.

[181] Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-205.

хижаків – 92 вовка, 37 рисів, 19 диких котів. Крім того, налічували близько 300 лісових куниць і 100 видр.[182]

Відомо, що наприкінці XIX ст. у Перегінську та Ясенях Долинського повіту на площі 62 тис. га мисливські угіддя орендував граф Владислав Спауста. Тут було обліковано 650 оленів.[183] Про вдалі полювання у цих угіддях писав С. Мицєльский, де він за 7 днів стріляв по 9 оленях, а добув 7. Разом з ним на полюванні було ще троє мисливців, які добули ще 12 оленів.[184] Також тут неодноразово полював граф та намісник Галичини – Андрій Потоцький,[185] який спільно з графом Здіславом Тарновський орендував мисливські угіддя у Перегінську, Суходолі, Ілемні. Про велику чисельність дичини свідчить той факт, що лише за одне полювання Здіслав Тарновський добував 16 глухарів.[186] Слід відмітити, що граф Андрій Потоцький, будучи намісником Галичини, домігся в Австрійського уряду вирішення питання оренди права полювання у Карпатах, щоб місцеві мисливці мали більші привілеї, ніж мисливці, які приїжджають з Відня і сиплять за мисливські угіддя золотом.[187] Також на Долинщині, у Перегінську, орендував мисливські угіддя граф Артур Потоцький (1838-1890 рр.).[188]

У 1927 році греко-католицька митрополія орендувала у повіті 34450 га мисливських угідь та три рибальські ревіри. Мисливські ревіри Галицької митрополії УГКЦ у Перегінську були поділені таким чином:

Таблиця 3.1.

Назва ревіру	Площа (га)	Назва ревіру	Площа (га)

[182] Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.187.

[183] Spausta W. Jelen / Wladyslaw Spausta // Łowiec. – 1897. – № 7. – S. 102.

[184] S. Mycielski //Łowiec. – 1902. – № 20. – S. 242-243.

[185] Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S.117.

[186] Ziembicki W. Pamięci wielkiego myśliwego/ Witold Ziembicki //Łowiec. – 1938. – № 5-6. – S. 43-44.

[187] Krogulski S. Pół wieku//Łowiec . – 1929. – № 9. – S.133-135.

[188] Szczerbowski I. Pamiętnik dwudziestopięcioletniej działalności Galicyjskiego towarzystwa leśnego 1882-1907 / Ignacy Szczerbowski . – Lwów: Polonia, 1907. – S.115.

Перегінсько	4400	Клива Овул	4030
Яйце	5300	Лужки	1710
Мшана	2810	Ялова Клива	1600
Гича	2490	Петріс	1560
Чорна Річка	2640	Плісце	2060
Паренки	2090	Котелень	3760

Поділ на мисливські ревіри («наймані» та «репрезентаційні») проводився для того, щоб здавати їх в оренду. За «наймані» вносили плату та наймали мисливський персонал, у «репрезентаційні» приїжджали гості – генерали, міністри та багато снобів, які взагалі нічого не платили, а дирекція власними коштами покривала витрати на організацію полювань та ведення мисливства.[189] Тож у ті часи виникали проблеми з оплатою за оренду мисливських угідь, так як тогочасна еліта намагалась ухилитись від оплати. За оренду мисливських ревірів сплачувались кошти («чинш»): за рік ревір «Мшана» коштував 500 доларів (США) і додатково – 50 доларів (США) на утримання мисливського персоналу (мисливських охоронців). Вартість одноразового полювання становила 100 доларів (США).

Мисливські ревіри орендували князі Ліхтенштейн, Радзівілл, Габсбург, Яблуновський, Любомирський, Дзєдушицький, Тишкевич, Людвіг Мицєльський, Пауль Пальфі, Потоцький, фірми «Глезінгер», «Дунка де Сайо», у Суходолі – граф Рачинський[190].

У 30-х роках XX ст. мисливське господарство Перегінська займало 30 тис. га і було поділено на 13 ревірів. Великою проблемою для господарства було відшкодування збитків, завданих ведмедями, яких в загальному налічувалось 106. Найбільше ведмедів облікували у ревірах «Котелець» та «Плісце». У період з 1930 по 1934 рік у цих угіддях ведмедів не відстрілювали.

[189] Історія Осмолодської пущі / І. Бойчук, М. Гайдукевич, В. Парпан, Л. Петрова, П. Третяк. – Львів: НТШ, 1998. – С. 46-49.

[190] Ubite niedżwiedzie //Łowiec Polski – 1938. – № 4 . – S.77.

Так, у 1934 році ведмідь у ревірі «Лужки» роздер 3 вівці, у ревірі «Мшана» з'їв бичка, оленя і декілька разів нападав на худобу, у ревірі «Яйко» роздер шість овець, у ревірі «Чорна річка» з'їв двох овець, у мисливському ревірі «Петрос» з'їв одного коня. Всі збитки, завдані ведмедями, відшкодовувала Митрополія.[191] У 30-х роках XX ст. десятки тисяч гектарів мисливських угідь у Долинському повіті орендував граф Пауль Пальфій фон Ердьодь. На його запрошення в 1936 році приїжджав англійський лорд, який добув тут відмінний трофей (оленячі роги вагою 7,5 кілограмів), що потягнули на рекорд Галичини.[192]

Дослідники М. Орлович та С. Ленартович відзначали, що в 30-х роках XX ст. у повіті на високому рівні велось мисливське господарство.[193] Зокрема, М. Орлович у праці «Запитальник у справі Східних Карпат» описував такий поділ мисливських ревірів у повіті та чисельність дичини у державних лісах:

1.Територія надлісництва Поляниця (9878 га). Під мисливське господарство було орендовано 9282 га, які були розташовані у басейні ріки Сукіль, Свіча, з заходу межували із Сколівськими ревірами, а зі сходу – з надлісництвом Церківна і Солотвином Мізунським. У власному управлінні знаходилось 596 га. На території надлісництва обліковували 15 оленів, 2 ведмеді, 30 кабанів, 50 орябків, 2 вовки, 2 диких коти і 2 рисі.

2. Надлісництва Солотвино Мізуньське і Церківна (загальна площа – 25602 га, з них: передано в оренду 18569 га, а у власному управлінні залишилось 8033 га). Мисливські угіддя знаходились у басейнах річок Мізуньки і Лужанки, які є притоками Свічі. На заході вони межували з надлісництвом Поляниця, а з півдня і південного сходу – з великими масивами

---

[191] Mniszek A. O niedźwiedziu w Polsce i jeleniu karpackim / Albert Mniszek // Łowiec. – 1934. – № 19-20. – S.149-151.

[192] «Вічнозахоплююча дика дорога» графа Пальфія [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.umoloda.kiev.ua/regions/72/183/0/26570/

[193]Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-205.

лісу «Weldziż-Sylwina» (Велдіж-Сильвіна). В цьому мисливському господарстві основним мисливським видом був олень благородний (120 особин). Серед іншої мисливської дичини у цьому господарстві нараховували 4 ведмеді, 16 кабанів, 10 глухарів, 300 орябків, 9 вовків, 2 рисі.

3. Надлісництво Суходіл і Лоп'янка (19697 га, з яких – 15407 га віддано в оренду, а у власному розпорядженні залишалось 4290 га). Це надлісництво знаходилось в басейні річки Чечви і притоки річки Лімниця – Лісни. Ці мисливські угіддя славились великою чисельністю ведмедів. Що стосується іншої дичини, то у мисливському господарстві було 95 оленів, 16 ведмедів, 60 кабанів, 95 глухарів, 450 орябків, 8 вовків, 9 рисів, 2 дикі коти.

Слід зазначити, що мисливські угіддя Суходолу і Лоп'янки межували з найбільшим мисливським ревіром «Перегінське», який знаходився у власності греко-католицької Митрополії. Саме сусідству з таким багатим на дичину господарством надлісництво Суходіл завдячує також великою кількістю дичини.

4. Єдине державне господарство на Лімниці – надлісництво Ясень, теж на заході межувало з мисливським ревіром Митрополії. Його площа становила 15706 га, з яких – 14508 га було надано в оренду, а 1198 га залишилось у власному управлінні. В цьому господарстві нараховували 90 оленів, 7 ведмедів, 60 кабанів, 35 глухарів, 500 орябків, 6 вовків і 5 рисів. [194]

У Косівському повіті мисливське господарство у державних лісах велось у Гринявському та Явірницькому надлісництвах на площі 27467 га, з яких було надано в оренду 10458 га, і як репрезентаційну територію вилучено 9364 га. У власному управлінні залишилось 7645 га. На цій площі знаходилось 80 оленів, 20 ведмедів, 70 кабанів, 450 глухарів, 2500 рябчиків, 55 вовків, 18 рисів, 5 диких котів.[195] Відповідно до вимог тогочасного законодавства мисливські угіддя надавались через аукціони. В пресі часто друкували оголошення про

---

[194] Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.187.

[195] Проців О. Р. Мисливство у Косівському повіті кінця XIX- початку XX століття / Олег Проців // Гуцули і Гуцульщина : літ.-мист. і громад.-сусп. часоп. – 2012. – № 1(5). – С. 91 – 95.

надання в оренду мисливських угідь. Так, в «Ловці» № 11 за 1906 рік надруковано оголошення про проведення конкурсу на надання права полювання на всі види дичини в Гриняві на площі 17500 га протягом 12 років. Аукціон повинен був відбутись в дирекції державних лісів в м. Львові 12 червня 1906 року.[196] Громадські та приватні земельні ділянки у повіті орендували місцеві мисливці. Зокрема, Косівська мисливська спілка у 1905 році орендувала право полювання на гмінних землях шістьох населених пунктів: Пістиня, Микитинця, Вербівця, Косова, Смодного і Тюдова за 300 крон. Відзначалось, що за останні роки вартість оренди права полювання значно зросла, так як ще декілька років тому цю ж площу орендували лише за 50 крон. Тож у структурі видатків спілки оренда права полювання становила 80 %.[197]

З історичних джерел відомо, що полюванням у Карпатах захоплювалось багато аристократів Європи. Один із найбільших багатіїв Європи – князь Ліхтенштейн орендував право полювання у мисливських угіддях Дори, Микуличина, Татарова, Ворохти з 1 листопада 1893 року.[198] У період з 1893 по 1900 роки в середньому кожного року добувалось 14-15 оленів.[199] Лише у 1897 році власне Ліхтенштейн добув 8 оленів та два ведмеді. При добуванні останнього оленя трапилась драматична подія: князь тихцем підходив до оленя, коли несподівано за 10 кроків від нього з'явився ведмідь. Тогочасна преса з пафосом відзначала, що «видатному мисливцю лише з третього пострілу вдалось положити ведмедя».[200] Маючи можливість полювати по цілому світі, він найбільш цінував красоту риковища в Карпатах, навіть більше ніж ричання левів і тигрів в Африці та Індії.[201]

---

[196] Obwieszczenie//Łowiec. – 1906. – №11. – S. 132.

[197] Ludkiewicz J. Sprawozdanie delegatów / Jan Ludkiewicz //Łowiec. – 1905. – № 23. – S. 273-274.

[198] Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 11. – S.134-135.

[199] Kochanowski C. Po tegorocznem rykowisku / C. Kochanowski // Łowiec – 1900. – № 23. – S.347-348.

[200] Łowy na Jelenie // Gazeta lwowska. – 1897. – № 1. – 3 stycznia.

[201] Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180.

Річна сума оренди мисливських угідь становила 48000 корон, і ще стільки ж складала сума на утримання охорони, будівлі доріг та мисливських стежок, а також кошти на будівлю колиб, для організації полювань, які восени під час риковиська тривали біля двох тижнів або й довше, в залежності від погоди навесні ж організували полювання на токовищах глухарів, які тривали цілий тиждень. На осіннє полювання на оленя з'їзджали до Татарова біля 20 вересня група з 12-16 знаних мисливців, серед яких були представники родин, які правили Європою. А саме: приїжджали англійські лорди, американці, німецькі та французькі цісарі, румунські бояри.[202] Не було обділене й місцеве населення. В залежності від чисельності мисливців, які приїжджали в гості до князя, до обслуговування залучали 100-200 гуцулів, які за кожен відпрацьований день отримували 4 крони та їжу. При добуванні оленів князі забирали собі лише роги, а м’ясо віддавали гуцулам. Також при вдалому полюванні і добуванні гарного трофею мисливські охоронці постійно отримували винагороду. Іноді вона становила 200 крон.[203]

Великою популярністю користувались мисливські угіддя у Надвірнянському повіті і, зокрема мисливські угіддя села Рафайлова (пол. Rafajłowa), яке у 1946 році перейменовано на Бистрицю, розташоване за 35 км від Надвірної. Через село протікає річка Бистриця з притоками Салатрук та Довжинець, а з усіх сторін його оточують гори та ліси. Географічне розташування та природа села сприяють розвитку мисливства. З давніх часів село Рафайлова не оминала суспільна еліта, щоб вполювати гарний мисливський трофей.

У 1896 році у Рафайловій під час полювання архикнязь Отто добув гарного оленя.[204] У спеціалізованій мисливській літературі збереглась згадка

[202] Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 12. – S.145-147.

[203] Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 12. – S.145-147.

[204] Łowy na Jelenie // Gazeta lwowska. – 1897. – № 1. – 3 stycznia.

про приїзд 23 вересня 1898 року у село архикнязя Отто, який з 1888 року орендував тут право полювання. Після прибуття залізницею до Надвірної архикнязь вийшов на вокзал у мисливській формі, попередньо розпорядившись, щоб його помпезно не зустрічали та не виголошували жодних спеціальних привітань. Тож його скромно зустрів один із керівників державних лісів – Альфред Розенберг, який організував для поважного гостя бричку, і вони одразу відбули на полювання до Рафайлової, де був збудований мисливський палац. Не гаючи часу, того ж таки дня розпочали полювання. На наступний день поважний гість знову після відвідин місцевої церкви відбув на полювання. Протягом п'яти днів архикнязь Отто добув 13 оленів. Але найбільше його втішила не кількість добутих тварин, а якість мисливських трофеїв. Найкращий трофей рогів оленя важив 9 кг, а сам добутий олень мав 260 кг. Серед інших трофеїв були роги: дві дванадцятки і одна шістнадцятка. Разом з архикнязем полювали його ад'ютант, керівник дирекції лісів А. Розенберг, граф Ледебург, який також добув два олені в урочищі Довжинець. Такі високі результати полювання стали можливими через те, що за час оренди архикнязем мисливських угідь у Рафайловій популяція оленя виросла до 400 особин.[205]

Не так пощастило на полюванні у Рафайловій архикнязю Отто у 1905 році (16 – 28 вересня), коли він перебував із наступником трону Віттенбергів – князем Альбрехтом, і не добув жодного трофею, а Альбрехт – одну дванадцятку. Такий стан справ пояснювався аномально теплою осінню, що вплинула на якість риковища.[206]

Починаючи з 1906 року, право полювання у Надвірнянському повіті орендує Генріх Ліхтенштейн. Сюди приїжджає впливова еліта Європи. Лише за один день – 4 жовтня 1906 року, на орендованій ним території було добуто 37 оленів. Зокрема, князь Демидов добув 9 оленів, князь Льовенштейн Ронберг Вертхейм – 6, містер Літлдейл з Лондона – 5, граф Карчіані – 3, Його

[205] Korespondencye // Łowiec. – 1898.– № 10. – S.157.

[206] Marek W. Sprawozdanie delegatów / Władysław Marek //Łowiec. – 1905. – № 22. – s.260-261.

Королівська Високість Дон-Мігель Браганца – 3, князь Альба (Іспанія) – 4, князь Франц Ліхтенштейн – 1. Кращим трофеєм були роги дванадцятка вагою 10,5 кг. Фахівці відзначали велику кількість популяції оленів: лише у мисливському ревірі Рафайлової було заплановано до відстрілу 500 голів оленя, так як вони витіснили козуль, завдавали шкоду лісу та сількогосподарським угіддям під Надвірною.[207]

На полювання до Рафайлової на початку ХХ ст. щороку приїжджало по 7-10 мисливців, які сплачували за добутого оленя 1000-1300 золотих. Платним мисливцям лісництво виділяло побережника та двох людей із прислуги. Але за репрезентаційні (представницькі) полювання гості нічого не сплачували. Всі видатки лягали на бюджет державної дирекції лісів. Обслузі доводилось щодня носити по 15 кілометрів теплу одежу та їжу.[208] Про славні полювання у Рафайловій свідчить те, що за часів Другої Речі Посполитої 25 тис. га Рафайлівського надлісництва були віднесені до репрезентаційних мисливських угідь.[209] Загальна площа Надвірнянського, Зеленського і Рафайлівського лісництва на початку тридцятих років ХХ століття становила 45400 га: з них – 23763 га здавали в оренду, 16143 га залишалась у власному управлінні, а на території 5494 га полювання проводили лише з дозволу Міністерства сільського господарства Польщі. Загальна ж площа державних лісів у Станиславівському воєводстві становила 196003 га, в оренду було здано 127846 га, самі надлісництва вели мисливські господарства на площі 53299 га, а найкращі мисливські території на площі 14858 га відносились до репрезентаційних. Тогочасні науковці вважали мисливські угіддя Рафайлової найкращими у Європі.[210]

---

[207] O wyniku polowań podczas rykowisk w powiecie Nadwórniańskim//Łowiec. – 1906. – № 23. – s.279-280.

[208] Боберський Ю. Кутай звіра : наук. нарис біотехнійних знань. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 7.

[209] Юркевич Р. Карпатська фавна і ловецтво / Р. Юркевич / Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини. У 3 т. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, 1975. – Т. 1. /ред-упоряд., Б.Кравців. – 1975. – С.472.

[210] Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – s.180-205.

З 1920 року право полювання у мисливських угіддях села Зелена орендував князь Ольгерд Чарторийський.[211] (Додаток № 87).

Полювання у Рафайловій не втрачає своєї привабливості й за Другої Речі Посполитої. До Рафайлової приїжджають представники тодішньої аристократії, які описують і залишають згадки про своє полювання. Зокрема, у 1927 році в урочищі Салатрук полював італійський консул – Ферруціо де Луппіс, гість Адама Ебенберга, який отримав дозвіл відстріляти одного гарного оленя. Про це полювання він написав у 1928 році книгу «La polonia vista in automobile» «Польща з вікна автомобіля» (розділ «Олень в Зарослому»), а В. Зембіцький у 1932 переклав її польською мовою. Дипломат згадував, що дістатись до місця полювання було нелегко, так як мости були часто зруйновані, але задяки вузькоколійці, що доходила до Рафайлової, яка знаходилась в управлінні товариства «Фореста» і була збудована у великій мірі завдяки італійському капіталу (три четверті цієї дороги профінансовані Банком Комерціале Італія). За сприяння директора державних лісів у Надвірній, який надавав гостю свій власний потяг, консул добрався до Рафайлової без проблем й заночував у Вундерманнів – у родині, що віддавна проживала у Рафайловій і здавала кімнати для проживання гостей та відпочиваючих.

Автор відзначав, що Рафайлова лежить у такій глушині, що тут навіть і браконьєр не ходить, і тварини не бояться людей. Він тут не бачив й жодної стежки, лише мисливська охорона прорізала їх спеціально для мисливців. Нещодавно у лісі було виявлено мертву людину, яка потрапила у пастку на ведмедя. А вовків тут було так багато, що староста повіту розпорядився виловлювати їх капканами, які складались із колод і називались слупцями. Щоб полювати на оленя, потрібно провести ніч у колибі, щоб зранку встигнути на риковище. Але потрібно йти пішки біля трьох годин.

[211] Czartoryski O. Wspomnienia z tegorocznego rykowiska w Karpatach/ Olgierd Czartoryski //Łowiec. – 1928. – № 23-24. – s. 372.

На полюванні італійський гість добув з відстані 250 метрів оленя вагою три центнери. На місці одразу м'ясо було розділено на чотири частини. Італійського гостя супроводжували місцеві єгері – Осташук, Лопатчук, Іван Смеречка. Вони вміли не лише гарно полювати, але й також знали багато мисливських історій.[212]

Відвідував мисливські угіддя Рафайлової прем'єр-міністр Польщі – К. Бартель. Навесні 1937 року відбулось репрезентаційне полювання на глухаря із запрошеними польськими генералами – Фабрици та Луковським, до яких пізніше приєднався німецький військовий атташе – полковник фон Штудніц.[213]

Слід відмітити, що підготовку до полювання на оленів вели ціле літо. Для приманки оленів у цих угіддях викладали соляні годівниці, на які витрачали 2-3 т солі. Часто переманювали за допомогою цих годівниць оленів з території Чехословаччини. Велось активне будівництво мисливських будинків та колиб в лісі: споруди з дерева коштували 200 та 100 злотих відповідно. Сезон полювання припадав на 11 вересня – 10 жовтня – час парування оленів. Польські високопосадовці розташовувались у лісництвах Довжинець, Салатрук, Річка, Рафайловець, де й перебували близько двох тижнів. Серед них було багато віце-міністрів, генералів та їх гостей. На час полювання усі господарські роботи у лісі припиняли, а місцеве населення залучали у якості нагінщиків оленів. Компенсацію за перебування урядовців надлісництву виплачувала Дирекція державних лісів, однак вони не покривали витрат.[214]

Ефективність ведення мисливського господарства визначалась і за цінними мисливськими трофеями. Зокрема, на мисливській виставці, організованій в рамках загальнопольської спортивної виставки у Львові з 3 по 16 червня 1927 року, був представлений мисливський трофей – череп та шкіра

---

[212] De Lupis F. Jeleń na „Zarosłem" / Ferruccio de Lupis. – Lwów, 1932. – 12s.

[213] Krawczyk J. Lasy Drugiej Rzeczpospolitej w dawnych zapisach prasowych: wydarzenia zwykłe i niezwykłe / Jarosław Krawczyk. – Warszawa: CILP, 2010. – S.250.

[214] Юркевич Р. Карпатська фавна і ловецтво / Р. Юркевич / Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини. У 3 т. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, 1975. – Т. 1. /ред-упоряд., Б.Кравців. – 1975. – С.249-255.

вовка, добутого 6 березня 1923 року гайовим у Рафайловій (власник – інженер Адам Ебенберг).[215]

З нагоди 60-ої річниці утворення Галицького мисливського товариства у Львові з 5 по 30 вересня 1936 року була організована виставка мисливських трофеїв. Інженер Вітольд Рошковский представив шкіру добутого з відстані 20 кроків 11.04.1928 року у Рафайловій ведмедя.[216] Довжина шкіри від носа до кінця хвоста сягала 240 сантиметрів, а ширина лівої лапи становила 19 сантиметрів. У правій лапі тварина не мала трьох пазурів, так як перед тим вона потрапила у капкан. Автор стверджував, що це – найбільший ведмідь, добутий будь-коли у Карпатах, а жодні колекції чи музеї не мають такого поважного трофею. Організатори виставки достойно оцінили трофей і визнали його найкращим у категорії «Ведмеді» та присудили золоту медаль. У категорії «Карпатський олень» срібними медалями були відзначені два трофеї, добуті 7.10.1927 р. та 09.10.1930 р. у Рафайловій інженером Романом Юркевичем. За трофей рисі, добутої 07.01.1928 року Вітольдом Рошковським у Рафайловій, було присуджено срібну медаль.[217]

Мисливські трофеї, добуті *у* Рафайловій, були представлені також на ІІІ Міжнародній виставці мисливських трофеїв 1937 року у Берліні. На ній було представлено 7195 експонатів з 24 країн Європи, Азії, Африки.[218] На цій виставці було підтверджено високу оцінку ведмедя, добутого В. Рошковським у Рафайловій, так як цей трофей зайняв два перші місця.[219] Оцінку проходили

[215] Wystawa łowiecka urządzona w ramach I. Ogólno-Polskiej wystawy sportowej we Lwowie od 3 do 16 czerwca 1927 r. – Lwów: Drukarni Mieszczańska, 1927. – S. 5.

[216] Korespondencje// Łowiec – 1928. – № 8. – S. 128.

[217] Klasyfikacja eksponatów//Łowiec. – 1936. – № 10. – S. 176-182.

[218] Делеган І.В. Тенденції зміни якості мисливських трофеїв парнокопитних тварин / І. В. Делеган, І. І. Делеган // Великі ссавці Карпат. мат. міжнарод.екологічної коференції. Івано-Франківськ, 8 вересня 2000 р. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2000. – С. 28-31.

[219] Dalszy ciąg trofeów Polskich na międzynarodowej wystawie łowieckiej w Berlinie //Łowiec. – 1938. –   № 5-6. – s. 52.

череп і шкіра трофею.[220] Слід відмітити, що на конкурсі були представлені не лише мисливські трофеї, добуті у Рафайловій, але й також фотографії фауни. Зокрема, третє місце зайняла на конкурсі фотографія 1938 року форелі у річці Салатрук.[221]

Відповідно до статистичної звітності 1928 року у Рафайлівському надлісництві обліковували найбільшу популяцію ведмедів – 10 гол. та 15 гол. рисів, 3 голови дикого кота. Лише у 1921 році тут було відловлено 14 рисів за допомогою капканів.[222] Мисливці говорили про велику кількість дичини. Лише в урочищі Довжинець рикало 26 оленів, у Річці – 5 й у Рафайловій – 5.[223] На території цих угідь планували до відстрілу у 1906 році до 200 голів олениць.[224]

Постійно вживались заходи щодо підтримки популяції мисливських видів тварин у цій місцевості. З'явився план утворення природного парку у Карпатах на площі 125 тис. га, 19,3 тис. га мисливських угідь Рафайлівського надлісництва планували віднести до парку.

Таблиця 3.2

Господарські округи	Державне полювання (га)	Гмінне полювання (га)	Всього (га)
Ворохта	15500	1800	17300
Татарів і Яблуниця	13800	5600	19400
Микуличин	9500	8500	18000
Дора	6200	4100	10300
Делятин	7000	3000	10000
Рафайлова	18000	1300	19300
Зелена	17000	4500	22100

[220] Юркевич Р. Карпатська фавна і ловецтво / Р. Юркевич / Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини. У 3 т. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, 1975. – Т. 1. /ред-упоряд., Б.Кравців. – 1975. – С.255.

[221] Nasz konkurs//Łowiec. – 1938. – № 11-12. – S. 99.

[222] Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S. 48-70.

[223] Kamil Spilhaczek Wspomnienia z pobytu w górach // Łowiec – 1910. – № 23 . – S. 276.

[224] Posiedzenie Wydziału // Łowiec – 1905. – № 22 . – S. 260.

Пасічна	8100	1000	9100
Всього	95100	29800	125500

Для збереження популяції дичини планували заборонити на цій території проведення полювання,[225] проте Перша світова війна не дала планам реалізуватись. Пізніше питання організації парку піднімалось й у Другій Речі Посполитій, а в плани також входило включення мисливських угідь Рафайлової до складу парку.[226]

Потеційні претенденти на оренду мисливських угіль мали можливість взяти участь в аукціоні. Тогочасна спеціалізована мисливська преса повідомляла про проведення аукціонів на право отримання у користування мисливських угідь. Зокрема, спеціалізований мисливський часопис «Ловець» розмістив інформацію для бажаючих отримати право полювання у цій місцевості. Так, у 1914 році пропонували здати в оренду право полювання з 1 січня 1914 року до 31 грудня 1918 року у мисливських угіддях урочища «Черник» площею 4220 га, «Макимець» – 3050 га, «Річка» – 8679 га, «Салатрук» – 4714 га. Детальнішу інформацію можна було отримати в управлінні державних лісів Зеленої або Рафайлової.[227]

Мисливці завжди були, є і, напевно, в подальшому залишаться вищою суспільною стратою, саме тому їм вдається ефективно відстоювати власні інтереси. З прийняттям Першого мисливського закону Галичини (1875 р.) у Львові в 1876 році утворюється «Галицьке мисливське товариство» на чолі з відомим науковцем – графом Володимиром Дідушицьким, з власним друкованим органом – журналом «Ловець». Практично у всіх 74 повітах Галичини були організовані філії Галицького мисливського товариства, які не ставили собі за мету самостійно вести мисливське господарство, а лише лобіювали в цілому інтереси мисливства Галичини. Члени товариства

[225] Park przyrody w Karpatach//Łowiec . – 1912. – № 13. – S. 145-147.

[226] Burzyński W. Park przyrody w Karpatach//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 8.

[227] Dzierżawa prawa polowania w Karpatach // Łowiec. – 1914. - №1. – S.13.

сплачували вступний внесок у розмірі 2 злотих та щорічний внесок – 5 злотих.[228]

Представники (делегати) розподіляли повіт на ділянки, в яких здійснювали нагляд у галузі мисливства. З встановленням Другої Речі Посполитої товариство перейменовано на Малопольське мисливське товариство. Членом товариства, який проживав у Рафайловій, був Роман Юркевич.[229]

Окремо слід сказати про світовий рекорд – трофей вепра: до Другої світової війни у Бескидах (район Вигоди) вполювали дикого кабана з іклами завдовжки 32 см. Фотографія цього трофею занесена до всіх світових каталогів.

Завдяки таким дивовижним трофеям на початку ХХ століття Гуцульщину відвідують багато завзятих мисливців зі всієї Європи. У 1912 році в Микуличині побували син цісаря Франса Йосифа, майбутній престолонаслідник Австро-Угорщини – Карл Франс Йосиф Габсбург, який незабаром став цісарем Карлом (1916-1918) та його дружина Зіта, з родини Бурбон-Парма. До Микуличина австрійський архикнязь приїхав на запрошення знаменитого князя Ліхтенштейна, що був власником частини карпатських лісів у цьому регіоні, і тут, в Микуличині, 22-23 квітня 1912 року було влаштовано для гостя цісарського двору полювання на готурів (глухарів).

На початку червня цього ж року Карл Франс Йосиф знову був у Микуличині, де мав можливість бачити в лісах цілі стада оленів. Збереглась світлина, на якій увіковічено австрійського архикнязя в

[228] Проців О. Р. Діяльність Галицького мисливського товариства в кінці хіх – на початку ХХ ст. // Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю з часу опублікування регіонального зведення «Животный мир Советской Буковины» (м. Чернівці, 13 листопада 2009 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2010. – С. 216-222.

[229] Poradnik kalendarz myśliwski na1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład glówny, 1930. – S 203.

оточенні гуцулів, які були задіяні у полюванні на оленя.[230] (Додаток № 88).

Деякі описи таких полювань заїжджих мисливців збереглися і є для нашого дослідження дуже цінним історіографічним матеріалом. Один з лісничих села Явірник – Роман Яримович, згадує про таке полювання на території його лісництва у своїй праці «Гуцульськими плаями»: «Мій зверхник з дирекції лісів повідомив мене, що посилає до мене пана К. на полювання на готура. Сказав мені також, що той пан є високопоставленою особою в міністерстві і йому залежить, щоби він уполював готура. Викрутитися я не міг, бо ті пани знали, що найкраще полювання на готура є в надлісництві Явірник».[231]

4. Організація оренди мисливських угідь у мисливських товариствах

Первісна людина, якою рухав інстинкт самоорганізації, вела боротьбу за своє існування. Першою її поживою була рослинна і тваринна їжа. Для полювання на тварин людина створювала спочатку примітивні, а пізніше – досконаліші мисливські знаряддя, які допомагали їй добувати тварин на відстані, і не наражати себе на небезпеку. Слабшій за тварину людині слід було організовуватися для полювання в громади, на чолі якої стояв найвправніший мисливець, оскільки для добування тварин потрібно було мати гострий розум, силу, відвагу.

У Галичині і, зокрема на Прикарпатті, доказом поширення мисливства стали виявлені стоянки первісних людей, які зустрічаються у Придністров’ї і Припрутті. На території села Буківна сучасного Тлумацького району археологи

---

[230] Яремчук В.П., Клапчук В.М., Боберський Ю.Ю. Микуличин. До 590- річчя заснування. – Брошнів: Таля, 2002. – С.210.

[231] Яримович Р. Гуцульськими плаями. Оповідання, нариси, спомини. – Боффало: Гуцульщина, 1993. – С.59.

виявили перші сліди перебування людей у найстаршій добі людського розвитку (приблизно 40–38 тис. років тому), які полювали на диких тварин.

Для добування мисливських тварин необхідні були сплановані дії багатьох мисливців, які сягають ще тих часів, коли первісні люди почали полювати на мамонтів. Та й сама організація мисливського господарства передбачає велику територію для проживання диких тварин.

З розвитком суспільства все більшої самоорганізації зазнавали його громадяни, об'єднуючись у різні спілки: політичні, військові, професійні, громадські. Серед останніх ми знайдемо і мисливські товариства. Судячи з відгуків у мисливській пресі, зі звітів товариств, можна простежити, що мисливські товариства у багатьох країнах спричинилися до піднесення добробуту місцевості через розвиток мисливської галузі, а особливо, коли вона почала приносити великі прибутки від експорту дичини.

Створення мисливських товариств прискорило розвиток мисливства. Вони стали форпостом на шляху дотримання мисливського законодавства та охорони тварин. Заснування мисливського товариства не було складною справою – лише добра воля та солідарність громадян.

Витоки мисливських товариств на Галичині сягають ще 1838 р. – часу створення «Міського мисливського товариства» у Львові, яке було представлене купцями та промисловцями, рідше представниками міської інтелігенції, і мало право на полювання у багатьох маєтках біля міста Львова.[232] Навіть під час Першої світової війни товариство не припиняло свою роботу.[233] Згідно з рішенням Спілки мисливських товариств Польщі від 6 листопада 1932 року Товариство отримало золоту медаль за зразкове ведення мисливського господарства. Мисливські угіддя товариства знаходились недалеко від Львова. Для проведення полювання товариство орендувало автобус з самого ранку, і ним мисливці повертались пізнім вечором з полювання. В середньому за один

---

[232] Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa łowieckiego. – S. 6.

[233] Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. – № 9-10. – S.72-75.

гектар товариство сплачувало в 1939 році 1,08 злотих орендної плати. У період з 1936 по 1939 рік товариство сплачувало від 2575 до 3100 злотих, тоді як членські внески складали 4176-4680 злотих. Тобто, у структурі видатків витрати за оренду мисливських угідь складали 60 і більше відсотків. Детальніше у таблиці № 4.1.

Табл. 4. 1.

Баланс доходів та видатків «Міського мисливського товариства» у Львові 1936-1939 рр.

Доходи/видатки	1936/37	1937/38	1938/39
Доходи			
Членські внески, дохід з полювань	4260	4680	4176
Видатки			
Оплата за оренду права полювання	2575	3100	2665
Оплата мисливській охороні	520	500	600
Корми для дичини	300	250	100
Зброя для мисливських охоронців	100	150	100
Премії за добутих хижаків	150	200	100
Податок з полювань	60	60	175
Сплата позики	-	200	-
Сплата за збитки, спричинені кабанами	300	300	200

Адміністрація (управління товариством)	255	100	300
Всього	4260	4860	4240

Таблиця 4.2.

Чисельність добутої дичини у мисливських угіддях «Міського мисливського товариства» у Львові 1936-1939 рр.

Вид дичини	1936/37	1937/38	1938/39
Кабани	3	2	-
Лисиця	11	32	21
Самець козулі	13	17	10
Заєць	511	426	434
Вальдшнеп	7	5	5
Качка	11	37	31
Куріпка	139	172	169

У боротьбі із браконьєрством велику допомогу надавала поліція, тому товариство заохочувало її преміями і за період з 1937 по 1939 рік сплатило поліції премій на загальну суму 105 злотих. За ці три роки поліція конфіскувала 4 рушниці, а мисливські охоронці – один карабін і одну рушницю, також щороку знімали по декілька сотень сілець. Також було затримано навіть одного мисливського охоронця, який займався браконьєрством.[234]

Перше ідейне мисливське товариство, тобто, яке не займалось напряму веденням мисливського господарства, утворилось у Галичині у 1876 р. Знаходилось воно у Львові та мало назву «Галицьке мисливське товариство». Перші збори членів товариства за участю 42 осіб, які обрали президію та керівництво, відбулися 24 квітня 1876 року. Абсолютною більшістю голосів головою товариства було обрано визначну особистість тих часів – графа

[234] Zaklika Z. Miejskie towarzystwo myśliwskie we Lwowie / Zenon Zaklika //Łowiec. – 1939. – № 11-12. – S. 112-113.

Володимира Дідушицького.[235] У повіти призначались делегати, які безпосередньо виконували контроль за органами влади щодо виконання ними законодавства у галузі мисливства. Членом товариства міг бути будь-який повнолітній громадянин держави, який був зобов'язаний при вступі сплатити 2 злоті, і кожного року по 2 злоті. Члени товариства отримували безоплатно часопис, який видавало товариство, а також відповідну відзнаку, яку слід було носити на полюванні. Найбільшої чисельності товариство досягло у 1910 році (1240 осіб).[236] На згадку про діяльність товариства була надрукована брошура із списком всіх членів та представників товариства у 1914 році,[237] а до відзначення п'ятдесятиліття товариства вийшла книга «Піввіку: нарис діяльності товариства 1876-1926».[238] До товариства входило багато відомих осіб. Зокрема, намісник Галичини – граф Андрій Потоцький (1861-1908), значною мірою спричинився до фінансування товариства: організовував різноманітні благодійні акції на підтримку мисливства. Для підтримки інших мисливських товариств було подано звернення до всіх старост Галичини, щоб вони не затверджували оренду права полювання неорганізованим мисливським групам, а лише для мисливських товариств.

До основних обов'язків делегата належало: представляти у повіті Малопольське мисливське товариство і вимагати від повітової влади точного виконання вимог мисливського законодавства, а особливо у виконанні права полювання та боротьбі з браконьєрством; надавати повітовій владі інформацію щодо порушення мисливського законодавства, а особливо про відомих браконьєрів; поширювати серед місцевих мисливців свої мисливські знання,

---

[235]Ilustruwany skorowidz stołecznego miasta Lwowa z okazyi powszechnej wystawy krajowej roku 1894. – Lwów : druk. Fr. S. Reichman, 1894. – S. 80.

[236] Проців О. Р. Діяльність Галицького мисливського товариства в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю з часу опублікування регіонального зведення «Животный мир Советской Буковины» (м. Чернівці, 13 листопада 2009 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2010. – С. 216-222.

[237] Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S.

[238] Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – 269 s.

щоб галузь розвивалась відповідно до мисливської етики та законів, спричинялась до збільшенню популяції дичини; вести контроль за веденням мисливського господарства мисливськими товариствами, які орендують право полювання; постійно направляти у мисливський журнал «Ловець» інформацію про стан дичини в повіті та про всі найважніші мисливські справи повіту; брати участь у вирішенні справ, що стосуються відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами, у якості радника і сприяти, щоб такі справи вирішувались на компромісній основі між сторонами, а справа не доходила до суду. [239]

Свій вплив на надання мисливських угідь в користування мало Галицьке мисливське товариство, яке лобіювало корисні для мисливців положення. Тому Галицьке мисливське товариство просило у Галицького намісництва, щоб: визначених в повіті делегатів товариства залучали у якості експертів; при оренді гмінного полювання встановлювали мисливські округи відповідно до вимог Мисливського закону; виконували відповідно до Мисливського закону вимоги щодо контролю за полюванням; при розгляді звернень щодо відстрілу певної кількості самиць оленя і козулі заслуховували думку делегата мисливського товариства; точно виконували вимоги закону щодо видачі мисливських посвідчень;

Галицьке намісництво відзначало, що велика частина цих пунктів вже вказана в розпорядженнях намісництва від 25 травня 1898 року № 39.1119 від 14 червня 1904 року № 14182. Так, старостам було наказано, щоб вони запрошували делегатів Галицького мисливського товариства у якості консультантів при ухвалені рішень, що стосувались мисливського господарства. Також старости мали звертати увагу на той факт, що відповідно до п. 5 Мисливського закону державна повітова влада повинна самостійно

[239] Проців О.Р. Громадський контроль у мисливстві: історія та сучасність/Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2013. – №10(144) жовтень. – С. 9.

утворювати мисливські округи. Крім того, оренда без встановлення через державну повітову владу округів не є чинною відповідно до вимог п. 5 та 12. [240]

Історія мисливських товариств на Прикарпатті бере свій початок з Лисовицького мисливського товариства. Мисливські угіддя, які знаходились у передгір'ї Карпат на межі Стрийського та Долинського повітів біля таких гмін, як Тинява, Поляниця, Лисовичі, Піла, Болехів, мали вигідні природні умови для організації добротного мисливського господарства. Цими угіддями, що віддавна славились своїми розкішними полюваннями, керував з 1851 по 1871 рік тодішній воєнний комендант Львова. Тогочасні хроніки повідомляли про полювання у Болехові Франца Йосифа Габсбурга під час відвідин ним Галичини у жовтні 1851 року, на якому він підстрелив дикого кабана; про його ж полювання 30 жовтня 1852 року у ревірі «Єдліна», який був обгороджений трьома тисячами сажнів сіток. За один день полювання було добуто 8 кабанів, 4 лисиці, 18 козуль, 2 зайці і вальдшнеп. Сам цісар добув 2 кабани та 3 козулі.

Стимулюючи розвиток мисливства, Львівський комендант стає ініціатором заснування Лисовицького мисливського товариства, яке згодом у пресі відзначали як одне із найстаріших не лише в Австрії, але й у Європі.

Утворення Лисовицького мисливського товариства датується 1859 роком. Членами цього товариства були найвидатніші мисливці свого часу. Організатором товариства був відомий орнітолог – граф Казимир Водзіцький, заступником – Вацлав Гудетц.[241] З першого дня організації мисливського товариства велись протоколи, завдяки яким ми можемо відтворити славну історії полювань. Мисливські хроніки Лисовицького товариства за 25-річну діяльність (1871-1895) складались у томі, який містив 909 сторінок з тиражем 100 екземплярів. До них входили спостереження секретаря товариства у

[240] Okólnik do wszystkich panów c.k. starostów//Łowiec. – 1904. – № 18. – S. 209.

[241] Mniszek A. Lisowice / Albert Mniszek //Łowiec. – 1933. – № 9-10. – S. 101-102.

письмовій формі. Члени товариства на орендованих територіях мали право безкоштовно полювати.[242, 243]

Варто відзначити і діяльність мисливського товариства у Снятині, заснованого 3 січня 1870 року. Саме в цей час доктор К. Вернер, А. Главати, Г. Бек, Ю. Тріхтель, О. Данькевич ухвалили рішення про організацію товариства із статутом, який був затверджений рескриптом Галицького намісництва 9 квітня 1870 року L. 4575/70. Відповідно до статуту товариство складалось не менше, як з п'яти та не більше, як з двадцяти членів, а на одного члена товариства повинно припадати не менш як 115 гектарів мисливських угідь. Членом товариства мав право бути лише мешканець Снятина, який мав позитивну характеристику, вмів поводитись із зброєю, був ознайомлений теоретично та практично з правилами ведення мисливського господарства і добре знав мисливський закон. Почесним членом товариства міг стати кожен його довголітній член, який мав особливі заслуги перед товариством.[244]

Делегатами Галицького мисливського товариства у 1883 р. були Петро Хітш та Станіслав Бричинський,[245] у 1914 р. – Здіслав Чайковський (Заболотів), Міхал Моуса-Росахацький (Рудники), Леон Теодорович (Новоселиця),[246] у 1930 році – доктор Міхал Моуса-Росохацкі, Йозеф Ярузельський, Здіслав Чайковський.[247]

Перша згадка про проведення полювань у Снятинському повіті датується у часописі «Ловець» 1892 роком. У замітці автор під псевдонімом J. Ł. у рубриці «Листування» розповідав про своє полювання у мисливських угіддях Залуччя, власниками яких були Миколай та Євген Кристофовичі. Ці

---

[242] Kroniki myśliwskie towarzystwa Lisowickiego w ciągu lat dwudziestu czterych od jesieni 1871, do zimy 1895 wlącznie. – Lwów: Nakładem towarzystwa, 1895. – S. 35, 38, 177, 178, 412.

[243] Проців О.Р. Мисливські традиції Галичини //Полювання та риболовля. – 2013. – №2(136) лютий. – С. 5.

[244] Statut regulamin i karta prawa polowania towarzystwa łowieckiego w Śniatynie. – Śniatyn, 1921. – S 3-5.

[245] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S.100-101.

[246] Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S.55.

[247] Poradnik kalendarz myśliwski na1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład główny, 1930. – S 203.

мисливські угіддя знаходились на ріці Прут, яка приваблювала багато зайців та птахів. Лише за дві години полювання з лягавою собакою автор добув одну лисицю та п'ятьох зайців.[248]

У Турці 28 грудня 1930 року у господарстві Лєшика Баньковського 16 мисливців добули 203 зайці. 21 грудня 1930 року у Залуччі у господарстві Генрика Кристофовича за декілька годин 13 мисливців добули 201 зайця.[249, 250] У 1931 році на полюванні за 4 дні (з 12 по 15 лютого) у господарстві п. Росохоцького у селі Рудники було добуто 250 зайців і одну лисицю,[251] у селі Задубрівцях (власник мисливського господарства – Чайковський) 10 мисливців за чотири дні вполювали 563 зайці, 2 лисиці.[252] Преса відзначала, що у Рудниках відбувались найкращі полювання зі всієї східної Малопольщі, де за два дні (12-13 грудня 1932 року) 10 мисливців добули 238 зайців і 2 лисиці.[253] 17-18 грудня 1934 року у господарстві п. Росохацького відбулось полювання, в якому взяли участь 14 мисливців. Попри погану погоду – відсутність снігу та великий туман – було добуто 200 зайців та одну лисицю. Преса відзначала, що багато приїжджих мисливців набули добрий досвід, як потрібно вести мисливське господарство.[254]

21 листопада 1938 року у селі Толуків (власник мисливського ревіру – доктор Казимир Агопсович) у полюванні взяли участь 7 мисливців, які добули 12 зайців, одну лисицю та одну куріпку. 30 листопада 1938 року у Рудниках (мисливський ревір М. Росоховського) 14 мисливців добули 77 зайців, 2 лисиці, 2 куріпки, а 12 грудня того ж року відбулось полювання у Джурові на орендованому сім'єю Богдановичів мисливському ревірі, де проведено 9 нагінок, на яких добуто 93 зайці, одну ласку, одного вальдшнепа. 17 грудня

---

[248] Korespondencje //Łowiec. – 1892. – № 12. – S. 189.

[249] Korespondencje. // Łowiec. – 1931.– № 6. – S.92.

[250] Kronika myśliwska.//Łowiec Polski. – 1931. – № 11. – S.215.

[251] Korespondencje// Łowiec. – 1931. - № 4. – S. 61.

[252] Korespondencje. // Łowiec. – 1931.– № 3. – S.48.

[253] Korespondencje. // Łowiec. – 1933.– № 2. – S.23.

[254] Korespondencje // Łowiec. – 1935. – № 2. – S. 20.

1938 року у Вовчківцях (орендатор – доктор Титус Ковалець) з 9 рушниць впольовано 86 зайців.[255] Також серед мисливців добру славу мав мисливський ревір Міхала Чайковського. На загальній площі 2100 га (лише 50 гектарів мішаного лісу) щорічно добували по 600 зайців. На цій малій площі власник господарства утримував чотирьох добре вмотивованих мисливських охоронців. Вони не лише отримували добру платню, але також премії: за добутого бродячого кота – 75 грош, хижого птаха – 50 грош. Взимку для підгодівлі дичини постійно викладали конюшину. У лісі на площі 50 га постійно було не менше 6 козуль. За два дні полювання 11 мисливців добули тут 479 зайців.[256]

Наприкінці двадцятих років XX століття на території Снятинського повіту було організовано 29 самостійних мисливських господарств – земельних ділянок великих землевласників загальною площею 10660 га і 39 мисливських спілок, організованих малими землевласниками на площі 49593 га. За рік на території повіту було добуто 2 тис. зайців. Одночасно спостерігався великий негативний вплив незаконного полювання, так як лише в одному мисливському господарстві протягом трьох місяців знято 250 сілець (петель). І хоча жандармерія виловлювала браконьєрів, але суди надто м’яко їх карали.[257]

За здачу в оренду права полювання власники земельних ділянок, як правило, отримували не гроші, а сільськогосподарську продукцію (кукурудзу, дрова, а у деяких випадках навіть зайців). У середині 20-х років XX ст. проведено меліорацію річок Прут та Рибниці, що негативно позначалось на розведенні пернатої дичини. Проте, через меліорацію збільшилось добування зайців. У мисливському сезоні 1927-1928 р.р. у повіті було добуто 2500 зайців, тоді як на цей час згідно з даними у Снятинському районі добувають 300-400 голів зайця, що у 6-8 разів менше, ніж у Снятинському повіті. Козуля зустрічалась рідко, й то лише у південній частині повіту у рідких перелісках.

---

[255] Program zawodów strzelecko-myśliwskich podczas wystawy łowieckiej w Równem // Łowiec Polski. – 1939. - № 17. – S.543.

[256] Rosochacki M. M. Powiat Śniatyński w świetlie stosuków łowieckich / Michał Rosochacki // Łowiec. – 1939. - №5-6. – S.58-59.

[257] Ze zwierzostanów//Łowiec Polski – 1929. – № 5 . – S.80.

Також по цілому Снятинському повіті не фіксували кабанів, за винятком перехідних.[258]

У 1880 році було організовано мисливське товариство у Надвірній.[259] У 1905 році керівником Надвірнянської філії Галицького мисливського товариства обрано Владислава Марка.[260] У 1906 році воно нараховувало 17 осіб,[261] які добули 1 оленя, 1 кабана, 11 козуль (самців), 21 лисицю, 225 зайців, 1 борсука, 23 вальдшнепи, 112 куріпок, 46 перепілок.[262] Вже у 1920 році кількість членів товариства збільшується до 20 осіб.[263]

Членами Галицького мисливського товариства у 1914 році у Надвірнянському повіті були Олександр Бєдерман (Ямна), Тадеуш Петрак (Микуличин), Петро Пєтрушевич (Микуличин),[264] у 1930 – Роман Юркевич, Францішек Кольб, Збігнєв Вінярскі.[265] Слід відмітити, що Роман Юркевич брав участь у ювілейній виставці Малопольського мисливського товариства, яка відбулась у Львові 5-30 вересня 1936 року, на якій представив гарну колекцію оленячих рогів.[266]

У 1876 році утворюється мисливське товариство ім. святого Губерта у Львові. До товариства входили переважно державні службовці, військові, професори, адвокати, лікарі, промисловці та купці. Майже одразу після заснування товариство орендувало мисливські ревіри на території 100 тис. моргів, які були поділені на 12 ревірів. Вже у 1885 році у товаристві нараховувалось 90 членів, які орендували право полювання на 70 різних

---

[258] Powiat śniatyński w świetle stosunków łowieckich.// Łowiec. – 1929.– № 1. – S.11.

[259] Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – №3. – S. 37-39.

[260] Reorganizacya delegatów //Łowiec. – 1905. – № 24. – S. 289.

[261] Korespondencje //Łowiec. – 1906. – № 10. – S. 130.

[262] Marek W. W Nadwórnie / Władysław Marek//Łowiec . – 1906. – № 10. – S. 130.

[263] Korespondencje//Łowiec. – 1921. – № 2. – S. 6.

[264] Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S. 41.

[265] Poradnik kalendarz myśliwski na1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład glówny, 1930. – S. 203.

[266] Klasyfikacja eksponatów//Łowiec. – 1936. – № 10. – S. 176-182.

територіях, площа яких складалась з 70 тис. моргів лісових та 200 тис. моргів польових угідь.[267] У 1894 році товариство нараховувало 60 членів.[268] За період з 20 листопада 1979 по 26 жовтня 1880 року дохід товариства склав 159 золотих, які в основному надходили за сплату членських внесків. У цьому ж році видатки за оренду мисливських угідь склали 102 золотих. Слід відмітити, що відповідно до п. 1 статуту товариства головним завданням товариства була організація полювань на орендованих мисливських угіддях і відповідно до п. 4. товариство поширювало свою діяльність лише на орендованих угіддях. Відповідно до п. 7 всі члени товариства повині були серед іншого сплачувати свою частку плати за оренду мисливських угідь.[269]

Таблиця 4.3.

Добування дичини у мисливських угіддях товариства імені Святого Губерта у Львові (1879-1912 рр.)[270]

Дичина/Роки	1879-1889	1890-1896	1897-1907	1908-1912	Всього за період 1879-1912 рр.
Ведмідь	4	4	3		11
Рись	2		1	1	4
Вовк	2		1	2	5
Дикий кіт	1		2		3

[267] Kronika//Łowiec. – 1886. - № 7. – S. 119.

[268] Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.

[269] Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwczym roku swego istnienia //Łowiec. – 1880. – № 12. – s. 184-185.

[270] Szczegóły statystyczne // Łowiec. – 1924. – № 2. – S. 18.

Лисиця	362	261	320	159	1102
Куниця	3		23	8	34
Видра	8		1	2	11
Кабан	51	47	102	20	220
Борсук	3		4	3	10
Олень	4	5	70		79
Козуля	343	283	495	53	1147
Заєць	1502	1489	4207	1441	8639
Хижі птахи	504	541	1167	666	2878
Глухар		12			12
Тетерук	2	1			3
Рябчик	32	9	64	1	106
Куріпка	169		2962	595	3726
Перепілка	4816	5703	2025	1086	13630
Лебеді		1	1		2
Гуска	12	2	1	1	16
Качка	1869	1050	2802	647	6368
Нирок	15	6			21
Вальдшнеп	502	256	513	106	1377
Дубельт	1161	1054	736	276	3227
Кулик	164	76	382	71	693
Інші пернаті	8159	9918	5608	1050	24735
Всього	19690	20718	21490	6188	68059

Товариство вело хроніки всіх полювань з 1895 по 1905 рік. Аристократичними вважались полювання на оленя. Зокрема, в 1889 році у гірських угіддях фундації Скарбка було добуто 21 оленя з рогами від дванадцятки до шістнадцятки.[271] У 1898 році товариство за оренду 3000 моргів лісових мисливських угідь фундації Скарбка сплатило 135 золотих. Оскільки

[271] Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. - № 7-8. – S. 50-54.

там лісова охорона не звертала увагу на мисливство, товариству довелось наймати єгерську службу. Польові мисливські угіддя товариство орендувало у селі Солонка за 17 золотих, Надітичах – за 16 золотих, Устя – за 20 золотих і Верині – за 55 золотих. З метою охорони дичини від хижаків охоронцям видано зброю і визначено премію: за добуту собаку – 0,30 золотого, кота, ласку, тхора – 0,20, за лисицю – 1 золотий, за куницю – 0,50 золотого, за яструба – 0,30 золотого, за ворону, сороку і т. п. – по 0,05 золотого. За рік охоронці конфіскували від браконьєрів 7 рушниць. У мисливському сезоні 1897/1898 років у мисливських угіддях, які орендувало товариство, добуто 1 оленя, 2 кабани, 37 лисиць, 54 козулі, 267 зайців, 73 вальдшнепи, 187 дубельтів, 817 круків, 506 качок, 68 куріпок, 3 рябчики, 335 перепілок, 57 куликів, 74 голуби, 1 дику гуску, 83 яструби, 311 ворон та сорок, 62 собаки, 43 котів, 1 видру, 7 ласок, 3 чаплі, а всього – 3264 голови дичини. Товариство займалось також і гуманітарним напрямом. Так, за поданням віце-керівника товариства – доктора Малачинського, ухвалено рішення перерахувати 50 золотих на пам'ятник Міцкевичу у Львові.

У 1898 році товариство орендувало польові мисливські угіддя у таких селах: Великий Дорошів, Малий Дорошів, Кошелів, Костеїв, Надітичі, Кульпарків, Сокільники, Велика Солонкаа, Мала Солонка, Нагужани, Журавка, Загір'я, Пустомити, Розвадів, Верин; лісові угіддя: Турка (Коломийський повіт) Розвадів, Верин, Діброва (Жовківський повіт), Клімець та Сморжів.[272]

У часописі «Ловець» мисливські угіддя у Турці описано, як найкращі мисливські угіддя Галичини: відзначалось, що на площі 800 моргів було зроблено 7 нагінок, в яких брало учать лише 19 мисливців і було добуто 28 козуль, 165 зайців і 5 лисиць. У товаристві ж найкращими вважали ревіри, які знаходились на відстані 20 км від Львова, а саме: Нагожани, Солонка, Лісновичі.[273]

---

[272] Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie // Łowiec. – 1898.– № 6. – S.94-95.

[273] Kołomyja//Łowiec – 1900. – № 1. – S. 11.

У 1901 році головою товариства було обрано Северина Крогульського, заступником – Олександра Малачинського, секретарем – Владислава Горвата, заступником секретаря – Віктора Корнбергера, касиром – Альфреда Дзіковського. Загальна кількість мисливців становила 61. Члени товариства запросили на полювання 33 гостя, які у мисливському сезоні 1900/1901 року добули: 1 ведмедя, 10 оленів, 19 кабанів, 21 лисицю, 64 козулі, 371 зайця, 109 вальднепів.[274] Відомо, що за оренду мисливських угідь у селі Нагужанах (800 моргів поля та 1000 лісу) товариство щороку сплачувало від 250 до 300 золотих.[275] У мисливському сезоні 1890/1901 років за оренду права полювання всіх мисливських угідь товариство сплатило 2162 золоті, тоді як охорона угідь складала 965 золотих, підгодівля –318 золотих, боротьба з хижаками – 250.[276]

В Богородчанському повіті перше мисливське товариство було організоване в Солотвино у 1879 році. Керівником товариства був Адольф Фабріцег. Товариство отримало на аукціоні 2 квітня 1879 року право орендувати за 32 злоті угіддя Солотвино, Дзвиняч, Зарічче, Яблунька, Кричка, Кривець, Раковець, Пороги і Бугрівка, за 54 злоті – Битків, Манява, Монастирчани, Маркова, Бабче, Глибока, Хмелівка, Розсільна і Космач, Жураки, за 10 злотих – Старуня.

Учасники, які входили до складу товариства, сплачували членські внески у розмірі 5 золотих. Вони йшли на оплату оренди права полювання. У випадку нестачі цих коштів для оренди права полювання члени товариства повинні були доплачувати додаткові суми. Кожен член товариства брав на себе обов’язок особисто і через своїх підлеглих переслідувати браконьєрів, відбирати у них зброю, а порушників передавати органам юстиції. Для цієї цілі товариство організувало фонд для винагороди осіб, які спричинились до виявлення і притягненню браконьєрів до відповідальності, з виплатою кожному

[274] Z towarzystwa św. Huberta//Łowiec. – 1901. – № 12. – S. 182.

[275] Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie//Łowiec – 1899. – №11. – S. 127-129.

[276] Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie // Łowiec – 1900. – № 11. – S.167.

по 2-3 золотих за кожну конфіскований одиницю зброї. Керівництво товариства видавало кожному члену товариства іменний сертифікат, який надавав йому право полювання на мисливських угіддях. У випадку, якщо хтось буде полювати із сертифікатом, виданим іншій особі, то він вважатиметься браконьєром, а член товариства, який передав цей сертифікат іншій особі притягувався до відповідальності. У сертифікаті необхідно було визначати, в які дні власник сертифікату мав право запросити своїх гостей для проведення полювання. Слід зазначити, що товариство організовувалось на час дії контракту щодо оренди права полювання, тобто, на п'ять років.[277]

У 1880 році мисливці Станиславова на чолі з Яном Майєром організували мисливське товариство. Галицьке намісництво затвердило його статут рескриптом від 9 вересня 1880 року № 14514.[278] Спочатку товариство налічувало 15 членів. Членські внески складали 0,8 австрійських крон на місяць. Для своїх мисливських угідь у 1899 році для «відсвіжування крові» було закуплено 45 живих зайців вагою більше 100 кг на площу 12 тис. моргів. В середньому добрий мисливець за день полювання міг вполювати 6-8 зайців. Мисливським досягненням могли б позаздрити сучасні мисливці, зокрема, один із членів товариства – Адам Горецький, поставив своєрідний рекорд за день: 36 зайців (при чому 10 – з одного номера), 5 козуль (3 – з одного номера) та дві лисиці. Товариство діяло навіть у Першу світову війну, а припинило свою діяльність у вересні 1939 року.[279]

У 1880 році у товаристві було 29 членів і воно орендувало мисливські угіддя у Павельчому, Сілці, Угринові, Хриплині, Опришівцях, Княгинині, Угорниках і Пасічній.[280] Дотримання добрих традицій під час полювання і відшкодування збитків допомогло товариству легко домовитись стосовно

---

[277] Janiszewski S. Towarzystwo myśliwskie Sołotwińskie//Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 83-85.

[278] Statuta towarzystwa myśliwych w Stanisławowie. – Stanisławów, 1880. – 12 s.

[279] Проців О. Р. Як гуртувались мисливці / Олег Проців // Галицький кореспондент. – 2012. – №31 (362) 2 серпня. – С. 19.

[280] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S.121.

оренди права полювання. Один з великих землевласників навіть сказав, що до такої інтелігенції, яка зібралась у Станиславівському мисливському товаристві, претензій немає. Більше того, він вважав, що безпроблемне володіння товариством мисливськими угіддями упродовж 35 років надає йому право на постійне користування ними.

У 1928 році товариству вдалось отримати в оренду такі «дикі» мисливські ревіри, як Тростянець, Коршів, Колодіїв, Соботів, Перлівці, а також продовжило орендувати такі мисливські ревіри, як Угорники, Микитинці, Хриплин, Черніїв, Хомяківка, Забережжя, Радча, Опришівці, Чукалівка, Завій і Рипянка.

Станом на 31 січням 1930 року у товаристві нараховувалось 43 члени. Відповідно до звіту ревізійної комісії за 1929 рік дохід товариства становив 8497 злотих, а видатки – 8083 злотих. Загальний інвентар товариства на цей же період становив 4703 злотих. Всього, за час існування товариства – з 1880 по 1930 рік, у ньому перебувало 196 осіб. Крім того, за цей період товариство орендувало такі мисливські ревіри: Братківці, Хомяківка, Хриплин, Чукалівка, Черніїв, Ценжів, Домброва, Драгомирчани, Дубівці, Іваниківка, Крихітці, Коржова (Монастириський район, Тернопільської області), Колодіїв, Колодіївка, Майдан, Медуха, Микитинці, Опришівці, Пасічна, Побережжя, Павельче, Підлужжя, Перлівці, Радча, Сілець, Стебник, Соботів, Чемерівці, Тисменичани, Угорники, Верхній Угринів, Нижній Угринів, Водники, Вовчинець, Забережжя, Рипянка і Завій.[281]

У 1901році у Станиславові було зареєстровано також мисливське товариство «Кнея», керівником якого у 1932 році був М. Анкута, а секретарем – М. Вебер,[282] а у 1925 – мисливське товариство «Ватра».[283] Станиславівський

[281] Проців О. Р. Як гуртувались мисливці / Олег Проців // Галицький кореспондент. – 2012. – №31 (362) 2 серпня. – С. 19.

[282] Statut i regulamin towarzystwa łowieckiego „Knieja" w Stanisławowie: rok założenia 1901. – Stanislawów: drukarnia L. Gellera, 1932. – 35 s.

[283] О.Р. Проців Станіславівське мисливське товариство «Ватра» 1925-1939 // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.9. – Львів, 2010. – С.297-303.

воєвода затвердив його статут 17 квітня 1925 р.[284] Товариство полювало на власних навколишніх територіях: Ямниця, Тязів, Сілець, Вікторів, Колодіївка, Угорники, Братківці, Вовчинець, Підлужжя, Тисменичани та на запрошення в селі Залукві біля Галича, у Крилосі, Діброві в Єпископських угіддях, Лісній Тарновиці. У полюванні товариства брали час від часу участь запрошені керівництвом гості, наприклад: дідич Райтер з Тарновиці, Штернберґ, Лаврук з Вовчинця, лісничий Чапп з Яремча, учитель Ткачук з Ямниці.

Мисливські тварини в мисливських угіддях товариства були нечисленні, угіддя знаходились недалеко від міста Станиславова. Полювали на зайців, лисиць, козуль, рідше – борсуків, диких кабанів, пернату дичину.

Станиславівське товариство «Ватра» проіснувало до вересня 1939 р. З часу злуки з Радянською Україною західно-українських земель воно припинило свою діяльність. Конфісковано власність товариства, а у мисливців конфісковано мисливську зброю.[285]

Також у Станиславові було організоване Станиславівське мисливське товариства ім. святого Губерта, яке знаходилось по вул. Каземирівська, 30 (сучасна вулиця Гетьмана Мазепи).[286] Основну частину членів товариства святого Губерта складали поляки.[287] Товариство орендувало мисливські угіддя у селах Козині, Крилосі, Залукві.[288, 289].

---

284 (ДАІФО) Державний Архів Івано-Франківської області ф.2.оп.3.спр.376.арк. 43.

285 О.Р. Проців Станіславівське мисливське товариство «Ватра» 1925-1939 // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.9. – Львів, 2010. – с.297-303.

286 Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S. 56-57.

287 ДАІФО. – Ф. 2, оп. 3, од. зб. 376, арк. 56.

288 Piórkowski K.Korespondencje//Łowiec – 1928. – № 7. – S.110.

289 Проців О. Р. З історії організації мисливства та рибальства Галицької землі / Олег Проців // Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України [Текст] : матеріали міжнародної наукової конференції (Галич, 7-8 листопада 2013 року). – Галич: інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2013 – С. 134-142.

Мисливське товариство у Коломиї було організоване у 1880 році.[290] Наприкінці 1887 року товариство нараховувало 36 членів, які сплатили членських внесків на суму 23 золотих.[291] У 1930 році у Коломийському повіті членами Галицького мисливського товариства були Леопольд Лусаковський, Каетан Агопсовіч, доктор Людвік Райські, Якоб Якубович.[292]

По Городенківському повіті членами Галицького мисливського товариства у 1883 році були Лєшек Цєнський,[293] у 1930 р. – Едвард Смажевский та Ромуальд Богосєвич.[294]

У Стрийському повіті в 1937 році мисливські угіддя були поділені на 202 мисливські ревіри, з яких 99 були приватними та 103 спільні. Товариства мисливців Стрийщини орендували 25 мисливських ревірів, тоді як приватні особи орендували 164. Автор статті «З Стрийського повіту» вказував, що у 10 % господарств ведуть мисливство не на належному рівні, а головною причиною є неналежне виконання мисливського законодавства та відсутність належного впливу на порушників зі сторони старости повіту.[295]

Мисливське товариство у Рогатині було організоване у 1880 році.[296] В мисливському сезоні 1904/5 років Рогатинське мисливське товариство нараховувало 25 членів і орендувало 12000 моргів лісових та мисливських угідь. Протягом цього мисливського сезону організовано 12 полювань нагінним способом і одне полювання із собаками на кабанів. Результат полювання був таким: добуто 4 кабани, 18 оленів (самців), 9 лисиць, 187 зайців, 9 рябчиків, 180 куріпок. Проведено 99 нагінок та здійснено 319 пострілів. Рогатинське мисливське товариство відзначало, що таких результатів вдалось досягти

[290] Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – №3. – S. 37-39.

[291] Kronika//Łowiec – 1888. – № 3. – S.55.

[292] Poradnik kalendarz myśliwski na1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład glówny, 1930. – S 203.

[293] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888.

[294] Poradnik kalendarz myśliwski na 1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład glówny, 1930. – S 203.

[295] Trzcieniecki J. Z powiatu Stryjskiego / Janusz Trzcieniecki //Łowiec. – 1938. – № 13-14. – S. 129-130.

[296] Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – №3. – S. 37-39.

завдяки боротьбі з браконьєрством, так як лише в попередньому мисливському сезоні затримано і покарано 7 браконьєрів, а завдяки роботі товариства та співпраці з місцевою владою браконьєрів ставало щоразу менше.[297]

В подальшому Рогатинське мисливське товариство збільшило площу мисливських угідь і орендувало мисливські угіддя у північній частині Рогатинського повіту площею біля 18 000 моргів.

У мисливському сезоні 1910 року організовано 12 колективних полювань, на яких було добуто 3 кабани, 2 козулі, 134 зайці, 13 лисиць і 8 рябчиків. Мисливці на цих полюваннях зробили 565 пострілів, нагоничам сплачено 429 крон. При проведенні індивідуального полювання на полях добуто 43 зайці, 2 вальдшнепи, 3 куріпки, 16 диких качок 1176 перепілок. Крім того, на цих полюваннях добуто певну кількість шкідливої дичини: 17 яструбів, 142 ворони і сороки, 10 бродячих собак та 16 кішок. І при цьому у звітах відзначалось, що результати полювань цього мисливського сезону були невдалими.[298]

Слід сказати, що орендуючи мисливські угіддя, товариство сплачувало не лише кошти за оренду права полювання, але й за інші витрати, пов'язані з полюванням. Зокрема, для охорони мисливських угідь на території 16-ти гмін у 1912 році товариство працевлаштувало 6-8 мисливських охоронців. У цьому ж році було організовано 13 колективних полювань, в яких взяли участь 94 місцеві мисливці та 15 запрошених. Для влаштування нагінок було залучено 497 осіб і 65 бричок. Важливе соціальне значення мало те, що працевлаштування місцевого населення відбувалось у час, коли не було жодної іншої роботи.[299]

---

[297] Reorganizacja delegatów//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 276.

[298] Katalog//Łowiec. – 1910. – № 14. – S. 162-164.

[299] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921.

У 1928 році Рогатинське мисливське товариство орендувало вже 30000 моргів мисливських угідь і нараховувало 18 членів. Показово, що у цьому році лише в одній гміні за поданням старости поліція конфіскувала 12 рушниць[300].

Витоки Львівського товариства «Немрод» сягають 1896 року. Засновниками товариства були відомі свого часу мисливці В. Вихера, Ф. Куглер, Г. Паммер і К. Воспіл. З часу заснування товариства воно орендувало ревір Пяски біля Щерця. В подальшому мисливські угіддя розрослись на села Міклашів і Запитів та Винники. У 1901 році до товариства вступають ще чотири нових члени – Ф. Зволінський, торговець М. Бідзінський, радник магістрату, інженер К. Гіловський, Я. Розмус – будівельник, який вніс у товариство два нових ревіри, а саме: Сулимів і Звертів. У 1902 році товариство уклало угоди про оренду мисливських угідь у селах Гаї та Опарів, які належали до землеволодінь князя Сапєга. У 1903 році товариство уклало угоди про оренду угідь у селах Лисиничі та Підбірці, які до того часу були у володінні Львівського товариства святого Губерта. В той час керівником товариства був В. Вихера, заступником – Ф. Табачинський, секретарем – інженер Гіловський, касиром – Ф. Куглер, ловчими – капітан К. Льов та майор Р. Черни. Ревізійна комісія скаладалась з К. Бурковського, В. Солтиса. Серед членів товариства були Я. Стауффер, Е. Стауффер, Г. Паммер, професор Мандибур, інженер Я. Дец, пенсіонер, колишній службовець намісництва С. Гуральчик, агроном С. Залевський, М. Бідзінський.

Мисливські ревіри товариства були поділені на чотири секції, а саме:

А) Запитів, Віслобоки, Малі Підліски, Сулимів і Звертів.

Б) Лисиничі, Підбірці, Миклашів, Гаї, Глуховичі, Опори і Чижиків

В) Поршна, Підсадки

Г) Рокитне

Загальна площа цих мисливських угідь становила 30,6 тис. моргів. На рік тут добували 6-8 лисиць, 7-8 козуль, 500-600 зайців і 50-100 куріпок. Для

[300] Korespondencje//Łowiec. – 1928. - № 19. – S. 306.

раціонального проведення полювання у статуті товариства визначалось, що колективні полювання в одному мисливському господарстві можна було проводити лише раз в рік. Великі масиви мисливських угідь було виділено, як охоронні зони.[301]

Після Першої світової війни у Львові було організовано Львівське мисливське товариство «Тур», статут якого було затверджено рескриптом Львівського Воєводства від 29 серпня 1922 року ч. 13090/22. Визначалось, що не лише товариство, але й члени товариства, які були поділені на групи (гуртки), самостійно мали право орендувати право полювання у власників земельних ділянок. Кожен звичайний член, який бажав полювати в той час, повинен належати до одного із гуртків товариства і зобов'язаний сплатити кошти за оренду мисливських ревірів. Члени товариства мали право полювати й в інших мисливських ревірах за умови, що цим самим вони не зашкодять справам товариства «Тур». Гуртки мали назву відповідно: «Тур 1», «Тур 2» і т. д. Прийняття до гуртка повинно було відбуватись за взаємною згодою. Діяльність гуртків прив'язувалась до мисливських угідь (ловецьких теренів), якщо в одній місцевості збереться більше 25 осіб. Гуртки не були територіально обмежені в оренді своїх полювань, але для запобігання між ними конкурентності їм заборонялось боротись за отримання одного й того ж ревіру. Члени товариства могли належати до багатьох мисливських гуртків, але у випадку зміни гуртка – гроші, вкладені в оренду мисливських угідь, не повертались[302].

Товариство «Тур» у різний час орендувало мисливські угіддя на території Львівського воєводства, зокрема: у 1934 році – у селі Вислобоки

[301] Zarys rozwoju mieszczańskiego towarzystwa myśliwskiego „Nemrod" we Lwowie (1898 – 1934). – Lwów, 1934. – S.10-16.

[302] Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С.

(Кам’янка-Бузький район), Запитові, Малих Підлісках, Сулимові (Жовківський район).[303]

В часописі «Ловецтво» за 1938 рік були опубліковані мисливські терени, які орендувало товариство, і вказівка, як до них можна дістатись. З огляду на початок сезону подаємо опис теренів товариства «Тур» [304]:

Таблиця 4.4.

Місцевість	Напрямок зі Львова	Залізнична станція	Ім’я та прізвище сторожа
Велика Грожанна	Стрий	Черкаси	Іван Дзюма
Новосілка Лопарська	Стрий	Черкаси	Ясько Черкавський
Речихів	Стрий	Черкаси	Степан Старух
Якторів	Підгайці	Куровичі	Дмитро Рибак
Запитів	Стоянів	Запитів	Василь Боднар
Новосілка лісок	Тернопіль	Задвір’я	Йосиф Гаріска
Городжів	Рава Руська	Добросин	Андрій Бокало
Лавриків	Рава Руська	Лавриків	Андрій Бокало
Тенятинськ	Рава Руська	Любича	Михайло Савойка
Махнів	Рава Руська	Гребінне	Василь Роїк
Корні	Рава Руська	Гребенне	Василь Роїк

З 1927 року у селі Ріпному (теперішній Рожнятівський район Івано-Франківської області) діяло мисливське товариство ім. святого Губерта. Через велику кількість браконьєрів чисельність дичини тут була низькою. При розгляді справ суди призначали дуже низькі покарання. Так, на суді представник мисливського товариства вказував, яку шкоду завдають браконьєри, які мучать дичину, лапаючи її на сильця, на що суддя відповів: «Який пан є сентиментальний та вразливий». У цей період вартість оренди

[303] Zarys rozwoju mieszczańskiego towarzystwa myśliwskiego „Nemrod” we Lwowie (1898 – 1934). – Lwów, 1934. – S.9.

[304] На початок сезону//Новий час. – 17 вересня 1938 року «Ловецтво» Сторінка ловецького спорту.

права полювання на орендованих угіддях становило від 271 до 1109 злотих, а площа угідь коливалась від 2800 до 8500 га. Детальніше про площу мисливських угідь, вартість оренди та чисельність на них добутої дичини подано у таблиці № 4.5.

Таблиця 4.5.

Статистика полювань у мисливському товаристві ім. Святого Губерта у Ріпному (1927-1938 рр.)[305]

	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
Площа господарства (га)	2800	2800	3200	3400	4000	6000	6000	2500	8500	8500	8500
Кількість полювань	14	16	22	18	18	16	17	19	20	18	16
Кількість пострілів	233	350	277	425	726	667	620	670	700	690	420
Співвідношення влучних пострілів до невлучних	67:166	98:252	82:195	112:313	224:502	183:484	145:475	142:528	140:560	118:572	100:320
Добуто											
Кабан	1	2	2	4	1	1					10
Козуля	1	3	2	1	3	4	4	5	6	8	7
Лисиця	1	4	9	9	6	6	7	6	6	7	8
Заєць	56	62	55	87	165	150	130	132	120	110	42
Тетерук				1	9	3	2	3	3	2	

[305] Sołtyński K. Koło łowieckie im. Św. Huberta w Rypnem/ K. Sołtyński //Łowiec. – 1938. – № 11-12. – S. 114.

Рябчик	1	1			2						
Качка				1	4	3	6	4	4	4	2
Куріпка					2	1			5	12	20
Собака	2	8	6	2	16	7	4	3	4	6	5
Кіт	2	4	1	1	4	2	3	4	2	4	7
Яструб	3	10	4	1	12	6	4	4	8	9	7
Загальні кошти, витрачені на мисливське господарство (злотих)	776,8	913,1	1517	1765	1000	1343	1400	1430	1370	1128	1050
Оплата за оренду мисливських угідь (злотих)	271	3890	7820	1109	608	987	980	990	1010	908	858
Оплата нагоничам (злотих)	505,5	523,8	735,9	656,5	392,4	356,1	420	440	360	220	192

Також на території сучасного Рожнятівського району у 1886 році було організоване Небилівське мисливське товариство. Його першим керівником був князь Владислав Сапєга. Небилівське мисливське товариство по аналогу Лисовицького мисливського товариства вело своєрідні хроніки – «Книгу Небилівського товариства». Обкладинка книги була виконана зі шкіри дичини, а вів цю книгу сам князь Владислав Сапєга. Під час Першої світової війни росіяни пограбували мисливський будинок товариства, після чого «Книга…» зникла.

Мисливські угіддя Небилівського мисливського товариства мали площу 30 тис. моргів і були розташовані в межах Перегінська, Велдіжа, Долини, Рожнятова, Дуби і аж до державних калуських лісів. У різні часи

членами товариства були граф Володимир Дідушицький, князь Андрій Любомирський, Тадеуш Цєнські (голова Львівської міської ради, депутат Галицького сейму та сенатор Польського сенату), Ян Кридзінські, Вітольд Коритовські, князь Владислав Сапєга, Здіслав Скшинські, граф Станіслав Стадніцкий, граф Станіслав Водзіцький, граф Олександр Водзіцький, Адам Федорович, граф Станіслав Платер, керівником-господарем – Вітольд Чарторийський, ловчим – граф Казімеж Водзіцький, секретарем – граф Олександр Бєльський.[306]

Кількість мисливців не перевищувала десяти осіб. Мисливцями товариства у 1898 році було добуто шість оленів, а в 1899 році – вже 15. За період з 1898 року по 1903 рік на території мисливських ревірів Небилівського товариства було добуто 64 олені.[307]

На Волині, у Ковельському мисливському товаристві орендна плата за користування мисливськими угіддями сплачувалась з вступних та щорічних членських внесків. Особи, які вчасно не сплатили членські внески, позбавлялись права полювання і лише у виключних випадках за дозволом керівника товариства залишались. Під час полювання члени товариства повинні були мати при собі членський білет та відзнаку товариства, щоб представити їх кожному мисливському охоронцю товариства. Місце для індивідуального полювання визначав ловчий товариства. Багаті дичиною мисливські угіддя Волині початку XX ст. орендувати можна було лише за гроші. [308] З оголошення Дирекції державних лісів у Луцьку довідуємось, що конкурс на оренду мисливських угідь проводився терміном на 6 років – з 1 березня 1931 року до 28 лютого 1937 року[309]. А початкова аукціонна ціна мисливських угідь Малорицького надлісництва (площа 10412 га) терміном на 6 років становила 12

---

[306] Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce: Niebyłów /Seweryn Krogulski //Łowiec – 1917. – № 19-20. – S. 146-148.

[307] Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce: Niebyłów /Seweryn Krogulski //Łowiec – 1917. – № 23-24. – S. 179-184.

[308] Regulamin myśliwski Kowielskiego towarzystwa myśliwskiego. – Kowel: Drukarnia Brandesa i Kaweberga, 1924. – 12 s.

[309] Ogłoszenia //Łowiec Polski – 1931. – № 2. – S. 40.

грош з гектару.[310] Серед мисливських угідь Волині найкращими вважались Карасінські мисливські угіддя Ковельського повіту, де водилося багато кабанів та вовків і власником яких був п. Шлезкін. 17 січня 1930 року там відбулось полювання, метою якого було добування вовків, які минулого року привели два виводки.[311, 312]

При оренді права полювання кожне з товариств встановлювало також власні правила поведінки для гостей під час запрошення їх на полювання. Наприклад, у Солотвинському мисливському товаристві (1879 р., Богородчанський повіт) кожен член організації мав право запросити одного гостя без дозволу керівництва лише на полювання на хижаків та пернату дичину, а для полювання на копитних потрібно було отримати у керівництва товариства відповідний сертифікат із зазначеною датою полювання та списком осіб, які братимуть у ньому участь.

Так, у Станиславівському мисливському товаристві «Кнея», заснованому у 1901 р., були свої особливості організації полювання з гостями. Стаття 4 статуту так визначала організацію полювання для гостей: член товариства мав право взяти із собою товариша, але лише за письмовим дозволом керівника товариства, в якому було вказано дату та місце.

Більше того, щоб не розкривати місцезнаходження дичини, у статуті відзначалося, що запрошувати «місцевих гостей», тобто тих, які проживали на територіях, що входили до складу мисливських угідь, не потрібно. Існувала вказівка як запрошувати гостей – «заслужених осіб, які спричинилися до розвитку мисливства». В одному сезоні не дозволяли запрошувати одну й ту саму особу більше, ніж два рази. На гостей під час полювання покладався обов’язок виконувати статут товариства та дотримуватися правил полювання, а добута гостем дичина залишалась у його власності.

Свої особливості права набуття власності на добуту гостем дичину були в Бориславсьому мисливському товаристві «Орел» (1932 р.). Гість не сплачував

[310] Łowiec Polski – 1927. – №25. – S.379.

[311] Проців О.Р. Мисливство Волинського Полісся / Олег Проців / Лісовий вісник – 2013 № 10(25) – С.20-21.

[312] Проців О.Р. Мисливство Волинського Полісся / Олег Проців / Лісовий вісник – 2013 № 11(26) – С.18-19.

кошти за проведення полювання, а добуту ним дичину реалізовували на аукціоні, де виручені кошти йшли на організацію мисливства, причому гість мав першість під час купівлі добутої дичини. В одному з найаристократичніших товариств Галичини – Лисовицькому – були такі правила для гостей: кожен член товариства міг запросити гостя, який, у свою чергу, повинен сплатити 10 злотих за кожен день полювання, але якщо гість полював замість відсутнього члена товариства, то ловецтво для нього було безкоштовним.

Право власності на добуту гостями дичину визначалось у Статуті ловецького товариства «Тур». Відповідно до ст. 52 кожен член товариства мав право запросити три рази на рік одного гостя, котрий відшкодовував вартість організації полювання, але автоматично набував право власності на всю добуту ним дичину, крім лисиці, кабана, самця козулі і більш «грубої» дичини, яку треба було продати, а кошти повинні піти у касу товариства.

У тогочасній мисливській літературі надавали поради щодо поведінки запрошених. Це стосувалося одягу: аби мали можливість не лише добре почуватися на полюванні, але й на вечірці, що, як правило, організовували після проведення ловецтва. За можливості рекомендували брати із собою фрак або смокінг темно-сірого, темно-коричневого або темно-зеленого кольорів. Капелюх повинен відповідати кольору одягу.

Давали також поради тим запрошеним, які не були знавцями мисливства і не вміли поводитися зі зброєю. Їм рекомендували відмовитися від участі у ловецтві, так як вони наражали інших учасників на небезпеку і викликали кепкування. Крім того, вважалося непристойним у випадку гарного пострілу виявляти надмірну радість чи вихвалятися цим під час обіду. Засуджувалось кепкування з інших мисливців. Для участі у полюванні рекомендувалося брати достатню кількість патронів – щоб не заощаджувати, а потім не випрошувати у товаришів. Були такі мисливці, які чекали, щоб одним патроном добути дві качки, бо набої – дорогі. Дотримання мисливської етики

не лише приносило приємність, але й також сприяло безпечному полюванню, особливо при поводженні зі зброєю.

У «Мисливському календарі на 1934 рік» для запрошених на полювання були такі рекомендації:

– якщо мисливець отримав запрошення на полювання, то він повинен одразу відповісти про свою згоду рекомендованим листом або телеграмою, уточнюючи дату і час приїзду;

– якщо гість не мав можливості приїхати, то повинен повідомити про це організатора завчасно, щоб господар мисливського господарства зміг запросити інших;

– на полювання варто було приїжджати за годину;

– прибувши у мисливське господарство та зустрівшись із господарем, не рекомендувалося обтяжувати його надмірною балаканиною чи обговорюванням проблем, а просто пересісти у бричку, яка доставляла гостя до місця ловецтва;

– не доручати власну зброю прислузі, бо бричка, на якій їде прислуга, може зламатись, і полювання буде зіпсоване.

Своєрідний етикет поводження з гостями був визначений і для єгерів. Зокрема, при виконанні своїх посадових повноважень на полюванні єгер повинен привітатися не лише із керівником мисливського господарства, але й з його гостем словом «Вітаю!». Цілування руки було допустиме лише стосовно жінок, і то тільки після складеного своєму керівникові рапорту.[313]

5. Лобіювання мисливських товариств щодо надання у користування мисливських угідь

Галицьке мисливське товариство не орендувало право полювання, а лобіювало інтереси мисливців, які були їм вигідні при організації мисливства та під час полювання, що дало змогу внести зміни до Мисливського закону.

[313] Проців О.Р. Як організовували полювання для гостей у Галичині кінця XIX- початку XX ст./ Олег Проців / Всеукраїнський журнал «Лісовий вісник» (травень 2015 № 5/44)

Товариства оптимізували надання в оренду мисливських угідь, чинили тиск на владу щодо фінансування мисливських проектів (виставок, випуску літератури тощо), більш ефективного переслідування браконьєрів. Свою діяльність вони здійснювали через призначених делегатів товариства у повітах, які були призначені одночасно радниками старост.[314]

Лобіювання інтересів мисливців зустрічається у статті «Декілька зауважень у справі реформування мисливського законодавства» (1887 р.), в якій звертали увагу, що п. 15 Патенту від 1786 року чітко не встановлював відповідального за відшкодування збитків. Тож, якщо орендар права полювання не розводив певного виду дичини, він не сплачував відшкодування у випадку, коли такий вид дичини завдавав відповідних збитків. Було зазначено, що у східній частині Галичини Мисливський закон ніхто не виконує, не виконують його навіть ті особи, які за посадовими обов'язками повинні його контролювати. Власники мисливських угідь практично зовсім не доглядали за дичиною, а догляд за дичиною становив скоріше виняток, ніж правило. У більшості випадків власники мисливських угідь самі були ворогами дичини й відстрілювали все, що їм потрапляло на приціл.

Особливу увагу звертали на оренду права полювання. Зокрема відзначалось, що оренда права полювання на території гмін не відповідає вимогам ефективності, так як його роздають не зважаючи на особу і без усяких обмежень. Відзначалось, що біля 3/4 орендарів права полювання взагалі не є мисливцями, а лише наживаються на галузі. Одним із шляхів підвищення ефективності галузі вбачався у тому, щоб оренду права полювання надавали виключно організованим мисливським товариствам.[315] Також товариство

[314] Проців О.Р. Історія мисливства та рибальства Долинського повіту кінця XIX – початку XX ст. / Івано-Франківськ, Фоліант, 2016 – С. 94.

[315] Проців О. Р. ДІЯЛЬНІСТЬ ГАЛИЦЬКОГО МИСЛИВСЬКОГО ТОВАРИСТВА В КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст. // Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю з часу опублікування регіонального зведення «Животный мир Советской Буковины» (м. Чернівці, 13 листопада 2009 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2010. – С. 216-222.

пропонувало з метою усунення конфліктів укладати угоди між власником земельної ділянки та орендарем права полювання, яка б визначала особливості полювання на орендованій ділянці. Вбачались і принципи співпраці між орендарем права полювання та власником земельної ділянки, а саме:

- щоб орендар полювання залишав заклад із суми, сплаченої за річну оренду права полювання, який гміна може не повертати при порушенні умов оренди права полювання, оплату за оренду права полювання слід ділити між усіма власниками землі пропорційно до площі земельних ділянок, які надані під мисливські угіддя;[316]

- законодавчо встановити мінімум суми оплати, при якій можна надавати в оренду право полювання;

- орендар права полювання повинен дотримуватись вимог оренди, а саме: щодо кількості добування дичини, умови догляду за дичиною (підгодівля, охорона);

- орендар має безумовний обов’язок утримувати професійного охоронця для охорони мисливських угідь, а також його помічників, а їхня кількість повинна залежати від площі мисливських угідь.

У випадку, якщо мисливство ведеться на неналежному рівні, а популяція дичини винищена, безумовно слід розривати угоду про право полювання з орендарем. На думку товариства, при дотриманні цих принципів вартість оренди права полювання повинна знизитись, а чисельність дичини збільшитись.[317]

При обговоренні проекту Мисливського закону в 1890 р. було навіть запропоновано внести норму, відповідно до якої право оренди полювання надавати виключно особам, які отримали мисливський білет, тобто, є мисливцями.[318] Також до цього ж висновку у товаристві дійшли після того, як було проведено опитування найбільш поважних тодішніх мисливців, а саме:

[316] Ankieta łowiecka//Łowiec. – 1887. - № 9. – S. 153-154

[317] Baworowski W. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 11. – S. 173-176.

[318] W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 8. – S. 121-123.

князя Владислава Сапєги, графа Антонія Водзіцького, Станіслава Хомолача, доктора Кратера, Давида Абрахамовича, Фелікса Гневожа, професора Романчика. Серед 48 питань було питання щодо кадрового забезпечення галузі при оренді права полювання. Всі опитувані зійшлись на думці, що для гідного ведення мисливського господарства необхідно при оренді права полювання наймати на роботу кваліфікованого професійного мисливця. Для визначення кваліфікації професійних мисливців Галицьке мисливське товариство пропонувало утворити мисливську комісію, яка б визначала професійні навички та вміння мисливських охоронців перед тим, як брати їх на роботу в господарство.[319]

Автор статті «Новий мисливський закон» (1910 р.) відзначав, що Мисливський закон 1910 року у статтях п. 31-36 покладав обов'язки на мисливську спілку найняти мисливських охоронців, і вони були зобов'язані скласти присягу. В обов'язки охоронця входило, крім охорони мисливських угідь, добування дичини. Але на думку автора статті, це був самообман, так як селяни-русини на східній Галичині мали дуже низьку мораль. Тому охоронці, які будуть добувати ще й дичину, просто крастимуть її, так як вже є випадки, коли вони, не отримуючи жодної зарплати від мисливської спілки, заробляють виключно добуванням дичини. На підтвердження своїх слів він додав: «На свої очі бачив, як сертифікований охоронець, який до цього нічого не мав, потребував пізніше для переїзду в інше місце дванадцять пар двокінних возів. І це він заробив, працюючи лише один рік на посаді мисливського охоронця». Недоречними, на його думку, були вимоги статті 40, що на 115 гектарів не може бути більше одного охоронця, так як є такі мисливські господарства, в яких дуже сильно вкорінене браконьєрство, і один охоронець не дає собі ради.[320]

Також, на думку товариства, нововведення Мисливського закону 1910 року буде негативно позначатись на доходах селян від здачі в оренду

[319] Dziubiński L. O ankiecie łowieckiej i jej obradach //Łowiec. – 1887. - № 11.

[320] Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 23. – S. 272-273.

мисливських угідь. Так, якщо відповідно до вимог статті 21 попереднього Мисливського закону від 1897 року гміна організовувала виплату коштів, то відповідно до вимог статті 37 Закону від 1910 року селянин, який вчасно не отримав кошти, залишається без грошей, бо вони залишаються у касі гміни. Були й навіть такі чесні гміни, які поштовими переказами направляли кошти селянинові, але навіть тоді селянин був у програші. Демонстративним став випадок, коли одна із гмін перерахувала селянинові 15 геллерів, але щоб отримати їх, селянин був зобов'язаний сплатити за послуги 23 геллери, тобто, він ще на 8 геллерів був у збитках. Було запропоновано внести зміни до законодавства шляхом запровадження ощадних книжок, на які селянину можна було б перераховувати кошти і з яких не береться комісійний збір. Резюмуючи, автор висловив жаль, що радикальні політичні чинники повпливали на редакцію цього закону таким чином, що він навіть став гіршим за попередній (1897 року), бо селяни не отримують нічого, а орендарі права полювання багато втрачають.[321] Один з керівників Галицького мисливського товариства С. Лобось, відстоюючи інтереси мисливців в частині відшкодування збитків, наводив наступні аргументи щодо шкідливості для мисливства Мисливського закону 1910 року: «Не приносить користі мисливству обов'язок відшкодування орендарями мисливських угідь власникам землі, завданої мисливськими тваринами шкоди, а також право власника землі добувати на ній качок, гусей та шкідників, а також кроликів та зайців, що перелізли через огорожу». Дискусійним вважав автор відшкодування збитків, завданих кабанами або ведмедем сільськогосподарським угіддям, якщо вони не входять у мисливське господарство, але знаходяться на відстані 500 метрів від границі мисливських угідь.[322]

Питання оренди мисливських угідь та надання права полювання розглядалось в 1912 році на Мисливському конгресі у Відні. Галицьке мисливське товариство через своїх делегатів лобіювало питання надання в

[321] Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 282-283.

[322] Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej// Łowiec. – 1910. - № 17. – S. 204.

оренду права полювання. Делегати звертали увагу на те, що відповідно до статті 10 Мисливського закону, мисливська спілка, що має намір надати в оренду право полювання, повинна враховувати думку керівництва товариства або повітового делегата про доцільність такої оренди. Якщо особа, яку не знає місцевий повітовий делегат, має бажання взяти в оренду право полювання, то слід обов'язково звертатись до Львова (Галицького мисливського товариства) за порадою щодо можливості надання в оренду права полювання. На той час Галицьке мисливське товариство або його делегати подали 78 висновків та експертиз щодо можливості надання права полювання в оренду, чим прислужились розвитку мисливства. Галицьке мисливське товариство тісно співпрацювало із старостами і надало їм списки всіх делегатів товариства, а делегатам направило листи, щоб вони тісно співпрацювали із місцевою владою.[323]

З розпадом у 1918 році Австрійської монархії та з утворенням Другої Речі Посполитої реорганізовуються також мисливські товариства. З ідеологічних міркувань (щоб не було згадки про Галичину) Галицьке мисливське товариство перейменовано на Малопольське мисливське товариство з офісом у Львові. Свою діяльність воно поширювало на Львівське, Краківське, Тернопільське та Станиславівське воєводства.[324] У 1937 році в товаристві налічували 1084 звичайних та 206 почесних членів. (Детальніше у таблиці 5.1.).

Таблиця 5.1.

Кількість членів Польської мисливської спілки станом на 31 грудня 1937 року[325]

---

[323] Sprawozdanie wydziału Gal. Towarzystwa łowieckiego, za czas od 16 maja 1910, do 15 maja 1911//Łowiec. – 1911. - № 10. – S. 110-112.

[324] Проців О.Р. Особливості правозастосування сектору мисливського господарства у Львівському воєводстві (1920-1939 р.р.) // «Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: Міжнародна науково-практична конференція м. Київ, 10-11 квітня 2015 р. – у 2 частинах, – К. Центр правових наукових досліджень, 2015 – Частина I. – С. 18-22.

[325] Z polskiego związku łowieckiego//Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S.224.

Відділ	Сплатили членські внески		Кількість членів		Ловчі	Підловчі
	Звичайні члени	Почесні члени	Звичайні члени	Почесні члени		
Бялостоцький	247	18	338	51	11	44
Кельцький	434	25	434	25	17	52
Любельський	530	23	530	23	16	55
Лодзький	512	7	512	7	10	30
Малопольський (Краківське, Львівське, Станиславівське, Тернопільське воєводства)	657	8	1084	206	63	158
Поліський	98	11	211	117	9	75
Поморський	508	89	508	89	16	87
Сілезький	119	6	205	180	8	28
Варшавський	760	94	760	94	26	72
Велькопольський	650	110	1300	350	23	76
Віленський	363	131	363	131	17	47
Волинський	425	44	425	44	11	70
Всього	5303	566	6670	1317	227	794

Основна мета товариства – розвиток мисливства та збільшення чисельності дичини, була закріплена у Статуті товариства (стаття 2). У статті 3 була прописана вимога допомагати владі контролювати виконання Мисливського закону та розслідувати випадки, що стосувались порушення цього закону, встановлювати випадки незаконного полювання для притягнення

винуватців до відповідальності. Для раціонального ведення мисливського господарства слід було надавати будь-яку підтримку власникам полювань при виконанні ними мисливського законодавства, в організації роботи мисливської охорони та охорони дичини, підтримувати лісову та мисливську охорону, охоронців, які при виконанні своїх службових обов'язків дістали поранення від браконьєрів, опікуватись вдовами та сиротами із родини загиблого. Для проведення роз'яснювальної роботи Статут передбачав організацію бібліотек та видавничої діяльності (випуск журналів, книжок), організацію з'їздів та виставок, підтримку власників мисливських собак для збільшення їх кількості та якості.

Третій розділ Статуту визначав права та обов'язки членів товариства. Зокрема, було два статуси членів товариства: звичайні та почесні. До звичайних членів могли бути прийняті особи, які не мали жодних покарань протягом останніх трьох років за порушення правил полювання. Почесних членів приймала повітова мисливська рада відповідно до місця проживання певного кандидата.

Кандидати на звичайних членів складали відповідний екзамен відповідно до затвердженої Польською мисливською спілкою програми. У разі відмови прийняття особи у звичайні члени товариства претендент міг подати протягом 14 днів апеляцію до керівництва Малопольського мисливського товариства.

Почесними членами були особи, які відповідали відповідним вимогам, і були щонайменше рік звичайними членами. Члени товариства отримували відповідні посвідчення, які підтверджували їхнє членство. (Додаток № 89).

До Малопольського мисливського товариства мали право входити й інші мисливські товариства, але лише за умови, що всі їхні члени прийняті звичайними членами до Малопольського мисливського товариства. Прийом у звичайні члени товариства проводило керівництво товариства за поданням повітової ради товариства. Спеціально для визнання заслуг перед товариством існував статус почесних членів товариства. Для отримання цього статусу було

потрібне позитивне голосування 3/4 членів керівництва Малопольського мисливського товариства. Почесні члени товариства були звільнені від сплати членських внесків.

Стаття 9 визначала обов'язки членів товариства: виконувати вимоги статуту товариства; при проведенні полювання або веденні мисливського господарства виконувати вимоги мисливського законодавства; дотримуватись мисливської етики; співпрацювати з владними органами.

У випадку, якщо претендент подав недостовірні дані про себе, несплати членських внесків чи непідпорядкування рішенню мисливського суду передбачалось його виключення з членів з товариства.

Відповідно до статті 13 була затверджена емблема (логотип) товариства, яку повинні були носити члени товариства. Взірець емблеми було затверджено на з'їзді товариства. Стаття 14 Статуту визначала, що керівництво товариством здійснювалось через з'їзд, а також виконавчим органом товариства та ревізійною комісією. З'їзди товариства ділились на дві категорії: звичайні та надзвичайні. Черговий з'їзд товариства скликався у першій половині кожного року, не пізніше 1-го травня. Позачерговий з'їзд відбувався у випадку, якщо цього вимагали 20 членів товариства, уповноважених до голосування, ревізійна комісія або керівництво Польської мисливської спілки. Керівництво товариства складалось з керівника, його трьох заступників та дванадцяти членів президії. Повноваження керівника та його заступників тривало повних три роки. Зміна керівництва проходила поступово, так як щорічно проходила ротація однієї третьої частини президії товариства.

Для перевірки діяльності товариства існувала комісія у складі трьох осіб. Вибори членів ревізійної комісії відбувались щорічно. Комісія складала щорічно звіт про бухгалтерський облік у товаристві та річний баланс. Бюджет товариства наповнювався із вступних членських внесків, коштів, отриманих від організації виставок, видавництва книг та журналів, а також з подарунків, пожертвувань, субсидій.

Для вирішення конфліктів між членами товариства існувала спеціально створена для цього комісія. Серед основних питань, які вирішувала комісія, були: міжособистісні конфлікти між членами товариства, конфлікти через отримання права полювання, сусідсько-мисливські відносини між членами товариства. Рішення комісії не підлягало оскарженню.

Для вирішення конфліктів, що стосувались мисливської етики, був організований мисливський суд, який мав право винести рішення щодо виключення винного з товариства. Офіцери армії та поліції не підлягали юрисдикції цього суду, а матеріали про їхні правопорушення передавались військовій владі. Статут передбачав, що у випадку закриття товариства його майно переходило до Польської мисливської спілки. Але, як показала історія, ця вимога не спрацювала. Так, у вересні 1939 року, внаслідок окупації Німеччиною та Радянським Союзом Другої Речі Посполитої практично одночасно припинили своє існування як Малопольське мисливське товариство, так і Польська мисливська спілка.

Для реалізації статутних вимог на місцях на території кожного повіту був створений осередок товариства, керівними органами яких були повітовий з'їзд, повітова мисливська рада та повітовий ловчий, який отримував відповідну печатку, якою скріплював свій підпис. (Додаток № 27).

Відповідно до статті 34 Статуту у повітовому з'їзді мали право брати участь звичайні та почесні члени Малопольського мисливського товариства, які постійно проживали на території відповідного мисливського повіту. Також у роботі з'їзду мали право брати участь власники мисливських угідь на території повіту, особи, які входили до складу повітової мисливської ради, надлісничі державних лісів, які знаходились на території повіту, старости або делеговані ними особи. Уповноваженим щодо ведення з'їзду був повітовий ловчий. Стаття 36 визначала, що до компетенції повітового мисливського з'їзду входило обрання членів до повітової мисливської ради. Рішення на з'їзді приймалось більшістю голосів присутніх. Між з'їздами поточні справи вирішувала повітова мисливська рада, що складалась з трьох-п'яти членів. Обирали повітову раду

щороку. До функцій повітової мисливської ради входило: прийняття надзвичайних членів, аналіз та подання пропозицій щодо ефективного мисливського господарювання на території повіту. Для співпраці з повітовими адміністративними органами, контролю за виконанням мисливського закону та розпоряджень органів виконавчої влади, зібрання статистичних даних, вирішення справ вступу нових членів у кожному повіті були встановлені ловчі та підловчі, яких призначало Малопольське мисливське товариство. Чисельність підловчих коливалась в залежності від умов конкретного повіту. Ловчий був підпорядкований керівництву Малопольського мисливського товариства. Стаття 46 передбачала, що при Малопольському мисливському товаристві діяла Краківська філія, яка поширювала свій вплив лише на Краківське воєводство. Стаття 47 визначала, що всі фізичні особи, які проживали на території Малопольщі, мали право стати членами «Польської мисливської спілки» лише через вступ до Малопольського мисливського товариства.[326]

До складу керівництва Малопольського мисливського товариства входили: граф Юліуш Бєльський (керівник товариства), князь Андрій Любомирський, інженер Тадеуш Срочинський, граф Станіслав Тишкевич (заступники керівника товариства).[327]

Відстоюючи інтереси мисливців на регіональній секції з охорони та догляду за оленем, члени товариства просували думку, що термін оренди шість років не відповідає раціональному веденню мисливського господарства, так як власник мисливських угідь за цей час не встигає скористатись результатами своєї праці. Потрібно, щоб державна влада встановлювала по кожному мисливському ревіру кількість добування дичини, а для користувачів мисливських угідь, які не дотримуватимуться вимог ведення мисливського

[326] Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego //Łowiec. – 1938. – № 21-22. – S. LXX – LXXIV.

[327] Sprawy związkowe: dodatek poświęcony wiadomościom urzędowym //Łowiec. – 1939. – № 7-8.

господарства слід встановити штраф.[328] Також товариство у статті «Застосування нового мисливського закону» лобіювало дотримання статті 17 Мисливського закону, що передбачала отримання погоджень товариства при затвердженні права оренди мисливських угідь у Малопольського мисливського товариства.[329]

Питання оренди мисливських угідь піднімало й товариство мисливців імені святого Губерта у Львові. Аналізуючи Проект Мисливського закону 1897 року, члени товариства звертали увагу на складні мисливські відносини у Галичині в частині оренди мисливських угідь, а також у справі фінансування Сеймом мисливських програм та розвитку мисливської культури.[330]

Поруч з мисливськими товариствами питання діяльності мисливського господарства розглядало Галицьке лісове товариство. Воно акцентувало увагу органів державної влади на точному виконанні вимог Міністерського розпорядження від 15 грудні 1852 року щодо організації оренди гмінного полювання, а саме: переможця слід визначати виключно на конкурсних засадах шляхом проведення аукціону.[331]

Відомий організатор мисливства Галичини у статті «В обороні карпатського оленя» відзначав необхідність організації товариства «Опіки над оленями в Карпатах», яке б допомагало владі курувати мисливство у цьому регіоні. До основних його завдань мав належати нагляд за орендою мисливських ревірів, так як у Карпатах орендують угіддя багато осіб, які не є громадянами Польщі та проживають за її межами.[332]

---

[328] Sołowij A. Regjonalna sekcja ochrony i hodowli jelenia przy Małopolskim tow. Łowieckim we Lwowie / Adam Sołowij //Łowiec. – 1939. - № 3-4. – S.30-31.

[329] Ulm A. Zastosowanie nowej ustawy łowieckiej//Łowiec. – 1928. - № 17. – S.272.

[330] Z towarzystwa myśliwskiego im. Św. Huberta we Lwowie//Łowiec. – 1904. – № 12. – S. 138-139.

[331] Kronika i rozmaitości//Sylwan. – 1884. – № 11. – S. 402.

[332] Mniszek A. W obronie jelenia w Karpatach// Łowiec. – 1929. - № 24. – S. 373-376.

Вплив на ухвалення рішення щодо оренди права полювання мали й громадські організації. На Конгресі мисливців 1910 року у столиці Австрії – Відні також розглядали питання права власності у мисливстві. Серед іншого промовці звертали увагу на те, що мисливське законодавство у сфері врегулювання мисливських проблем у жодній з країн Австро-Угорської імперії не відповідає сучасним вимогам. Зрозуміло, що відповідне мисливське законодавство, без сумніву, сформоване й для захисту інтересів власників малих земельних ділянок. Однак, в резолюції з'їзду відзначалось, що у багатьох країнах мисливське законодавство вороже наставлене до самого мисливства. Демократичний дух часу сприяв забезпеченню якнайбільших свобод та захисту інтересів всіх громадян. І законодавство в однаковій мірі повинно забезпечити ефективне сільське та лісове господарство, а також ведення мисливського господарства на малих територіях, які знаходиться у власності декількох власників, що не сприяє його раціональному веденню. Інтереси великих та малих власників полювання – доволі суперечливі і створюють конфлікт, який необхідно вирішити.

Типові конфлікти інтересів у мисливстві в рамках цивільного права прокоментував віденський адвокат Генріх Гердтль. Він окреслив два різні погляди на правове регулювання мисливства, а саме:

1. Право виконання полювання не може бути пов'язане із правом власності; в той же час обмеження права полювання повинно бути врегульоване відповідно до суспільно-політичної природи держави, яка б представляла інтереси всіх суспільних груп.

2. Право привласнення дичини на мисливських угіддях належить його власнику від моменту, коли тварина зайшла на його територію.

Як бачимо, в цих правових поглядах чи не вперше в Європі були сформульовані два різні погляди про власність на дичину. У першому випадку тварина є загально-суспільним добром, тоді як у другому пункті вона є власністю власника земельної ділянки. Відповідно до діючого Мисливського

закону у Галичині право власності на дичину належало власнику земельної ділянки, на якій знаходилась мисливська тварина.

Протилежної від Генріха Гердтля думки дотримувався мав голова адміністративного трибуналу Австрії – Франц Зенкер. Він пов'язував право полювання із виключним правом власності на землю та запропонував у своїй доповіді такі норми – право полювання на тварин, які постійно знаходяться на землі і на мігруючих тварин належать: власнику земельної ділянки загальною площею не менш як 300 га; мисливській спілці, яка буде утворювати мисливське товариство і буде управляти мисливськими угіддями на певних умовах шляхом оренди. Якщо площа ділянки не відповідає умовам самостійного ведення мисливського господарства, то її потрібно приєднати до сусіднього мисливського господарства; залізничні колії, громадські та приватні дороги, ріки не переривають цілісності мисливського масиву; вузькі ділянки, які утворились через поділ мисливських грунтів, не надаються для утворення мисливського господарства; ділянки землі, які не відповідають умовам ведення мисливського господарства, повинні бути надані сусіднім мисливським господарства в оренду.

Доктор Бруно Шведер виголосив доповідь, в якій висловив стурбованість щодо управління мисливством та для покращення його правового регулювання запропонував певні зміни, де серед іншого звертав увагу на те, що при наданні в оренду мисливських угідь професійним мисливцям та лісникам слід укладати договори про способи полювання з дотриманням виконання права полювання та охорони зникаючих видів дичини. Зазначалось, що потрібно організовувати фахові курси, випуск мисливських книжок, розвивати мисливську періодику. Як у звичайних та народних школах, так і в середніх й вищих потрібно навчати, що ліс і мисливські тварини є суспільним скарбом всього народу, і обов'язком всього народу є його збереження. Потрібно запровадити здачу іспитів при видачі посвідчень мисливця. Для підвищення рівня ефективності мисливства потрібно запровадити наукову інституцію, а для збільшення чисельності мисливських

тварин необхідно організувати відтворюючі ділянки, на яких заборонено відстрілювати дичину, проводити акліматизацію і догляд за особливо цінними видами дичини.

Значна кількість доповідей на конгресі стосувалась кримінальної відповідальності у мисливському законодавстві. Так, один із доповідачів на цю тему – доктор Ервін Доляйш, суддя найвищого касаційного трибуналу, звернув увагу на те, що кримінальне мисливське законодавство є недосконалим: «Із практики відомо, що покарання за браконьєрство зазвичай не відповідає його справжній вині і не дає покривдженому жодного відповідного відшкодування, яке завдав йому браконьєр. Браконьєр підпадає під покарання виключно за крадіжку добутої дичини. Але вартість тієї дичини є надзвичайно малою. Від цієї малої суми і визначається сама міра покарання браконьєра. Кожен власник полювання добре знає, яку шкоду насправді йому спричиняють браконьєри».[333]

Він запропонував творити мисливські закони на таких принципах: браконьєрство повинно каратись виключно кримінальним, а не мисливським законодавством. З цією метою потрібно перенести норми про покарання із мисливського законодавства до Кримінального кодексу; визначення «браконьєрство» слід віднести до кримінального законодавства до розділу «Злодійство»; у праві потрібно чітко визначити поняття браконьєрство; необхідно чітко розмежувати поняття «злочин-браконьєрство» та поняття «проступок- браконьєрство», яке повинно ґрунтуватись на величині завданих мисливському господарству збитків; слід визначити ієрархію міри покарання (важкі, середні, легкі), але при цьому потрібно розірвати ланцюг надто легких покарань, які існують на цей час; грошовий штраф слід застосовувати в широких межах, як головний та додатковий вид покарання; браконьєрство необхідно визнавати злочином, покарання за який належить до компетенції держави.

Про загрозливу ситуацію з популяцією орлів доповів пан Райзер. Він повідомив, що орли-беркути, хоч і завдають шкоду мисливській дичині, але не

[333] Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu / S. Krogulski //Łowiec . – 1910. – № 22. – S.258.

значно, і на цей час їх є дуже мало. Він посилався на відомих орнітологів, які стверджували, що добування цього гарного птаха без обмежень не має під собою жодної підстави. Для відновлення популяції орлів, на його думку, потрібно було відповідні наступні заходи, а саме: відмінити за добування орла будь-які премії, провести роз'яснювальну роботу щодо корисності цього птаха; охороняти гнізда, в яких розмножуються пташенята орлів; вживати заходів щодо виставляння отрути на інших хижаків, так як в цю пастку потрапляє багато орлів.

Присутні члени Конгресу ухвалили рішення щодо впровадження запропонованих змін до правового регулювання мисливства та до адміністративних заходів, які потрібні владі для покращення ведення мисливства. Всіх делегатів зобов'язано особисто подати ухвалу Конгресу уряду тієї країни, яку вони представляли, та вжити всіх заходів для проведення відповідних змін у своїх законодавствах. Відстоюючи свої інтереси, власники мисливських господарств, яких серед членів Конгресу була переважна більшість, прийняли резолюцію, що найбільшої шкоди мисливству завдає мисливське законодавство, вплив на яке мала «політично-компромісна» природа ухвалення мисливського законодавства.[334]

6. **Політичний аспект у частині відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами**

Ведення мисливського господарства пов'язане з розведенням диких мисливських тварин. При їхній оптимальній чисельності вони живляться природними кормами, і якщо й завдають збитки, то у мінімальній кількості. Практично у всіх країнах проблема врегулювання збитків, завданих мисливськими тваринами, вирішується на законодавчому рівні. Вирішальну роль при формуванні вимог законодавства відіграють дві сторони, які лобіюють свої власні інтереси, а саме: власники (орендарі) мисливських угідь, які намагаються чим більше розвести дичини, та власники земельних ділянок і

[334] Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 22. – s.257-259.

виробники сільськогосподарської продукції, які відстоюють право на найкорисніші для них умови компенсації за завдані мисливськими тваринами збитки.

У Галичині кінця XIX – початку XX століття більшість селян була української національності, тому й формування мисливського законодавства на їхню користь відбувалось під впливом переважно українських депутатів-народників. З іншої сторони, виборювала права ведення мисливства з корисними для себе умовами тогочасна суспільна еліта, яка як і теперішня, займалась мисливством.

Постійні конфлікти – як соціальні, так і національні призвели до того, що у Галичині фактично найпізніше з усіх земель Австро-Угорської імперії 30 січня 1875 року був ухвалений Мисливський закон, в якому визначались основні вимоги щодо організації мисливства, охорони мисливських тварин. Але у цьому законі не вирішувались питання відшкодування завданих дичиною збитків. З ходом розвитку суспільства та демократичних процесів селяни намагались виборювати для себе більше прав щодо відшкодування збитків. Серед методів відстоювання своїх прав були мітинги, віча, подання звернень (петицій), вибори депутатів в органи представницької гілки влади, які відстоювали інтереси тої чи іншої суспільної верстви. Першою організованою політичною силою, яка відстоювала інтереси селянства у частині відшкодування збитків, заподіяних мисливськими видами тварин, була «Народна Рада», що займала націонал-демократичну нішу і на чолі якої стояв Олександр Огоновський. Він в 1885 році по містечках розіслав петицію з вимогою надавати більше дозволів на зброю селянам.[335]

Серед багатьох мітингів селян, які проводились у Галичині, особливим був мітинг 1884 року в місті Долина (Івано-Франківська область), на якому серед іншого селяни заявили про своє незадоволення тим, що дичина завдає збитки сільськогосподарським угіддям. Більше того, хижаки нападали на

[335] Янишин Б. Політичне товариство «Народна Рада» організаційні заходи та політична програма (1885-1888рр.) [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.history.org.ua/XIX/6/16.pdf

свійських тварин, а селяни нічого не могли вдіяти. На вічі була ухвалена щодо цього питання резолюція, яку згодом передали депутату Галицького сейму Юліану Романчуку. Він в 1883—1895 рр. був депутатом (послом) до Галицького сейму, співзасновником Національно-демократичної партії, головою якої залишався до 1907 року.

У своєму виступі у Галицькому сеймі на захист селян Юліан Романчук наголосив, що головною причиною такої ситуації є невиконання Мисливського закону в повній мірі. Вирішення цього питання депутат вбачав у державному регулюванні мисливством, щоб уряд Галичини дав розпорядження старостам на місцях, де дичина завдає великі збитки, докладно слідкувати за виконанням Мисливського закону, а саме:

- видати дозвіл на носіння зброї власникам тих господарств, в яких дичина завдає найбільше збитків;

- звернути увагу старост, щоб вони організували знищення якомога більшої кількості хижих тварин;

- організувати швидку та справедливу винагороду за завдані селянину збитки.

За дорученням сейму адміністративна комісія Галицького сейму звернулась до двох товариств: Галицького мисливського товариства та Галицького лісового товариства, які подали таке резюме: підтримати селян у їхній вимозі – зменшити чисельність шкідливих мисливських тварин і надавати справедливу винагороду селянам за завдані збитки. Проте категоричний спротив у членів комісії викликала вимога видати селянам зброю. Причиною такого рішення став соціальний конфлікт, коли багатий бачив лише низьку мораль бідноти, і як іронічно відзначалось у висновку комісії, що «видача селянинові дозволів на вогнепальну зброю може легко спричинити до зловживань, і в цьому винна мисливська жилка, яка при характерному для селян загальному лінивстві у випадку вільного отримання дозволів перетворює селянина на браконьєра. Таких прикладів у Галичині було багато, коли добрий

господар, отримуючи дозвіл на зброю, занедбував своє господарство і закінчував своє життя у п'янстві та бідності».[336]

Комісія Галицького сейму, що розглядала подання Романчука, зробила подання: «Високий Сейме, треба визнати, що подання депутата Романчука має під собою підґрунтя і є слушним, так як селяни насправді несуть великі матеріальні шкоди через вовків, ведмедів та кабанів. Але та дорога, яку обрав Романчук, не є відповідною, тому переходимо до характеристики пунктів вимог Романчука.

1. Вимога Романчука, щоб видати зброю селянам, шкодам не запобігатиме, так як відомо, що кабани та інші хижі тварини не перебувають на полях, а лише в лісах. Але для їх винищення необхідно організовувати облави за участі добрих мисливців. Щоб відлякувати тварин від своїх полів селянам не потрібна зброя. Видача в руки зброї селянам призвела б до великого поширенння браконьєрства. З іншого боку, важко визначити, чи це є порядний чи не порядний господар. Закон не знає такого поняття, як порядний господар, якому староста може видавати дозвіл на зброю.

2. Щодо пункту 2, то наш Мисливський закон говорить, що якщо оренда права полювання проводиться добре, то оплата за оренду зменшується, а коли погано (нераціонально), то тоді оплата збільшується. Тому зміна теперішнього стану справ, коли селяни будуть вказувати на того, кого вони хочуть за орендаря, буде йти всупереч вимог законодавства.

3. Там, де дикі кабани сильно розмножуються і завдають великі шкоди, там староста повіту організовує урядове полювання, при якому добувається лише певний вид дичини, і при цьому селяни мають право брати участь в облавах.

4. Пункт четвертий звернення Романчука є найбільш слушним. Теперешнє наше законодавство призначає покривдженому відшкодування збитків або через дичину, або через проведення полювання. Патент

---

[336] Z Sejmu//Sylwan. – 1884. – № 10. – S.366.

Йозефінський до цього часу служить виконавчій владі для визначення суми винагороди потерпілому від шкідливих тварин. Але винагорода призначається лише в тому випадку, якщо доведено, що теперішній власник лісів не дозволяв проводити полювання на шкідливу дичину, або навіть сам доглядає за шкідливою дичиною. Вся ця процедура з доведенням, що завдано істотної шкоди, що власник лісу доглядає за шкідливою дичиною і не дав її відстрілювати, є досить складною. Тому покривджена особа не завжди звертається за винагородою.

В одному депутат Романчук правий – слід прийняти зміни до мисливського законодавства, в якому буде обов'язкова норма щодо відшкодування селянам спричиненої шкоди. Цей закон мав би стосуватись не лише дичини, яка завдає шкоду взагалі, а й навіть включати кабанів, ведмедів та вовків, хоча ці тварини часто переміщаються.

Сільськогосподарські угіддя, які знаходяться біля лісу і в яких є хижа дичина, слід вважати гіршої якості, і вони повинні коштувати менше. Тому при продажі такої землі треба врахувати цю особливість.

Комісія дійшла висновку, що пункти 1, 2, 3 в теперішньому законі врегульовані, тоді як п. 4 не врегульовано, тому необхідно внести доповнення до Мисливського закону – обов'язок відшкодування збитків, спричинених шкідливою дичиною.[337] Відстоюючи свої інтереси, селяни домоглись визнання своїх вимог, і в наступному Мисливському законі вперше був визначений механізм відшкодування збитків. Слід відзначити, що розуміння цих змін сформувалось й у тодішньої аристократії, яка намагалась таким чином зменшити суспільну напругу.

Так, голова Галицького сейму на засіданні Сейму 30 січня 1897 року відзначив, що Мисливський закон треба змінювати в такий спосіб, щоб орендар полювання був зобов'язаний відстрілювати всі дикі тварини, які є шкідливими

[337] Badeni K. Sprawozdanie//Łowiec. – 1884. – № 11. – S.170.

для сільського господарства, а будь-яку шкоду, спричинену дичиною, відшкодовувати.[338]

У 1897 році ухвалено новий Мисливський закон, в якому вже був передбачений механізм відшкодування збитків. Відзначалось, що уповноважений до виконання полювання зобов'язаний відшкодовувати збитки відповідно до таких вимог, а саме: збитки, завдані при проведенні полювання ним самим, його працівниками, гостями та собаками, які брали участь в полюванні. Збитки, завдані дичиною у садах, овочевих городах, у шкілках дерев, а також молодим деревам, мають бути відшкодовані лише тоді, коли виявиться, що збитки були завдані, не зважаючи на вжиті запобіжні заходи.

Закон визначав процедуру оцінки та стягнення за завдані селянам збитки. Повітова державна влада розглядала у першій інстанції всі скарги, які стосуються відшкодування збитків, але власнику полювання надавалось право визначити суму відшкодування, поки буде проводитись оцінка завданих збитків повітовою владою, і тим самим вирішити конфлікт.[339]

Також серед депутатів, які відстоювали інтереси селян, був Євген Олесницький – доктор права, депутат сільських гмін Стрийського повіту,[340] член Народницької партії, що стояла на проукраїнських позиціях, з 1900 по 1910 рік – депутат Галицького сейму, який був головою Українського сеймового клубу.[341]

28 вересня 1907 року у виступі на засіданні Галицького сейму Євген Олесницький визнав, що справа про відшкодування збитків є найбільш болючою для селян, а звернення становлять багату епістолярну спадщину, написану не пером а кров'ю селян. Адже крім лобіювання своїх інтересів через

---

[338] Posiedzenie 1-16 // Protokoły z 2. sesyi VII. peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie w roku 1896/7 od 28. grudnia 1896 do 15.lutego 1897. - Lwów, 1897. – S 233.

[339] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s.32-38.

[340] Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S 68.

[341] Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914 на підставі споминів. – Львів: друкарня ОО Василіян, 1926. – С.455-456

депутатів, селяни також направляли до Галицького сейму багато звернень (петицій), в яких вони висловлювали свої вимоги. На своє підтвердження він зачитав петицію селян села Коростів Стрийського повіту: «Доводимо до Вашого відома, що тутейші мешканці такої шкоди зазнають від диків, що вже дальше не годен витримати. А те все через оленів, котрі через літо випасають траву і збіжжє, по наших городах – конюшину і капусту, ходять по полях стадами, витоптують. А коли решта, що ся лишит з трави зложить газда в стіжок, то і до того стіжка прийдуть олені і з'їдять. Ти, хлопе, не упоминайся, бо як прийде селянин до пана лісничого і упімнеться за свою шкоду, то лісничий каже єму: «а чи ти пізнав, що то мої олені? Чи вони мали нашу печатку на чолі?».[342] Є. Олесницький вказував, що в загальному селянам цього села було завдано протягом року збитків, більш як на 3000 крон, але до старости навіть ніхто не звертався, надія на відшкодування була втрачена.

Результатом політичної боротьби став змінений Мисливський закон Галичини від 13 липня 1909 року, в якому на відміну від попереднього закону були зроблені такі поступки селянам: вони мали право використовувати будь-які засоби для відлякування дичини, але лише з умовою, що ці засоби будуть використані для її відлову або добування. Якщо під час відлякування дичина все ж була добута, то у такому випадку уповноважений до полювання не мав права домагатись відшкодування за дичину. Кожному власнику землі надавалось право у будь-який спосіб обгородити своє поле, щоб на його сільськогосподарські угіддя не заходила дичина.

Великою поступкою для селянства була процедура відшкодування збитків. Якщо відповідно до попереднього Мисливського закону оцінку та процес виплати збитків покладався лише на державну повітову владу, то у законі від 1909 року ці повноваження, як і домагались селяни, були передані гміні, яка у першій інстанції повинна була вирішувати конфліктні ситуації між

[342] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. październіka 1907. - Lwów, 1907. – S1920-1921.

уповноваженим до полювання та селянами. Коли одна із сторін конфлікту не була задоволена вирішенням їхніх інтересів, то справа направлялась до третейського суду, а коли одна із сторін не була згідна з рішенням третейського суду, справу можна було направити до звичайного суду. Як бачимо, селяни домоглись передачі механізму вирішення конфлікту від державної влади до громади, якій вони більше довіряли. Було створено багаторівневу процедуру оскарження рішень. Склад третейських (мирових) судів складався із представників, де половину квоти складали представники державної, а половину – представницької влади.

Для оперативного вирішення питання відшкодування на керівника мисливського ревіру, який не проживав на його території був покладений обов'язок, призначити свого заступника, до повноважень якого належало б вирішення всіх справ, що стосуються відшкодування збитків. Про це рішення він був зобов'язаний повідомити керівництво гміни та повіту.

У випадку, коли третейський (мировий) суд не призначив селянинові відшкодування, той повинен був оплатити судові кошти, витрачені для проведення судових процедур. Справи про відшкодування збитків повинні були вирішуватись упродовж восьми днів.[343]

Порівняння із сучасним національним законодавством вказує, що хоча стаття 10 Закону України «Про тваринний світ» й визначає, що громадяни відповідно до цього закону мають право на компенсацію шкоди, завданої дикими тваринами, однак механізму відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами, не існує. Відсутність правового регулювання на цей час зумовлюється невеликою щільністю мисливських тварин, які практично не завдають шкоди сільськогосподарським угіддям.

Практично з аналогічною вимогою виступив у Галицькому сеймі Віктор Сколишевський, який був обраний депутатом від сільських гмін повіту

[343] Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S2063-2065.

Величка, та був у сеймі членом Народно-християнської депутатської групи.[344] Він відзначав, що у такій редакції Мисливський закон не задовольняє селянство, і його необхідно змінювати, так як діючі норми є пародією на право: «Що з того народові, що закон визначає, що власник полювання має обов'язок відшкодовувати збитки, спричинені дичиною, якщо в подальшому вимоги закону унеможливлюють отримання відшкодувань?».[345] Депутат також підтримав вимогу, щоб вирішення конфлікту не відбувалось за посередництвом державної повітової влади. Свою правоту він мотивував тим, що у галицькому суспільстві соціальна напруга панує найчастіше через те, що урядовець у Галичині не відстоює вимоги закону, але допомагає іншим його обійти. Натомість він вносить пропозицію, щоб повноваження щодо призначення збитків від органів державної влади передати органам місцевого самоврядування (гмінам), аргументуючи правоту вже існуючим відповідним порядком у законах інших країн імперії.[346]

У Сеймі Сколишевський виступив з промовою: «Моя думка така, що я проти того, щоб зайці, козулі жили через чужу шкоду і кривду. Я є проти того, щоб гміна мали більші ограничення ніж площа двірська. Стаття 6 Буковинського закону вказує, що гміна має право виконання полювання саме через заприсягнених мисливських охоронців. В нас такого права не має. В нас потрібно, щоб право полювання було орендоване, навіть тоді, коли це суперечить волі власників земельних ділянок. Потрібно змінювати норми Мисливського закону в частині відшкодування завданих мисливством збитків, бо теперішній закон це карикатура». Він також відзначав: «Що з того, що в

[344] Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S.85

[345] Posiedzenie 17-49 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902/3 od 29. grudnia 1902 do 3 listopada 1903. - Lwów, 1903. – S 2012.

[346] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. paździermika 1907. - Lwów, 1907. – S1934.

теперішньому законі є вимоги, що орендар полювання має відшкодовувати завдані урожаю збитки, якщо він це не виконує. Чого у нашому законі немає заприсягнених товарознавців, які б мали право встановлювати вартість пошкодження через диких тварин. Потрібно зрівняти можливості на право відшкодування, чи то судді, чи цісареві чи незаможному селянинові. Потрібно, щоб ця забава, тобто, мисливство оплачували кривди, які воно завдає біднякам, через поїдені головки капусти, або через потоптану конюшину. Бо ця кривда про помсту до неба просить (оплески). Цей голос доходить з грудей покривджених і мій обов’язок є його донести до Вас (Браво, оплески)».[347]

Виступаючи у Галицькому сеймі 1907 року, він відзначав, що запропонований проект Мисливського закону буде корисним для селянства. У своїй промові він, зокрема, сказав: «Без сумніву, теперішній проект закону дає великий поступ для селянства. Цього поступу не бачить хіба-що той, хто не хоче бачити. Але я бачу велику трагедію в тому, що проект Мисливського закону, який ми розглядаємо, є прогресивним, але він вже не може нікого задовільнити, так як глибоке коріння має взаємна ненавість до себе цілих суспільних верств Галичини. Був я у багатьох країнах монархії і скажу, що такого суспільного напруження, як у Галичині, ніде немає. Там урядовець знає, що він стоїть на сторожі виконання закону, а не помагає іншим закон обійти. Там справа відшкодувань від початку стала так добре врегульована, що не представляла для селян будь-яких труднощів. Особа, якій дичина завдала збитки, повідомляє гміну і в короткому часі отримує відшкодування. І ціла справа вирішена. А в нас як є?

Я знаю у Галичині низку старост, яким селяни навіть не завдають собі труду повідомляти про завдані їм збитки, бо знають, що ця їхня праця зовсім намарно і не досягає своєї мети. Теперішній Мисливський закон у цих пунктах є просто драконівським для селянина. Він відзначає, що спочатку селянин повинен самостійно домовлятись із уповноваженим з полювання про

[347] Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym// Łowiec. – 1904. - № 9. – S.105-106.

відшкодування і лише потім може звернутись до старости. А як вирішує селянські справи державна влада? Я сам бачив, як ці комісії виїжджали на поле лише після збору урожаю з полів і з іронією питали: «Ну де є та шкода ?».

Панове, якщо ми й надалі будем так виконувати Мисливський закон, то не треба дивуватись, що люди кричать: «Геть Мисливський закон!». В інших країнах монархії (наприклад, Чехія), де багато соціалістів вийшли з селянських гмін, йде набагато радикальніша агітація, ніж в нас. Вони беруться до будь-якої можливості, щоб роздмухати вогонь. Але там, як я вже згадував, немає вибухового матеріалу і вогонь вибухнути не може.

З великою увагою слідкує все село Галичини, яким то вийде Мисливський закон із сейму. Роками по селах відбувались віча, на яких селяни домагаються змінити теперішній Мисливський закон.

Хоча й цей закон був змінений лише десять років тому на нібито кращий однак, як показала практика, він виявився таким же поганим для селянина, як і попередній. Селянство терпить величезні збитки від дичини і не має правового забезпечення для відшкодування своєї праці. І хоча деякі параграфи закону наче призначали селянинові певні відшкодування за заподіяні шкоди, але прописані вони були так, щоб селянин не зміг отримати належного відшкодування. До Сейму надійшло 225 петицій від селян з вимогою вирішити принципове питання: чия земля – того й звірина, тобто, щоб дичина на їхній землі була їхньою власністю. І це – справедливо, бо дичина одного дня ходить у панському лісі, а другого – по селянському полі.

До цього часу закон, охороняючи дичину, ставив мисливську культуру вище, ніж працю селянина. Теперішній Мисливський закон дозволяє, щоб дичина живилась з праці селянських рук. Чому ж ті панове, які кодифікують цей закон, так бояться суду. Чому боєтеся суду, а віддаєте справу про відшкодування третейським судам (мировим), які призначають старости. Ми не маємо переконання, що у цих судах селянські справи будуть справедливо вирішувати. Комісія Сейму у своїй доповіді обрахувала, що дохід від оренди права полювання у Галичині за останні десять років становив 200 тис. крон.

Але якщо обрахувати збитки, які селянин одержав, то вони налічували 200 мільйонів крон. «Треба рахуватись з інтересами народу. Нарід тепер є свідомий своєї сили і не позволить собі чинити кривду. Якщо ви нарід у меншій мірі оберігаєте, ніж зайців та козуль, і якщо не дбаєте про його життя та здоровля, то він мусит рятуватись еміграцією до Америки. Ви тепер мусити рахуватись із силою народу».[348] Депутат відзначав, що у Неполомніцькому лісі, де є багато дичини, органи державної влади змушені видавати дозволи на добування самиць козуль, так як вони завдають великої шкоди селянам, хоча й добування їх відповідно до вимог закону заборонено. На його думку, у Галичині необхідно запровадити такі ж норми, як в Сілезії, де сума відшкодувань лише по одному ревірі становить щороку по 6-8 тис. крон. Для аргументації він також відзначив, що з втратою урожаю, який є джерелом утримання всієї родини, нівелюється святе право розпоряджатися своєю приватною власністю. В суспільстві зростає обурення, тому треба задуматись над балансом між користю і шкідливістю мисливства.[349]

Іншим депутатом Галицького сейму, який при розгляді проекту Закону заступився за селян, був Курилович. У своїй промові, представляючи гірський повіт, він розповів, як «всіляка дичина виряджає людності чисельні шкоди», тому й відчуває потребу «до забрання голоса і докинути на скілько слів до переконливіших виводів високопочтенного предсідателя нашого руского клубу». Він навів численні факти про ті великі шкоди, «які селяни терплять через всіляку шкідливу дичину», і що «в повіті Саноцькому дики роблять шкоди бідному селянству».

Курилович підтримав депутата Олесницького, який вважав завдану дичиною шкоду «плагою єгипетською, котрої не запобіжить славне гукання і крики бідних селян, ні лагодження вогнів до відстрашення дичини. Щодо

[348] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. października 1907. - Lwów, 1907. – S. 1933-1981.

[349] Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym// Łowiec. – 1904. - № 3. – S.27-28.

відшкодування, то панам, звісно, відомо, що пункт 47 Мисливського закону лише позірний, і ніхто не може добитись відшкодування. Бідним селянам доводилось уповати лише на добру волю власника полювання. Сам високоповажний граф Стадніцький визнає, що селянам важко було отримати відшкодування.

Депутат Курилович кілька разів звертався до старост щодо відшкодування селянам збитків від дичини, але ті так жодної допомоги не дочекались, бо старостат «при найлучшій інтерпретації дотеперішнього закону ловецкого був безрадним і безсилим і жадного відшкодування призначити не міг». Він підкреслив, що «ніякого иншого закону не вичекує селянство з такою нетерпеливістю як справедливого Ловецького закону, бо власне на тим полю бідне селянство найбільше шкоди і кривди поносить … і ще й мусить пільновати поля від початку засівів аж докі не позбирає».

Крім того, в теперішній інтерпретації Закон пропонує шукати покривдженому суддю який «визначить термін 7 днів, а потім ще 5 днів для перевірки завданих збитків». І так пройде 14 днів, після яких «перевіряти нанесення збитків в натурі неможливо, а тим більше, коли пройдуть дощі».

Справа може змінитись не на користь покривдженого ще більше, якщо власник полювання погодиться відразу відшкодувати завдані збитки, а потім, через десять днів, передумає, або може оскаржити, що збитків завдано менше. Тоді покривдженого можуть змусити сплатити кошти за неправдиву заяву.

Отож депутат Курилович запропонув змінити приписи: краще звертатись до керівника громади, «скорше будуть на місці ті люди, які цю справу вирішать». Крім того, депутат різко розкритикував недовіру до селян та обмеження їх в користуванні вогнепальною зброєю для збереження власного урожаю: «Якщо ви, панове, цініте зайця і дикого кабана більше, як всію працю селянства, то лишіть кабанів і зайців у спокої, плекайте дичину, нехай дальше вона поїдає збіжжя і картоплю селянську, а бідний селянин в нагороду за свою

тяжку працю змушений покидати цей край і йти світ за очі, тому що при такому закону селянин ніколи вижити не зможе». (Браво, оплески).[350]

Депутата Куриловича підтримав депутат Король, який у Сеймі виступив з критикою Мисливського закону, бо вважав його найслабшою ланкою Галицького законодавства: «Теперішній Мисливський закон бере початок від Середньовіччя і він не відображає теперішнього поняття права власності. Тут вступають два зовсім протилежні напрями. З однієї сторони стоїть упривілейований, який не хоче зовсім поступатись свого давнього права, з другої сторони стоїть велика кількість покривджених людей, які стоять до Галицького сейму та домагаються видання справедливого закону, котрий би їх взяв в оборону перед тими шкідниками, які їх працю просто руйнують».

Державна влада не підтримує сторону селян. Мушу признати, що новий закон впроваджує певні зміни, котрі бодай трохи з часом призведуть до зменшення тих кривд, які дотепер чиняться дрібним селянам. Треба сказати, що поступом для селянства стало зменшення за певних умов мінімального мисливського господарства з 115 га до 60 га. Хочу сказати правда, панове, що старости тепер стоять на стороні мисливців, а не на стороні громади.

Тож питаюся, яка причина, що всі справи громади та селян віддають для вирішення державній владі. Ця складова прослідковується у цілому мисливському законі. У проекті закону визначено, що право проведення полювання може здійснюватись або через здачу в оренду, або через встановлення мисливця який би полював на користь власників земельних ділянок. Але навіть і тут визначати уповноваженого для проведення полювання надається державній владі.

Вирішення таких дріб’язкових місцевих функцій слід було б передавати громадам. Але це робиться для того, щоб вирішувало повітове керівництво, яке складається лише із Ваших представників, і де українці переваг не мають і Бог знає чи коли будуть мати.

[350] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. października 1907. - Lwów, 1907. – S. 1929-1931.

Щодо питання відшкодування збитків то й тут нічого не відбувається без втручання повітової влади, так як на керівника мирового (третейського) суду призначається особа від державної влади.

Тому я, як заступник селянства, мушу з цілою рішучістю запротестувати проти того, щоб законом віддати чисто господарські функції громади під команду старост. Якщо Вам, панове, так дуже милі ті старости, і якщо вони більше розуміються у провадженні селянського господарства та полювання, то для чого Ви не уповноважуєте їх вирішувати, хто буде уповноваженим для відстрілу дичини і кому надавати право полювання у великих фільварках, якими Ви володієте, але це ви хочете зробити лише для громад. Ви панове самі собі ведете господарку. До Вас староста не сміє втручатись, хоча б і Ви занедбували обов’язок знищувати хижу дичину. А ці обов’язки віддаєте старості, щоб він лише контролював справи громади, чи вони добре господарюють…. Не потрібно робити різницю між громадою та власниками великих землеволодінь, бо це є середньовічна практика…

Найважливішим розділом проекту закону є розділ про відшкодування. Шкоди, які дотепер поносив селянин зі сторони дичини, взагалі були головною причиною, через яку наш народ домагався реформи Мисливського закону. Справа відшкодувань була головним мотивом тих численних звернень, які йшли до Сейму і домагались зміни цього несправедливого закону. При теперішньому законі селянинові неможливо дійти до відшкодування, і він навіть не подає заяви щодо відшкодування, бо й так знає, що з того нічого не вийде.

Мені здавалось, що новий проект закону радикально змінить ту справу, що буде мати такі приписи, які для того бідного раз і назавжди дадуть можливість відшкодування збитків і в найкоротший термін добитись відшкодування. У проекті цього закону визначено, що встановлювати збитки

повинен мировий (третейський суд), який складається із представника старости.[351]

Депутат Пастор став на захист мисливців. Під час дебатів щодо законопроекту він навіть приніс у Сейм молоде фруктове дерево (щепу), доводячи що її погризли миші, так як зайці коріння не їдять, в той же час селяни домагаються, щоб їм за це дерево відшкодовували збитки. Цей факт дав йому можливість говорити, що існує необхідність створення відповідного справедливого мисливського закону, який спирається на моральні принципи:

«Міг би хтось запитатись в якому напрямку нам йти у Галичині. Очевидно, що ціллю закону є збільшення чисельності дичини на відповідній території, яка на цій території могла б жити і нікому не завдавати збитків. Хочу звернути увагу, що серед багатьох присутніх, які виступають проти Мисливського закону, панує міф, що мисливством займаються тільки пани і то принаймі барони, князі, або власники великих земельних ділянок. Хочу повідомити, що мисливський азарт наповнює щоразу більші верстви населення, без огляду на національність, релігійні погляди, бо знаю навіть жидів, які беруться до зброї.

Хочу зауважити, що дикі тварини більше розмножуються у господарствах з великою площею. На дрібних земельних ділянках дичина дуже полохлива, навіть, якщо хтось пройдеться з коровою.

Хочу також вказати на міф, що нібито мисливство є привілеєм певної суспільної верстви населення. Але воно є доступним для всіх, хто може викласти певну суму на цю ціль для відпочинку чи спорту. Якщо ви назвете мисливство спортом, то чи цей спорт є шкідливим, непристойним чи не чесним. Як на мене, то я можу перерахувати багато видів спорту більш шкідливіших, як для кишені, так і для здоров’я.

---

[351] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. pażdziernika 1907. - Lwów, 1907. – S. 1985-1988.

Ми всі знаємо, що останнім часом полювання приносить доходи й тим, які здають це полювання в оренду, й тим, яких залучають до полювання в якості нагінки чи для забезпечення транспорту.

Я, наприклад, полюю двічі на рік у Стрийському повіті по 2 тижні, тобто, разом 4 тижні в рік, і знаю, що ми наймаємо в якості нагінщиків щоденно 60 людей та 10 фір, і всім їм ми платимо великі гроші. Хочу також відзначити, що ми даємо роботу людям, які взимку не мають у селі жодної роботи. А оренда права полювання лише в одній гміні вартує 250-300 золотих. Треба сказати, що за декілька останніх років вартість оренди полювання піднялась вдвічі.

Сьогодні м’ясо дуже дороге, і багато родин не можуть собі дозволити споживати м’ясо, або споживають його лише по неділях. А коли б мисливство було законодавчо добре врегульоване, тоді б можна було організувати у багатьох містах на ринках місця, де б продавали виключно м’ясо з дичини. Це призвело б до зменшення ціни і на м’ясо свійських тварин. Хочу звернути увагу присутніх на три першочергові моменти, які запроваджує новий Мисливський закон.

Перша справа – це радикальне вирішення справи щодо зменшення диких кабанів. У вашій присутності я стверджую, що на підставі цього нового закону дикі кабани перестануть у нас існувати, хіба що за винятком недоступних гір, куди ніхто не зможе дійти. Бо не знайдеться жодної людини, яка б заплатила за збитки, заподіяні дикими кабанами. Проект теперішнього мисливського закону передбачає відшкодовувати збитки, завдані кабанами, не лише на території свого мисливського ревіру, але також на відстані півкілометра від лісового мисливського ревіру. У цей спосіб ми дійсно будемо запобігати збиткам, які дійсно завдають дикі кабани.

Друга справа є також дуже важливою, вона стосується третейських (товариських) суддів. На мою думку, вирішення суперечок через такі суди буде найбільш ефективним. Відшкодування збитків повинно відбуватись у першу чергу на підставі добровільної угоди між покривдженою стороною та

орендарем права полювання, а коли не буде знайдено компромісу, то справу слід передавати у державні суди.

Третя добра справа, яка вирішена у цьому законі – заборона безконтрольної видачі дозволів (сертифікатів) на зброю. Селяни дуже часто надуживають використанням зброї. Особливо часто вони полюють уночі, через що трапляється дуже багато нещасних випадків.[352]

Слід відмітити виважену політику голови Галицького сейму – графа Станіслава Бадені у справі відшкодування збитків. При розгляді мисливських законопроектів на засіданні 14 лютого 1907 року він вказував, що мисливське законодавство повинно грунтуватись на двох принципах: на господарському значенні мисливської дичини, яку необхідно охороняти, а з другої сторони – на праві кожного домагатись отримання в найкоротший час повного відшкодування збитків, спричинених дичиною. «Обов’язок відшкодування покладається новим проектом на орендаря полювання, а у справі щодо шкоди, спричиненої дикими кабанами, новий закон є навіть більш прихильнішим ніж законодавство інших країн Австрії. В кожному разі проект Мисливського закону у багатьох пунктах відповідає побажанням багатьох депутатів і є результатом компромісу двох суперечливих сторін. У цьому проекті закону ми застосували досвід країн Австрії і відібрали це все найкраще, що можна застосувати до умов Галичини. Цей проект підтримала Католицька спілка. Проект ґрунтується на рівносторонньому трактуванні прав та обов’язків селян та мисливців, які будуть гарантовані при укладенні угод про оренду мисливських угідь».[353]

Також при розгляді мисливських законопроектів конструктивну позицію зайняв Владислав Соловій, який зазначав, що «в суспільному житті на цей час

---

[352] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. paździermika 1907. - Lwów, 1907. – S. 1926-1928.

[353] Posiedzenie 1-23 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 14.lutego do 19 marca 1907. - Lwów, 1907. – S. 4-5.

загострились радикальні течії. Такий стан речей може погіршити умови ведення мисливства, знизити мисливську культуру. Всі критикують теперішній Мисливський закон, який не відповідає потребам суспільного життя. Великі нарікання народу стосується того, що зазнають великих збитків через проведення полювань та від диких тварин. Але першими критиками діючого Мисливського закону 1897 року були ті особи, які саме й виконували право полювання. Особи, які виступають за підвищення рівня мисливської культури, повинні пристосовуватись до потреб малоземельних селян. Потрібно, щоб новий Закон визначив справедливе відшкодування за шкоди, завдані мисливством. Для справедливості треба сказати, що ефективне ведення мисливського господарства неможливе без відшкодування збитків.

«На вічах та мітингах ті власники мисливських угідь, які хотіли більше подобатись народу, мусять за свою прихильність відшкодовувати збитки».[354] На його думку, норма закону відповідно до якого на обгородженій ділянці землі заборонено полювати, так як це шкодить сільському господарству, є несправедливою, і її необхідно відмінити.[355]

У тогочасній пресі відзначалось, що великий вплив на ціну оренди мисливських угідь мав фактор завдання сільському господарству дичиною збитків. Доказом цього послужила інформація, що за один мисливський ревір площею 4100 гектарів не можна було здати в оренду, хоча й заявлена ціна за оренду одного гектара складала лише 10 грош, лише з тієї причини, що відшкодування збитків, завданих дичиною, становила 2000 злотих в рік.[356]

У міжвоєнний період за правління Другої Речі Посполитої вартість оренди мисливських угідь у Карпатах була найвищою у державі завдяки можливістю полювати на оленя благородного.[357] Відповідно питання

[354] Sołowij W. Nowa ustawa łowiecka//Łowiec – 1908. – № 22. – S.254-255.

[355] Dr. Sołowij W.Odczyt//Łowiec. – 1904. – № 13. – S.151.

[356] Pac-Pomarnacki L. Na marginesie odszkodowań łowieckich//Łowiec Polski – 1938. – № 21 . – S. 424-425.

[357] Materjały monograficzne województwa Warszawskiego//Dodatek do dziennika urzędowego województwa Warszawskiego. – rok 1. – T.3, grudzień 1929. – Warszawa, 1929. – S. 98-107.

відшкодування збитків, завданих дичиною, гостро постало й на Гуцульщині. Так, Юрій Гулюк, який протягом багатьох років був війтом села Жаб'є і добре знався на мисливському господарстві, у книзі «Жаб'є» (історичні розповіді від часу залюднення цього краю і до 1939 року) відзначав: «Тай ще попри скотоводство дехто занимавси еще припадкове і мисливством, бо тогди за звіри драпіжні ніхто не казав не бити тай кождий ґазда, хоть навіть біднійший, міг собі посідати зброю пальну. І то не лише пістолета до паради, але і стрільби, і револьвери вдома, чи на полонині, тай і міг носити при собі, це правительство аустріяцке не заборонювало. І то тривало в такім порядку до року 1914, доків не вибухла війна світова, і по війні то само, доків цу країну не обняло паньство польскє. Бувало, за Австрії, то кождий пастух на полонині міг носити стрільбу і без позволеня, або хоть з пістолем, зато худоба була забезпечена зперед звіри. А хоть ті стрільби були власного виробу і були лише на креміню. Доперва, десь около року 1870 появилиси в Жєб'ю пістолета на капслях, однак вовки і медведі не нищили скотину так, як нинішними часами, де медведі б'ют корови під хатами у селі. А законно заборонено медведя за це убити, бо була би велика кара, та стрільбу хоть би лише на полонині, то мати не вільно, бо за це кара арештом. Траба відкуповувати, тай стрільба пропадає, а звірі худобу роздирают без зізволеня «вахомпасаэ», так давно це називалоси».[358]

Питання відшкодування збитків мисливськими тваринами не залишилось поза увагою й Г. Хоткевича. Мисливство як боротьбу проти хижих звірів, якою займалися майже всі прошарки населення, він згадав в цікавому епізоді: «А з лісу вийшов тот великий. Вівці спуджєлиси та я в розгін, а вна, Маріка, ізберат вівцє та жене перед собов. А медвідь за нев. Він, сказати, не за нев бігти, а за вівцєма, шо вна позаду май, то він на ню насідати. А ту-воринє. Вівці пиштрикли поцерез воринє, а вна за ними, а медвідь туй. Туй мав і хапати. А в неї пістолєтко було за пазухов. Вна лиш обернуласи та з

[358] Ґулюк Ю. Жаб'є (історичні розповіді від часу залюднення цього краю до 1939 року). – Верховина: Гуцульщина, 2004. – С. 142.

того пістолети бур у пащу медведеві, бо він пащу роздєпив. А сама далі за вівцєма. Пригнала вівци д'хаті та й каже мамі: «Здає ми си, шо-м медведя застрілила».[359]

Зеленчук Я. І. у дисертаційному дослідженні «Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини» провів опитування серед старожилів-гуцулів щодо мисливства. Знайшло своє відображення й питання завдання збитків хижаками. Відповіді подано оригінальною гуцульською говіркою:

- Білоголовий Дмитро Ілліч, житель села Криворівні вказував, що вовки найбільше знищували дичину: «За радянських часів за впольованого вовка колгосп давав премію 500 крб. і 50 крб. платили за здану вовчу шкіру. Крім того, давали можливість купити кукурудзяне борошно. За кілька впольованих вовків давали відстрілочну карту на козє, на цапа. Я здавав шкіри із вовків, рисів, лисів, і куниць».[360]
- Волинюк Дмитро Павлович (1930 р. н., житель смт. Верховини вказував: «У нас на Верховинщині був один засужений медвідь і ми його не змогли убити. Той медвідь на полонині Стайки убив за одно літо сім коров і кілька овец. А витак із Стайок, почерез Марішєску, ходив на Костричу. Це був їго власний ревір, він там скрізь бив худобу. У Верховинскому суді був суд на того медведя. Їго засудили до розстрілу. Нам дали дозвіл на вбивство того медведя. Ми кілька разів ходили на засуженого медведя і не могли вбити їго». «Можна тільки регулювати кількість вовків, бо вони виїдають всію звірину підряд»; «Я з Козманом заїхав. Міні траба було з вовка шкіри, аби здати на план. А Козман

[359] Хоткевич Г. М. Авірон; Довбуш: Повісті. Оповідання /Упоряд., авт. післямови Ф. П. Погребенник.— К.: Дніпро, 1990.— С. 130-131.

[360] Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини *[Текст]* **:** дис. … канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 196-203.

убив вовка. За шкіру із вовка давали премію 400-500 рублів і кукурудзіну муку».[361]

- Готич Іван Васильович з села Криворівня згадував: «У 1950 році мені першому видали мисливський квиток. Тоді доводили річний план на здачу шкір із вовків, лисів, зайців до 1500 карбованців, а за хутрові звірі давали ще й борошно вищого сорту і цукор». [362]
- Косован Костянтин Тодорович (1921 р.н., з с. Лопушна Чернівецької області) згадував про відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами за правління румунської влади на Буковині: «За те, що дикі звірі з'їдали наші кукурудзи, капусту, пшеницю та інші насадження, власті Румунії платили нам гроші». [363]

На думку лісничого Селятинського лісництва Юрнюка Івана Івановича, для дієвого контролю за чисельністю хижаків необхідно належно вмотивовувати мисливців для їх добування: «Всі звірі є корисними для людини, лиш один вовк приносить тільки шкоду звірам і людям. Вовка дуже складно вполювати і за него тепер нічого не дают. Раніше за шкіру з вовка давали гроші, муку і барана… Кожного року у нас на полонинах за літо ведмеді убивають по 2-3 товару (корови і бики), а вовки заїдають по 10 овець».[364]

7. Організація вольєрних господарств та порядок полювання

За способом розведення мисливських тварин розрізняють розведення у вільних, напіввільних та невільних умовах. Розведення дичини у вільних умовах широко практикується. А от їх розведення у вольєрах потребує

[361] Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини *[Текст]* **:** дис. … канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 2014-2014.

[362]Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини *[Текст]* **:** дис. … канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 222-228.

[363] Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини *[Текст]* **:** дис. … канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 240-245.

[364] Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини *[Текст]* **:** дис. … канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 235-239.

відповідного державного регулювання, яке повинно відповідати існуючому політико-економічному розвитку суспільства. Саме політико-економічний устрій суспільства визначає такі головні поняття, як власність на дичину, землю, право розпоряджатись продукцією мисливства, контроль за екологічною ситуацією в частині збереження популяції дичини.

З історичних джерел відомо, що перший вольєр у Європі був збудований невільниками за наказом короля Франції Філіпа Августа (1165-1223) у місті Вінценсі для відпочинку. Він був обгороджений муром, за яким знаходилось багато оленів, козуль, серни.[365]

Звісно, що й на наших землях для розваги тогочасної еліти будували вольєри. Зокрема, у місті Станиславові (теперішній Івано-Франківськ) його засновник – Станіслав Потоцький, у середині XVII століття збудував вольєр з мисливським замком, який був зменшеною копією Бельведерського палацу у Відні. Вулиця, яка вела до цього палацу та вольєру, називалась Бельведерською (ця вулиця і сьогодні носить цю назву, хоча за часів СРСР була перейменована на Московську). Для відпочинку менш заможних верств міста наприкінці вулиці Липової (тепер – Шевченка) знаходився інший вольєр. На цей час на цьому місці знаходиться парк ім. Т. Шевченка.[366]

Багато колишніх вольєрів сьогодні зникло, але залишились назви сіл, які вони отримували за сусідство із ними. Так, у Городоцькому районі на Львівщині до цього часу збереглась назва села Підзвіринець, яка походить від польської слова «zwierzyniec», що в перекладі означає вольєр. Його першим на території Львівщини побудував Ян Остроруг (1565-1622 рр.) – тодішній власник міста Комарна. Будучи людиною освіченою, він залишив багато записів, пов’язаних із функціонуванням свого звіринця. Дещо пізніше ці нотатки були зібрані у книгу «Комарнівський вольєр» («Zwierzyniec

[365] Historia łowiectwa przed wynalezieniem prochu strzelbowego//Sylwan: Dziennik nauk leśnych i łowieckich. T. 7. – Warszawa: drukarnia A. Gałęzowskiego i komp., 1830. – S.324.

[366] Szarłowski A. Stanisławów i powiat Stanisławowski pod względem historycznym i geograficzno-statystyczny.– Stanisławów:Nakładem księgarni Wł.Doboszyńskiego, 1887. – S.260.

Komarzenski»), в якій автор ділиться своїм досвідом розведення диких тварин у неволі. Практичні поради, що містить ця праця, є актуальними та корисними й для сучасного покоління біологів та мисливствознавців. Автор наголошує, що розводить і утримує тварин передусім для задоволення утилітарних гастрономічних потреб своєї челяді та гостей. Відомо, що у вольєрі утримували два види оленів, козулі, лані. На думку автора, не варто було розводити зубрів, турів та диких кабанів, так як вони агресивні щодо інших тварин і можуть бути небезпечними для людей. Крім того, дикі кабани ще й дуже псують трав'яний покрив. Загальна площа вольєру становила 328 га і була розбита на окремі ділянки. Одночасно у звіринці утримували до 500 тварин. Цікава була й технологія утримання, зокрема, в одному вольєрі тварини перебували 5 років, потім їх переганяли в інший, а використаний – ремонтували і залишали порожнім, щоб повною мірою відновилася трава і чагарники. Вольєри, які влаштовували на місці свіжої вирубки лісу, залишали незаселеними упродовж кількох років, щоб сформувався стійкий трав'яний покрив.

Цікавим був метод підгодівлі дичини у цьому вольєрі: по всьому периметру були висаджені фруктові дерева з таким розрахунком, щоб плоди з гілля падали в середину вольєру. Прийнятним для застосування цей метод є і на цей час. Крім того, наприкінці зими річних оленів відлучали від стада, кастрували і переводили на утримання у спеціальні закриті стайні для відгодівлі на забій. Для поновлення поголів'я в стаді залишали найбільших самців із розрахунку 1 особина на 10 самок.

Ще один великий вольєр у Галичині знаходився у місті Жовква. Ф. Прокопович, описуючи перебування Петра Великого у Жовкві (1706-1707 рр.) у праці «История Петра Великого», захоплювався великою кількістю дичини: «Немало живет здесь и плодится зверя утешного – лосей, еленей, ланей и прочих».

У 1900 році на Волині біля Славути граф Йозеф Потоцький організував великий вольєр площею 5000 га, в якому перебували олені, лосі, зубри, для

охорони цих видів тварин. Під час Першої Світової війни він був майже повністю знищений.[367]

Внаслідок першого поділу Польщі (1772) Галичину включили до складу володінь Габсбургів (згодом — Австрійська імперія). Тут було створено окрему провінцію — «Королівство Галичини і Володимирії». Тож із встановленням державності у Галичині визначаються і правові засади функціонування полювання. Першим законодавчим актом, який врегульовував питання мисливства у Галичині, був Патент Австрії від 28 лютого 1786 року. Він визначав диких кабанів як шкідливу дичину через завдавання ними збитків сільськогосподарським культурам і дозволяв їх розводити лише у вольєрах. Кожному власнику земельної ділянки дозволяли добувати диких кабанів, застосовуючи вогнепальну зброю або в будь-який інший спосіб. Більше того, оскільки кабани завдавали великої шкоди сільському господарству, власник мисливського ревіру був зобов'язаний відстрілювати кабанів на рівні з вовками та лисицями. Якщо хтось занедбував свої обов'язки, то підлягав покаранню у вигляді сплати штрафу у розмірі 25 злотих.

Наступний Патент Австрії «Про полювання» від 7 березня 1849 року визначав мінімально допустиму площу, на якій можна було організовувати мисливський ревір, але у вольєрі було дозволено полювати незалежно від площі, яку він займав. Рескриптом Міністерства Австрії від 21 травня 1862 року L. 13110 власник полювання визначав відповідального за відшкодування всіх збитків, які спричиняли дикі тварини – без різниці, чи ці збитки спричинені на вільних угіддях, чи у вольєрах. А відповідно до рішення Міністерства Австрії від 28 квітня 1872 L/. 3035 власник вольєру ніс повну відповідальність за збитки, завдані дикими кабанами, які вийшли за межі вольєру.[368]

---

[367] Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S.23.

[368] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.360

На зміну Австрійським патентам та рескриптам у Галичині, починаючи з 1875 року, мисливство врегульовують окремі мисливські закони, які приймає Галицький сейм. Зокрема, у Мисливському законі від 5 березня 1897 року визначено, що мінімально допустима площа для ведення мисливства повинна становити 115 га (на цей час вона становить 3 тис. га), тоді як у вольєрі право полювання не обмежувалось ні площею, ні термінами полювання, як це було передбачено для тварин при вільному розведенні. Диких тварин, які представляли загрозу для людської безпеки, слід було утримувати виключно у вольєрах.[369]

Такі правові засади наприкінці XIX століття діяли практично по всій Європі. Була також посилена відповідальність за незаконне полювання у вольєрах. Іспанське законодавство навіть забороняло стріляти на відстані меншій одного кілометра від вольєру. Практично в усіх країнах Європи організувати вольєр у ті часи власник земельної ділянки мав право самостійно, лише у Нідерландах потрібно було отримати дозвіл від уряду. У більшості країн Європи законодавства розрізняли вольєри для копитних тварин та для меншої дичини (кроликів, фазанів, голубів).[370]

З розпадом Австро-Угорської імперії і до 1939 року землі Галичини переходять до Другої Речі Посполитої, яка 3 грудня 1927 року приймає Мисливський закон. Цей закон визначав, що полювання є привласненням дичини, але у вольєрах добування мисливських тварин і привласнення дичини не прирівнювалось до полювання.[371]

Більше того, визначалось, що за незаконне полювання у вольєрах або інших обгороджених місцях, які належать до державних інституцій, міських чи приватних ревірів, порушники несуть покарання не як за порушення правил

---

[369] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s

[370] Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S. 29.

[371] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

полювання, а як за крадіжку.[372] Слід відмітити, що тодішнє мисливське законодавство передбачало видачу сертифікатів походження дичини, без яких був заборонений її продаж. Ці сертифікати було заборонено видавати після закінчення сезону полювання на певний вид дичини. На дичину, добуту у вольєрах, сертифікат походження видавала державна повітова влада у будь-який час, незалежно від визначеного терміну полювання.[373] Стаття 36 Мисливського закону 1897 року визначала взірець сертифікату.[374]

Правове регулювання діяльності вольєрних господарств було предметом політичних протистоянь у Галицькому сеймі. Депутати, які обстоювали інтереси селянства, що несло великі втрати від збитків, завданих мисливськими тваринами, домагались змін до Мисливського закону. Зокрема, щоб розводити дичину дозволялось виключно у вольєрах або на великих лісових масивах. Депутат Жардецький (1895) вказував, що держава повинна врегулювати питання функціонування вольєрів, так як існуючі норми, коли вольєр на своїй території може встановити кожен, має негативні наслідки: бо «кожен міг би у зимовий час обгородити частину землі і утворити там вольєр, вибити дичину і перенести вольєр в іншу частину».[375]

З 1874 року Міністерство рільництва Австрії з притаманною австрійській нації пунктуальністю запроваджує статистику ведення мисливства в імперії (по країнах і повітах). Відповідно до цієї статистики в Австрії у 1890 році функціонувало 560 вольєрів,[376] а вже у 1895 році в країнах Австро-

[372] Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Poskiego z najwyszczego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.

[373] W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 9. – S. 136-138.

[374] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.74-75.

[375] Posiedzenie 1-26 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1895/96 od 28.grudnia 1895 do 8. lutego 1896. - Lwów, 1896, – S.482.

[376] Statystyczny pogląd na stosunki łowiecki w Austryi//Łowiec. – 1894. – № 11. – S. 161-164.

Угорської імперії було зареєстровано лише 324 вольєрних господарства.[377] У 1900 році в Австрії нараховувався 191 вольєр загальною площею 153054 га,[378] у 1903 році – стільки ж.[379] У 1908 році в Австрійській імперії нараховувався 231 вольєр на загальній площі 142948 га.[380] Як бачимо, зменшення чисельності вольєрів свідчить про зменшення привілеїв знаті, яка полюбляла полювати.

У 1910 році у Галичині нараховували 15 вольєрів.[381] Найбільше вольєрів було організовано в країнах, де найкраще велось мисливське господарство. Зокрема, у Чехії у цей період функціонувало 90 вольєрів загальною площею 84829 га, а у Галичині було лише 4 загальною площею 1404 га.[382] Але і при малій кількості вольєрів сподвижники мисливства у Галичині відзначали, що полювання тут є цікавішим, оскільки у Чехії на приручених кабанів полювати не цікаво.[383]

Дичина, добута у Карпатах, користувалась попитом у Європі. Зокрема, одна із найбагатших осіб Європи – князь Ліхтенштейн, який орендував право полювання у Карпатах, подарував Мадридському королівському вольєру самця оленя з Карпат з метою покращення популяції іспанських оленів.[384]

Про значну роль вольєрних господарств у справі розмноження дичини йшлось на Міжнародному конгресі мисливців, який проходив у 1910 році у Відні. Відзначалось, що у місцевостях, де швидко розвивається промисловість, не затримується жодна мисливська тварина, і тому там необхідно

---

[377] Wykaz ubitej zwierzyny w Austryi w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

[378] Ze statystyki łowieckiej// Łowiec. – 1904. - № 23. – S. 296.

[379] Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 15. – S. 237-238.

[380] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S. 14.

[381] Ze statystyki musliwskiej//Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 290-2291.

[382] Myśliwstwo na wystawie Paryskiej//Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – S. 2-3.

[383] Kochanowski C. Myśliwstwo w Galicyi według dat statystycznych ministeryum rolnictwa//Łowiec. – 1884. – № 4. – S. 53-54.

[384] Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 12. – S. 145-147.

організовувати вольєри для великої дичини, яка в першу чергу від цього страждає. Обговорювали проблему вилову та переселення мисливських тварин в місця, де вони на волі будуть добре почуватись.[385]

Розведенню дичини у вольєрах навчали у спеціалізованих мисливських школах. Зокрема, у селі Лукавець Стрийського повіту діяла приватна мисливська школа, до плану навчання якої входив курс розведення дичини у вольєрах.[386] Виходили фахові мисливські підручники, в яких також інформували про утримання дичини у вольєрах та організацію мисливських господарств. Так, у 1898 р. вийшов підручник (укладач Віктор Дзерович), в якому розглянуто правові питання організації і ведення лісового, мисливського та рибного господарств. У першому розділі надруковано Мисливський закон від 5 березня 1897 р., який діяв на території Галичини і Володимерії та Краківського князівства. У підручнику давали практичні поради щодо організації мисливських ревірів, права оренди полювання у сільських гмінах, проведення аукціону на право полювання, умови оренди права полювання та проведення аукціону на право оренди мисливських угідь.[387] У 1935 році виходить «Підручник мисливця» авторства Станіслава Камоцького,[388] у 1909 р. у Варшаві виходить переклад (з німецької на польську мову) підручника «Розвиток полювання на дрібну дичину у ревірах, які орендують з урахуванням оренди права полювання та інтересів місцевого населення, яке займається рільництвом». Автор книги Хегендорф особисто займався веденням мисливського господарства. У цій книзі він давав рекомендації у вирішенні конфліктних ситуацій між власниками земельних ділянок і орендарями мисливських угідь (ревірів).[389]

---

[385] Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 21. – S. 245-247.

[386] Prywatna szkoła łowiecka//Łowiec Polski – 1929. – № 19 . – S. 325.

[387] Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołowstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.420.

[388] Kamocki S. Podręcznik łowiectwa / Stanisław Kamocki. – Warszawa: Nowy świat, 1935. – 240 s.

[389] Хоєцький П.Б. Проців О.Р. Навчальна література з мисливствознавства у Галичині в період XVII – першої половини XX// Науковий вісник НЛТУ України. Зб. наук.-техн.праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2013.– Вип.23.12. – С. 400-406.

8. Організація рибного господарства

Аналогічною з мисливством, у рибальському господарстві виникло питання врегулювання використання водних ресурсів з метою ведення господарства. Вперше у Галичині Законом від 31 жовтня 1887 року «Про рибальство» була врегульована оплата за оренду рибацьких ревірів, спосіб їх надання, терміни вилову кожного виду риби, правила реалізації риби тощо.[390]

Наприкінці XIX ст. у Галичині, яка на той час була під протекторатом Австро-Угорської імперії, існувало 490 рибальських ревірів. Вони проходили по річках, а їхня загальна протяжність становила 8136 км. Імпорт рибної продукції у три рази перевищував експорт і становив у 1896 році по Австро-Угорській імперії 8428241 злотий. Найменш ефективно велось рибальське господарство у Східній частині Галичини.

У 1905 році у Галичині річки були поділені на 472 рибальські ревіри, з яких 366 здавали в оренду, а 106 ревірів не були здані в оренду через брак на них попиту. За рік до бюджету надходило 36603 крони орендної плати. Крім того, відповідно до статті 22 цього ж Закону, орендарі рибальських ревірів повинні були сплачувати у фонд розвитку рибальства кошти, у розмірі 15% від суми орендної плати, які склали у 1905 році 5659 крон. Вартість оренди рибальських ревірів скаладала від 1 до 1200 крон. Річка Черемош відповідно до Едикту намісника Галичини від 28 жовтня 1898 р. була поділена на 16 ревірів, 15 з яких були здані в оренду.[391] Дохід від здачі в оренду рибальських ревірів на Черемоші становив всього лише 310 крон, тоді як дохід від здачі в оренду рибальських ревірів на Пруті – 2089 крон. Як відзначала тодішня статистика вилову риби, в першому ревірі на річці Черемош протягом 1903-1904 року

[390] Gieruszyński F. K. Najnowiejszy wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołowstwa: podręcznik naukowy dla kandydytów leśnictwa / Feliks Gieruszyński. – Lwów, 1911. – S 147.

[391] Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S. 3-5.

виловлено 1600 пстругів,[392] а вже у наступному, 1905 році, лише за два місяці (липень-серпень) у рибацькому ревірі між Криворівнею та Чивчином виловлено декілька тисяч пстругів.[393]

Тогочасні дослідники рибальства на Черемоші відзначали, що причиною порівняно низької вартості оренди Черемоських рибальських ревірів є знаходження великої частини річки на кордоні, що утруднює рибальство.[394] Не змінилась орендна плата від здачі цих рибальських ревірів й в 1912 році, коли також було отримано 310 крон, але вже за здачу всіх 16 ревірів. Слід відмітити, що у цей рік за оренду рибальських ревірів Пруту отримано 2101 крону, Лімниці – 1727 крон, Дністра – 12334 крони, а всього Галичина отримала в бюджет за здачу рибальських ревірів в оренду у 1912 році 57503 крони. Якщо порівнювати середню вартість оренди одного рибальського ревіру у Галичині, то найбільша орендна плата за один рибальський ревір становила 302 крони на ріці Вісла, 262 крони – на річці Буг, 198 крон – на річці Свіча. Середня вартість здачі в оренду рибальського ревіру на Черемоші становила 20,60 крон, що було чи не найгіршим показником. Останнє місце посів орендований рибацький ревір на річці Збруч з показником 11,12 крон. Найвища ціна орендованого ревіру складала на Черемоші 60 крон, а найменша – 10 крон.[395] Однак слід відмітити, що вартість оренди рибальських ревірів у Галичині була дуже різною і коливалась від 1 до 1180 крон, що свідчить про зародження промислового рибальства на річках.[396] Як відзначав Зигмунт Фішер

[392] Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.

[393] Wieści ze wschodniej Galicyi.// Okólnik. – 1905. – № 75. – S.73-74.

[394] Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.

[395] Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.206

[396] Rybactwo w Sejmie krajowym // Okólnik. – 1904. – № 69. – S.55.

– керівник Краківського рибальського товариства, в структурі витрат лише 20% становили витрати на оренду рибальського ревіру.[397]

Журнал «Окульник» – орган Краківського рибальського товариства, подавав список орендарів рибальських ревірів. Отож, перший та другий ревіри орендувала фундація графа Станіслава Скарбка (з 31 січня 1903 року – по 20 крон), третій – Акційне товариство з вирубки дерева у Верхньому Ясенові (з 31 січня 1901 року – за 50 крон), четвертий, п'ятий, шостий – фундація графа Станіслава Скарбка (з 31 січня 1903 року: відповідно – за 10, 10, і 60 крон). Сьомий ревір орендувало акційне товариство з вирубки лісу у Верхньому Ясенові (з 31 січня 1901 року – за 25 крон); восьмий – Микола Шрайбер з Гриняви (з 31 січня 1901 року – за 10 крон); дев'ятий – Альфред Мільцович (з 31 січня 1901 року – за 30 крон); десятий – Альфред Мільцович (з 15 травня 1903 року – за 15 крон). Галицьке намісництво Рескриптом від 17 лютого 1903 року надало право орендувати 11-ий рибальський ревір інспектору з рибальства. Дванадцятий та тринадцятий рибальські ревіри орендував Герман Єкель (з 17 лютого 1903 року – по 15 крон); чотирнадцятий ревір – Роман Криштофович (з 1 січня 1903 року – за 10 крон), п'ятнадцятий ревір – доктор Миколай Криштофович (від 1 січня 1903 року – за 10 крон) і шістнадцятий – Євген Криштофович (з 1 січня 1903 року – за 10 крон).[398]

Відповідно до розпорядження Львівського воєводи від 15 грудня 1931 року організація рибальства була покладена на Рільничий департамент, в якому був відділ рибальства. До його функцій відносились охорона рибальства та видача відповідних дозвільних документів, аналіз стану рік та озер, контроль за організацією рибальства на приватних ставках, організація рибальства на

[397] Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 129.

[398] Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.342.

публічних ставках, збір статистичних даних, боротьба з забрудненням води і з захворюванням риби.[399]

На повітову владу відповідно до статті 31 покладався обов'язок організації аукціонів, на яких виявлявся переможець права орендувати рибальський ревір. У «Станиславівському віснику» № 15 (1933 р.) староста Косівського повіту розмістив оголошення від 26 вересня 1933 року про аукціон щодо оренди мисливського ревіру № 11 на річці Черемош.

Цей ревір становив ліву частину притоки річки Черемош на межі злиття Білого та Чорного Черемошу і до межі між гмінами Ростоки і Рожен Великий. Сюди ж входили й всі притоки. Термін оренди становив 10 років і починався 1 лютого 1934 року, а повинен був закінчитись 31 березня 1944 року. Початкова вартість торгів становила 60 злотих в золоті. Переможцем аукціону вважався не лише той, хто більше сплатить орендної плати, але й також хто зобов'язувався виділити найбільше коштів на зариблення ревіру та на найбільшу кількість випущеного малька. Лише орендарю дозволяли виловлювати рибу сіткою, а іншим особам – лише вудкою. Щоб взяти участь в аукціоні небхідно було сплатити авансом 30 злотих.[400,401]

Згідно з історичними джерелами староста Косівського повіту подав оголошення 13 квітня 1933 року, в якому пропонував потенційних орендарів XIII рибальського ревіру на річці Черемош. Термін оренди мав тривати з 15 липня 1933 року до 31 березня 1944 року.[402] В оголошенні від 27 грудня 1933 року пропонувалось взяти участь в аукціоні для рибальства на трьох ревірах

---

[399] Zarządzenie Wojewody Lwowskiego o ustahmiu Statutu Organizacyjnego Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego z dnia 15 grudnia 1931, L. org. 1027/931. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 23. – 20 grudnia. – S.326- 330.

[400] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1933. – № 15. – S. 269-271.

[401] Я.І. Зеленчук, Проців О. Р. Традиційна культура гірського рибальства на Гуцульщині в басейні Черемошу в кінці XIX – на початку XX століття / Я.І. Зеленчук, О. Р. Проців // Українознавство : наук. громад.-політ., культ.-мист., реліг.-філософ. пед. журн. – 2013. – №1(46). – С. 226 – 230.

[402] Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 13 kwietnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzierzawe obwodu rybarkiego Nr. XIII rzeki Czeremosz wspólny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1933. – № 8. – S.163.

річки Чорний Черемош: II ревір знаходився від впадання потоку «Добринь» до потоку «Подороватий», III ревір складався з потоку «Шибений»: від витоків і до його впадання до річки Черемош. До нього також відносилось й озеро «Шибене». IV ревір простягався по річці Чорний Черемош від впадання потоку Подороватого до потоку Дземброні. Термін оренди становив з 1 квітня 1934 року до 31 березня 1944 року. Початкова ціна лотів: II ревіру була 90 злотих, III ревіру – 75 злотих, IV ревіру – 30 злотих.[403]

Городенківський староста оголосив 13 вересня 1934 року про проведення аукціону з надання в оренду 57-го рибальського ревіру на Дністрі. В оголошенні повідомлялось, що ревір знаходився на Дністрі на межі між гмінами Петрів та Ісаків і до гміни Раковець. Початкова вартість оренди права рибальства становила 925 злотих.[404]

Аналогічні оголошення про проведення аукціонів на право рибальства (на 13-у ревірі на річці Свіча) подавав староста Долинського повіту. Час оренди тривав з 1 травня 1939 року до 31 березня 1950 року.[405,406]

Відповідно до Едикту Галицького намісництва від 17 липня 1903 року L. 66.151 ріка Лімниця була тимчасово поділена на 18 ревірів.[407] Згодом Едикт був доповнений Рескриптом намісництва від 12 серпня 1903 р. L. 105.394. На території Долинського старостату річка була поділена на дев’ять ревірів:

---

[403] Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 27 grudnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzleriawę obwod6w rybackich Nr. lI, Nr. IlI № IV rzeki Czeremosz Czarny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 1. – S.2.

[404] Obwieszczenie Starosty powiatowego horodenskiego z dnia 13 września 1934 r. o dzierżawie obwodu rybackiego. 57 rzeki Dniestr. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 27. – S.378-379.

[405] Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 16 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr XIII rzeki Swicy. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S.93-94.

[406] Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 15 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr I rzeki Siwki. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S.94.

[407] Zakładanie rewirow rybackich. L.115.428. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecia Łomnicy na rewiry rybackie // Okólnik. – 1903. – № 62. – S. 6-8.

1-й ревір – від початку річки Лімниця до впадання річки Молода на території гмін Ясеня та Перегінське, здавався в оренду;

2-й ревір – на річці Молода, від початку до впадання у річку Лімниця, здавався в оренду;

3-й ревір знаходився на річці Лімниця, від впадання річки Молода до впадання річки Шумляче;

4-й ревір знаходився на річці Чечві, від початку до впадання потоку Мелецінка;

5-й ревір – на річці Чечві, від впадання річки Мелецінка до межі між гмінами Спас і Струтин, здавався в оренду;

6-й ревір – на річці Ілемка, від початку до впадання в річку Чечва, здавався в оренду;

7-й ревір – на річці Чечва, від межі між гмінами Спас та Струтин до межі між гмінами Нижній Струтин та Рожнятів, здавався в оренду;

8-й ревір – на річці Дуба, від початку і до межі між гмінами Рожнятів та Сваричів, здавався в оренду;

9-й ревір – на ріці Чечва від межі між гмінами Нижній Струтин та Рожнятів до межі між гмінами Сваричів і Тужилів, здавався в оренду.

У **Калуському старостаті існувало 8 ревірів:**

1-й ревір – від впадання потоку Шумлячий до моста на дорозі з Перегінська до Небилова, здавався в оренду;

2-й ревір – від моста на дорозі з Перегінська до Небилова та до державного моста в Рівні, на дорозі з Петранки до Рожнятова, здавався в оренду;

3-й ревір – на річці Лімниця, від моста в Рівні на дорозі з Петранки до Рожнятова, до межі між гмінами Берлоги і Дольне, здавався в оренду;

4-й ревір знаходився на Лімниці, між гмінами Берлоги і Дольне до впадання річки Чечви, і здавався в оренду;

5-й ревір знаходився на ріці Лімниця, від впадання річки Чечви до межі між гмінами Підгірки та Вістова;

6-й ревір знаходився на потоці Бережниця, від початку та до місця впадання потоку Урив;

7-й ревір знаходився на річці Лімниця, від межі між гмінами Підгірки та Вістова, і до межі між гмінами Бабин і Пшевовець;

8-й ревір – знаходився від межі між гмінами Бабин і Пшевовець до межі між гмінами Мединя і Темерівці.[408]

Цей розподіл річки Лімниці зберігся до 1906 року, а 3 листопада 1906 року Галицьке намісництво розпорядженням L. IX. 2023/27 відмінило попередній Едикт від 17 липня 1903 року L. 66.151 про поділ річки Лімниці на рибальські ревіри і встановило вже 19 ревірів.[409] У міжвоєнний період трьома ревірами на Лімниці володіла Греко-католицька митрополія, одним – Римо-католицький єпископат.[410]

Едикт Галицького намісництва від 21 червня 1906 року L. IX. 621 розділяв на рибальські ревіри (крім Лімниці) річки Бистрицю Надвірнянську та Солотвинську, Гнилу та Золоту Липу, Свічу.[411]

Річка Свіча починається вище Людвиківки, біля Гошева має рівнинний характер, нижче Журавна впадає до Дністра.[412] На цій річці, відповідно до Едикту Галицького намісництва від 22 березня 1902 року L. 31.914, було організовано 16 рибальських ревірів, які поділяли її басейн таким чином:

Старостат Долина:

1-й ревір (власність барона Бертольда Поппера) починався від витоку Свічі до впадання струмка Ільниці. До цього ревіру відносились Вишків, частина Ніагрина і Людвиківка;

---

[408] Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S.306-309.

[409] Zmiana rozganiczenia rewirów rybackich dorzecza Łomnicy // Okólnik. – 1907. – № 90. – S. 8.

[410] ДАІФО, ф. 2, о. 9, спр. 650. – 20 арк.

[411] Podział rzek galicyjskich na rewiry // Okólnik. – 1906. – № 87. – S. 255.

[412] Tatomir L. Podręcznik geografii Galicyi. 2-ie wyd. przejrz. i uzupeł. – Lwów: Księgarnia Seyfartha i Czajkowskiego, 1876. – S.22.

2-й ревір починався від впадання струмка Ільниці до межі між гмінами Велдіж і Пациків й здавався в оренду;

3-й ревір знаходився на річці Мізунці від початку до впадання струмка Скоперчак, протікав гмінами Сенечів та Вишків і перебував у власності барона Бертольда Поппера;

4-й ревір (державний) знаходився на ріці Мізунька, від впадання потоку Скоперчак до впадання потоку Глибокий на території гмін Кальна і Мізунь;

5-й ревір (державний) знаходився на ріці Мізунька, від впадання потоку Глибокий до впадання в річку Свіча;

6-й ревір знаходився на ріці Свіча, від межі між гмінами Велдіж і Пациків до межі між гмінами Гошів та Підбереж, здавався в оренду;

7-й ревір знаходився на річці Лужанка, до межі між гмінами Витвиця і Гошів, і здавався в оренду;

8-й ревір (державний) знаходився на річці Свіча, від межі між гмінами Гошів і Підбереж до межі між гмінами Гузіїв і Човгани;

9-й ревір знаходився на ріці Свіча, від межі між гмінами Гузіїв і Човгани до межі між гмінами Човгани і Дідушиці, і здавався в оренду;

10-й ревір (державний) знаходився на річці Сукіль, від початку до межі між гмінами Поляниця та Тисів;

11-й ревір (державний) знаходився на річці Сукіль, від межі між гмінами Поляниця і Тисів до мосту на ріці Сукіль в Болехові;

12-й ревір на ріці Сукіль проходив від мосту в Болехові до межі між гмінами Задеревач і Великі Дідушичі, і здавався в оренду;

13-й ревір знаходився на ріці Тур'янці: від озера в Долині до межі між Долинським та Жидачівським повітами, і здавався в оренду;

14-й ревір знаходився на ріці Свіча, від межі між гмінами Човгани і Дідушиці до межі між гмінами Лани Соколовські і Баліче, здавався в оренду;

15-й ревір знаходився на ріці Свіча, між гмінами Лани Соколовські і Баліче до межі між гмінами Демня-Сулятиче і Лаховиці, і до межі між Долинським та Жидачівським повітом і здавався в оренду;

16-й ревір був на річці Свіча, між гмінами Демня-Сулятиче і Лаховиці до межі між гмінами Володимирці і Журавно, здавався в оренду.[413]

Рибальські ревіри на річці Свіча у 1904 році орендував інженер-залізничник зі Стрия Кароль Герстінгер. Вартість оренди 15-го ревіру становила 1200 крон, а граф Едмунд Дідушицький за 16-й ревір щороку сплачував 350 крон.[414] Вартість оренди права риболовства на річках визначалась на аукціонах. Зокрема, у часописі «Ловець» подавали оголошення про оренду права рибальства на рибальському ревірі № 11 на річці Свіча площею 24 га, який знаходився у державному надлісництві Болехові, та ревірі № 10 на річці Свіча площею 132,93 га у надлісництві Поляниця.[415] У 1905 році з цих ревірів було здано в оренду три ревіри і отримано 1650 крон орендної плати.[416] У 1912 році за оренду рибальських ревірів отримано 1587 крон. Найвищу суму орендної плати – 750 крон було оплачено за 15-тий ревір, а найнижчу – 50 крон.[417]

Відповідно до Едикту Галицького намісництва від 14 лютого 1903 L. 155.735 річка Бистриця поділялась на рибальські ревіри: дев’ять – на Бистриці Надвірнянській та сім – на Солотвинській. Зокрема, ревір № 1 проходив від початку річки Бистриці Надвірнянської до впадання потоку Добромирецького на території гміни Зеленої; ревір № 2 – від потоку Добромирецького до потоку Хрипелів на території гміни Зеленої; ревір № 3 – від потоку Хрипелів до впадання потоку Черник на території гміни Зеленої; ревір № 4 – від потоку Чорчин до межі між гмінами Пасічна та Пнів; ревір № 5 – від межі між гмінами Пасічна і Пнів до межі між гмінами Надвірна та Назавизів; ревір № 6 – від межі між гмінами Надвірна та Назавизів до межі між гмінами Фитьків Грабовець і Цуцилів; ревір № 7 – від межі між гмінами Фитьків та Цуцилів до межі між

[413] Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S. 302-306.

[414] Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S. 344.

[415] Ogłoszenie // Łowiec. – 1934. – № 6-7. – S. 60.

[416] // Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.

[417] Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.

гмінами Тисменичани і Хом'яківка; ревір № 8 – від межі між гмінами Тисменичани і Хом'яківка до залізничного мосту Хриплин–Станиславів; ревір № 13 – від моста Хриплин–Станиславів до впадання річки Ворони. Перші п'ять ревірів на Бистриці Надвірнянській не здавались в оренду, а були власністю держави, а інші рибальські ревіри здавали через аукціони.

На ріці Бистриці Солотвинській всі ревіри здавали в оренду. Ревір № 14 простягався від початку джерел Бистриці Солотвинської до межі між гмінами Пороги і Яблунька; ревір № 15 – від межі між гмінами Пороги і Яблунька до межі між гмінами Солотвино і Монастирчани; ревір № 16 – від межі між гмінами Солотвино і Монастирчани до мосту в Лахівцях; ревір № 17 – від мосту в Лахівцях до впадання річки Саджавки; ревір № 18 – від межі впадання річки Саджавки до межі між гмінами Загвіздя та Пасічна; ревір № 19 – від межі між гмінами Загвіздя та Пасічна до межі між гмінами Ямниця і Сілець; ревір № 20 – від межі між гмінами Ямниця і Сілець до моста у селі Єзупіль.[418]

У 1906 році з 20 рибальських ревірів тринадцять було здано в оренду, а п'ять самостійно вели власники земельних ділянок, через які протікала річка. Там, де Бистриця протікала по території державних лісів, рибальське господарство на цих територіях підпадало під юрисдикцію Державної дирекції лісів. Всього за рік за оренду рибальських ревірів на річці Бистриці було отримано 985 крон.[419]

Для організації промислового вилову риби всі річки Галичини були поділені на рибальські ревіри. Едикт Галицького намісництва L. 91.242/1898 від 28 жовтня 1898 р. розподілив річку Прут на 18 рибальських ревірів, при чому кожен ревір, як правило, починався та закінчувався межею між гмінами. Річку Прут у Надвірнянському повіті було розділено на 6 рибальських ревірів (1-6): 1-й ревір – від утворення річки Прут до залізничного моста на Пруті, до місця Ребровач; 2-й ревір – від залізничного моста до впадання притоки Женець; 3-й ревір – від впадання притоки Женець до межі між гмінами Микуличин та Ямна;

[418] Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S. 296-300.

[419] Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.

4-й ревір – від межі між гмінами Микуличин та Ямна до межі між гмінами Дора та Делятин; 5-й ревір – від межі між гмінами Дора та Делятин до впадання притоки Іванівка між гмінами Добротів та Ланчин; 6-й ревір – від впадання притоки Іванівка між гмінами Добротів та Ланчин до межі між гмінами Саджавка та Іванівці.

У Коломийському повіті річка Прут була поділена на 5 рибальських ревірів (7-11): 7-й ревір – від межі між гмінами Саджавка та Іванівці до межі між гмінами Сопів і Вербіж; 8-й ревір займав всю річку Лючку – від початку й до впадання її у річку Прут. Річка Пістинька була поділена на два ревіри (9, 10): 9-й ревір – розпочинався від утворення річки до моста в селі Пістинь; 10-й ревір – від моста в селі Пістинь до впадання у річку Прут; 11-й ревір – від межі між гмінами Сопів і Вербіж до межі між гмінами Залуччя та Замулинці.

У Снятинському та Косівському повітах знаходилось 7 ревірів (12-18): 12-й ревір проходив від межі між гмінами Залуччя та Замулинці до межі між гмінами Заболотів і Тулуків; 13-й ревір знаходився на річці Чорнявій від межі між гмінами Виноград та Остапківці до межі між гмінами Любківці і Вовчківці; 14-й ревір займав річку Рибницю з початку до межі між Косівським та Снятинським повітом; 15-й ревір розміщувався на річці Рибниця від межі між Косівським та Снятинським повітом до межі між гмінами Рудники і Вовчківці; 16-й ревір знаходився на річці Прут від межі між гмінами Заболотів і Тулуків до межі Коломийського повіту; 17-й ревір – по річці Прут, від межі Коломийського повіту до межі між гмінами Микулинці і Снятин; 18-й ревір – по річці Прут, від межі між гмінами Микулинці і Снятин до границі з Буковиною. Всі притоки, що впадали у рибальський ревір також відносились до цього ревіру.[420]

Тогочасні фахівці відзначали, що крім риби великим попитом у Галичині користувався рак, при чому велику кількість річкових раків

[420] Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.3-5.

виловлювали з річки Прут у Снятинському повіті.[421] Збереглись й імена орендарів рибальских ревірів. З 1 січня 1903 року 7-ий ревір за 222 крони орендував Михайло Левицький з Коломиї; 8-ий з 27 січня 1903 року орендував за 42 крони Теодор Туліка з Вербіжа; 9-ий ревір з 31 січня 1903 року за 22 крони орендував Францішек Ліскевич з Шешор; 10-ий ревір з 27 січня 1903 року за 33 крони орендував Юрій Ткачук з Вербіжу; 11-ий ревір за 400 крон – Ігнатій Микитюк з Коломиї; 12 -ий ревір орендували Ігнатій Микитюк і Ян Левицький з Коломиї; 13-ий ревір за 100 крон орендував Тит Войнаровський (1856-1938), галицький громадський і економічний діяч, греко-католицький священик Львівської греко-католицької Капітули, депутат Віденського парламенту від Української Національно-Демократичної Партії (1907-1911), почесний доктор економічних наук Української Господарської Академії у Подебрадах; 14-ий ревір з 11 травня 1903 року за 8 крон орендував працівник суду з Косова Антоній Грубер; 15-ий ревір з 1 січня 1903 року за 7 крон – Войцех Ковальський з Новоселиці; 17-ий ревір з 1 січня 1903 року за 120 крон – Іван Федорук з Карлова; 18-ий ревір орендував Микола Гончарук з Снятина за 22 крони. [422]

Відповідно до Едикту Галицького намісництва від 29 листопада 1899 року № 66.676 Черемош мав такі межі рибальських ревірів:

1-й ревір – від витоків Чорного Черемоша до впадання потока Добринь;

2-й ревір – на Чорному Черемоші, від впадання потока Добринь до потока Падороватий. Сюди також входили всі притоки крім потоку Шибене;

3-й ревір – потік Шибений, від витоків до його впадання у Прут;

4-й ревір йшов по Чорному Черемоші, від впадання потоку Падороватий до впадання потоку Дземброня;

5-й ревір йшов від потоку Бистрець до його впадання у річку Черемош;

6-й ревір знаходився від впадання потоку Дземброня, між гмінами Жаб’є і Криворівня, а також річки Ільці до впадання потоку Бистрець;

---

[421] Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi / S. Pawlik // Łowiec. – 1899. – № 5. – S. 52–54.

[422] Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.342.

7-й ревір знаходився, від межі між гмінами Жаб’є та Криворівня до злиття Чорного Черемошу з Білим;

8-й ревір складався з притоків Білого Черемошу на території Галичини до впадання потоку Кікач, за винятком потоку Пробійна;

9-й ревір складався зі всього потоку Пробійна;

10-й ревір складався з лівих притоків, що впадають у річку Білий Черемош – від впадання потоку Кікач до місця злиття Білого та Чорного Черемошу;

11-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош, від місця злиття Білого та Чорного Черемошу до межі між гмінами Розтоки і Рожен Великий;

12-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош, від межі між гмінами Розтоки і Рожен Великий до межі між гмінами Кути та Слобідка;

13-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош, від межі між гмінами Кути та Слобідка до межі між гмінами Слобідка, Кобаки і Рибне;

14-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош, від межі між Косівським та Снятинським повітами до межі між гмінами Драгасимів і Княже;

15-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош, від межі між гмінами Драгасимів і Княже до межі між гмінами Залуччя і Завалля;

16-й ревір складався з лівих притоків, які впадають у річку Черемош від межі між гмінами Залуччя і Завалля до впадання у річку Прут.[423]

[423] Edykt № 66.676 co do stanowczego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1899. – № 43. – S.3-5.

8.1. Економіка рибальства у Галичині кінця XIX – початку XX століття

Рибальство в Україні було відоме віддавна. Це підтверджують археологічні знахідки — глиняні та кам’яні грузила для риболовних сітей, різноманітні гачки тощо, які належали до черняхівської культури (II—V ст.) та наступних епох (VI—IX ст.). Поширенню рибальства сприяла велика кількість рік та інших водоймищ, а також прадавня традиція використання риби у харчуванні. Воно було переважно додатковим заняттям. Найбільше рибальством в Україні займалось населення пониззя Дніпра, Південного Бугу, Дністра, Пруту, Прип’яті, Десни, узбережжя Чорного й Азовського морів. На Гуцульщині також активно розвивалась риболовля. Цьому сприяла наявність великої кількості рік. Найбільше таких рибалок-гуцулів було на Косівщині, Надвірнянщині. Селяни-рибалки платили податок у розмірі 672 пструги або сплачували грішми 5 золотих.[424]

За часів правління Австрійської монархії між гуцулими і владою заключалися договори, в яких між іншим зазначалося, що за полювання у панських лісах та рибальство у ріках, що протікали через панські ліси, платити дичиною та рибою.[425]

Реформа 1848 року та відповідні законодавчі акти остаточно закріпили приватну власність на землю, в тому числі і лісову. Однак ніякі заборони і кари не могли змінити ставлення гуцулів до панських і державних лісів, самовільне користування якими вважалось цілком природною і допустимою річчю. Загальнопоширеним, масовим явищем були лісові поруби, випасання худоби, полювання. Для гуцулів правомірним джерелом набуття власності вважалось

[424] Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 186.

[425] Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 191.

присвоєння природних багатств громадського користування: дичини, риби, дикоростучих плодів.[426]

Площа водного дзеркала у Галичині становила 229565 моргів, загальний приріст риби становив 3194830 кг загальною вартістю 159741 злотих. У порівнянні з попередніми роками (тобто, з 1883 роком), чисельність вилову риби зменшилась на півмільйона кілограм, головним чином через зменшення її чисельності у ріках та потоках. Були й свої особливості споживання риби у Галичині, а саме: найбільше риби споживали жиди, так як від них це вимагала їхня віра. Жодне жидівське свято не обходилось без риби. У свою чергу велике споживання жидами риби стимулювало розвиток рибного браконьєртва. Також були особливості споживання риби у людей християнської віри, а саме: – різко збільшувалось споживання риби під час Великого та Різдвяного постів.

Найвідповідальніші орендарі були професійними рибалками, для яких резервувались великі ревіри, довжина яких в середньому складала 20 км. Багато ревірів орендувались на суму від 10 до 600 крон. Звичайно оренда рибацького ревіру складала менше 100 крон. У 1904 році в оренду здавали 373 ревіри за річну суму біля 37 тис. крон, а інші ревіри не мали орендарів.

Відповідно до статистичної звітності 1904 року, в одній третій частині галицьких ревірів річний вилов риби складав 110000 кг риби вартістю 58000 крон. За твердженням фахівців, реальна сума була занижена у 2-3 рази, так як власники ревірів занижували її, боячись підвищення орендної ставки при оренді рибацьких ревірів. З цього виходить, що у Галичині вартість вилову річкової риби становила 360000 крон. Вищою була оренда на ріці Вісла, яка на деяких ревірах сягала до 2500 крон.

Набагато більше економічне значення мало рибне господарство, яке велось на приватних ставках і взагалі не було врегульоване рибальським законом. Ставкових рибацьких господарств у 1904 році було 430, вони складались з 1581 ставка із загальною площею водного дзеркала 13200 га. Найбільша площа ставків була на території Східної частини Галичини у таких

---

[426] Гуцульщина : історико – етнографічне дослідження . – Київ : Наукова думка, 1987. – С. 232–233.

повітах: Городок (1726 га) і Броди (1712 га). На території восьми повітів Східної Галичини площа ставків складала від 300 до 800 га, а саме: в таких господарствах, як Біберка, Бережани, Гусятин, Яворів, Підгайці, Рогатин, Рудки і Тернопіль. Східна частина Галичини, у порівнянні із західною, мала більшу поверхню ставів, але ефективність господарювання була на нижчому рівні. Лише у 155 господарствах Галичини ефективно велось рибне господарство, що становило 35% поверхні ставків, тоді як на примітивному рівні воно велось у 342 господарствах, загальною часткою 65%. Ведення примітивного рибальського господарства полягало в тому, що раз на три роки спускався став до однієї третьої води, і рибу виловлювали сіткою протягом декількох тижнів. Часто цю роботу власник ставу доручав жидам-торгівцям, які платили 30 корон за один гектар водного дзеркала, хоча при цьому вони заробляли в 3-4 рази більше, продавши виловлену у ставку рибу. У Східній Галичині найбільше рибацьке господарство знаходилось у Любені Великому, площа якого складала 345 га, а найпередовіше було у Любелі біля Жовкви. Гордістю рибного господарства Галичини вважався королівський карп, вага якого коливалась від 1 до 1,5 кг, а один кілограм риби коштував 2-2,40 крони. Всього у Галичині було 11 господарств, які займались розведенням малька.

8.2. Етнічний аспект в організації рибальського господарства

Намагання державної влади Галичини практично реалізувати вимоги Рибальського закону викликало обурення серед селян Східної Галичини. Резонансне протистояння виникло у селі Чернихові на Тернопільщині між селянами-українцями та жандармерією під час незаконного вилову риби, про що вперше повідомив часопис «Слово польське» за 27 травня 1908 року. У статті «Кривавий інцидент» відмічали, що 25 травня 1908 року під час патрулювання лісничим Альфредом Кіршнером рибальського ревіру на річці Серет (орендар – граф Коритовський) він разом з двома жандармами затримав неповнолітнього хлопця та його маму. Під час їх відправи до гміни жінка зчинила лемент, на який збіглось біля 500 селян. Натовп селян обступив гміну і

вимагав, щоб до них вийшов лісничий Альфред Кіршнер, але той побоявся це зробити. Через деякий час у будинок гміни незадоволені селяни почали кидати каміння, а потім, озброївшись парканними штахетами та сапами, почали штурмувати гміну. Відбиваючи атаку селян, жандарми зробили три постріли. Було вбито п'ятьох осіб: Михайла Карачука (60 р.), Миколу Шегедина (40 р.), Марію Мандзій (35 років), Анастасію Сидов'як (40 р.), Семка Лалика (12 р.). Поранення отримали Андрій Хмельовський, С. Прокопів, Катерина Линська, С. Копитильц, Федько Островський, Юрко Гвоздзей. Пораненого Юрка Гасюка перевезено до лікарні у Тернополі. На наступний день на місце інциденту прибули староста, судова комісія, полковник жандармерії, доктор Трембалович. Також для вирішення конфлікту намісник Галичини направив на місце свого радника Чежовського, який видав розпорядження – закрити у селі корчму. Велике занепокоєння у влади викликало те, що до села на похорони загиблих мали приїхати 5 українських депутатів, серед яких – Трильовський, Будзиновський, які, на думку влади, могли своїми діями лише загострити політичну та національну ситуацію. Тож для дотримання порядку влада видала наказ, щоб прислати з Тернополя ескадрон кавалерії.[427] В подальшому часописи відмічали, що похорон вбитих у селі відбувся спокійно, а фактів правопорушень не було.[428,429]

На противагу часопису «Слово Польське», який підтримував владу, український – «Діло», підтримав селян, надрукувавши відповідну статтю.[430] Про серйозність конфлікту свідчить той факт, що про нього написали й часописи інших країн Європи. Зокрема, часопис «Neue Fr. Presse» злісно таврував депутатів поляків, звинувачуючи їх у придушенні прав українців; але німецький «Die Zeit», навпаки підтримав польську сторону та владу, відзначаючи, що українці були винуватцями конфлікту, а жандарми правомірно

[427] O zajściu w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.4-5.

[428] Po krwawem zajściu w Czerniechowie. // Słowo Polskie– 1908. – № 249. – 28 maja. – S.1.

[429] Krwawe zajście w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.

[430] Krwawe zajścia w Czerniechowie // Słowo Polskie– 1908. – № 247. – 27 maja. – S.3.

застосували зброю, так як наражались на небезпеку. Крім того, редакція вважала, що люди були застрелені не за те, що вони крали рибу, а за напад на жандармів.[431]

Цей кривавий конфлікт переріс також у бурхливі дебати у законодавчому органі Австро-Угорської монархії – Рейхсраті. Зокрема, на підтримку української позиції було зазначено, що у Східній Галичині – найгірше соціальне становище селян, і там у політичних протистояннях гинуть люди. Польські депутати, у свою чергу, відзначали, що аналогічна ситуація спостерігається й в інших країнах, де під час страйків гинуть люди, наприклад, у Франції під час соціальних конфліктів. Періодично протистояння відбуваються й у Німеччині, Бельгії, Нідерландах, Англії і Швейцарії. Вину у роздмухуванні соціального конфлікту вони покладали на радикальні українські організації, вказуючи, що вони культивують дух Січі Хмельницького, Гонти й Залізняка, підбурюють до самоуправства, анархії, грабежу, відзначають, що кров русинська, що проливається на синьо-жовтому прапорі, проливається недаремно, а за кращу долю українців. Для цього вони заохочують свою молодь вступати у січові товариства, привчаючи її до розбою. Українські партії спеціально загострюють ситуацію і провокують соціальні вибухи, одним з проявів яких стало те, що селяни не лише не виконують вимог Рибальського закону, але й нападають на жандармів. Польська сторона у Віденському парламенті звинуватила українську в тому, що та використовує трагедію у політичних цілях. Адже селяни у селі лише на деякий час перестали красти рибу, а тепер знову почали безкарно це робити. Боячись за своє життя, граф Коритовський практично не виходить зі свого будинку, так як пропагандисти з Тернополя постійно агітують селян, що вони «не повинні боятись панів», і на свій спосіб інтерпретують Рибальський та Мисливський закон. Більше того, нехтування Рибальським законом поширилось й на інші рибальські господарства Тернопільщини. Зокрема, у селі Охримівці селяни повністю

[431] Po krwawem zajściu w Czerniechowie. // Słowo Polskie– 1908. – № 249. – 28 maja. – S.1.

знезважають закон і незаконно виловлюють рибу зі ставка, який є у власності пана Козловського. Крім того, агітація та пропаганда українських радикалів зачепила й села з переважно польським населенням. Зокрема, на цьому полі найбільше потрудився український депутат Остапчук. Так, маніпулюючи на трагедії у Чернихові, йому вдалось підбурити селян у селі Чернелів-Мазовецький (сучасне Жукове), де проживало лише 20 % українців, щоб ті порушували Рибальський закон і також незаконно виловлювали рибу у ставках (власність Леона Подлевського). Через ці випадки Леон Подлевський вирішив взагалі висушити став площею 50 моргів.[432] Також польська пропаганда звинуватила Я. Остапчука, що він не виконує свої депутатські обов'язки у Відні, тобто, відсутній на засіданнях у парламенті. В результаті його агітації у селах Глинна, Копичинці, Золочівка виникли рибальські конфлікти на ріці Стрипа, де рибальські ревіри орендували Віктор і Тадеуш Розвадовські. Там селяни хотіли будь-коли виловлювати рибу, не зважаючи на орендаря.[433] Також відзначалось, що аналогічна ситуація на річці Стир була у селах Петрикові, Буцневі, Березовиці Великій. У цих селах оренду рибальських ревірів отримав п. Серватовський, який планував тут організувати взірцеве рибальське господарство. Для цього він зарибнив річку мальком, взяв на роботу рибних охоронців. Але його головною проблемою було відзвичаїти місцеве населення від злодійства. Щоб не провокувати конфлікти, він всупереч вимог законодавства наказав своїм охоронцям при порушеннях не затримувати місцеве населення, а лише напоумити і насварити. Але прикрий випадок у Чернихові моментально розійшовся між селянами та став прецедентом для різного роду політичних агітаторів. Селяни у цих селах взагалі перестали зважати на охоронців і ще з більшим ентузіазмом виловлювали рибу. При зустрічі охоронців лякали смертю, а на незаконний вилов риби озброювались палицями, а деякі – навіть револьверами. При необхідності селяни подавали знак, і з села на допомогу прибігало 30 озброєних камінням селян. Лише за

[432] Listy z kraju. Tarnopol w lipcu. // Słowo Polskie– 1908. – № 328. – 16 lipca. – S.1.

[433] Kozowa ad Brzeżany. // Słowo Polskie– 1908. – № 341. – 23 lipca. – S.7.

одну ніч кожна злодійська бригада виловлювала по декілька центнерів риби, яку на наступний день продавали у Тернополі. Декілька разів доходило до бійок. Відомий випадок, датований 22 серпня 1908 року, коли відбувся напад у селі Петрикові на рибальського охоронця, який лише прийшовши на річку, був сильно побитий палками. Більше того, на наступний день, коли він о 12 годині проходив попри українську церкву у Тернополі, на нього знову напали ті самі люди, які його побили біля річки. Охоронець впізнав злочинців, серед яких були Ясько, Лисак, Янкевич.[434]

Охоронці часто самі залишали місце інциденту, щоб не загостювати ситуацію, а іноді просто боялись підходити до злодіїв; вночі ж взагалі не виходили з дому. Виправдовуючись, селяни покликались на депутата Віденського Рейхсрату Я. Остапчука, який агітував їх на свою ріку жодного охоронця не пускати. Вони погрожували охоронцям, «якщо ті ще раз прийдуть, то вони їх втоплять. Бо це є українська річка, а не ляхів».

Крім бездіяльності приватних охоронців проявляла свою бездіяльність й державна повітова влада, яка була спантеличена подіями у Чернихові. Побоюючись подібного конфлікту та опираючись на наказ зі Львова, вона загравала з селянами і самоусунулась від контролю за вимогами Рибальського закону. Нагнітав обстановку і недавній випадок із старостою Тернопільського повіту, який намагався проконтролювати стан справ на річці Серет, а на нього з берегів селяни почали кидати каміння. Але найгірше трапилось, коли він проїжджав човном під мостом, і на нього посипався град каміння. Лише чудом йому вдалось вибратися без великих пошкоджень.

Тогочасні політичні аналітики вважали, що такі конфлікти мають під собою ментальне та політичне підґрунтя. Крім того, потрібно розуміти, що селянин, який віддавна незаконно ловив рибу, не може відразу зупинитись. Фермент соціальної ненависті вже запущений і він виражається у насильстві та анархії. І якщо уряд буде застосовувати лише силу, то ми ще отримаємо такі ж

[434] Tarnopol (Kor.wł:) Krwawy napad na strażnika rewiru rybackiego. // Słowo Polskie– 1908. – № 394. – 23 sierpnia. – S.7.

криваві протистояння, які уже були. Селяни і на той час трактували ці події, як акт несправедливості.

Щоб зрозуміти цей антагонізм між селянами та панами, потрібно трохи прожити у селі. Виходячи з того, що конфлікт носить соціальний характер, необхідно вносити зміни до Рибальського закону, який би давав можливість місцевому населенню рибалити, навіть, якщо це не буде сприяти ефективному веденню рибальства. [435]

Серед захисників української позиції у Віденському парламенті був депутат Вітик (1876-1937 рр.) – засновник Української соціал-демократичної партії (УСДП). Він звертав увагу, що під час протистояння загинули не лише українські, але й польські селяни, а лісничий, який стріляв, взагалі не мав права застосовувати зброю у населеному пункті. Аналогічну позицію підтримав інший український депутат – Тимофій Старух. Він вимагав, щоб слідство щодо вбивств проводилось ретельно, а жандарми, які відкрили вогонь, були заарештовані. Українські депутати, серед яких – Старух, Романчук, Цеглинський, Будзиновський, Трильовський, Остапчук, Вітик звинувачували польських депутатів у цих вбивствах. Польський депутат Дідушицький, у свою чергу, звинуватив Старуха, що той своїми промовами накликає на селян смерть.[436]

Інший український депутат Олесницький відзначав, що застосування зброї проти мирних громадян у Галичині стало «звичайним явищем». Він вимагав, щоб відбулось справедливе розслідування щодо правомірності застосування зброї жандармами проти селян. Олесницький наголошував, що у Галичині не було зафіксовано жодного випадку, щоб через перевищення службових обов'язків у кримінальному порядку було покарано жандарма – найбільшим покаранням було звільнення зі служби.

Крім того, було зазначено, що у Галичині після відміни панщини українці надалі перебували під гнітом поляків, а факт, який мав місце у

[435] Nieżdrowe stosunki. // Słowo Polskie – 1908. – № 389. – 23 sierpnia. – S.1.

[436] Krwawe zajście w Czerniechowie. // Słowo Polskie – 1908. – № 248. – 27 maja. – S.1.

Чернихові, має політичний, а не правовий підтекст: «Рибальський закон відібрав у селян споконвічний спадок користування природними ресурсами – вилов риби, використання води у господарських цілях. Лише у Галичині було прийнято дискримінаційний закон з правом влади надавати в оренду рибальські ревіри багачам, які зможуть найкраще вести рибальське господарство. Тому селяни не мали можливості взяти в оренду рибальський ревір, а його віддали графу Коритовському». Він також відзначав, що не лише у майновому поділі програють українці, але й також у національному, так як поляки фактично узурпували владу у Галичині. Використовуючи своє панівне становище, вони неправомірно використовували державні кошти і багатьох жандармів, щоб охороняти право ведення рибальського господарства графом Коритовським, яке він купив лише за 10 крон (вартість оренди ревіру). Коли місцеві селяни намагались викупити право оренди рибальства, їм цього влада не дала зробити. Не подіяла й скарга селян на рішення влади.

Підсумовуючи свій виступ у Віденському Рейхсраті, депутат відзначав, що для миру повинна бути взаємоповага між польською та українською нацією. Адже в історії вже було багато випадків, коли влада лише за одну ніч переходила в інші руки.[437]

Практично такої ж думки дотримувався український депутат Бачинський, який відзначив, що коріння цього злочину криється у політичній площині, а граф Коритовський мстить місцевим селянам, які не вибрали його у депутати.[438] На думку депутата Куриловича, ця трагедія сталась через відсутність належної інструкції, яка б регламентувала використання зброї жандармами.[439] Висловив обурення щодо застосування жандармами зброї проти людей, які хай навіть і незаконно виловлювали рибу, депутат Пернештофер. Такого випадку не фіксували у жодній іншій країні імперії. На його думку, Галицький уряд не здатний у Галичині забезпечити правопорядок.[440]

---

[437] Rada Państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S.2.

[438] Z Izby postów. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 144. – 25 czerwca. – S.1.

[439] Rada państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.

[440] Z Izby posłów.// Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1-3.

До дискусії підключились й депутати з-за меж Галичини. Зокрема, барон Баттагліль відзначав, що в Чернихові вже декілька років не вщухає конфлікт щодо права рибальства. Важко сказати, чи жандарми вчинили відповідно до закону, коли вбили людей, але точно можна сказати, що до цього не дійшло б, якби українські радикальні агітатори не підбурювали селян до незаконного вилову риби. Тому за цю трагедію, на його думку, повинні відповісти, насамперед, українські агітатори, так як вони виношують ідею побудови української держави. Також він нагадав, що на могилі Хмельницького є напис «Хочемо завжди бути з російським царем». Барон засуджував, що українці постійно заручаються підтримкою Росії, щоб повалити польську державу, а у своїй пропаганді агітують пересилити поляків зі Східної Галичини за Сян. Будучи апологетом Польщі, він вважав, що польські колоністи принесли на Східну Галичину культуру, в тому числі й розведення риби.[441]

Варто відмітити, що австрійська влада на цей випадок відреагувала швидко, вже через два дні у Рейхсраті (27 травня) перед депутатами доповідав Міністр внутрішніх справ – барон Бінерт. Початок його доповіді про те, що 25 травня у рибальському ревірі графа Коритовського відбулась крадіжка риби, зупинив окрик депутата Брейтера, який повідомив, що граф Коритовський незаконно отримав в оренду рибальський ревір, що й стало основою для конфлікту. Депутат Вітик додав, що Коритовський обкрадав селян і має про це докази. Надалі доповідь барона Бінерта, що «коло Чернихова жандармерія затримала жінку і сина, які незаконно виловлювали рибу, і яких доставили до гмінної канцелярії», неодноразово переривались коментарями депутатів опонентів. Так, депутат Трильовський вказав, що «це була мала дитина», а Вітик – «що селяни мають право там ловити рибу». Відповідно до стенограми засідання між депутатами виникла така гаряча суперечка, що доповідач, закінчуючи промову, зазначив, що стосовно цієї справи потрібно відкрити дискусію.

[441] Z Izby posłów.// Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1-3.

Опонуючи міністру Бінерту щодо застосування зброї жандармами, депутат Трильовський вказав, що не лише жандарми стріляли, але й лісничий, а Вітик додав, що лісничий не мав права стріляти. Міністр повідомив, що вже працює судова комісія, яка розслідує правомірність застосування зброї. Депутат Старух вимагав від міністра, щоб оскаржених жандармів утримували під арештом до суду, що було підтримано оплесками зі сторони українських депутатів. Крім того, міністр доповів, що після проведення слідства інформацію буде оприлюднено для громадськості.[442] Слідство тяглось до початку липня 1908 року. Висновки комісії, оприлюднені перед депутатами, виправдовували дії влади. Суть справи зводилась до того, що 25 травня 1908 року о 4 годині по обіді лісничий Кіршер разом з жандармом Жуком патрулювали один берег річки Серет, а другий – жандарм Олексій. Під час патрулювання вони затримали Теклю Притуляк, яка пручалась, а інша селянка – Гануська Власенко ображала жандарма, на що депутат Вітик викрикнув, що її не лише затримано, але побито на місці.

В одного жандарма було кинуто камінь у груди, іншому мало не поцілили у голову. Вітик відреагував, що це сталось після того, як жандарми обізвали селян «собачими душами». Міністр зазначив, що лише коли люди з палицями та мотиками накинулись на жандармів, ті відкрили вогонь на ураження. Керівник зібрання і міністр на неодноразові викрики Вітика просили, щоб він дозволив закінчити промову. Під час стрілянини жандармів ушкодження дістало 17 осіб, з яких – 5 вбито, 6 тяжко і 6 легко поранені. Практично всі люди отримали поранення у верхню частину тіла, хоча жандармам потрібно було стріляти у цих випадках по ногах. Але було темно. Матеріали – чи правомірно була застосована жандармами зброя, ще не надійшли. На завершення промови міністр запевнив, що після розгляду всієї справи у суді він разом з міністром фінансів займеться відшкодуванням лікування пораненим людям. Польський депутат Томашевський сказав, що

[442] Rada państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.6.

польська фракція висловлює співчуття родинам загиблих, але визнав, що вони самі винні, так як порушили законодавство.

Доповідь міністра кілька разів переривали українські депутати, які звинувачували його у тенденційності і неправдивості інформації. Після виступу міністра слово на засіданні Рейхсрату взяв депутат Брейтер, відзнаючи, що відповідно до висновків комісії лісничий незаконно застрелив 12-літнього хлопця, і його потрібно ув'язнити. Український депутат Григорій Цеглинський відзначив, що лісничий, який перебуває ще на волі, це – злочин влади. Інший український депутат Романчук вказав, що міністр пообіцяв на протязі 5 тижнів доповісти про розслідування, але цього не зробив. Він відзначив, що жандарми лише у Східній Галичині за два роки застрелили 15 осіб, тяжко поранили 14 та легко – декілька десятків. Жандарми, на думку Романчука, переконані, що український народ повинен служити полякам. За порушення вимог застосування зброї жандарми ще ніколи не були покарані.[443]

Кінцем кривавого конфлікту у селі Черниховi став суд у Тернополі. На лаві підсудних відповідно до подання прокуратури було 28 селян та 10 селянок. Суд тривав 5 днів, було запрошено 31 свідка подій.[444] Вирок суду присудив: за злочин публічного хуліганства було покарано 15 осіб, а 23 особи були звільнені. Засуджені були Хмельовський (5 днів арешту, заочно), Дзядушек (6 днів), Гой (5 днів), Іван Голуб (5 днів), Олекса Голуб (7 днів), Кміт (6 днів), Федько Островський (10 днів), Дмитро Шегедин (7 днів), Барбара Блотна (6 днів), Чубата (6 днів), Гапка Калачко (8 днів), Сенька Крива (10 днів), Парашка Марчук (5 днів), Текля Притуляк (6 дні), Ануська Власенко (3 дні).[445] Отже, конфлікт у селі Черниховi через незаконний вилов селянами риби мав політичне та соціальне підґрунтя, що проявлялось у неконкурентному наданні у користування рибальських ревірів, соціальній нерівності українців, неправомірному використанні зброї правоохоронними органами.

[443] Rada Państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S.2.

[444] Kronika prowincyonalna // Gazeta lwowska. – 1908. – № 229. – 7 października. – S.4.

[445] Wyrok w sprawie rozruchów w Czerniechowie. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 231. – 9 października. – S.6.

Свій вплив на рибальство в частині організації господарства наклала й єврейська культура. Як свідчить тодішня преса, найчастіше право рибальства орендували євреї, при тому самостійно вони не брали участі у вилові, а наймали гуцулів.[446] Збереглися свідчення про методи організації праці гуцулів при вилові риби: «Євреї у рибацькому господарстві використовують працю місцевих селян, які люблять риболовство. Маніпулюючи законодавством та вибудовуючи свої власні інструкції, єврей дозволяв селянам виловлювати рибу, але половину вилову він забирав собі нібито для оплати оренди права рибальства, а друга половина ділилась між усіма рибаками. Більше того, кожен із рибалок мав зобов'язання продати єврею обумовлену кількість риби по низькій ціні. Доходило до того, що рибалка діставав лише декілька малих рибок, які приносив до дому. Навіть тоді, коли рибакам не вдалось нічого зловити, то і в такому разі збитки мали лише селяни-рибаки, які не отримували заробітної плати. Такий спосіб рибальства використовувався майже по всій Галичині».[447]

Що стосується оренди права полювання, то євреї не були до нього охочі, так як мисливці стояли вище за своїм соціальним статусом, ніж рибалки, і ними важко було маніпулювати,[448] та й мисливство не давало таких доходів, як рибальство.[449] Зокрема, у 1933 році у Рава-Руському повіті із загальної кількості 69 мисливських господарств в руках євреїв було 7.[450,451]

---

[446] Kilka słów o rybołowstwie i rybach Prutu//Łowiec. – 1879. – № 5. – S.69-70.

[447] Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 129.

[448] Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi piątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1885/6 - Lwów, 1886. – S.738.

[449] Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S.4-5.

[450] Wysocki K. Z prawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1933. – № 35. – S. 456-458.

[451] Проців О. Р. Вплив єврейської культури на розвиток мисливства Галичини кінця ХІХ-початку ХХ ст. / Олег Проців // Авраамічні релігії в Україні: історія, етнокультурні взаємовпливи, міжконфесійні взаємини [Текст] : матеріали наукової конференції (Галич, 25 травня 2013 року). – Галич: інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2013 – С. 387-391.

Слід відмітити, що органи державної влади Другої Речі Посполитої вживали комплекс заходів щодо розвитку рибальства. Так, Станиславівський воєвода звертав увагу керівників, старост щодо неприпустимості проведення робіт на річках, які завдають збитки рибальському господарству: вибирання з річок каміння, забруднення побутовими відходами тощо.[452]

[452] L.: A. O. 7352/1/28. Stanisławów, dnia 11. lipca 1928. r. «W sprawie szacowań szkód w budowlach wodnych». OKÓLNIK Nr. 7 52. Do Wszystkich Panów Starostów powiatowych, I Panów Kierowników Państwowych Zarządów Wodnych w Stanisławowie, Kołomyji, Stryju i Kaluszu. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1928. – № 6. – S.4-5.

Висновок

Узагальнюючи викладене слід відмітити, що з кінця XVIII і до середини XIX століття у Галичині державне регулювання ведення мисливського господарства та полювання внормовували патенти монарха Австрії, розпорядження міністрів внутрішніх справ та рільництва Австрії. Основними питаннями державного регулювання були: організація мисливських ревірів, організація мисливської охорони, боротьба з незаконним полюванням та покарання браконьєрів, відшкодування збитків, завданих мисливськими видами тварин, способи добування мисливських видів тварин. В цілому державне регулювання мисливства у Галичині мало позитивний вплив на розвиток галузі.

В цілому галузь мисливського господарства в Австро-Угорській імперії була досить ефективною, хоча в Галичині та на Буковині вона, як й інші галузі економіки імперії, не займала високих позицій у порівнянні з іншими землями імперії, про що свідчать показники. Як фізичні власники земельних ділянок, так і органи місцевого самоврядування (гміни), відповідно до тодішнього права, були власниками мисливських тварин і від здачі в оренду права полювання на своїй території отримували певні кошти. Так, Коломийський магістрат в 1911 році за оренду права полювання отримував в перерахунку на тогочасну купівельну спроможність біля 18 тонн м'яса дикого кабана, а Львівський магістрат – 42 тонни м'яса дикого кабана.

Державне регулювання мисливства у Галичині середини XVIII – третини XX ст. здійснювалось за безпосередньої участі первинних суб'єктів здійснення місцевого самоврядування – гмін. Їм делегували та надавали доволі широкі повноваження щодо організації, функціонування і розвитку мисливства. Зокрема, гміни справляли податки за ведення мисливства, мали право самостійно проводити аукціон на оренду права полювання. Їм також надавалось право самостійно визначати мисливські ревіри, терміни оренди мисливських ревірів, розмір застави, початкову ціну, час та місце проведення аукціону, врегульовувати конфлікти між селянами і мисливцями щодо відшкодування

збитків селянам за завдану сільськогосподарським угіддям шкоду мисливськими тваринами тощо.

Значні преференції зі змінами до законодавства Галичини кінця XIX ст. надавались дрібним землевласникам. Вони отримали можливість без участі в аукціоні надавати в оренду право полювання в межах своїх земельних угідь. У соціальному аспекті це сприяло значному зростанню їхньої вагомості, як землевласників, у правовому – давало можливість реалізуватись інституту приватної власності на землю, в економічному – отримати певний матеріальний зиск від самостійного розпоряджання добутою на своїх землях дичиною.

З проведеного дослідження випливає висновок, що в Австро-Угорській імперії, Королівстві Польському та Росії мисливська дичина належала тому власнику землі, на якій вона знаходилась. Право полювання на своїй землі мав власник земельної ділянки або орендар права полювання. Прив’язування права власності на мисливські тварини до власника земельної ділянки в загальному не давала можливості повноцінно розвивати мисливське господарства.

Нами встановлена чітка залежність рівня ефективності ведення мисливського господарства від рівня орендної плати за право полювання. Найбільші доходи від оренди права полювання були в Чехії, Верхній Австрії, Моравії, а найменші – в Галичині та на Буковині. Ефективність мисливства в найрозвинутіших країнах імперії була у 20 разів вищою, ніж у малорозвинутих. Так, Нижня Австрія у 1880 році на 100 гектарів мисливських угідь мала доходу 45,48 крон, тоді як Галичина – лише 3,7 крони, а Буковина – 1,86 крони, а в середньому по імперії дохід на 100 гектарів становив 17,9 крон. Порівнюючи вартість оренди мисливських угідь Австрійської імперії та інших країн та земель, а саме – Баварії в Німеччині, встановлено, що у 1908 році в Австрійській імперії вона була майже втричі нижчою.

Виявлено, що в структурі видатків в Німеччині оплата оренди мисливських угідь становить біля половини витрат, які складають утримання мисливського господарства. В Угорщині витрати на оренду мисливських угідь склали 6,1 млн. крон за рік, а вартість добутої дичини – 5,1 млн. крон, тобто,

доходи від добутої дичини не змогли компенсувати видатки на оренду мисливських угідь. З розвитком мисливського господарства, в загальному по Австро-Угорській імперії, вартість оренди зросла з 1900 по 1908 рік на 36,8%.

Деякі положення мисливських законів Галичини негативно відобразилися на результатах ведення мисливства. Зокрема, законодавче закріплення межі мінімальної площі земельних угідь у 115 га не дало очікуваних результатів, оскільки, на думку експертів, для раціонального ведення мисливства площа мисливських угідь повинна становити не менше 3 тис. га.

Порівнюючи зазначений період організації мисливства Галичини з сучасним станом в Україні, слід вказати на його значні відмінності. Зокрема, у сучасному мисливському законодавстві мінімальна площа мисливського ревіру збільшена зі 115 до 3 тис. га, що, на нашу думку, дозволяє більш ефективно вести мисливське господарство.

Встановлено, що у Галичині норма мінімальної площі мисливського господарства у 115 гектарів (200 моргів) не діяла при розведенні дичини у вольєрах. Крім того, дичину у вольєрі дозволяли добувати в будь-який час.

Встановлено, що правове регулювання мисливства в частині відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами, із демократизацією суспільного розвитку та під тиском політичних чинників пройшло еволюційний шлях: від повної відсутності такої норми до її прийняття у 1897 році, у прийнятній по відношенню до селянства формі. У порівнянні з іншими країнами Австро-Угорської імперії норму щодо відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами, було запроваджено у Галичині найпізніше. Відсутність механізму правового регулювання відшкодування збитків створювала соціальну напругу в суспільному житті Галичини. На цей час, у зв’язку з малочисельністю мисливських тварин, відсутній механізм відшкодування, який не має великого значення, як для сільськогосподарського виробництва, так і для ведення мисливського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Alegaty do sprawozdań stenograficznych drugiej sesyi ósmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1905 przytem index tych alegatów od 338 do 675. – Lwów, 1905, – S.5-6.

2 Ankieta łowiecka//Łowiec. – 1887. - № 9. – S. 153-154.

3 Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-205.

4 Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.187.

5 Austryacki zjazd łowiecki we Wiedniu //Łowiec. – 1901. – № 7. – S. 105.

6 Badeni K. Sprawozdanie//Łowiec. – 1884. – № 11. – S.170.

7 Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi//Łowiec. – 1908. – № 9. – S.97-99.

8 Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi // Łowiec. – 1908. – № 9. – S. 97-99.

9 Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi / R. Balko // Łowiec [Tekst]. — 1908. — № 9. — S. 98.

10 Baworowski W. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 11. – S. 173-176.

11 Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S.19.

12 Burzyński E. W sprawie wykonania prawa polowania // Łowiec. – 1887. – № 4. – S. 70-71.

13 Burzyński E. W sprawie wykonania prawa polowania//Łowiec. – 1887. - № 4. – S.70-71

14 Burzyński W. Park przyrody w Karpatach//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 8.

15 Czartoryski O. Wspomnienia z tegorocznego rykowiska w Karpatach/ Olgierd Czartoryski //Łowiec. – 1928. – № 23-24. – s. 372.

16 Czudek A. Ochrona przyrody w województwie Śląskim. – Kraków: Nakładem państwowej Rady ochrony przyrody, 1938. – S. 166.

17 Dalszy ciąg trofeów Polskich na międzynarodowej wystawie łowieckiej w Berlinie //Łowiec. – 1938. – № 5-6. – s. 52.

18 Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26. März 1898. – Złoczów : Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S. 69-73.

19 Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.74-75.

20 Das polnische Jagdgesetz [Tekst]. — Poznań : Concordia, 1928. — 32 s.

21 De Lupis F. Jeleń na „Zarosłem" / Ferruccio de Lupis. – Lwów, 1932. – 12s.

22 Dr. Sołowij W. Odczyt // Łowiec. – 1904. – № 13. – S. 151.

23 Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 15. – S. 237-238.

24 Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 2. – S.29.

25 Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1903. – №12 . – S.189.

26 Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S.23.

27 Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołowstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.420.

28 Dział IV. Przemysł metalowy. Rusznikarstwo (broń myśliwska). // Skorowidz premzslowo- handlowy Krolestwa Galicyi II wydanie. Lwów:1912. – S.458.

29 Dziennik urzędowy ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych Rzeczypospolitej Polskiej // Instrukcjia służbowa dla nadleśniczych lasów państwowych. 1919 № 25 S.674.

30 Dziennik urzędowy ministerstwa spraw wewnetrznych – 1921. – № 12. – S.382.
31 Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S.306-309.
32 Dzierżawa polowań // Łowiec. – 1924. – № 11. – S. 174.
33 Dzierżawa prawa polowania w Karpatach // Łowiec. – 1914. - №1. – S.13.
34 Dzierżawy polowań w czasie wojny // Łowiec. – 1916. - № 7-8. – S.55.
35 Dzierżawy polowań// Łowiec Wielkopolski. – 1909. – № 14. – S. 244.
36 Dziubiński L. O ankiecie łowieckiej i jej obradach //Łowiec. – 1887. - № 11.
37 Edykt № 66.676 co do stanowczego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1899. – № 43. – S.3-5.
38 Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa // Łowiec polski. – 1902. – № 23. – S. 367.
39 Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa// Łowiec polski. – 1902. – № 20. – S. 322.
40 Gieruszyński F. K. Najnowiejszy wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołowstwa: podręcznik naukowy dla kandydytów leśnictwa / Feliks Gieruszyński. – Lwów, 1911. – S 147.
41 Gieysztor J. Szacowanie szkód wyządzonych przez zwierzynę i sposoby zapobiegania im //Łowiec Polski – 1938. – № 23 . – S. 475-477.
42 Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.
43 Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S. 248-250.
44 Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.
45 Gürtler W. W polu i w lesie / Władysław Gürtler. – Warszawa: polski związek stowarzyszeń łowieckich, 1932. – S.12.

46 Handel zwieżyny//Łowiec. – 1908. – № 1. – S. 11.

47 Historia łowiectwa przed wynalezieniem prochu strzelbowego//Sylwan: Dziennik nauk leśnych i łowieckich. T. 7. – Warszawa: drukarnia A. Gałęzowskiego i komp., 1830. – S.324.

48 Huber W. R. Znaczenie łowów w Austryi pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.74.

49 Instrukcya dla właścicieli dóbr, w których przez Warszawski Oddział Towarzystwa prawidłowego myśliwstwa urządzane są miejsca ochronne//Łowiec Polski – 1902. – № 7 . – S.105.

50 Janiszewski S. Towarzystwo myśliwskie Sołotwińskie//Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 83-85.

51 Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S. 48-70.

52 Kalendarz myśliwski i rybacki na rok 1886. – Lwów: Gal. Tow. Łowieckie, 1886.

53 Kalendarz myśliwski na 1934 rok. – Warszawa : Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1934. – S. 205.

54 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S.100-101.

55 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 151.

56 Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

57 Kamil Spilhaczek Wspomnienia z pobytu w górach // Łowiec – 1910. – № 23 . – S. 276.

58 Kamocki S. Podręcznik łowiectwa / Stanisław Kamocki. – Warszawa: Nowy świat, 1935. – 240 s.

59 Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.379.

60 Katalog//Łowiec. – 1910. – № 14. – S. 162-164.

61 Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S.238-239.

62 Kilka słów o rybołowstwie i rybach Prutu//Łowiec. – 1879. – № 5. – S.69-70.

63 Klasyfikacja eksponatów//Łowiec. – 1936. – № 10. – S. 176-182.

64 Kłusownictwo // Gazeta lwowska. – 1887. – № 280. – 9 grudnia. – S.4.

65 Kochanowski C. Myśliwstwo w Galicyi według dat statystycznych ministeryum rolnictwa//Łowiec. – 1884. – № 4. – S. 53-54.

66 Kochanowski C. Po tegorocznem rykowisku / C. Kochanowski // Łowiec – 1900. – № 23. – S.347-348.

67 Kodeks cywilny obowiązujący w Austryi od 1 . stycznia 1812 r. z uwzględnieniem wszystkich zmian i uzupełnień łacznie z trzema nowelami. – Lwów: nakladem F. Koniecznego, 1918. – S.167-168.

68 Kołomyja//Łowiec – 1900. – № 1. – S. 11.

69 Korespondencje // Łowiec. – 1935. – № 2. – S. 20.

70 Korespondencje //Łowiec. – 1892. – № 12. – S. 189.

71 Korespondencje //Łowiec. – 1906. – № 10. – S. 130.

72 Korespondencje. // Łowiec. – 1931.– № 3. – S.48.

73 Korespondencje. // Łowiec. – 1931.– № 6. – S.92.

74 Korespondencje. // Łowiec. – 1933.– № 2. – S.23.

75 Korespondencje// Łowiec – 1928. – № 8. – S. 128.

76 Korespondencje// Łowiec. – 1931. - № 4. – S. 61.

78 Korespondencje//Łowiec. – 1921. – № 2. – S. 6.

79 Korespondencje//Łowiec. – 1928. - № 19. – S. 306.

80 Korespondencye // Łowiec. – 1898.– № 10. – S.157.

81 Korzyści i cele łowiectwa//Łowiec Polski – 1909. – №17 . – S. 262-265.

82 Kozowa ad Brzeżany. // Słowo Polskie– 1908. – № 341. – 23 lipca. – S.7.

83 Kradzież zwierzyny z lasu nie mu cechy zbrodniczej §174. I. a) austr. uk., jeżeli sprawca zaopatrzył się wprawdzie w broń (karabin), ja k o narzędzie,

służ we do upolowania zwierzyny, jednak nie stwierdzono, by uczynił to także w tym celu, aby broni tej użyć doohonyv w razie przydybarda go na kradzieży // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1923. – styczen- luty. – S. 150-151.

84 Krawczyk J. Lasy Drugiej Rzeczpospolitej w dawnych zapisach prasowych: wydarzenia zwykłe i niezwykłe / Jarosław Krawczyk. – Warszawa: CILP, 2010. – S.250.

85 Krawczynski W. Lowiectwo: Przewodnik dla leśników zawodowych I amatorów myśliwych / W. Krawczynski . – Kraków: Druk W.L.Anczyca i spółki, 1924. – S. 7–16.

86 Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu / S. Krogulski //Łowiec . – 1910. – № 22. – S.258.

87 Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu // Łowiec. – 1910. – № 21. – S. 245-247.

88 Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 22. – S.257-259.

89 Krogulski S. Pół wieku//Łowiec . – 1929. – № 9. – S.133-135.

90 Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S.6.

91 Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce: Niebyłów /Seweryn Krogulski //Łowiec – 1917. – № 19-20. – S. 146-148.

92 Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce: Niebyłów /Seweryn Krogulski //Łowiec – 1917. – № 23-24. – S. 179-184.

93 Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. – № 9-10. – S.72-75.

94 Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. - № 7-8. – S. 50-54.

95 Kronika i rozmaitości//Sylwan. – 1884. – № 11. – S. 402.

96 Kronika myśliwska // Łowiec Polski – 1931. – № 3. – S.57.

97 Kronika myśliwska.//Łowiec Polski. – 1931. – № 11. – S.215.

98 Kronika prowincyonalna // Gazeta lwowska. – 1908. – № 229. – 7 pażdziernika. – S.4.

99 Kronika//Łowiec – 1888. – № 3. – S.55.

100 Kronika//Łowiec. – 1886. - № 7. – S. 119.

101 Kroniki myśliwskie towarzystwa Lisowickiego w ciągu lat dwudziestu czterych od jesieni 1871, do zimy 1895 wlącznie. – Lwów: Nakładem towarzystwa, 1895. – S. 35, 38, 177, 178, 412.

102 Krwawe zajścia w Czerniechowie // Słowo Polskie– 1908. – № 247. – 27 maja. – S.3.

103 Krwawe zajście w Czerniechowie. // Słowo Polskie – 1908. – № 248. – 27 maja. – S.1.

104 Krwawe zajście w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.

105 L.: A. O. 7352/1/28. Stanisławów, dnia 11. lipca 1928. r. «W sprawie szacowań szkód w budowlach wodnych». OKÓLNIK Nr. 7 52. Do Wszystkich Panów Starostów powiatowych, I Panów Kierowników Państwowych Zarządów Wodnych w Stanisławowie, Kołomyji, Stryju i Kaluszu. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1928. – № 6. – S.4-5.

106 Listy z kraju. Tarnopol w lipcu. // Słowo Polskie– 1908. – № 328. – 16 lipca. – S.1.

107 Ludkiewicz J. Sprawozdanie delegatów / Jan Ludkiewicz //Łowiec. – 1905. – № 23. – S. 273-274.

108 Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej// Łowiec. – 1910. - № 17. – S. 204.

109 Łowiec – 1915. – № 15-16. – S.127.

110 Łowiec Polski – 1927. – №25. – S.379.

111 Łowiec Polski – 1931. – № 2. – S. 40.
112 Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S. 224.
113 Łowiectwo w Bawarji //Łowiec Polski – 1932. – № 38. – S. 629.
114 Łowy na Jelenie // Gazeta lwowska. – 1897. – № 1. – 3 stycznia.
115 Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S.4-5.
116 Marcinków J. Jeleń karpacki//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 13-15.
117 Marek W. Sprawozdanie delegatów / Władysław Marek //Łowiec. – 1905. – № 22. – S.260-261.
118 Marek W. W Nadwórnie / Władysław Marek//Łowiec . – 1906. – № 10. – S. 130.
119 Materjały monograficzne województwa Warszawskiego//Dodatek do dziennika urzędowego województwa Warszawskiego. – rok 1. – T.3, grudzień 1929. – Warszawa, 1929. – S. 98-107.
120 Memorjał//Łowiec – 1910. – № 10. – S. 114.
121 Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 11. – S.134-135.
122 Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 12. – S.145-147.
123 Mniszek A. Lisowice / Albert Mniszek //Łowiec. – 1933. – № 9-10. – S. 101-102.
124 Mniszek A. O niedźwiedziu w Polsce i jeleniu karpackim / Albert Mniszek // Łowiec. – 1934. – № 19-20. – S.149-151.
125 Mniszek A. W obronie jelenia w Karpatach// Łowiec. – 1929. - № 24. – S. 373-376.
126 Mycielski S. //Łowiec. – 1902. – № 20. – S. 242-243.
127 Myśliwstwo na wystawie Paryskiej//Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – S. 2-

3.

128 Nasz konkurs//Łowiec. – 1938. – № 11-12. – S. 99.

129 Nekrolog // Łowiec. – 1889. – № 11. – S.160-164.

130 Nieżdrowe stosunki. // Słowo Polskie – 1908. – № 389. – 23 sierpnia. – S.1.

131 Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków : Wisła, 1898. – 48 s.

132 Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 23. – S. 272-273.

133 Nowa ustawa łowiecka//Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 282-283.

134 Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S.356-361.

135 O fabrykacyi, handlu i posiadaniu broni. // Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.763-768.

136 O wyniku polowań podczas rykowisk w powiecie Nadwórniańskim//Łowiec. – 1906. – № 23. – S. 279-280.

137 O zajściu w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.4-5.

138 Obwieszczenie Starosty powiatowego horodenskiego z dnia 13 września 1934 r. o dzierżawie obwodu rybackiego. 57 rzeki Dniestr. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 27. – S.378-379.

139 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 13 kwietnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzierzawe obwodu rybarkiego Nr. XIII rzeki Czeremosz wspólny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1933. – № 8. – S.163.

140 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 27 grudnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzleriawę obwod6w rybackich Nr. lI, Nr. IlI № IV rzeki Czeremosz Czarny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 1. – S.2.

141 Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 15 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr I rzeki Siwki. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S.94.

142 Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 16 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr XIII rzeki Swicy. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S.93-94.

143 Obwieszczenie//Łowiec – 1906. – № 11. – S.132

144 Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1910. – № 172.– S.3.

145 Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1912. – № 64.– S.12.

146 Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1918. – № 219.– S.14.

147 Ogłoszenia // Gazeta sportowa – 1901. – № 12. – S.104.

148 Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 10. – S.121.

149 Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 13. – S.157.

150 Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 3. – S.35.

151 Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 14. – S.207.

152 Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 7. – S.87.

153 Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 15. – S.191.

154 Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 7. – S.95.

155 Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 19. – S.235.

156 Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 4. – S.47.

157 Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 13. – S.155.

158 Ogłoszenia // Łowiec – 1910. – № 17. – S.208.

159 Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 18-19. – S.212.

160 Ogłoszenia // Łowiec – 1917. – № 5. – S.48.

161 Ogłoszenia // Łowiec – 1917. – № 9-10. – S.79.

162 Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 19-20. – S.159.

163 Ogłoszenia // Łowiec – 1923. – № 11. – S.176.

164 Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 12. – S.190.

165 Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 4. – S.62.

166 Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 1. – S.15.
167 Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 11. – S.175.
168 Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 8. – S.128.
169 Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 1. – S.16.
170 Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 9. – S.172.
171 Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 15. – S.230.
172 Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. –S.389.
173 Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 16. – S.242.
174 Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 24. – S.370.
175 Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 9. – S.129.
176 Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 8. – S.110.
177 Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 17. – S.204.
178 Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 10. – S.84.
179 Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 15-16. – S.132.
180 Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 17. – S.148.
181 Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 6-7. – S.60.
182 Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 19-20.
183 Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 23-24.
184 Ogłoszenia // Łowiec. – 1935. – № 2. – S.24.
184 Ogłoszenia // Okólnik. – 1902. – № 59. – S. 179.
185 Ogłoszenia // Słowo Polskie– 1907. – № 458. – S.10.
186 Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1919. – № 249. – S.8.
187 Ogłoszenia // Haliczanin, kalendarz powszechny zastosowany do potzreb wszystkich mieszkancow Galicji i ilustrowany rok pański 1891. – Lwów: 1891.
188 Ogłoszenia // Łowiec – 1889. – № 12. – S.192.
189 Ogłoszenia // Łowiec – 1889. – № 9. – S.144.
190 Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 11.
191 Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 16. – S.196.

192 Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 3. – S.36.
193 Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 19. – S.228.
194 Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 11. – S.132.
195 Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 1. – S.13.
196 Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 5. – S.60.
197 Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 7. – S.84.
198 Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 10. – S.188.
199 Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 7. S.98.
200 Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 4. S.48.
201 Ogłoszenia // Łowiec – 1937. – № 11. – S.182.
202 Ogłoszenia // Łowiec Polski. – 1933. – № 9. – S.108.
203 Ogłoszenia // Łowiec. – 1938. – № 7-8. – S.26.
204 Ogłoszenia // Łowiec. – 1939. – № 5-6. – S.31.
205 Ogłoszenia //Gazeta lwowska. – 1917. – № 68.– S.8.
206 Ogłoszenia //Łowiec – 1914. – № 5. – S. 60.
207 Ogłoszenia //Łowiec Polski – 1931. – № 2. – S. 40.
208 Ogłoszenie // Łowiec. – 1934. – № 6-7. – S. 60.
209 Ogłoszenie// Łowiec Polski – 1934. – № 22. – S.452.
210 Okólnik do wszystkich panów c.k. starostów//Łowiec. – 1904. – № 18. – S. 209.
211 Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.
212 Opinia prawna w sprawie odszkodowania za uszkodzenia przez zwierzostan spowodowane// Sylwan. – 1890. – № 5. – S.192.
213 Orzeczenia wyżczych władz w sprawach leśnictwa i łowiectwa// Sylwan. – 1884. – № 10. – S. 367.
214 Orzeczenie Izby Drugiej (sek. 4) Sądu Najwyższego z 12 lutego 1932. II. 4. k. 30/32. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1932. – Styczen. – S. 337.
215 Orzeczenie Izby drugiej (sek. 4) Sądu Najwyższego z 30 czerwca 1931. II 4 K. 366/31. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1932. – styczen – S. 574.
216 Orzeczenie izby trzeciej sądu najwyższego z 13 stycznia 1928, Kr. 259/27. //

Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1928. – styczen. – S. 204.

217 Pac-Pomarnacki L. Na marginesie odszkodowań łowieckich//Łowiec Polski – 1938. – № 21 . – S. 424-425.

218 Paragraf 43 utawy łowieckiej//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 269-270.

219 Park przyrody w Karpatach//Łowiec . – 1912. – № 13. – S. 145-147.

220 Paszkudzki M. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 12. – S. 189-191.

221 Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi / S. Pawlik // Łowiec. – 1899. – № 5. – S. 52–54.

222 Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

223 Pierwszy polski instytut łowiecki//Łowiec. – 1928. – № 8. – S. 117-118

224 Piórkowski K.Korespondencje//Łowiec – 1928. – № 7. – S.110.

225 Po krwawem zajściu w Czerniechowie. // Słowo Polskie– 1908. – № 249. – 28 maja. – S.1.

226 Podatki i opłaty samorządowe. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1937. – № 4-5. – S.344.

227 Podatki i opłaty samorządowe. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1934. – № 1. – S.42-43.

228 Podział rzek galicyjskich na rewiry // Okólnik. – 1906. – № 87. – S. 255.

229 Poradnik kalendarz myśliwski na 1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład glówny, 1930. – S 203.

230 Posiedzenie 1-16 // Protokoły z 2. sesyi VII. peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie w roku 1896/7 od 28. grudnia 1896 do 15.lutego 1897. - Lwów, 1897. – S 233.

231 Posiedzenie 1-23 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem

Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 14.lutego do 19 marca 1907. - Lwów, 1907. – S. 4-5

234 Posiedzenie 1-26 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1895/96 od 28.grudnia 1895 do 8. lutego 1896. - Lwów, 1896, – S.474.

235 Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi piątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1885/6 - Lwów, 1886. – S.738.

236 Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S. 2063-2065.

237 Posiedzenie 17-49 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902/3 od 29. grudnia 1902 do 3 listopada 1903. - Lwów, 1903. – S 2012.

238 Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. października 1907. - Lwów, 1907. – S. 1934.

239 Posiedzenie Wydziału // Łowiec – 1905. – № 22 . – S. 260.

240 Postępowanie administracyjne. // Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych – 1938. – № 7-8. – S.670.

241 Powiat śniatyński w świetle stosunków łowieckich.// Łowiec. – 1929.– № 1. – S.11.

242 Prawo lowieckie w polsce w wiekach srednich//Przewodnik Naukowy i Literacki: Dodatek do "Gazety Lwowskiej". – 1904. – № 7. – S.824.

243 Prawo łowieckie: Na marginesie Rozporządzenia Prezedenta

Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. „O prawie łowieckim”//Łowiec. – 1928. - № 18. – S.291-292.

244 Program zawodów strzelecko-myśliwskich podczas wystawy łowieckiej w Równem // Łowiec Polski. – 1939. - № 17. – S.543.

245 Projekt ustawy łowieckiej//Gmina. – 1908. – № 29. – 10 pażdziernika. – S.2.

246 Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.

247 Prywatna szkoła łowiecka//Łowiec Polski – 1929. – № 19 . – S. 325.

248 Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.

249 Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Poskiego z najwyszczego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.

250 Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 3-22.

251 Rada państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.6.

252 Rada państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.

253 Rada Państwa. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S.2.

254 Regulamin myśliwski Kowielskiego towarzystwa myśliwskiego. – Kowel: Drukarnia Brandesa i Kaweberga, 1924. – 12 s.

255 Reorganizacja delegatów//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 276.

256 Reorganizacya delegatów //Łowiec. – 1905. – № 24. – S. 289.

257 Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.612.

258 Rosochacki M. M. Powiat Śniatyński w świetlie stosuków łowieckich / Michał Rosochacki // Łowiec. – 1939. - №5-6. – S.58-59.

259 Rozporządzenie prezydenta RzeczypospoliteJ z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa// Wiadomości archidiecezjalne Wileńskie. – 1937. – № 6. – S.88-89.

260 Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla

naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S.7-10.

261 Rybactwo w Sejmie krajowym // Okólnik. – 1904. – № 69. – S.55.

262 Słotwiński K.L. Katechizm poddanych galicyjskich o prawach i powinnościach ich względem Rządu, Dworu i samych siebie. – Kraków: zakłład nar. im. Ossolińskich, 1832. – S.132-135.

263 Sołowij A. Regjonalna sekcja ochrony i hodowli jelenia przy Małopolskim tow. Łowieckim we Lwowie / Adam Sołowij //Łowiec. – 1939. - № 3-4. – S.30-31.

264 Sołowij W. Nowa ustawa łowiecka//Łowiec – 1908. – № 22. – S.254-255.

265 Sołtyński K. Koło łowieckie im. Św. Huberta w Rypnem/ K. Sołtyński //Łowiec. – 1938. – № 11-12. – S. 114.

266 Spausta W. Jelen / Wladyslaw Spausta // Łowiec. – 1897. – № 7. – S. 102.

267 Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S. 56-57.

268 Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym // Łowiec. – 1904. – № 1. – S. 5-7.

268 Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym // Łowiec. – 1904. – № 3. – S. 27-28.

269 Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym// Łowiec. – 1904. - № 9. – S.105-106.

270 Sprawozdanie wydziału Gal. Towarzystwa łowieckiego, za czas od 16 maja 1910, do 15 maja 1911//Łowiec. – 1911. - № 10. – S. 110-112.

271 Sprawy galic. Towaryzstwa łowieckiego // Łowiec. – 1884. – № 11. – S. 169-170.

272 Sprawy krajowe // Gazeta lwowska. – 1892. – № 36. – 16 lutego. – S.1.

274 Sprawy związkowe: dodatek poświęcony wiadomościom urzędowym //Łowiec. – 1939. – № 7-8.

275 Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1932. – № 1. – S. 1-10.

276 Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1933. – № 15. – S. 269-271.

277 Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 129.

278 Statut dla poboru podatku komunalnego od wykonywania prawa polowania na obszarze stoi. król. miasta Krakowa 18.01.1926 L. 278/926 // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1926. – № 1 (31. stycznia). – S.2.

279 Statut i regulamin towarzystwa łowieckiego „Knieja" w Stanisławowie: rok założenia 1901. – Stanislawów: drukarnia L. Gellera, 1932. – 35 s.

280 Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego //Łowiec. – 1938. – № 21-22. – S. LXX – LXXIV.

281 Statut regulamin i karta prawa polowania towarzystwa łowieckiego w Śniatynie. – Śniatyn, 1921. – S 3-5.

282 Statuta towarzystwa myśliwych w Stanisławowie. – Stanisławów, 1880. – 12 s.

283 Statystyczny pogląd na stosunki łowiecki w Austryi//Łowiec. – 1894. – № 11. – S. 161-164.

284 Statystyka myśliwska //Łowiec Polski. – 1913. – №24. – s.377.

285 Statystyka polowań w Niemczech // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 1. – S. 18.

286 Stosunki łowiecki w Galicyi //Łowiec Polski – 1909. – №21 . – S. 328-334.

287 Stosunki łowiecki w Galicyi//Łowiec Polski – 1909. – №20 . – S.310-312.

288 Szarłowski A. Stanisławów i powiat Stanisławowski pod względem historycznym i geograficzno-statystyczny.–Stanisławów:Nakładem księgarni Wł. Doboszyńskiego, 1887. – S.260.

289 Szawłowski L. Korespondencye//Łowiec. – 1883. – № 3. – S.41.

290 Szczegóły statystyczne // Łowiec. – 1924. – № 2. – S. 18.

291 Szczerbowski I. Pamiętnik dwudziestopięcioletniej działalności Galicyjskiego towarzystwa leśnego 1882-1907 / Ignacy Szczerbowski . – Lwów: Polonia, 1907. – S. 115.

292 Szlezigier I. Myśliwy ze strzelbą. – Warszawa: Drukiem A.Pujewskiego, 1880. – S. 206.

293 Świętorzecki B.W sprawie wydzierżawienia terenów łowieckich w lasach państwowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S.11-12.

294 Tarnopol (Kor.wł:) Krwawy napad na strażnika rewiru rybackiego. // Słowo Polskie– 1908. – № 394. – 23 sierpnia. – S. 7.

295 Tatomir L. Podręcznik geografii Galicyi. 2-ie wyd. przejrz. i uzupeł. – Lwów: Księgarnia Seyfartha i Czajkowskiego, 1876. – S. 22.

296 Till E. Wykład prawa rzeczowego ausriyackiego (prawo własności, prawo służebności i prawo zastawu). – 2-e wyd. / E. Till – Lwów : Nakładem księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – T. II. – S.177-184.

297 Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie // Łowiec – 1900. – № 11. – S. 167.

298 Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie // Łowiec. – 1898.– № 6. – S. 94-95.

299 Towarzystwo myśliwskie im. Św. Huberta we Lwowie//Łowiec – 1899. – № 11. – S. 127-129.

300 Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwczym roku swego istnienia //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 184-185.

301 Towarzystwo myśliwych w Stanisławowie: Półwieku. Historia towarzystwa od r. 1880-1930. – Stanisławów, 1930. – S. 26.

302 Trzcieniecki J. Z powiatu Stryjskiego / Janusz Trzcieniecki //Łowiec. – 1938. – № 13-14. – S. 129-130.

303 Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na

rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S. 3-5.

304 Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S. 3-5.

305 Ubite niedźwiedzie //Łowiec Polski – 1938. – № 4 . – S.77.

306 Ulm A. Zastosowanie nowej ustawy łowieckiej//Łowiec. – 1928. - № 17. – S.272.

307 Umowa o dzierżawę prawa polowania na terenach PNZ. – 6s.

308 Ustawa łowiecka dla byłej Galicyi i lodomerji z Weilkiem księstwem Krakowskiem. – Przemyśl: Wyd-wo „Polskiej książki naukowej", 1920. – S.79-80.

309 Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921.

310 Ustawy łowiecki. – Lwów: Seyfahrth i Czajkowski, 1894. – S. 14.

311 W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 8. – S. 121-123.

312 W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 9. – S. 136-138.

313 Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – №3. – S. 37-39.

314 Wejście do lasu z sidłami, celem bezprawnego chwytania zw ie rzyn y, ma ju ż cechy usilowanej kradzieży zwierzyny. Orzeczenie izby dru g iej (sek. 3) Sad u Najwyższego z 17 lip c a 1930. II. 3. K. 503/30. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1930. – T. IX. – S. 287.

315 Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

316 Wieści ze wschodniej Galicyi.// Okólnik. – 1905. – № 75. – S.73-74.

317 Wydrzyński K. Przewodnik dla służby leśnej rządowej. T.1. – Warszawa: Redakcya Sylwana, 1853. – S. 382-397.

318 Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. –

S.342.

319 Wykaz ubitej zwierzyny w Austryi w r. 1896//Łowiec. – 1898. – № 9. – S. 136-138.

320 Wyroić Izby Karnej (sek. 3) Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1933, II. 3 1 . 13/33. // Orzecznictwo Sądów Polskich. – 1933. – styczen – S. 208.

321 Wyrok w sprawie rozruchów w Czerniechowie. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 231. – 9 pażdziernika. – S.6.

322 Wysocki K. Z prawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1933. – № 35. – S. 456-458.

323 Wystawa łowiecka urządzona w ramach I. Ogólno-Polskiej wystawy sportowej

324 Wystawa myśliwska//Gazeta Lwowska. – 1935. – № 166. – S.4.

325 Wzór do umowy o male polowanie .//Sylwan. – 1853. – № 11. – S.382.

326 Wzór umowy na dzierżawę prawa polowania // Łowiec Polski [Tekst]. — 1935. — № 18. — S. 358.

327 Z Izby posłów.// Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1-3.

328 Z Izby postów. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 144. – 25 czerwca. – S.1.

329 Z polskiego związku łowieckiego//Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S.224.

330 Z prasy zagranicznej //Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S. 317.

331 Z Sejmu//Sylwan. – 1884. – № 10. – S.366.

332 Z towarzystwa myśliwskiego im. Św. Huberta we Lwowie//Łowiec. – 1904. – № 12. – S. 138-139.

333 Z towarzystwa św. Huberta//Łowiec. – 1901. – № 12. – S. 182.

334 Zaklika Z. Miejskie towarzystwo myśliwskie we Lwowie / Zenon Zaklika //Łowiec. – 1939. – № 11-12. – S. 112-113.

335 Zakładanie rewirow rybackich. L.115.428. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecia Łomnicy na rewiry rybackie // Okólnik. – 1903. – № 62. – S. 6-8.

336 Zarys rozwoju mieszczańskiego towarzystwa myśliwskiego „Nemrod” we

Lwowie (1898 – 1934). – Lwów, 1934. – S.10-16.

337 Zarządzanie Wojewody lwowskiego z dnia 27 grudnia 1930 r.w sprawie Statutu organizacyjnego i szczegófowego podziału czynności Starostw Województwa lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S.294.

338 Zarządzenie Wojewody Lwowskiego o ustahmiu Statutu Organizacyjnego Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego z dnia 15 grudnia 1931, L. org. 1027/931. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 23. – 20 grudnia. – S.326- 330.

339 Zbiór przepisów administracyjnych Królestwa polskiego. – Cz.1: Gospodarszwo miejskie. - T-3. – Księga 1, 1866. – S. 14.

340 Ze statystyki łowieckiej// Łowiec. – 1904. - № 23. – S. 296.

341 Ze statystyki musliwskiej//Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 290-229.

342 Ze statzstzki łowieckiej // Łowiec. – 1904. – № 23. – S. 367.

343 Ze stosunków łowieckich//Łowiec Polski – 1909. – № 6. – S.89-90.

344 Ze zwierzostanów//Łowiec Polski – 1929. – № 5 . – S.80.

343 Ziembicki W. Pamięci wielkiego myśliwego/ Witold Ziembicki //Łowiec. – 1938. – № 5-6. – S. 43-44.

345 Zmiana rozganiczenia rewirów rybackich dorzecza Łomnicy // Okólnik. – 1907. – № 90. – S. 8.

346 Аристов Н. Промышленность древней Руси. – С.-Петербург, 1866. – С. 1-20.

347 Боберський Ю. Кутай звіра : наук. нарис біотехнійних знань. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 7.

348 Вічнозахоплююча дика дорога графа Пальфія [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.umoloda.kiev.ua/regions/72/183/0/26570/

349 Горинь Г. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX -30-ті роки XXст.). – Київ: Наукова думка, 1993. – С.86.

350 Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 191

351 Грушевський М. Історія України-Руси в 11-ти томах, 12 книгах / Михайло Грушевський. – Київ: Наукова думка, 1995. – Т.VI: Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. – С.165.

352 Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП “Гуцульщина”, 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.

353 Гуцульщина : історико – етнографічне дослідження . – Київ : Наукова думка, 1987. – С. 232–233.

354 Ґулюк Ю. Жаб’є (історичні розповіді від часу залюднення цього краю до 1939 року). – Верховина: Гуцульщина, 2004. – С. 142.

355 ДАІФО Державний Архів Івано-Франківської області ф.2.оп.3.спр.376.арк. 43.

356 ДАІФО, ф. 2, о. 9, спр. 650. – 20 арк.

357 ДАІФО. – Ф. 2, оп. 3, од. зб. 376, арк. 56.

358 Делеган І.В. Тенденції зміни якості мисливських трофеїв парнокопитних тварин / І. В. Делеган, І. І. Делеган // Великі ссавці Карпат. мат. міжнарод.екологічної коференції. Івано-Франківськ, 8 вересня 2000 р. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2000. – С. 28-31.

359 Зеленчук Я.І., Проців О. Р. Традиційна культура гірського рибальства на Гуцульщині в басейні Черемошу в кінці XIX – на початку XX століття / Я.І. Зеленчук, О. Р. Проців // Українознавство : наук. громад.-політ., культ.-мист., реліг.-філософ. пед. журн. – 2013. – №1(46). – С. 226 – 230.

360 Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 196-203.

361 Історія Осмолодської пущі / І. Бойчук, М. Гайдукевич, В. Парпан, Л. Петрова, П. Третяк. – Львів: НТШ, 1998. – С. 46-49.

362 Історія Осмолодської пущі / І. Бойчук, М. Гайдукевич, В. Парпан, Л. Петрова, П. Третяк. – Львів: НТШ, 1998. – С. 46-49.

363 К. Зыков, А Улитин (Полювання во Франции) Охота и охотничье хозяйство (1) 2005 С. 40-43.

364 Кульчицький В., Левицький І. Джерела, структура, основні положення Австрійського цивільного кодексу 1811р. / В. Кульчицький, І. Левицький // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: юридична. Вип. 48 /відповідальний за випуск … . – Львів, 2009. – С. 49.

365 Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914 на підставі споминів. – Львів: друкарня ОО Василіян, 1926. – С.455-456

366 Лоїк Г. К. Державне регулювання реалізацією сервітутів на оренду мисливських угідь у Галичині: історико-правовий аспект / Г. К. Лоїк, О. Р. Проців // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 26 / за заг. ред. проф. В. С. Загорського. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — С. 184—195.

367 На початок сезону//Новий час. – 17 вересня 1938 року «Ловецтво» Сторінка ловецького спорту.

368 Природоохоронні напрями в державницькій політиці українського козацтва [електронний ресурс]. – Режим доступу: gaidamaky.pp.net.ua/publ/2-1-0-4

369 Проців О.Р. До історії діяльності мисливської охорони в Галичині середини XIX- першої третини XX ст. //Актуальні проблеми державного управління Збірник наукових праць Харківського

регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. - Харків. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2010. – № 1 (41). – с. 25-28.

370 Проців О. Р. Вплив єврейської культури на розвиток мисливства Галичини кінця XIX-початку XX ст. / Олег Проців // Авраамічні релігії в Україні: історія, етнокультурні взаємовпливи, міжконфесійні взаємини [Текст] : матеріали наукової конференції (Галич, 25 травня 2013 року). – Галич: інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2013 – С. 387-391.

371 Проців О. Р. Організаційне-правове забезпечення діяльності мисливських охоронців: досвід Галичини XV – початок XX століття / Олег Проців // Модернізація системи державного управління: теорія та практика [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. уч., (5 квіт. 2013 р.) : у 2 ч. / за наук. ред. чл.кор.НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. — Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. — Ч. 2. – С. 238 – 242.

372 Проців О. Р. Державне регулювання видачі посвідчення мисливця / О. Р. Проців // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. / за заг. ред. чл.-кор НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 30. – С. 276 – 283.

373 Проців О. Р. Діяльність галицького мисливського товариства в кінці XIX – на початку XX ст. // Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю з часу опублікування регіонального зведення «Животный мир Советской Буковины» (м. Чернівці, 13 листопада 2009 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2010. – С. 216-222.

374 Проців О. Р. З історії організації мисливства та рибальства Галицької землі / Олег Проців // Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України [Текст] : матеріали міжнародної наукової

конференції (Галич, 7-8 листопада 2013 року). – Галич: інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2013 – С. 134-142.

378 Проців О. Р. Мисливство у Косівському повіті кінця XIX- початку XX століття / Олег Проців // Гуцули і Гуцульщина : літ.-мист. і громад.-сусп. часоп. – 2012. – № 1(5). – С. 91 – 95.

379 Проців О. Р. Як гуртувались мисливці / Олег Проців // Галицький кореспондент. – 2012. – №31 (362) 2 серпня. – С. 19.

380 Проців О.Р. Громадський контроль у мисливстві: історія та сучасність / Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2013. – № 10 (144) жовтень. – С. 9.

381 Проців О.Р. Державне регулювання відповідальності за браконьєрство у Галичині кінця XIX – початку XX століття//Демократичне врядування: науковий вісник. Вип.5. – Львів,2010.(електронний ресурс)

382 Проців О.Р. Історія мисливства та рибальства Долинського повіту кінця XIX – початку XX ст. / Івано-Франківськ, ФОЛІАНТ, 2016 – С. 94.

383 Проців О.Р. Мисливство Волинського Полісся / Олег Проців / Лісовий вісник – 2013 № 10(25) – С.20-21.

384 Проців О.Р. Мисливські традиції Галичини //Полювання та риболовля. – 2013. – №2(136) лютий. – С. 5.

385 Проців О.Р. Особливості правозастосування сектору мисливського господарства у Львівському воєводстві (1920-1939 р.р.) // «Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: Міжнародна науково-практична конференція м. Київ, 10-11 квітня 2015 р. – у 2 частинах, – К. Центр правових наукових досліджень, 2015 – Частина І. – С. 18-22.

386 Проців О.Р. Правові засади добування хижаків у Галичині кінця XVIII – початку XX століття // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.12. – Львів, 2010. – С.73-79.

387 Проців О.Р. Станіславівське мисливське товариство «Ватра» 1925-1939

// Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.9. – Львів, 2010. – С. 297-303.

388 Проців О.Р. Станіславівське мисливське товариство «Ватра» 1925-1939 // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.9. – Львів, 2010. – С. 297-303.

389 Проців О.Р. Як організовували полювання для гостей у Галичині кінця XIX- початку XX ст./ Олег Проців / Всеукраїнський журнал «Лісовий вісник» (травень 2015 № 5/44)

390 Сборник административных постановлений Царства Польського.Ведомство финансов. т.12: О казенних лесах. – Варшава: типография С. Оргельбранда, 1867. – С. 469-472.

391 Статут Великого Князівства Литовського 1529 року [електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Litva/XVI/1520-1540/Statut1529/text9.phtml?id=2278. – Заголовок з екрану.

392 Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С.

393 Хоєцький П.Б. Проців О.Р. Навчальна література з мисливствознавства у Галичині в період XVII – першої половини XX// Науковий вісник НЛТУ України. Зб. наук.-техн.праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2013.– Вип.23.12. – С. 400-406.

394 Хоткевич Г. М. Авірон; Довбуш: Повісті. Оповідання /Упоряд., авт. післямови Ф. П. Погребенник.— К.: Дніпро, 1990.— С. 130-131.

395 Юркевич Р. Карпатська фавна і ловецтво / Р. Юркевич / Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини. У 3 т. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, 1975. – Т. 1. /ред-упоряд., Б.Кравців. – 1975. – С.472.

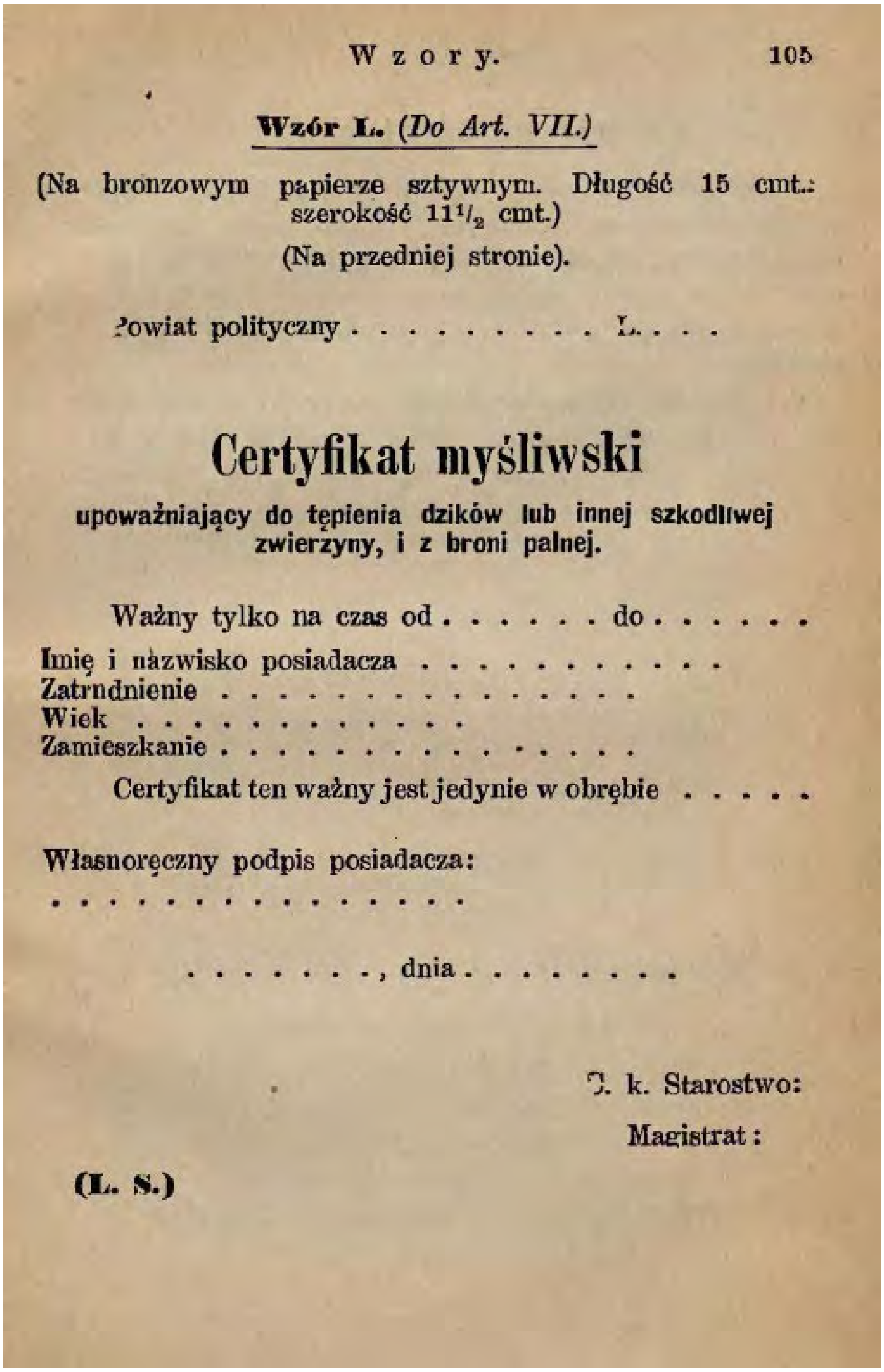
396 Янишин Б. Політичне товариство «Народна Рада» організаційні заходи та політична програма (1885-1888рр.) [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.history.org.ua/XIX/6/16.pdf

397 Яремчук В.П., Клапчук В.М., Боберський Ю.Ю. Микуличин. До 590-річчя заснування. – Брошнів: Таля, 2002. – С.210.

398 Яримович Р. Гуцульськими плаями. Оповідання, нариси, спомини. – Боффало: Гуцульщина, 1993. – С.59.

Додатки

Додаток № 1

Wzory. 105

Wzór L. (*Do Art. VII.*)

(Na bronzowym papierze sztywnym. Długość 15 cmt.: szerokość $11^1/_2$ cmt.)

(Na przedniej stronie).

Powiat polityczny . . . . L. . . .

Certyfikat myśliwski

upoważniający do tępienia dzików lub innej szkodliwej zwierzyny, i z broni palnej.

Ważny tylko na czas od . . . . . . do . . . . . .

Imię i nazwisko posiadacza . . . .
Zatrudnienie . . . .
Wiek . . . .
Zamieszkanie . . . .

Certyfikat ten ważny jest jedynie w obrębie . . . . .

Własnoręczny podpis posiadacza:
. . . .

. . . ., dnia . . . .

C. k. Starostwo:
Magistrat:

(L. S.)

Бланк сертифікату на право добування кабанів та інших шкідників з вогнепальної зброї.[453]

---

[453] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.105.

Додаток № 2

Wzór C.

(Do Art. I.)

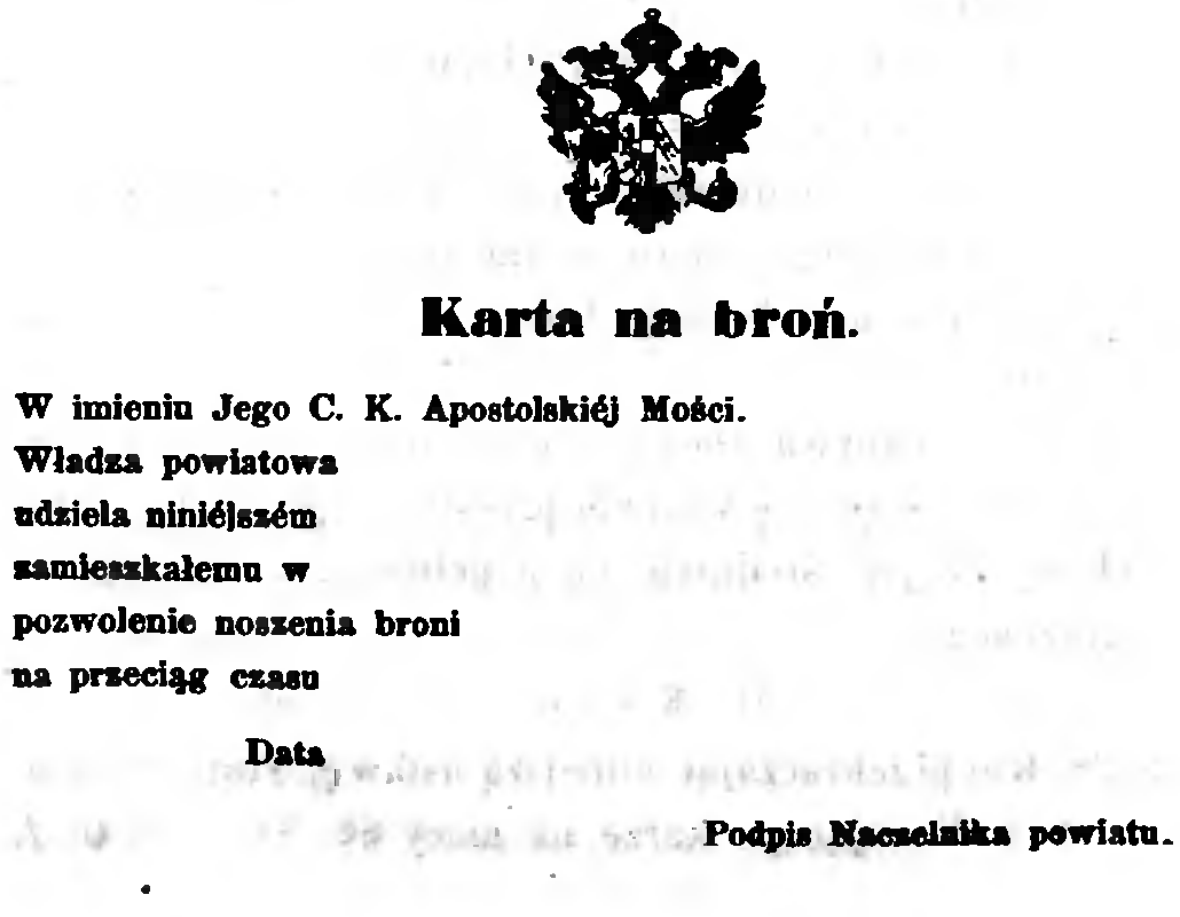
Protokół licytacyi

przeprowadzonej celem wydzierżawienia polowania gminnego w . . . .

W . . . . . . c. k. Starostwie (Magistracie) w . . . . dnia . . . . .

Взірець протоколу з проведеного аукціону щодо надання мисливських угідь.[454]

Додаток № 3

Karta na broń.

W imieniu Jego C. K. Apostolskiéj Mości.

Władza powiatowa

udziela niniéjszém

zamieszkałemu w

pozwolenie noszenia broni

na przeciąg czasu

Data

Podpis Naczelnika powiatu.

Взірець дозволу на зброю

[454] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 145.

— 153 —

Wzór K.

(Do Art. VII.)

Na zielonym papierze sztywnym. Długość 15 cm., szerokość $11^1/_2$ cm. — Na przedniej stronie).

Powiat polityczny . . . L.

Certyfikat myśliwski

dla strażnika łowieckiego.

Stempel

mię i nazwisko strażnika . . . .
Wiek . . . .
Zamieszkanie . . . .

Posiadacz jest przez Władzę zatwierdzonym zaprzysiężonym strażnikiem łowieckim Pana . . .
. . . . właściciela / dzierżawcy polowania w . . . .

Certyfikat ten ważny jest tylko na tak długo, ak długo posiadacz ustanowiony jest strażnikiem owieckim.

Własnoręczny podpis posiadacza:

. . . .

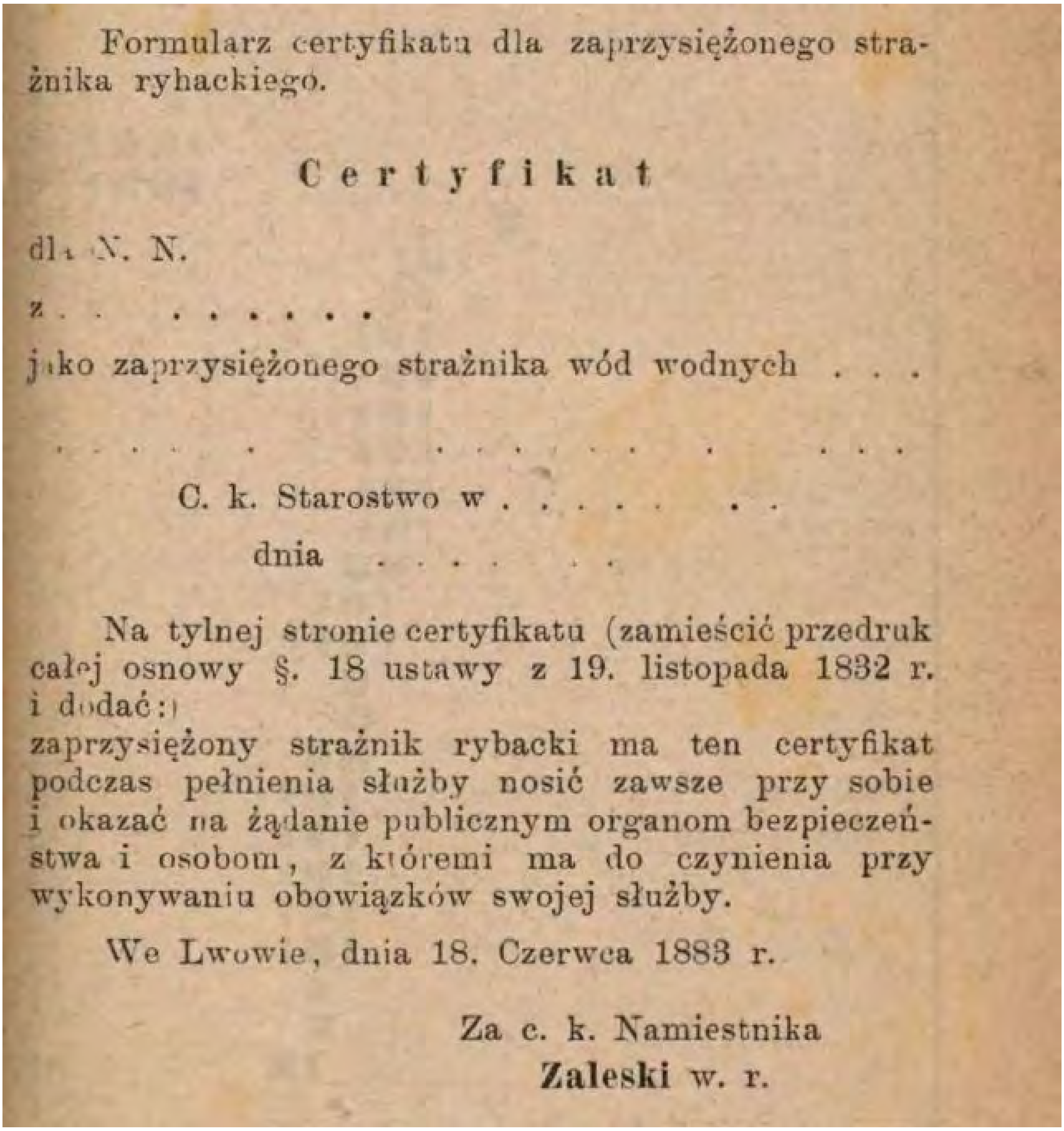
. . . . . dnia . . . .

C. k. Starostwo:

(L. S.) Magistrat:

Бланк мисливського сертифікату мисливського охоронця.[455]

[455] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 153.

Formularz certyfikatu dla zaprzysiężonego strażnika rybackiego.

Certyfikat

dla N. N.

z . . . .

jako zaprzysiężonego strażnika wód wodnych . . .

. . . .

C. k. Starostwo w . . . .

dnia . . . .

Na tylnej stronie certyfikatu (zamieścić przedruk całej osnowy §. 18 ustawy z 19. listopada 1832 r. i dodać:)
zaprzysiężony strażnik rybacki ma ten certyfikat podczas pełnienia służby nosić zawsze przy sobie i okazać na żądanie publicznym organom bezpieczeństwa i osobom, z któremi ma do czynienia przy wykonywaniu obowiązków swojej służby.

We Lwowie, dnia 18. Czerwca 1883 r.

Za c. k. Namiestnika
Zaleski w. r.

Бланк посвідчення (сертифікат) рибальського охоронця.[456]

[456] Kalendarz myśliwski i rybacki na rok 1886. – Lwów: Gal. Tow. Łowieckie, 1886.

Додаток № 6

Wzór B.

(Do Art. I.)

Warunki dzierżawy

polowania gminnego w . . . . . .

1) Przedmiot dzierżawy stanowi polowanie w okręgu polowania gminnego w . . . . . Okręg ten, obejmujący grunta w obrębie gminy katastralnej . . . . . położone . . . . . *) ustanowiony został w myśl §§. 5. i 6. ustawy łowieckiej i wynosi łącznie (około) . . . . . hektarów. (Okręg ten w podanej łącznej przestrzeni obejmuje także grunta obszaru dworskiego w . . . . . rozległości . . . . . hektarów).

Взірець типової угоди про умови оренди права полювання.[457]

Додаток № 7

Wzór A.

(Do Art. I.)

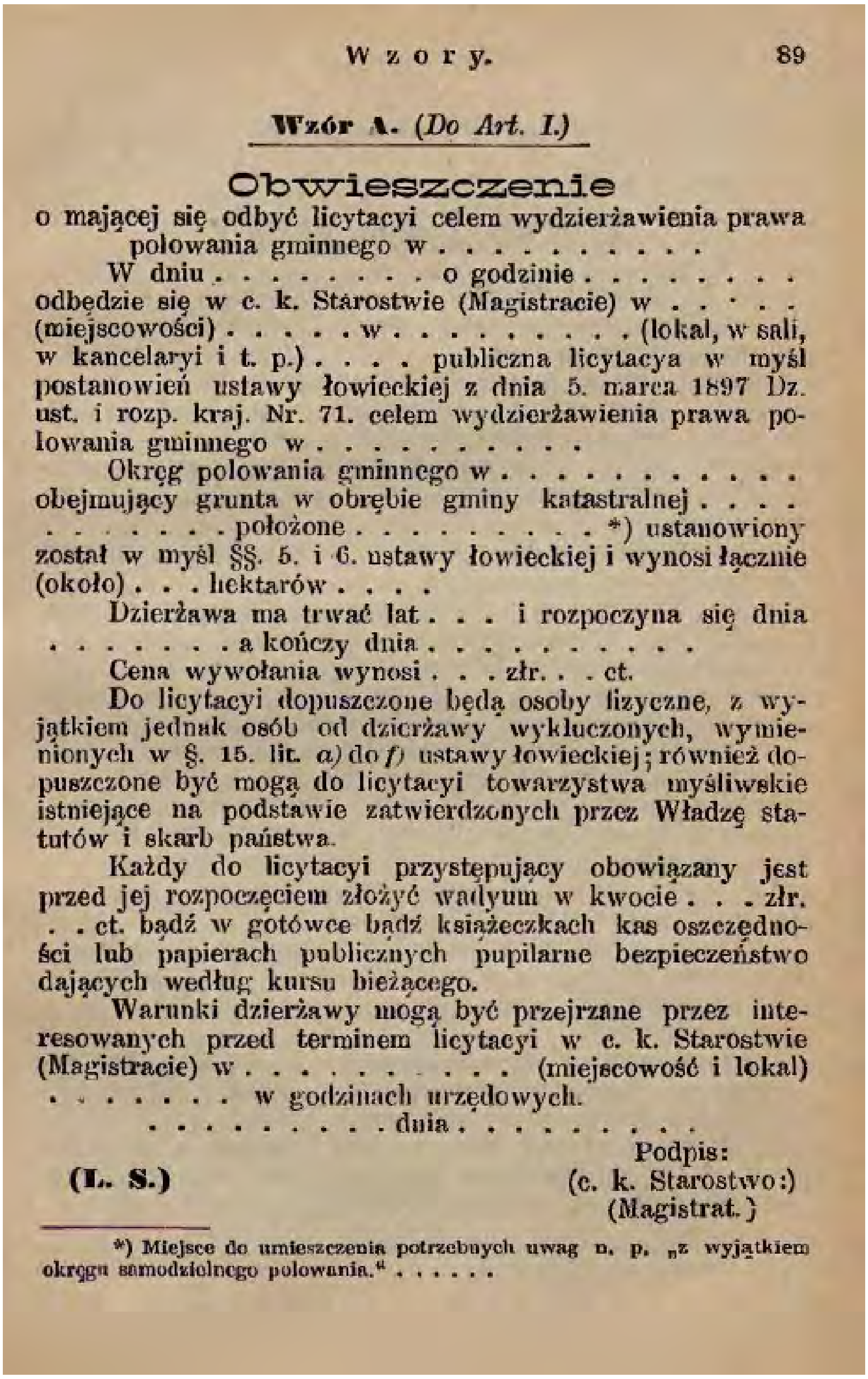
Obwieszczenie

o mającej się odbyć licytacyi celem wydzierżawienia prawa polowania gminnego w . . . . .

Взірець типового оголошення, яким сповіщали про проведення аукціону щодо оренди права полювання.[458]

457 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 140.

458 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 142.

Wzór A. *(Do Art. I.)*

Obwieszczenie

o mającej się odbyć licytacyi celem wydzierżawienia prawa polowania gminnego w . . . .

W dniu . . . . o godzinie . . . . odbędzie się w c. k. Starostwie (Magistracie) w . . . . . (miejscowości) . . . . . w . . . . (lokal, w sali, w kancelaryi i t. p.) . . . . publiczna licytacya w myśl postanowień ustawy łowieckiej z dnia 5. marca 1897 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 71. celem wydzierżawienia prawa polowania gminnego w . . . .

Okręg polowania gminnego w . . . . obejmujący grunta w obrębie gminy katastralnej . . . . położone . . . . *) ustanowiony został w myśl §§. 5. i 6. ustawy łowieckiej i wynosi łącznie (około) . . . hektarów . . . .

Dzierżawa ma trwać lat . . . i rozpoczyna się dnia . . . . a kończy dnia . . . .

Cena wywołania wynosi . . . złr. . . ct.

Do licytacyi dopuszczone będą osoby fizyczne, z wyjątkiem jednak osób od dzierżawy wykluczonych, wymienionych w §. 15. lit. *a)* do *f)* ustawy łowieckiej; również dopuszczone być mogą do licytacyi towarzystwa myśliwskie istniejące na podstawie zatwierdzonych przez Władzę statutów i skarb państwa.

Każdy do licytacyi przystępujący obowiązany jest przed jej rozpoczęciem złożyć wadyum w kwocie . . . złr. . . ct. bądź w gotówce bądź książeczkach kas oszczędności lub papierach publicznych pupilarne bezpieczeństwo dających według kursu bieżącego.

Warunki dzierżawy mogą być przejrzane przez interesowanych przed terminem licytacyi w c. k. Starostwie (Magistracie) w . . . . (miejscowość i lokal) . . . . w godzinach urzędowych.

. . . . dnia . . . .

Podpis:
(L. S.) (c. k. Starostwo:)
(Magistrat.)

*) Miejsce do umieszczenia potrzebnych uwag n. p. „z wyjątkiem okręgu samodzielnego polowania." . . . . . .

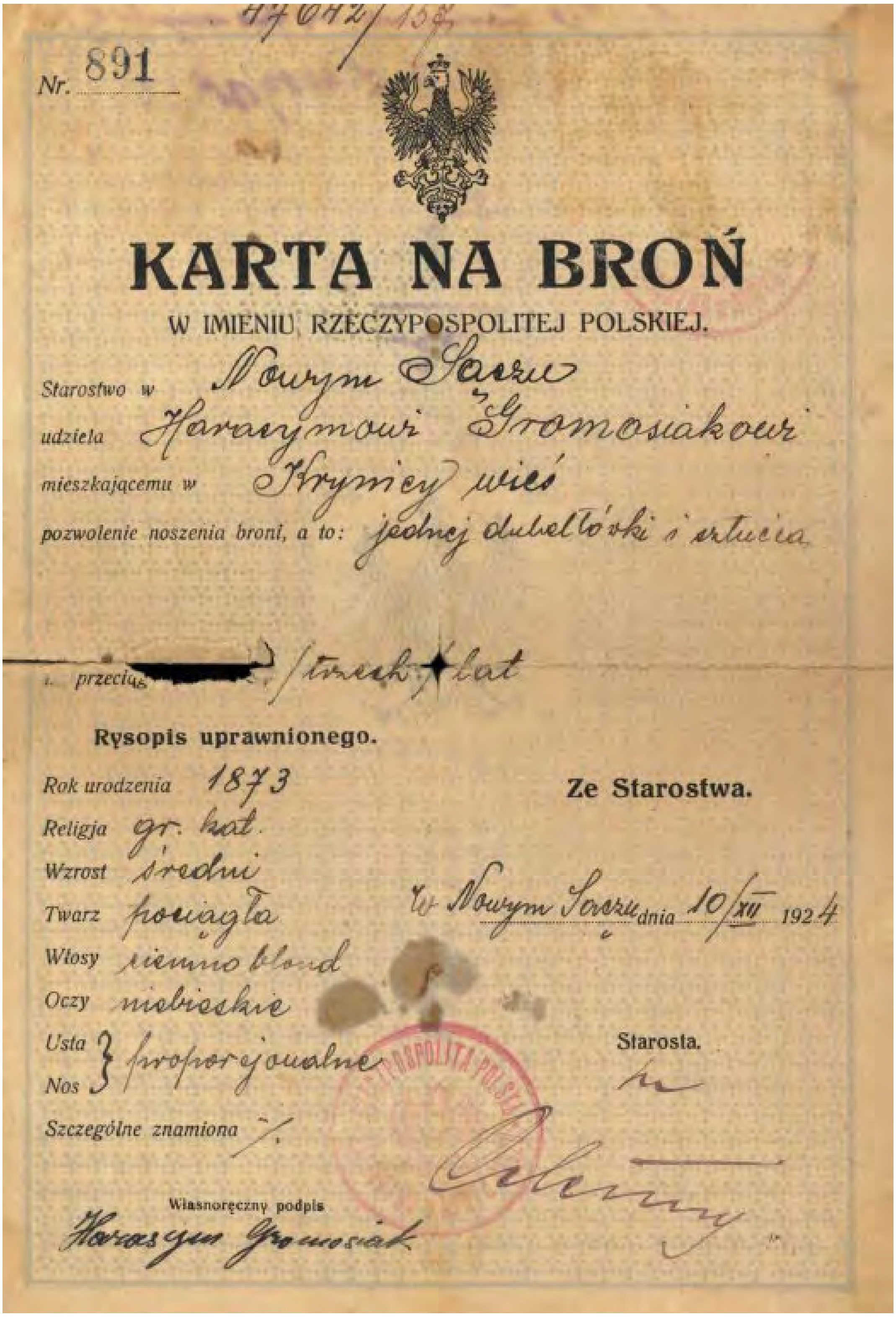
Бланк оголошення про проведення аукціону щодо надання права полювання.[459]

[459] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.89.

Додаток № 9

Титульна сторінка дозволу на зброю, який видавали у 30-тих роках XIX ст. у Другій Речі Посполитій.

47642/157

Nr. 891

KARTA NA BROŃ

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Starostwo w Nowym Sączu

udziela Harasymowi Gromosiakowi

mieszkającemu w Krynicy wieś

pozwolenie noszenia broni, a to: jednej dubeltówki i sztucica

na przeciąg [redacted] / trzech / lat

Rysopis uprawnionego.

Rok urodzenia 1873

Religja gr. kat.

Wzrost średni

Twarz pociągła

Włosy ciemno blond

Oczy niebieskie

Usta } proporcjonalne
Nos }

Szczególne znamiona %

Własnoręczny podpis

Harasym Gromosiak

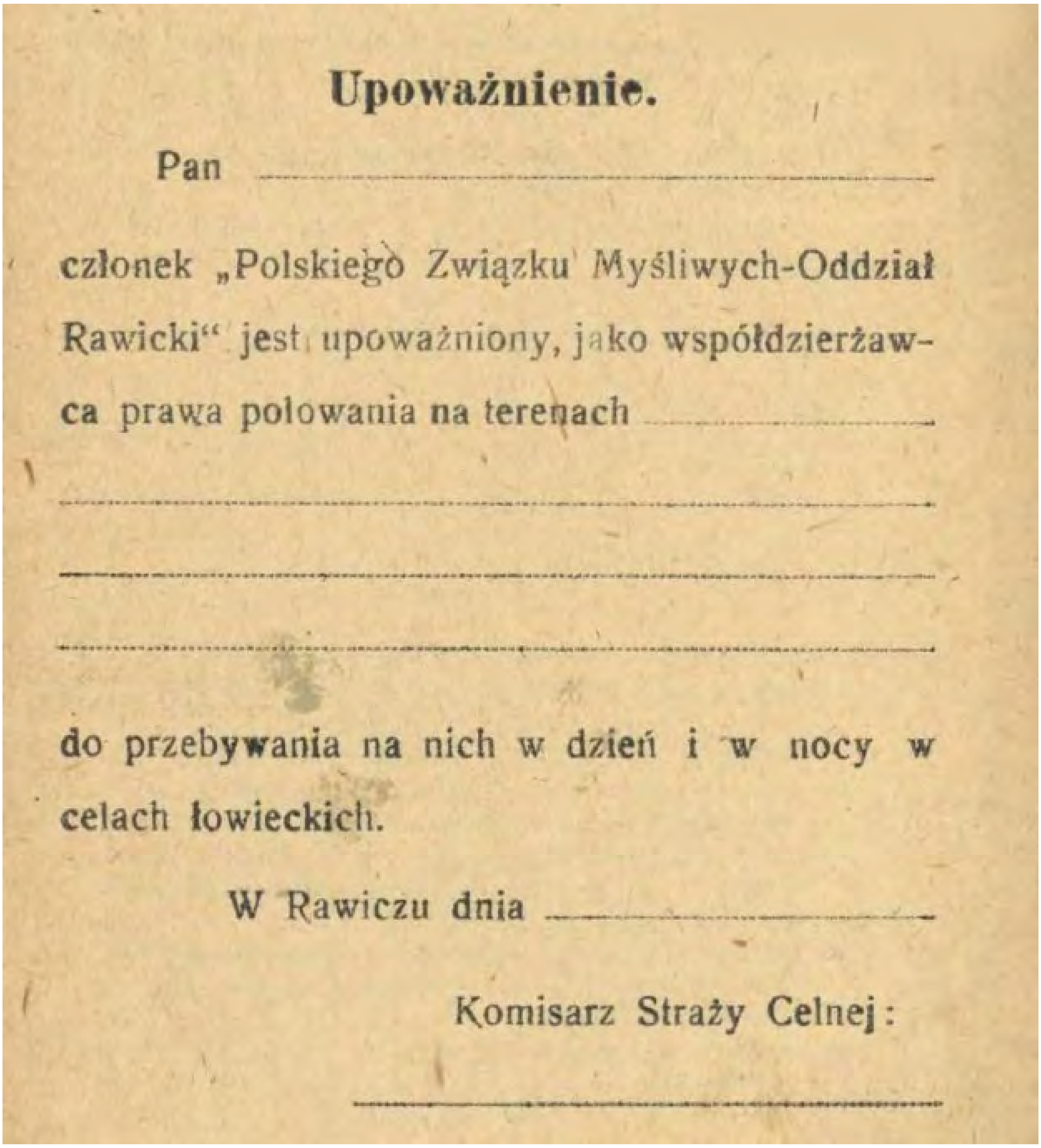
Ze Starostwa.

W Nowym Sączu dnia 10/XII 1924

Starosta.

Дозвіл на зброю, який видавали у Другій Речі Посполитій.

Додаток № 11

Upoważnienie.

Pan ____________________

członek „Polskiego Związku Myśliwych-Oddział Rawicki" jest upoważniony, jako współdzierżawca prawa polowania na terenach ____________

____

____

____

do przebywania na nich w dzień i w nocy w celach łowieckich.

W Rawiczu dnia ____________

Komisarz Straży Celnej:

____

Блан дозволу на право полювання члену Польської спілки мисливців у Равичі.

– 151 –

W z ó r H.

(Do Art. VII.)

(Na niebieskim sztywnym papierze. Długość 15 cm., szerokość 11½ cm. — Na przedniej stronie).

Po iat polityczny . . . . L. . .

Karta myśliwska

ważna na cały obszar Galicyi na rok jeden, to jest na czas od . . . . do . . . . .

	Stempel
Imię i nazwisko posiadacza	
Zatrudnienie	
Wiek	
Zamieszkanie	

Taksa w kwocie 10 Kor. została uiszczona.

Własnoręczny podpis posiadacza:

. . . .

. . . . . . dnia . . . .

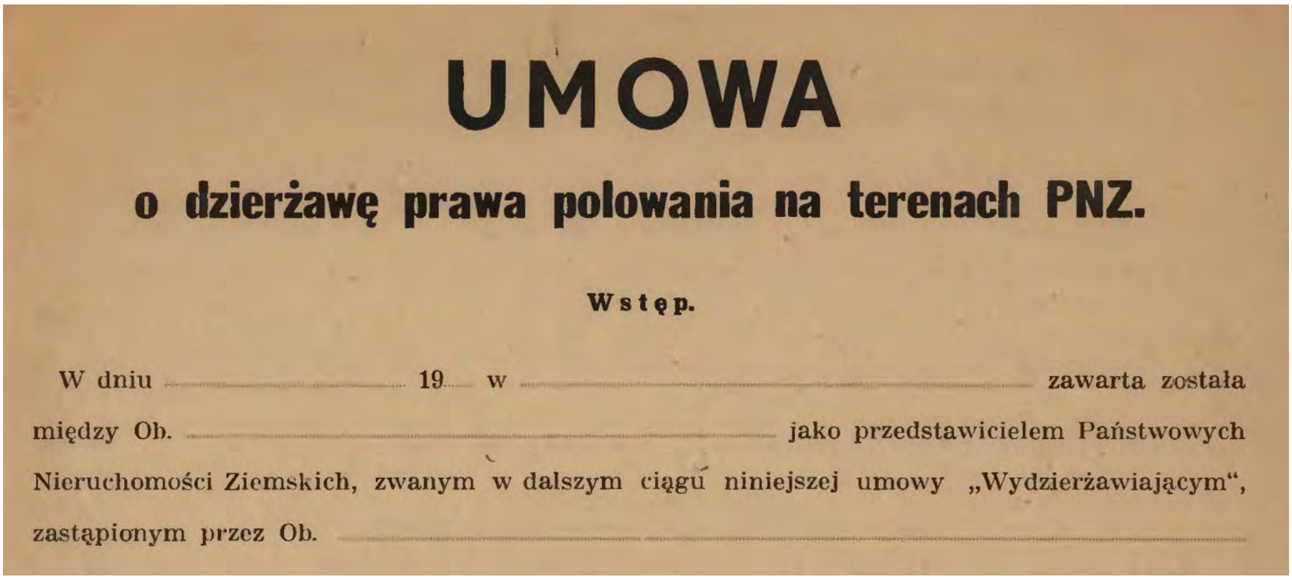
C. k. Starostwo:
(L. S.) Magistrat:

(Na odwrotnej stronie jak wzór G).

Бланк Мисливської картки.[460]

[460] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1901. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1901. – S. 151.

Додаток № 13

UMOWA

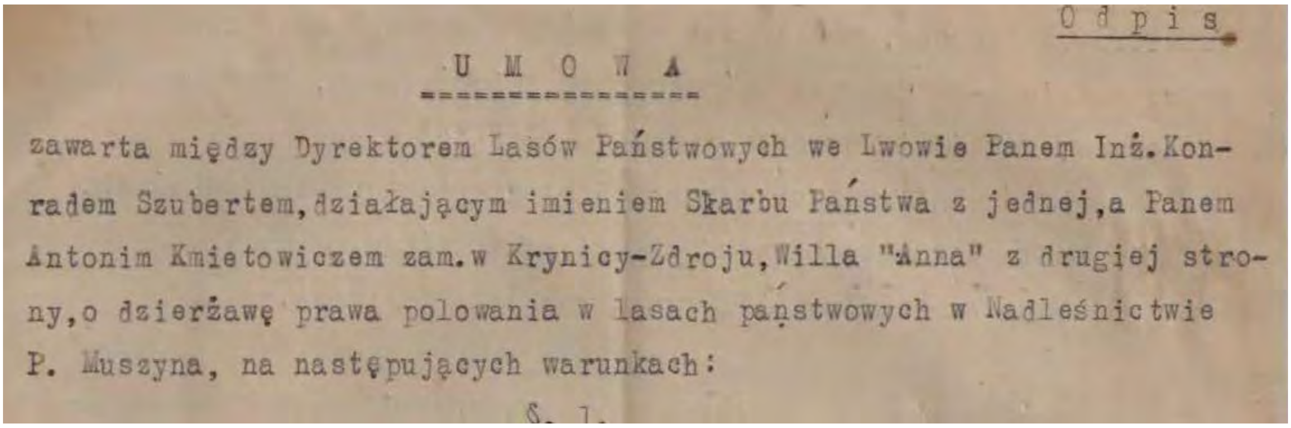
o dzierżawę prawa polowania na terenach PNZ.

Wstęp.

W dniu .... 19... w .... zawarta została między Ob. .... jako przedstawicielem Państwowych Nieruchomości Ziemskich, zwanym w dalszym ciągu niniejszej umowy „Wydzierżawiającym“, zastąpionym przez Ob. ....

Договір про оренду права полювання.

Додаток № 14

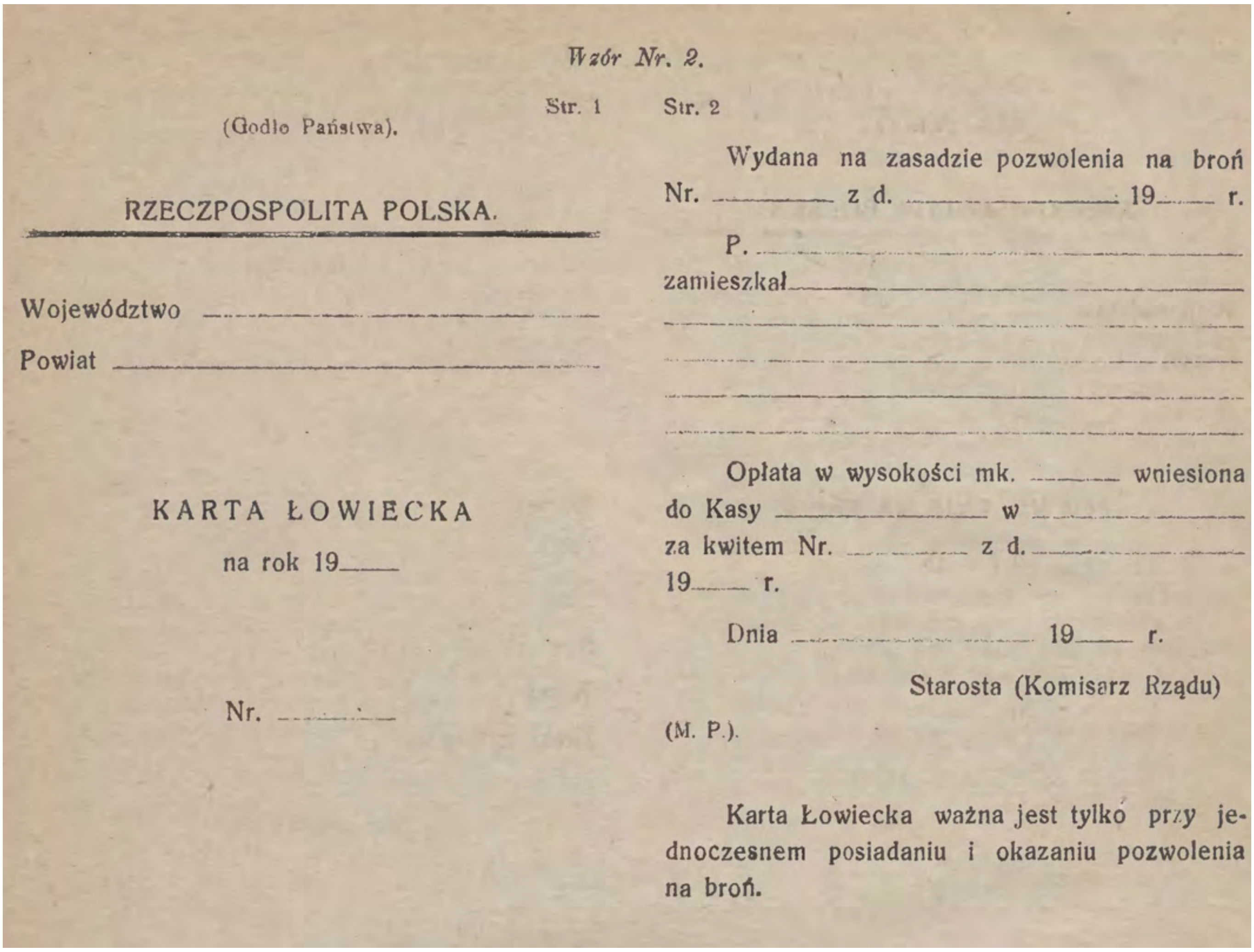
Odpis

U M O W A

zawarta między Dyrektorem Lasów Państwowych we Lwowie Panem Inż.Konradem Szubertem,działającym imieniem Skarbu Państwa z jednej,a Panem Antonim Kmietowiczem zam.w Krynicy-Zdroju,Willa "Anna" z drugiej strony,o dzierżawę prawa polowania w lasach państwowych w Nadleśnictwie P. Muszyna, na następujących warunkach:

§. 1.

Договір про оренду права полювання.

Wzór Nr. 2.

Str. 1

(Godło Państwa).

RZECZPOSPOLITA POLSKA.

Województwo ______________

Powiat ______________

KARTA ŁOWIECKA

na rok 19____

Nr. ______

Str. 2

Wydana na zasadzie pozwolenia na broń Nr. ______ z d. ______ 19____ r.

P. ______________

zamieszkał______________

____

____

____

____

Opłata w wysokości mk. ______ wniesiona do Kasy ______________ w ______________ za kwitem Nr. ______ z d. ______________ 19____ r.

Dnia ______________ 19____ r.

Starosta (Komisarz Rządu)

(M. P.).

Karta Łowiecka ważna jest tylko przy jednoczesnem posiadaniu i okazaniu pozwolenia na broń.

Бланк посвідчення мисливця.[461]

[461] Dziennik urzędowy ministerstwa spraw wewnetrznych – 1921. – № 12. – S.382.

Додаток № 16

WZÓR DO UMOWY

o małe polowanie.

Między Urzędem leśnym . . . . . . działającym z mocy upoważnienia . . . . a N. . . . . . zamieszkałym w . . . zawartą zostaje umowa o dzierżawę małego polowania, w osnowie następującéj:

§ 1.

Urząd leśny, wydzierżawia N. . . . . małe polowanie, na polach, łąkach i w zaroślach . . . .

Типова угода для проведення полювання на пернату та хутрову дичину у державних лісах.[462]

[462] Wzór do umowy o male polowanie. //Sylwan. – 1853. – № 11. – S.382.

Додаток № 17

PREZYDIUM
C. K. DYREKCYI LASÓW I DÓBR
PAŃSTWOWYCH.

Lwów, dnia 5. maja 1906.

L. 640/pr. ex 1906.

Obwieszczenie.

Celem oddania w dzierżawę prawa polowania na wszelkie rodzaje zwierzyny w c. k. okręgu gospodarczym Hryniawa, obejmującym obszar około 17.500 *ha* na przeciąg lat 12-tu od 1. sierpnia 1906 począwszy, rozpisuje niniejszem c. k. Dyrekcya lasów i dóbr państwowych O. II. we Lwowie licytacyę za pomocą ofert pisemnych.

Oferty własnoręcznie podpisane, ostemplowane na 1 koronę i zaopatrzone w wadyum w kwocie zaofiarowanego całorocznego czynszu dzierżawnego wnosić należy do c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych II. we Lwowie najdalej do 12. czerwca b. r. do godz. 12-tej w południe.

W ofertach podać należy: miejsce zamieszkania i zatrudnienie oferenta, przedmiot i okres dzierżawny, ofiarowany roczny czynsz dzierżawny w cyfrach i słowach, tudzież oświadczenie, że oferentowi warunki dzierżawy dokładnie są znane i że takowym bezwarunkowo się poddaje. Oferty nie powinny zatem zawierać warunków sprzecznych z warunkami licytacyi, ani w ogóle jakichkolwiek dodatków i zastrzeżeń, gdyż takie oferty uważane będą za nieważne. Oferty mają w końcu zawierać oświadczenie, że oferent zrzeka się bezwarunkowo terminów ustanowionych w § 862 u. c. co do przyjęcia przyrzeczenia i że zobowiązuje się po przyjęciu oferty zawrzeć z c. k. Administracyą dóbr państwowych w terminie wyznaczyć się mającym formalny kontrakt dzierżawny.

C. k. Administracya dóbr państwowych zastrzega sobie prawo dowolnego wyboru między oferentami bez względu na wysokość ofiarowanego czynszu, jakoteż prawo odrzucenia całkowicie lub częściowo wyniku licytacyi i dowolnego rozporządzania przedmiotem dzierżawy. Decyzya co do wyniku licytacyi zastrzeżona jest c. k. Ministerstwu rolnictwa we Wiedniu.

Warunki licytacyi przejrzeć można w Departamencie IX. c. k. Ministerstwa rolnictwa we Wiedniu, w c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych O. II. we Lwowie, tudzież w c. k. Zarządzie lasów i dóbr państwowych w Hryniawie.

Bliższych wyjaśnień udziela c. k. Zarząd lasów i dóbr państwowych w Hryniawie, gdzie też za poprzedniem zgłoszeniem się obszar wydzierżawić się mającego polowania obejrzeć można.

C. k. Namiestnik
jako Prezydent c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych.

W zastępstwie:
Hirsch.

Повідомлення про проведення аукціону щодо надання права полювання у державних лісах Гриняви на площі 17500 га.[463]

[463] Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 11.

Додаток № 18

DZIERŻAWA

prawa polowania w Karpatach wschodnich.

Celem wydzierżawienia na okres pięcioletni t. j. na czas od roku 1914 do włącznie 1918 prawa polowania na wszelką zwierzynę w następujących okręgach myśliwskich:

1) w rewirze Iłemnia o powierzchni 6420 ha (okr. gosp. Łopianka),

2) w rewirze obejmującym oddziały lasowe 17—39 w c. k. okręgu gospodarczym Łopianka o powierzchni 1218 ha,

3) w rewirze obejmującym południową część okręgu gospodarczego „Suchodół“ oddz. lasu 36—170 o powierzchni 9334 ha, (powiat polityczny Dolina za Stryjem) rozpisuje c. k. Dyrekcja lasów i dóbr państwowych we Lwowie pisemną rozprawę ofertową na dzień 14. marca 1914 o godz, 10 tej względnie 11-ej przed południem.

Bliższych informacji zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa we Wiedniu Dep. XI, w c. k. Dyrekcji lasów i dóbr państwowych we Lwowie i w c. k. Zarządach lasów i dóbr państwowych w Łopiance (poczta Dolina) i w Suchodole (poczta Suchodół) w powiecie polit. Dolińskim.

C. k. Galicyjska Dyrekcya Lasów i Dóbr Państwowych.

Оголошення Галицької дирекції державних лісів про оренду права полювання у 1914-1918 рр. у ревірах «Ілемня», «Лоп’янка», «Суходіл».[464]

[464] Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 5. – S.60.

Do L. 13.570 ex 1910.

DZIERŻAWA

polowania na jelenie i niedźwiedzie w Karpatach.

Celem wydzierżawienia prawa polowania na jelenie, niedźwiedzie i wszelką zwierzynę z wyjątkiem głuszców, jaka w okręgu gospodarczym Rafajłowa obok Nadwórny w Galicyi na obszarze lasu 17.958 ha się znajduje, rozpisuje c. k. Dyrekcya lasów i dóbr państwowych we Lwowie rozprawę ofertową na 30 sierpnia 1910.

Bliższych informacyi zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa we Wiedniu względnie w c. k Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub też c. k. Zarządzie lasów i dóbr państwowych w Rajfajłowej poczta Zielona obok Nadwórny.

Оголошення про оренду права полювання у Рафайловій на оленя, ведмедя й інщу дичину, за винятком глухарів, на площі 17958 га.[465]

[465] Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1910. – № 172.– S.3.

Dzierżawa polowania na jelenie i niedźwiedzie w Karpatach. Celem wydzierżawienia prawa polowania na jelenie, niedźwiedzie i wszelką zwieżynę, z wyjątkiem głuszc˙w, jaka w ogręgu gospodarczy Rafajłowa obok Nadwórny w Galicyi na obszarze lasu 17958 a się znajduje, rozpisuje c. k. Dyrekcja lasów i dóbr państwowych we Lwowie, rozprawę ofertową na 30. sierpnia 1910. Bliższych informacji zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa w Wiedniu, względnie w c. k. Dyrekcji lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub też w c. k. Zarządzie lasów i dóbı państwowych w Rafajłowej, poczta Zielona obok Nadwórny.

Оголошення про оренду права полювання у с. Рафайлові на площі 17958 га.[466]

[466] Ogłoszenia // Łowiec – 1910. – № 17. – S.208.

Prezydyum c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych.

do L. 1260/pr. ex 1911.

Dzierżawa polowania w Karpatach.

Celem wydzierżawienia na czas do **31 grudnia 1916** prawa polowania na wszelką zwierzynę, jaka w okręgu gospodarczym Rafajłowa obok Nadwórny w Galicyi na całym obszarze lasu 17958 ha się znajduje, względnie na dzierżawę prawa polowania na poszczególnych częściach tego okręgu, a mianowicie:

w dolinie Riczka o pow. 7601 ha,
w dolinie Doużyńca o pow. 5643 ha,
w dolinie Sałatruka o pow. 4714 ha,

z prawem używania domku myśliwskiego, lub bez tegoż prawa, rozpisuje c. k. Dyrekcya lasów i dóbr państwowych we Lwowie rozprawę ofertową **na 15 kwietnia 1912.**

Bliższych informacyi zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa we Wiedniu, względnie w c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub też c. k. Zarządzie lasów i dóbr państwowych w Rafajłowej, poczta Zielona obok Nadwórnej.

Оголошення про оренду права полювання у Рафайловій на всю дичину на площі 17958 га. Надається можливість оренди мисливського будинку.[467]

[467] Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1912. – № 64.– S.12.

Додаток № 22

C. k. galic. Dyrekcja lasów i dóbr państwowych we Lwowie.

L. 23532 ex 1913. Lwów, dnia 15 grudnia 1913.

Dzierżawa prawa polowania w Karpatach.

Celem wydzierżawienia na okres pięcioletni, t. j. na czas od 1 stycznia 1914 do 31 grudnia 1918 prawa polowania na wszelką zwierzynę w okręgach myśliwskich, a mianowicie:

1. Czernyk o powierzchni 4 220 ha. położonym w okręgu gosp. Zielona,
2. Maksymiec o powierzchni 3 050 ha. położonym w okręgu gosp. Zielona,
3. Riczka o powierzchni 8 679 ha. położonym w okręgu gosp. Rafajłowa,
4. Sałatruk o powierzchni 4 714 ha. położonym w okręgu gosp. Rafajłowa,

rozpisuje c. k. galic. Dyrekcya lasów i dóbr państwowych we Lwowie pisemną rozprawę ofertową na dzień 22 stycznia 1914 o godz. 11 przed południem.

Bliższych informacyj zasięgnąć można w c. Ministerstwie rolnictwa, we Wiedniu, Dep. XI., w c. k. Dyrekcyi lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub w c. k. Zarzadach lasów i dóbr państwowych w Zielonej i Rafajłowie.

Оголошення про оренду права полювання у Карпатах.

Додаток № 23

Dzierżawa polowania na jelenie w Karpatach.

Celem wydzierżawienia prawa polowania na jelenie przeznaczone corocznie do odstrzału w latach 1911 do włącznie 1915 podczas rykowiska w lasach państwowych okręgu gospodarskiego Mikuliczyn, względnie w rewirach Buchtowiec, Roztoki, Kremenosa okręgu gospodarczego Pasieczna, rozpisuje c. k. Dyrekcja lasów i dóbr państwowych we Lwowie rozprawę ofertową na 31. marca 1911.

Bliższych informacyi zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa we Wiedniu, względnie w c. k. Dyrekcji lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub też w c. k. Zarządach lasów i dóbr państwowych w Mikuliczynie i Pasiecznej.

OGŁOSZENIE.

Celem wydzierżawienia prawa odstrzału w latach 1911 do włącznie 1915 jeleni w okr. gosp. Rafajłowa obok Nadwórny na obszarze lasu 17.958 ha. rozpisuje c. k. Dyrekcya lasów i dóbr państwowych we Lwowie rozprawę ofertową na dzień 30. marca 1911.

Bliższych informacyi zasięgnąć można w c. k. Ministerstwie rolnictwa we Lwowie, względnie w c. k. Dyrekcji lasów i dóbr państwowych we Lwowie, lub też w c. k. Zarządzie lasów i dóbr państwowych w Rafajłowej poczta Zielona obok Nadwórny.

C. k. Namiestnik
jako Prezydent c. k. Dyrekcji lasów
i dóbr państwowych.

Оголошення про оренду права полювання у Карпатах на території державних лісів в Микуличині у ревірах Бухтівець, Розтоки, Пасічна.

Додаток № 24

Ogłoszenie licytacji. Dnia 23. stycznia 1911 odbędzie się w Mikuliczynie licytacja celem wydzierżawienia prawa polowania na okres 6-cio letni od 1. lutego 1911. na okręgu spółki łowieckiej w Mikuliczynie, Tatarowie i Worochcie (Beskid wschodni). Cena wywołania 200 K. (dotychczas 800 K.). Bliższe warunki do przejrzenia w Urzędzie gminnym w Mikuliczynie,

Оголошення про організацію аукціону щодо оренди полювання.

Додаток № 25

Wydzierżawienie prawa polowania
w lasach państw. Nadleśnictwa Szeparowce

Dnia 16. listopada 1925 r. o godz. 11-tej przedpołudniem odbędzie się w Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie licytacja zapomocą ofert pisemnych na dzierżawę prawa polowania w Nadleśnictwie Szeparowce. Protokół licytacyjny, gdzie wyszczególnione są bliższe warunki licytacyjne, można przeglądnąć w Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie, oraz w Nadleśnictwie Szeparowce w Kołomyji.

Оголошення про проведення аукціону щодо оренди права полювання у державних лісах надлісництва Шепарівці.[468]

[468] Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 11. – S.175.

ODSTRZAŁ JELENI KARPACKICH

sprzedaje

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH WE LWOWIE

z Nadleśnictw Państwowych: Polanica, Sołotwina, Mizuńska, Ilemnia, Suchodół, Jasień, Jaremcze, Jabłonica, Worochta, Szeszory, Starzawa po 400 **zł.**, oraz Hryniawa i Jawornik po **250 zł.**

Ceny rozumieć należy za 1 sztukę 10-taka, a za każdą następną parę odnóg o 100 zł. więcej.

Podania o odstrzał, celem uskutecznienia odpowiedniego rozdziału, nadsyłać należy do tutejszej Dyrekcji, która udzieli potrzebnych informacyj i wskaże Nadleśnictwa Państwowe, w których pozostały jeszcze jelenie do odstrzału.

Administracja Nadleśnictw Państwowych czyni polującym wszelkie udogodnienia.

Lwów, sierpień 1933 r.

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
ul. Chorążczyzny 17/19

Оголошення Дирекції державних лісів у Львові з пропозицією відстрілу оленів карпатських у державних надлісництвах: Ілемня, Поляниця, Солотвино, Яремче, Ворохта, Шешори – по 400 зл., Гриняві й Яворнику – по 250 зл.[469]

[469] Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 17. – S.204.

Додаток № 27

Wzór pieczątki dla P. P. Łowczych

(w powiększeniu)

MAŁOPOLSKIE TOWARZYSTWO ŁOWIECKIE
ODDZIAŁ P. Z. Ł.
ŁOWCZY
POWIATU SOKALSKIEGO

W rzeczywistości długość około 5 *cm.*

Взірець штемпелю для ловчих Малопольського мисливського товариства.[470]

Додаток № 28

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH we Lwowie, sprzeda=je odstrzał głuszców=kogutów, na terenach wysokogórskich w ce=nie 40—75 zł. od jednej sztuki.

Bliższych informacyj odnośnie dewirów, zakwaterowania i do=jazdu, udziela Dyrekcja telefonicznie (Nr. 2—55) względnie li=stownie.

Оголошення Львівської дирекції державних лісів про продаж права полювання на самців глухаря за ціною 40-75 злотих.[471]

[470] Ogłoszenia // Łowiec. – 1938. – № 7-8. – S.26.

[471] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 6-7. – S.60.

Додаток № 29

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH we Lwowie, sprzedaje odstrzał SARN-KOZŁÓW w cenie od 30 do 40 złotych.

Bliższych informacyj odnośnie Nadleśnictw, kwater i dojazdu, udziela Dyrekcja listownie, oraz telefonicznie.

Dyrektor Lasów Państwowych

Inż. K. Schubert.

Оголошення Львівської дирекції державних лісів про продаж права полювання на самців козулі вартістю 30-40 злотих.[472]

Додаток № 30

Dyrekcja Lasów Państwowych we Lwowie, sprzedaje począwszy od 15 sierpnia b. r. odstrzał sarn-rogaczy w cenie od 20 do 30 zł.

Bliższych informacyj udziela Dyrekcja listownie i telefonicznie.

DYREKTOR LASÓW PAŃSTWOWYCH

w zastępstwie

Inż. B. Paszyński

Inspektor

Оголошення Львівської дирекції державних лісів про продаж права полювання на самців козулі вартістю 20-30 злотих.[473]

[472] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 10. – S.84.

[473] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 17. – S.148.

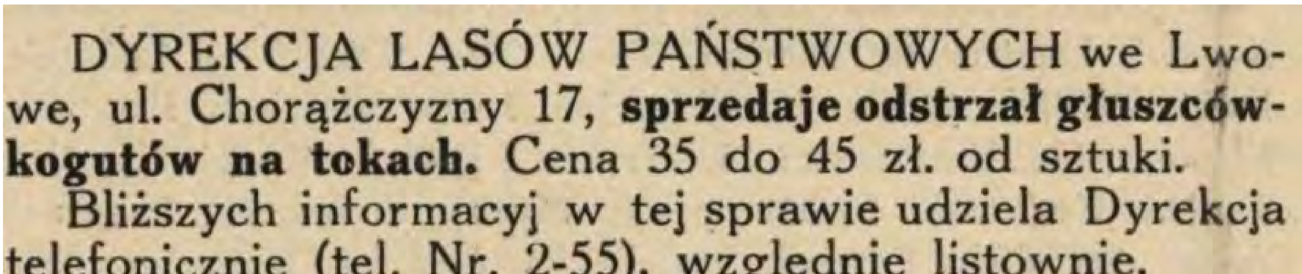
Додаток № 31

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE LWOWIE
sprzedaje
ODSTRZAŁ
jeleni karpackich, rogaczy, głuszców oraz niedźwiedzi, urządza polowania zbiorowe na dziki, lisy, zające, wydzierżawia tereny łowieckie
informacyj udziela
Dyrekcja Lasów Państwowych
we Lwowie, ul. Chorążczyzny 17

Оголошення Львівської дирекції державних лісів про продаж права полювання на карпатських оленів, козуль, глухарів, ведмедів та організацію колективних полювань на кабанів, лисиць, зайців. Оренда мисливських ревірів з правом полювання.[474]

Додаток № 32

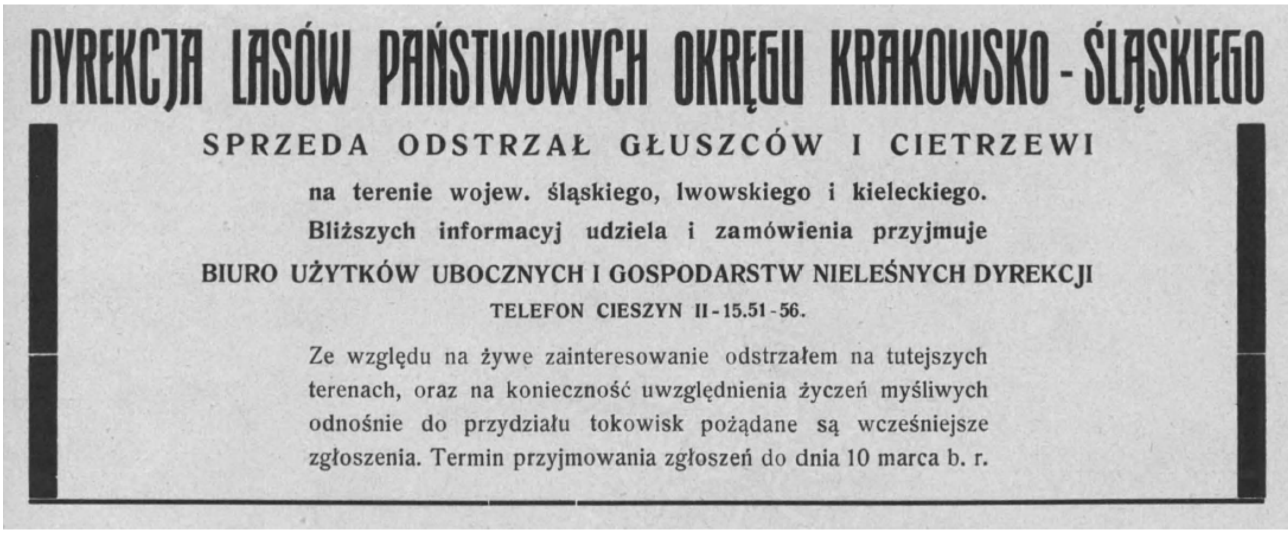
DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH we Lwowie, ul. Chorążczyzny 17, **sprzedaje odstrzał głuszców-kogutów na tokach.** Cena 35 do 45 zł. od sztuki.
Bliższych informacyj w tej sprawie udziela Dyrekcja telefonicznie (tel. Nr. 2-55), względnie listownie.

Оголошення Дирекції державних лісів у Львові про реалізацію права полювання на глухарів під час токовища. Вартість – від 35 до 45 злотих[475].

[474] Ogłoszenia // Łowiec – 1937. – № 11. – S.182.

[475] Ogłoszenia // Łowiec – 1935. – № 4. S.48.

Додаток № 33

Реклама державних лісів Краківсько-Сілезького округу для реалізації права полювання на глухарів й тетеруків на території Сілезького, Львівського і Кельцького воєводств.[476]

[476] Ogłoszenia // Łowiec. – 1939. – № 5-6. – S.31.

Додаток № 34

Dyrekcja Lasów Państwowych we Lwowie

przeznaczyła w bieżącym okresie wiosennym kilkanaście sztuk głuszców — kogutów do odstrzału w rewirach własnych następujących Nadleśnictw:

Jasień, p. Perehińsko pow. Kałusz
Jabłonica p. Tatarów pow. Nadwórna,
Jawornik p. Żabie pow. Kosów,
Bryniawa p. Jasieniów Górny pow. Kosów
Suchodół p. Krechowice pow. Dolina,
Worochta p loco pow. Nadwórna,
Zielona p. Pasieczna pow. Nadwórna.

Bliższych informacyj odnośnie opłaty, zakwaterowania i dojazdu udziela Dyrekcja pisemnie lub telefonicznie (Nr. 2-55). Dyrekcja Lasów Państwowych.

DYREKTOR
(–) Inż. K. Szubert

Оголошення про оренду права полювання на глухарів у Калуському, Надвірнянському, Косівському і Долинському повітах.[477]

Додаток № 35

Przetarg na tereny łowieckie.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Wilnie (Wielka 66) ogłasza niniejszem przetarg ustny i za pomocą ofert pisemnych na tereny łowieckie Dyrekcji, który się odbędzie w lokalu Dyrekcji **w dniu 21 grudnia r. b. o godz. 12-tej** i obejmuje 34 grupy terenów przestrzeni od 100 do 9.000 ha o ogólnej powierzchni ± 80.000 ha.

Prócz tego w tym samym dniu odbędą się lokalne przetargi w Nadleśnictwach: 1. Trabskiem (folw. Dorożki, poczta Juraciszki); 2. Uszańskiem (Wielkie Hranicze, poczta Kraśne nad Uszą); 3. Brasławskiem (Czerwony Bór, poczta Brasław); 4. Duniłowickie (Borowo, poczta Duniłowicze); 5. Święciańskiem (Nowo Święciany); 6. Dziśnieńskiem (Głębokie, ul. Zamkowa Nr. 1.); 7. Stołpeckiem (Balewicze, poczta Derewno); 8. Smorgońskiem (Naroty, poczta Smorgonie); 9. Różankowskiem (Łagody, poczta Szczuczyn Lidzki) i 10. Rudnickiem (Wieczoryszki, poczta Rudniki k. Jaszun). Ogółem na 52 grupy terenów o przestrzeni ± 40.000 ha.

Umowy będą zawierane na 6 lat. Wszelkich informacyj pisemnych i ustnych (pokój Nr. 11) udziela Dyrekcja w godzinach urzędowych.

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH W WILNIE.

Оголошення Дирекції лісів у Вільнюсі про аукціон на придбання права полювання на території державних лісів.[478]

[477] Ogłoszenia // Łowiec Polski. – 1933. – № 9. – S.108.

[478] Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. –S.389.

Dzierżawa polowań

L. 18081/4.

Starostwo Bohorodczany, dnia 26. września 1924.

Do Małopolskiego Towarzystwa łowieckiego
we Lwowie.

Wydziały Spółek łowieckich niżej nazwanych gmin, poszukują ukwalifikowanych dzierżawców w celu wydzierżawienia im tamtejszych okręgów polowania, wynoszących w gminie: Bogrówce 2016 ha, 5 a, 51 m^2; Dźwiniaczu 902 ha, 78 a, 24 m^2; Horocholinie 3458 ha, 21 a, 42 m^2; Kosmaczu 1349 ha, 90 a, 42 m^2; Kryczce 2364 ha, 62 a, 34 m^2; Krzywcu 1074 ha, 37 a, 96 m^2; Manasterczanach 1056 ha, 11 a, 11 m^2; Rakowcu 692 ha, 90 a, 98 m^2; Rosulnej 2219 ha, 36 a, 28 m^2; Sołotwinie 1795 ha, 85 a, 51 m^2; Zarzeczu 138 ha, 11 a, 12 m^2 powierzchni gruntu.

Оголошення старости Богородчанського повіту про оренду полювання у низці сіл Богородчанського повіту.

L. M. 114867/1918
I.

OGŁOSZENIE!

Zarząd Gminy miasta Lwowa rozpisuje niniejszem publiczną licytację ofertową na wydzierżawienie prawa polowania w dobrach miejskich

WOLA DOBROSTAŃSKA

położonych w powiecie gródeckim, obejmujących około 3.500 morgów lasu, na przeciąg lat trzech, względnie sześciu, począwszy od 1. listopada 1918 r. do końca sierpnia 1921, względnie 1924 roku.

Od polowania wyłącza się staw we Woli dobrostańskiej i łąki pomiędzy lasami, zajęte pod ujęcia wodociągowe.

Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w Kasie miejskiej wadjum w wysokości 10% ofiarowanego za cały czas czynszu dzierżawnego.

Bliższe warunki dzierżawy przejrzeć można w godzinach urzędowych **w I. Departamencie Magistratu (II. piętro, ratusz).**

Opieczętowane oferty należy wnosić najdalej do dnia **19. października 1918 r.** do godziny 12. w południe w I. Departamencie Magistratu.

Zarząd Gminy król. stoł. miasta.

We Lwowie, dnia 19. września 1918.

Dr. Stesłowicz m. p.

Гміна столичного міста Львова про оренду права полювання у господарстві Воля Добростанська з площею 3500 моргів.[479]

[479] Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 19-20. – S.159.

Lm. 77592/19 I.

Ogłoszenie licytacyi.

Gmina miasta Lwowa rozpisuje niniejszem publiczną licytacyę ofertową na wydzierżawienie prawa polowania w dobrach miejskich Wola-dobrostańska, położonych w powiecie gródeckim obejmujących około 3.500 morgów lasu na przeciąg lat trzech, względnie sześciu, począwszy od 1 grudnia 1919 do końca listopada 1922 względnie 1925.

Od polowania wyłącza się staw w Woli dobrostańskiej i łąki pomiędzy lasami zajęte pod ujęcia wodociągowe.

Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w kasie miejskiej wadyum w wysokości 10 proc. ofiarowanego za cały czas czynszu dzierżawnego.

Bliższe warunki dzierżawy przejrzeć można w godzinach urzędowych w Depart. I. Magistratu (II. p. ratusz).

Opieczętowane oferty należy wnosić najdalej do dnia 15 listopada 1919 włącznie do godziny 12 w południe w Depart. I. Magistratu.

Lwów, dnia 16 października 1919.

Magistrat król. stoł. miasta Lwowa

4885 Neumann w. r.

Гміна Львова подала оголошення про оренду права полювання у господарстві Воля Добростанська. Термін оренди – три роки. Заявки слід було подати до 15 листопада 1919 року.[480]

[480] Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1919. – № 249. – S.8.

MAGISTRAT KRÓL. STOŁ. MIASTA LWOWA
L. ZD. 113/32 r.

We Lwowie, dnia 19 kwietnia 1932 r.

OGŁOSZENIE LICYTACJI

Magistrat król. stoł. miasta Lwowa rozpisuje niniejszem publiczną licytację ofertową na wydzierżawienie prawa polowania na okres 6 lat, t. j. od 1 maja 1932, do 30 kwietnia 1938, w rewirze Pniatyn, pow. Przemyślany, o powierzchni około 850 morgów.

Warunki dzierżawy są do przeglądnięcia w Z. d. i m. m., Lwów, ul. Skarbkowska 26/III p. Czynsz dzierżawny ustala się w złotych.

Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w Kasie miejskiej wadjum w wysokości 10% oferowanego czynszu dzierżawnego. Opieczętowane oferty należy wnosić najdalej do dnia 10 maja 1932 r., do godziny 12-tej w południe, do biura Z. d. i m. m.

Wiceprezydent m. Lwowa
Dr Zdzisław Stroński

Оголошення Львівського магістрату про проведення аукціону щодо оренди права полювання на 6 років (01.05.1932 р. – 30.04.1938 р.) у ревірі Пнятин Перемишлянського повіту на площі 850 моргів.[481]

[481] Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 8. – S.110.

Додаток № 40

L. M. 115.140/18 (I.) (4513 1—3)

Ogłoszenie.

Celem **wydzierżawienia prawa polowania** w należących do Gminy król. stoł. miasta Lwowa i do Zakładu im. św. Łazarza dobrach a położonych w powiecie lwowskim w gminach katastralnych: **Hołosko wielkie, Brzuchowice, Białohorszcze, Zubrza, Sichów, Kulparków II. część i Malechów** obejmujących około 4500 morgów lasu i około 1100 morgów gruntu, tudzież na gruntach miejskich, położonych w obrębie Gminy m. Lwowa t. zw. **„Bodnarówka“** obejmujących około 60 morgów obszaru, na przeciąg lat sześciu z policzeniem od 30 września 1919 do 30 września 1925 rozpisuje Zarząd Gminy król. stoł. miasta Lwowa puliczną licytacyę ofertową:

Opieczętowane oferty należy wnosić najdalej do 31 października 1918 do godziny 12 w południe w I. Departamencie Magistratu król. stoł. miasta Lwowa (Ratusz II. piętró).

Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w Kasie miejskiej wadyum licytacyjne w gotówce lub książeczce miejskiej Kasy oszczędności we Lwowie w wysokości 10 prc. ofiarowanego czynszu, w przeciwnym bowiem razie oferta nie będzie wzięta pod rozwagę.

Szczegółowe warunki licytacyjne można przejrzeć w I. Departamencie Magistratu w godzinach urzędowych.

Zarząd Gminy król. stoł. miasta Lwowa.

Lwów, dnia 18 września 1918.

Оголошення керівництва королівського столичного міста Львів про конкурс на оренду права полювання в катастральних гмінах Голоско Велике, Брюховичі, Білогорща, Зубра, Сихів, Кульпарків та Малехів загальною площею 5600 моргів.[482]

Додаток № 41

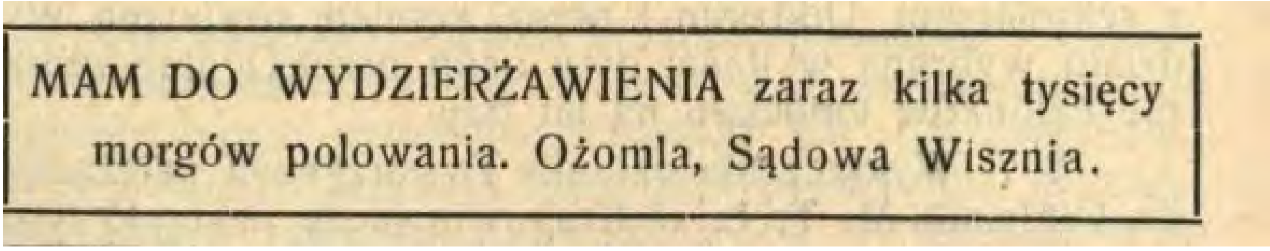
DO WYDZIERŻAWIENIA piękny teren polowania w Barszczowicach, 20 km od Lwowa. Idealna komunikacja kolejowa i szosa dla auta. Pokoje gościnne w leśniczówce dla pp. myśliwych. — Teren 800 morgów lasu i 700 morgów łąk i roli. Roczny odstrzał rogaczy około 20 sztuk. Zające, lisy, kuropatwy, kaczki, piękny ciąg słonek. Informacje w Zarządzie Ordynacji w Chorostkowie.

Оголошення про оренду мисливського ревіру у селі Борщовичі, 20 км від Львова. Ревір мав багато переваг[483].

Додаток № 42

[482] Ogłoszenia // Gazeta lwowska. – 1918. – № 219.– S.14.

[483] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 6-7. – S.60.

MAM DO WYDZIERŻAWIENIA zaraz kilka tysięcy morgów polowania. Ożomla, Sądowa Wisznia.

Оголошення про оренду права полювання на території декількох тисяч моргів у селі Віжомля та Судова Вишня.[484]

Додаток № 43

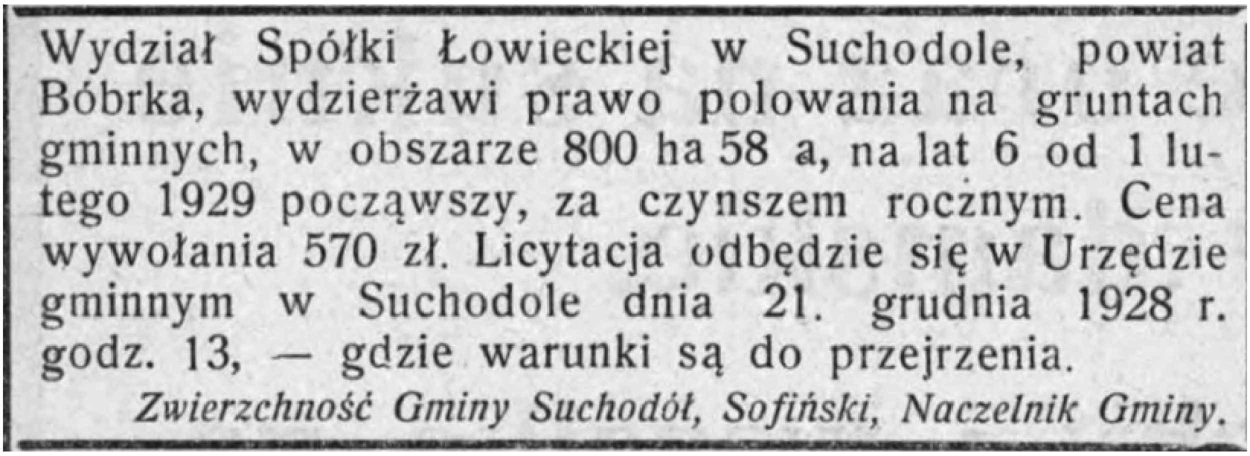

Poszukiwane polowanie na jelenie w miejscowości o dogodnych połączeniach kolejowych i posiadającej porządny, urządzony z komfortem zajazd do polowania.

„JAWORNICA“
Andrychów

Оголошення мисливського господарства «Яворниця» (село Андрихів).[485]

Додаток № 44

Wydział Spółki Łowieckiej w Suchodole, powiat Bóbrka, wydzierżawi prawo polowania na gruntach gminnych, w obszarze 800 ha 58 a, na lat 6 od 1 lutego 1929 począwszy, za czynszem rocznym. Cena wywołania 570 zł. Licytacja odbędzie się w Urzędzie gminnym w Suchodole dnia 21. grudnia 1928 r. godz. 13, — gdzie warunki są do przejrzenia.

Zwierzchność Gminy Suchodół, Sofiński, Naczelnik Gminy.

Керівництво мисливської спілки Суходіл (повіт Біберка) реалізує право полювання на площі 800 га терміном на 6 років.[486]

[484] Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 10. – S.188.

[485] Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 12. – S.190.

[486] Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. –S.389.

Додаток № 45

DWA TERENY ŁOWIECKIE po 800 do 1000 ha, w tem lasy gminne, odstąpię zaraz. — Adres: Wolański, Ostałowice, ost. poczta Przemyślany.

Оголошення про оренду права полювання у мисливських ревірах села Осталовичі Перемишлянського повіту.[487]

Додаток № 46

POLOWANIE

na własnym i na wydzierżawionych gminnych terenach o powierzchni w jednolitym kompleksie około 12.500 morgów (w tem około 1340 morgów stawów) z hodowlą bażantów wydzierżawi natychmiast względnie poddzierżawi Polakowi katolikowi na warunkach przystępnych

Dyrekcya dóbr JW. hr. Potockich w Zatorze

która też na życzenie udzieli bliższych szczegółów. (1153 2—4)

Оголошення керівництва господарства графів Потоцьких у Заторі про оренду права полювання.[488]

[487] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 10. – S.84.

[488] Ogłoszenia //Gazeta lwowska. – 1917. – № 68.– S.8.

Додаток № 47

Do Wydzierżawienia.

W Kociubińcach, pow. Husiatyński 25 minut jazdy od stacyi kol. Kopyczyńce jest do wydzierżawienia od 20 czerwca 1903 ewentualnie **na lat 18**

staw mający 110 morgów czystej wody.

Zarybiony jest ten staw karpiami, linami, szczupakami, leszczami, płocią białą i czerwoną i okuniami.

Ten staw jest do wydzierżawienia albo na tak zwane dzikie gospodarstwo z 3-letniem spustem stawu i połowem ryb, albo też na racyonalne gospodarstwo rybne, w którym to ostatnim wypadku oddanoby istniejące 3 sadzawki, ewent. miejsce na potrzebne dalsze sadzawki i urządzenia, dalej mieszkanie, ogród i pastwisko na kilka sztuk bydła i t. d.

Zgłoszenia przyjmuje **Bernard Schall w Romanówce** ost. poczta **Chmielówka.**

Оголошення про конкурс на оренду ставу площею 110 моргів у селі Коцюбинцях Гусятинського повіту.[489]

Додаток № 48

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH WE LWOWIE

ma do wydzierżawienia następujące obwody rybackie:

1) Nadleśnictwo Państwowe Bolechów — rewir Nr. 11 Świcy o pow. 24 ha, czynsz według umowy. Rzeka górska, pstrąg, lipień.

2) Nadleśnictwo Państwowe Polanica — rewir Nr. 10 Świcy, o pow. 132,93 ha, czynsz według umowy. — Rzeka górska, pstrąg, lipień.

Oferty i zapytania należy kierować do Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie, ul. Chorążczyzny 17, tel. 255.

DYREKTOR LASÓW PAŃSTWOWYCH
W zastępstwie
Inż. J. Markiewicz

Оголошення Дирекції державних лісів у Львові про надання в оренду рибальських ревірів у державному надлісництві Болехів та у надлісництві Паляниця.[490]

[489] Ogłoszenia // Okólnik. – 1902. – № 59. – S. 179.

Додаток № 49

W Tarnawie niżnej koło Turki nad Stryjem, 10 klm. od stacyi kolejowej Sokoliki jest do wydzierżawienia polowanie na jelenie, niedźwiedzie i dziki w 1300 morg. lesie i 300 morg. połoninie, na rykowisku i przy kąpieli Jeleni od 10. września. Pod połoniną jest domek dla noclegu i kuchenka. Bliższa wiadomość na miejscu w Tarnawie poczta loco. Fr. Sas Turowski.

Оголошення про оренду права полювання на 10 оленів у селі Нижня Тернава, 10 км від залізничної станції Соколики. Площа мисливських угідь становить 1300 моргів. У мисливських угіддях на полонині є мисливський будинок. Для отримання детальнішої інформації можна звертатись до Сас Туровського у Тернаві.[491]

Додаток № 50

Polowania do wydzierżawienia:

a) w Tarnawie na niedźwiedzie, jelenie i dziki — na jeden rok. Przestrzeń lasów i połoniny graniczącej z Dzwiniaczem gór., Wołosatem i Tarnawą wyż. 1.150 m. Pomieszczenie izba i kuchenka.

b) w Bylicach (pow. samborski) polowanie na jelenie, dziki, rogacze, zające etc. — Bliższe informacje udzieli: Turowski, Tarnawa niżna.

Оголошення про оренду права полювання на зайців, оленів, кабанів у селі Тернава та Биличі (Самбірський повіт).[492]

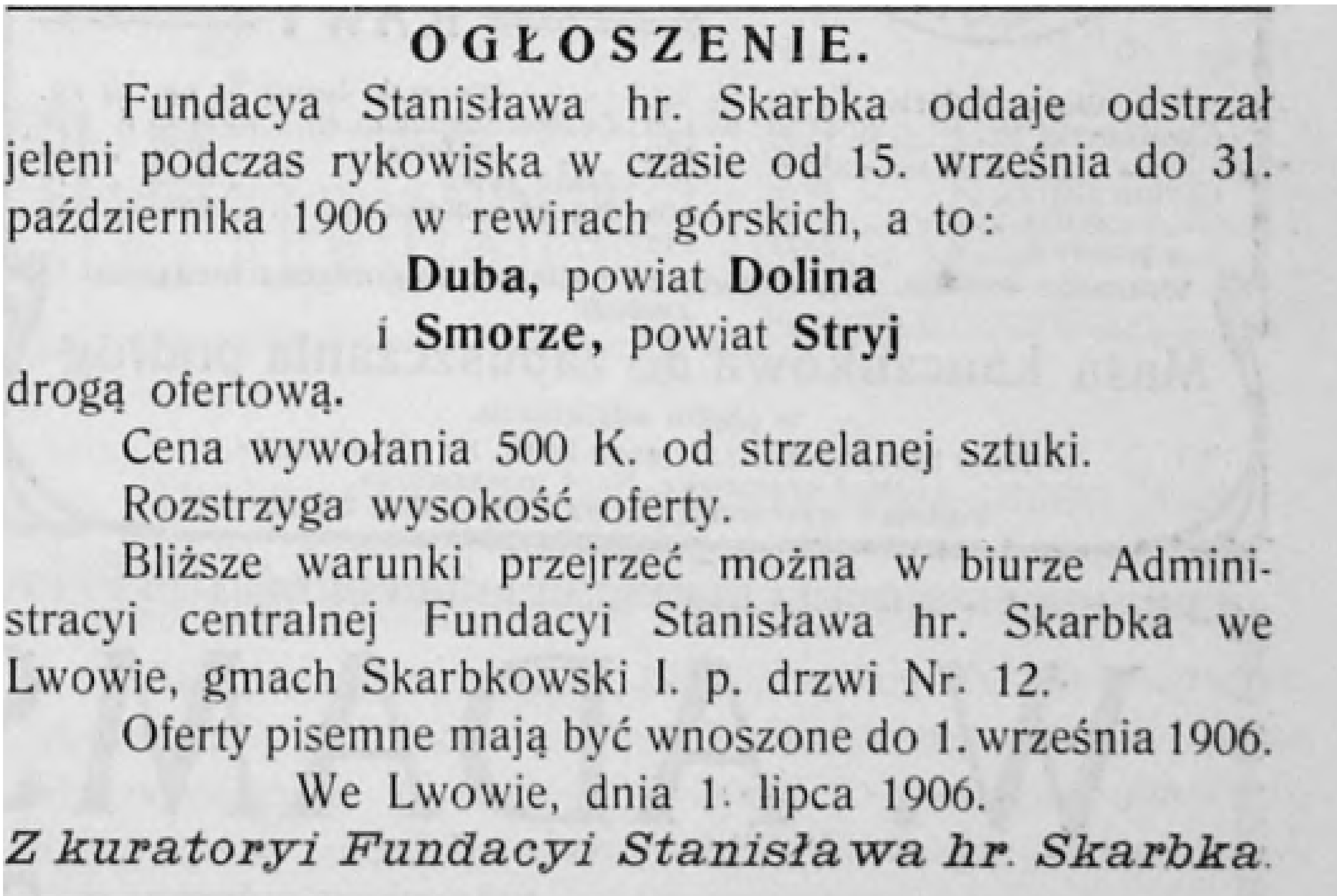
---

[490] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 6-7. – S.60.

[491] Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 14. – S.207.

[492] Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 15. – S.155.

Додаток № 51

OGŁOSZENIE.

Fundacya Stanisława hr. Skarbka oddaje odstrzał jeleni podczas rykowiska w czasie od 15. września do 31. października 1906 w rewirach górskich, a to:

Duba, powiat **Dolina**
i **Smorze,** powiat **Stryj**

drogą ofertową.

Cena wywołania 500 K. od strzelanej sztuki.

Rozstrzyga wysokość oferty.

Bliższe warunki przejrzeć można w biurze Administracyi centralnej Fundacyi Stanisława hr. Skarbka we Lwowie, gmach Skarbkowski I. p. drzwi Nr. 12.

Oferty pisemne mają być wnoszone do 1. września 1906.

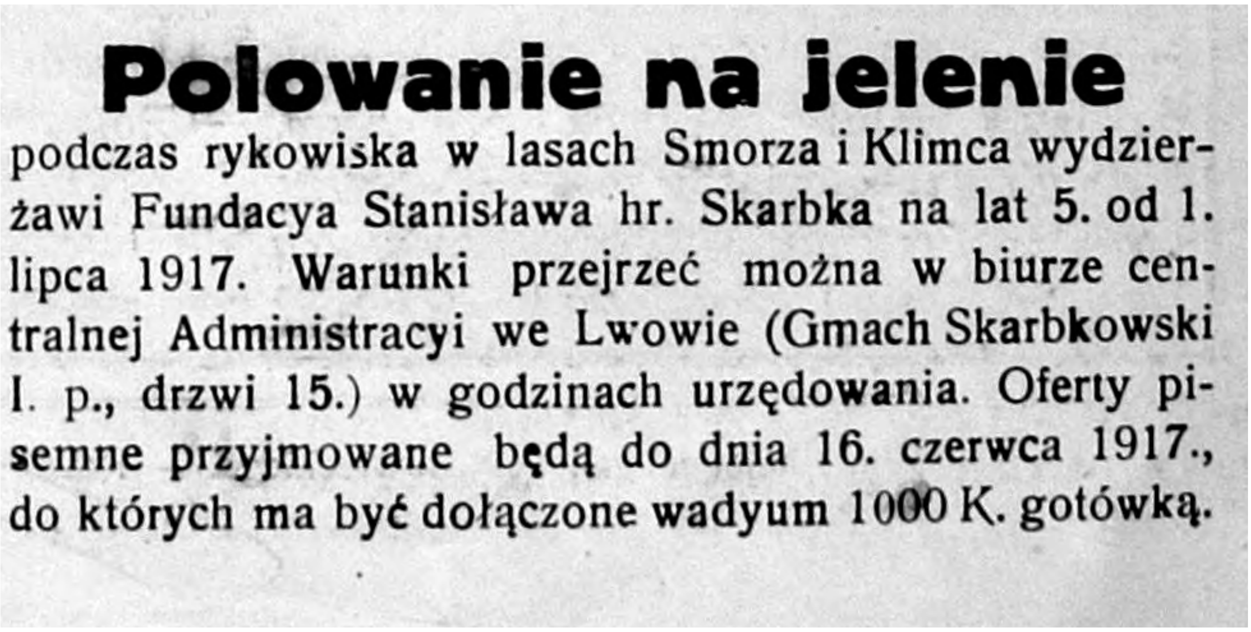
We Lwowie, dnia 1. lipca 1906.

Z kuratoryi Fundacyi Stanisława hr. Skarbka.

Оголошення фундації графа Скарбка про організацію полювання на оленів в період з 15 вересня по 31 жовтня 1906 року у селі Дуба Долинського повіту та селі Сможе Стрийського повіту.[493]

[493] Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 15. – S.191.

Додаток № 52

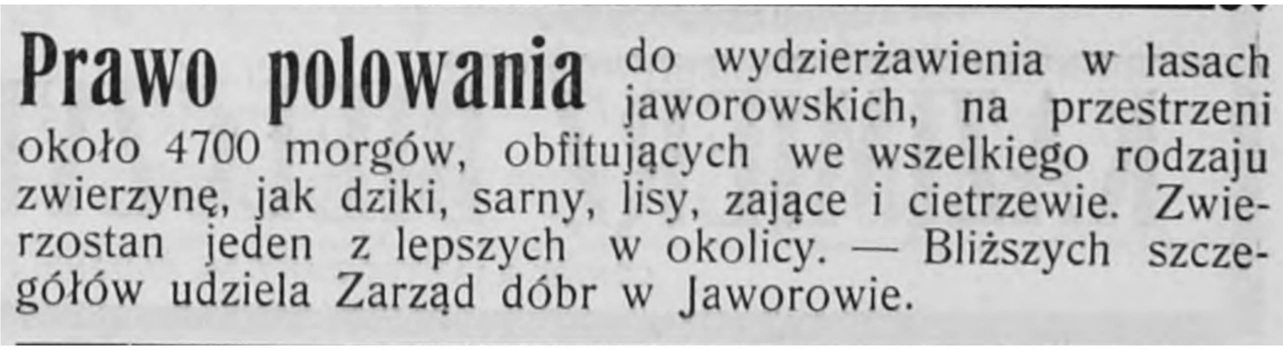

Polowanie na jelenie

podczas rykowiska w lasach Smorza i Klimca wydzierżawi Fundacya Stanisława hr. Skarbka na lat 5. od 1. lipca 1917. Warunki przejrzeć można w biurze centralnej Administracyi we Lwowie (Gmach Skarbkowski I. p., drzwi 15.) w godzinach urzędowania. Oferty pisemne przyjmowane będą do dnia 16. czerwca 1917., do których ma być dołączone wadyum 1000 K. gotówką.

Оголошення фундації графа Станіслава Скарбка про організацію полювання для охочих у мисливських ревірах Сможі та Климця. Пропозиції слід направляти до 16 червня 1917 року із заставою у розмірі 1000 крон.[494]

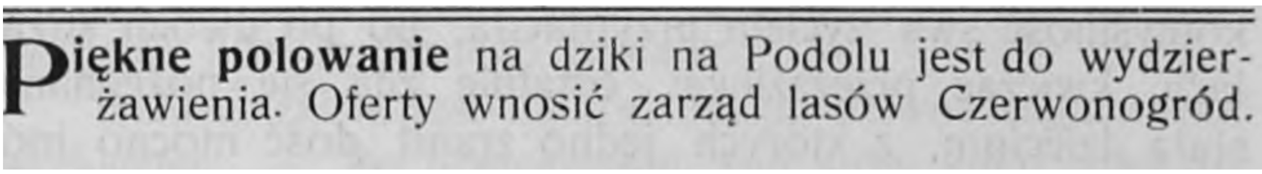
Додаток № 53

Prawo polowania do wydzierżawienia w lasach jaworowskich, na przestrzeni około 4700 morgów, obfitujących we wszelkiego rodzaju zwierzynę, jak dziki, sarny, lisy, zające i cietrzewie. Zwierzostan jeden z lepszych w okolicy. — Bliższych szczegółów udziela Zarząd dóbr w Jaworowie.

Оголошення про продаж права полювання в яворівських лісах площею 4700 моргів.[495]

Додаток № 54

Piękne polowanie na dziki na Podolu jest do wydzierżawienia. Oferty wnosić zarząd lasów Czerwonogród.

Оголошення про організацію полювань на Поділлі.[496]

[494] Ogłoszenia // Łowiec – 1917. – № 9-10. – S.79.

[495] Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 15. – S.155.

[496] Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 3. – S.36.

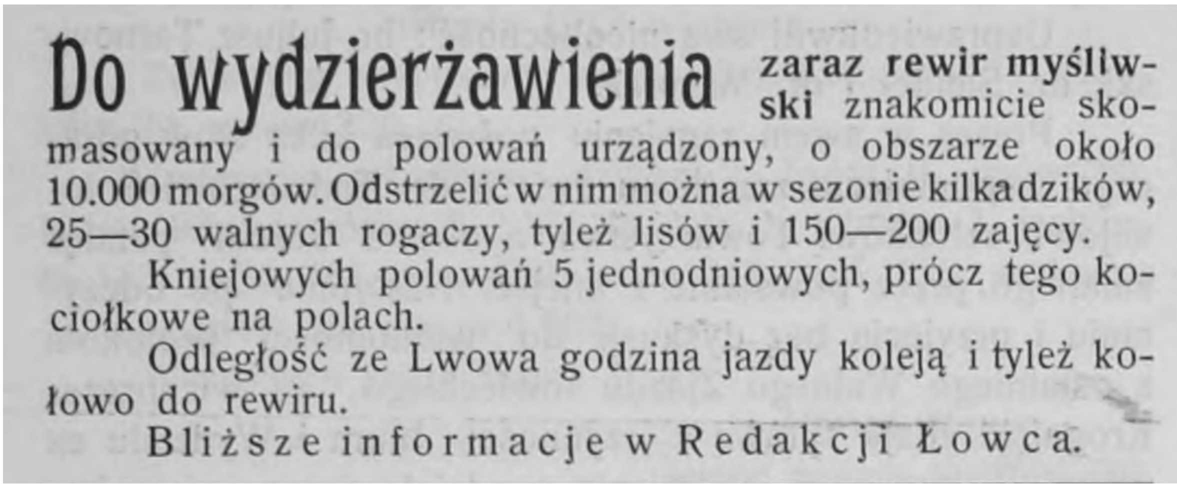
Додаток № 55

Polowanie na jelenie w olbrzymim rewirze górskim do wynajęcia na rok jeden. Informacje udziela Zarząd dóbr Rudki.

Оголошення керівництва господарства Рудки про прийняття мисливців для полювання на оленів.[497]

Додаток № 56

Do wydzierżawienia zaraz rewir myśliwski znakomicie skomasowany i do polowań urządzony, o obszarze około 10.000 morgów. Odstrzelić w nim można w sezonie kilka dzików, 25—30 walnych rogaczy, tyleż lisów i 150—200 zajęcy.

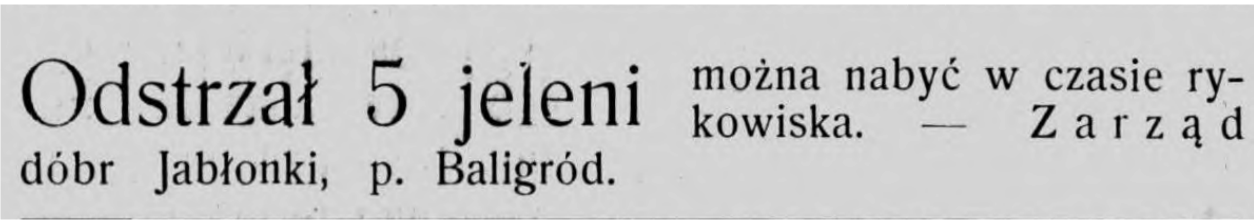
Kniejowych polowań 5 jednodniowych, prócz tego kociołkowe na polach.

Odległość ze Lwowa godzina jazdy koleją i tyleż kołowo do rewiru.

Bliższe informacje w Redakcji Łowca.

Оголошення про надання в оренду ревіру площею 10 тис. моргів, який знаходиться на відстані 1 години їзди поїздом або бричкою від Львова. У цьому ревірі можна щороку добувати декілька кабанів, 25-30 оленів, стільки ж лисиць і 150-200 зайців.[498]

Додаток № 57

Odstrzał 5 jeleni można nabyć w czasie rykowiska. — Zarząd dóbr Jabłonki, p. Baligród.

Оголошення керівництва господарства Яблоньки про надання можливості відстріляти у господарстві 5 оленів.[499]

[497] Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 16. – S.196.

[498] Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 19. – S.228.

[499] Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 11. – S.132.

Додаток № 58

Do wydzierżawienia rewir Łysiec

pow. Bohorodczański, odstrzał 2 jeleni oraz 4 rogaczy podczas rykowiska; wygodnie urządzony dom w środku lasu; łatwy dostęp. Cena 2000 koron. — Zgłoszenia przyjmuje **Stanisław Kiełczewski, dominium Oszczów, poczta Dołhobyczów, gub. Chełmska.**

Оголошення про оренду мисливського ревіру у селі Лисець Богородчанського повіту.[500]

Додаток № 59

Polowanie

na własnym i na wydzierżawionych gminnych terenach o powierzchni w jednolitym kompleksie około 12500 morgów (w tem około 1340 morgów stawów) z hodowlą bażantów wydzierżawi natychmiast, względnie poddzierżawi Polakowi katolikowi na warunkach przystępnych

Dyrekcja dóbr JW. Hr. Potockich w Zatorze

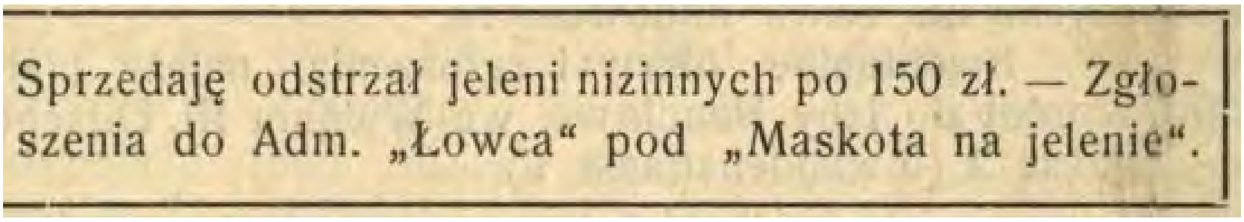
która też na życzenie udzieli bliższych szczegółów.

Оголошення дирекції господарства графа Потоцького у Заторі про оренду права полювання з умовою, що орендарем стане поляк-католик.[501]

500 Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 18-19. – S.212.

501 Ogłoszenia // Łowiec – 1917. – № 5. – S.48.

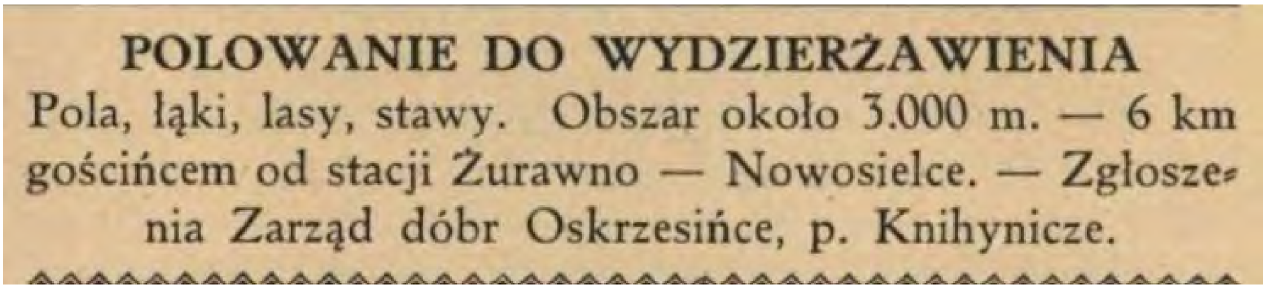
Додаток № 60

Sprzedaję odstrzał jeleni nizinnych po 150 zł. — Zgłoszenia do Adm. „Łowca“ pod „Maskota na jelenie“.

Оголошення про продаж права полювання на оленя за ціною 150 золотих.[502]

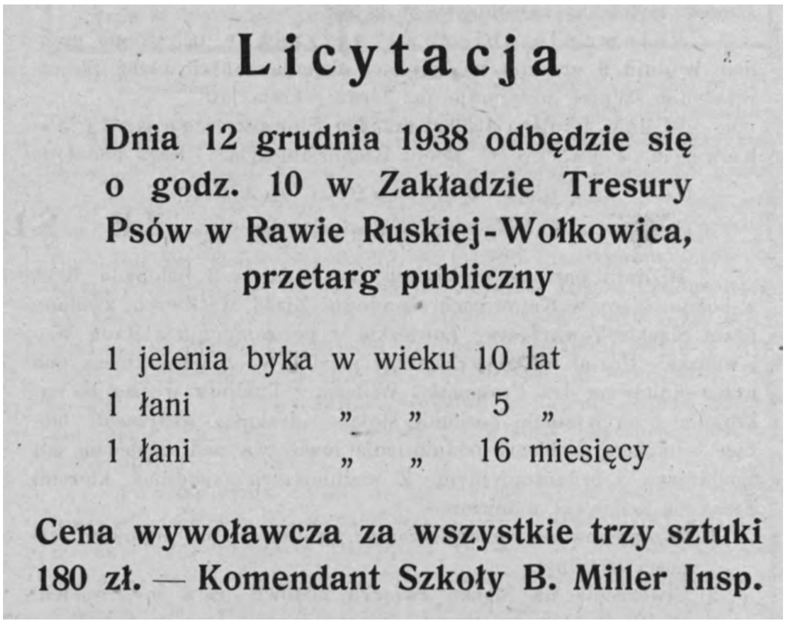
Додаток № 61

POLOWANIE DO WYDZIERŻAWIENIA
Pola, łąki, lasy, stawy. Obszar około 3.000 m. — 6 km gościńcem od stacji Żurawno — Nowosielce. — Zgłoszenia Zarząd dóbr Oskrzesińce, p. Knihynicze.

Оголошення про оренду права полювання на теренах між станцією Журавно – Новосілка.[503]

Додаток № 62

Licytacja

Dnia 12 grudnia 1938 odbędzie się o godz. 10 w Zakładzie Tresury Psów w Rawie Ruskiej-Wołkowica, przetarg publiczny

1 jelenia byka w wieku 10 lat
1 łani „ „ 5 „
1 łani „ „ 16 miesięcy

Cena wywoławcza za wszystkie trzy sztuki 180 zł. — Komendant Szkoły B. Miller Insp.

Оголошення про проведення 12 грудня 1938 року аукціону щодо реалізації оленів фірмою, що спеціалізується на дресируванні собак.[504]

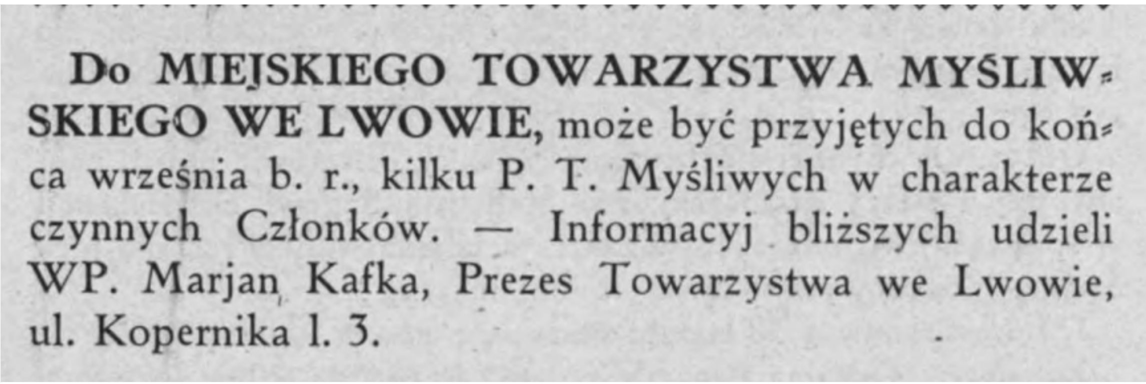
---

[502] Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 9. – S.172.

[503] Ogłoszenia // Łowiec. – 1935. – № 2. – S.24.

[504] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 23-24.

Додаток № 63

Do MIEJSKIEGO TOWARZYSTWA MYŚLIWSKIEGO WE LWOWIE, może być przyjętych do końca września b. r., kilku P. T. Myśliwych w charakterze czynnych Członków. — Informacyj bliższych udzieli WP. Marjan Kafka, Prezes Towarzystwa we Lwowie, ul. Kopernika l. 3.

Оголошення про прийом у члени товариства мисливців у Львові.[505]

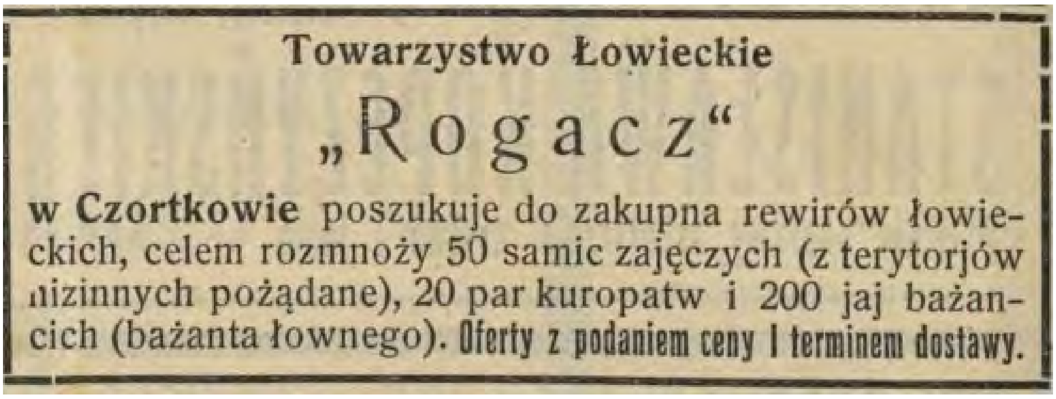
Додаток № 64

OFICERSKI KLUB MYŚLIWSKI WE LWOWIE
ogłasza 10 wolnych miejsc członkowskich i zaprasza P. T. Myśliwych do wpisania się na członków. — Pierwszeństwo mają oficerowie czynni w rezerwie lub emeryci, względnie osoby cywilne mające tereny łowieckie. Zgłoszenia, oraz informacje, przyjmuje i udziela **tylko pisemnie** sekretarz Klubu em. kpt. **Nerunowicz, Lwów, Piekarska 17**

Оголошення Офіцерського мисливського клубу у Львові про можливість прийому 10 нових членів.[506]

Додаток № 65

Towarzystwo Łowieckie
„Rogacz"
w Czortkowie poszukuje do zakupna rewirów łowieckich, celem rozmnoży 50 samic zajęczych (z terytorjów nizinnych pożądane), 20 par kuropatw i 200 jaj bażancich (bażanta łownego). **Oferty z podaniem ceny i terminem dostawy.**

Мисливське товариство «Рогач» з Чорткова розгляне пропозиції щодо оренди мисливських ревірів з метою розведення зайців, куріпок та фазанів[507].

505 Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 17. – S.148.

506 Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 9. – S.129.

507 Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 1. – S.15.

Додаток № 66

Poszukujemy terenu łowieckiego w Karpatach. Łaskawe zgłoszenia przyjmuje sekretarjat Klubu Myśliwskiego w Jarosławiu, ul. Kraszewskiego 27.

Оголошення мисливського клубу з Ярослава про можливість оренди права полювання у Карпатських ревірах.[508]

Додаток № 67

Polowanie. Celem ustalenia gospodarki łowieckiej w tutejszych lasach gminnych wydzierżawiono na przeciąg sześciu lat następujące rewiry łowieckie: Swaryczów, Równia, Słoboda równiańska, Reszniate, Ceniawa, Duba, Kniażowskie, Janówka, Jasienowiec i Rożniatów, o przestrzeni przeszło $2^1/_2$ mil. □ w których prócz drobnej zwierzyny, cietrzewi i ptactwa, stale przebywają jelenie i dziki.

Chętnych WPanów myśliwych przyjmujemy do towarzystwa do dnia 10-go października. Polowania gremialne odbywać się będą wedle ustanowić się mającego regulaminu.

Wkładka roczna 200 kor.

Liczbę towarzyszy myśliwskich ogranicza się do 10.

Zgłoszenia przyjmują podpisani w Rożniatowie pow. doliński.

Br. Emil Walisch. *Dr. Bolesław Berwid.*

Оголошення Еміля Валіша та доктора Болеслава Бервіда, про прийняття до мисливського товариства мисливців з правом полювання на території гмін Сваричів, Рівня, Слобода Рівнянська, Рошняте, Ценява, Дуба, Князівське, Ясеновець, Рожнятів.[509]

---

508 Ogłoszenia // Łowiec – 1923. – № 11. – S.176.

509 Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 19. – S.235.

Додаток № 68

Polowanie.

Celem ustalenia gospodarki łowieckiej w tutejszych lasach gminnych wydzierżawiono na przeciąg sześciu lat następujące rewiry łowieckie:

Swaryczów, Równia, Słoboda równiańska,
Reszniate, Duba, Kniażowskie, Janówka,
Jasieniowiec, Ceniawa i Rożniatów.

o przestrzeni przeszło 2½ □ mil, w których prócz ptactwa przelotnego, cietrzewi drobnej zwierzyny przebywają stale jelenie i dziki. 10969

Chętnych WPanów myśliwych przyjmujemy do towarzystwa do dnia 10 października br.

Polowania odbywać się będą wedle ustanowić się mającego regulaminu.

Wkładka roczna 200 koron.

Ilość towarzyszy myśliwskich ogranicza się do dziesięciu.

Zgłoszenia przyjmują podpisani w Rożniatowie pow. Doliniański.

Br. EMIL WALISCH Dr. BOLESŁAW BERWID.

Оголошення про організацію мисливського товариства з метою оренди мисливських угідь у Сваричеві, Рівні, Слободі Рівнянській, Дубі, Янівці, Ясеновці, Ценяві, Рожнятові. Річна сума членськи внесків – 200 крон.[510]

Додаток № 69

Ktoby miał do wydzierżawienia prawo polowania w jednym z większych rewirów leśnych, najmniej 3—4000 morgów, w podgórskiej okolicy, obfitującej w dziki, a gdzieby i z niedźwiedziami można się było spotkać, zechce swe oferty nadesłać pod adresem:

St. Pielecki, plac Maryacki l. 9., Lwów.

Оголошення про можливість оренди мисливського ревіру на 3-4 тис. моргів.[511]

[510] Ogłoszenia // Słowo Polskie– 1907. – № 458. – S.10.

[511] Ogłoszenia // Łowiec – 1889. – № 9. – S.144.

Poszukuje się terenów myśliwskich, w dużym kompleksie, o dobrym zwierzostanie, w pobliżu stacyi kolejowej, na conajmniej dziesięcioletni okres dzierżawny. Zgłoszenia z wyczerpującym opisem rewirów, rodzaju i ilości zwierzyny, mapą i oznaczeniem wysokości czynszu należy nadesłać do Redakcyi „Łowca" Lwów, ul. Słowackiego l. 18.

Оголошення про намір орендувати мисливські угіддя близько до залізниці з відповідною популяцією мисливських тварин. Термін оренди – не менше 10 років. Пропозиції направляти до редакції часопису «Ловець» (м. Львів, вул. Словацького, 18).[512]

[512] Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 7. – S.87.

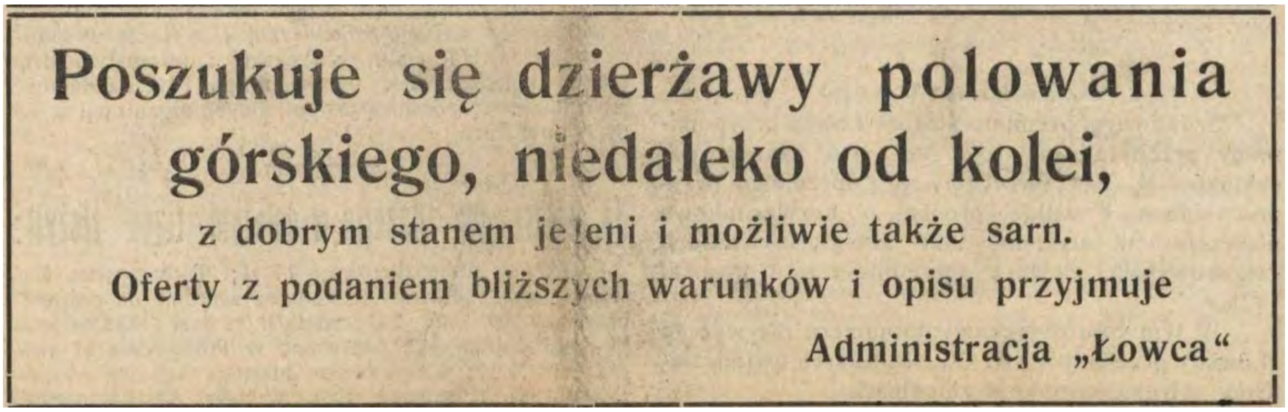
Додаток № 71

Оголошення посередницької фірми «Емерик Протівінський і спілка» (Відень) про організацію полювань та закупівлі дичини. Свою діяльність фірма поширює на Австро-Угорщину, Росію, Німеччину, Францію, Англію та інші країни.[513]

[513] Ogłoszenia // Gazeta sportowa – 1901. – № 12. – S.104.

Додаток № 72

Poszukuje się dzierżawy polowania
górskiego, niedaleko od kolei,
z dobrym stanem jeleni i możliwie także sarn.
Oferty z podaniem bliższych warunków i opisu przyjmuje
Administracja „Łowca"

Оголошення про оренду права полювання у гірській місцевості недалеко від залізниці з популяцією оленя та козулі.[514]

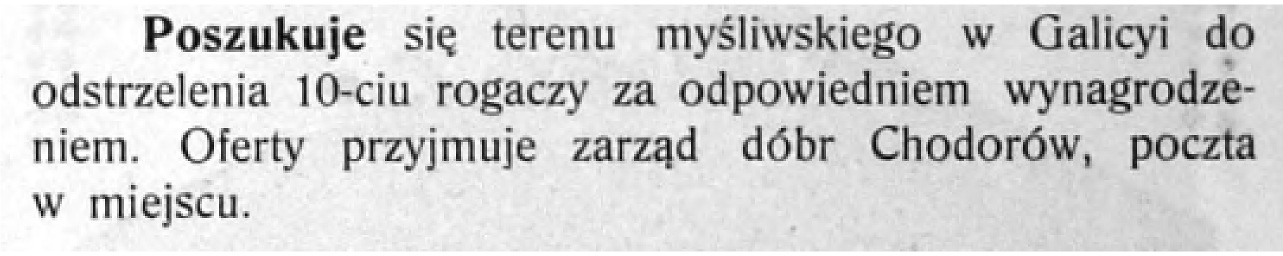
Додаток № 73

Poszukuje się
dzierżawy terenów łowieckich
celem łapania zajęcy i kuropatw
Reflektujemy na tereny o pierwszorzędnym zwierzostanie
Oferty proszę kierować do
REDAKCJI „ŁOWCA"
POD EXPORT

Оголошення щодо можливості оренди права полювання на зайців і курiпок.[515]

Додаток № 74

Poszukuje się terenu myśliwskiego w Galicyi do odstrzelenia 10-ciu rogaczy za odpowiedniem wynagrodzeniem. Oferty przyjmuje zarząd dóbr Chodorów, poczta w miejscu.

Оголошення про оренду права полювання на добування 10 оленів. Пропозиції подавати до Ходорова.[516]

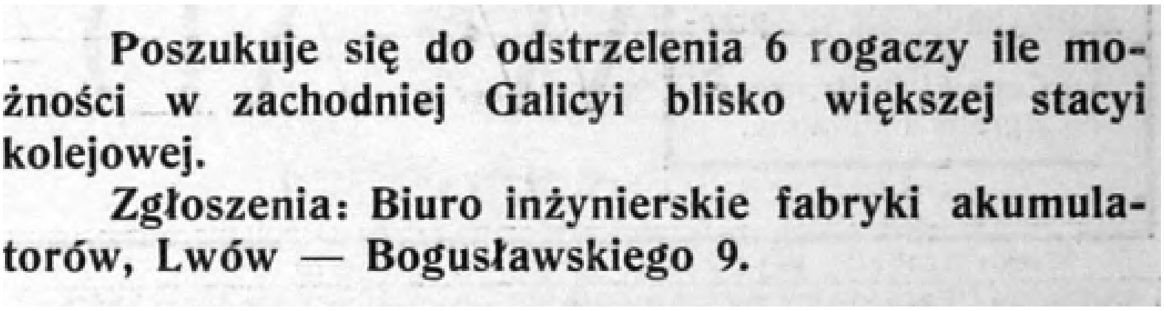
---

[514] Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 1. – S.16.

[515] Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 7. S.98.

[516] Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 13. – S.157.

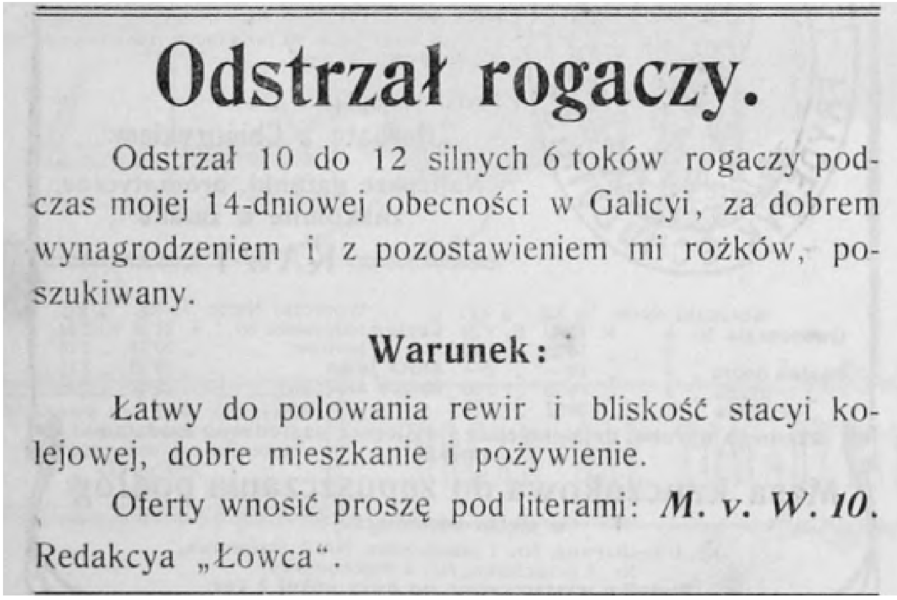
Додаток № 75

Poszukuje się do odstrzelenia 6 rogaczy ile możności w zachodniej Galicyi blisko większej stacyi kolejowej.

Zgłoszenia: Biuro inżynierskie fabryki akumulatorów, Lwów — Bogusławskiego 9.

Оголошення про бажання добути шість голів оленя. Інформацію потрібно було подавати на фабрику акумуляторів у Львові, вул. Богуславська, 9.[517]

Додаток № 76

Odstrzał rogaczy.

Odstrzał 10 do 12 silnych 6 toków rogaczy podczas mojej 14-dniowej obecności w Galicyi, za dobrem wynagrodzeniem i z pozostawieniem mi rożków, poszukiwany.

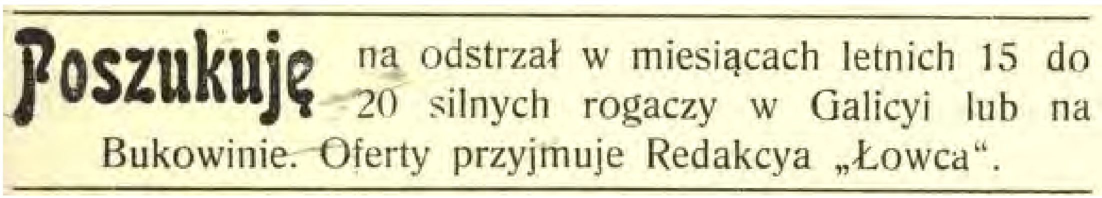
Warunek:

Łatwy do polowania rewir i bliskość stacyi kolejowej, dobre mieszkanie i pożywienie.

Oferty wnosić proszę pod literami: *M. v. W. 10.* Redakcya „Łowca“.

Оголошення про можливість купівлі права добування 10-12 оленів у Галичині протягом 14 днів.[518]

Додаток № 77

Poszukuję na odstrzał w miesiącach letnich 15 do 20 silnych rogaczy w Galicyi lub na Bukowinie. Oferty przyjmuje Redakcya „Łowca“.

Оголошення про придбання права добування 15-20 гарних оленів на території Галичини або Буковини[519].

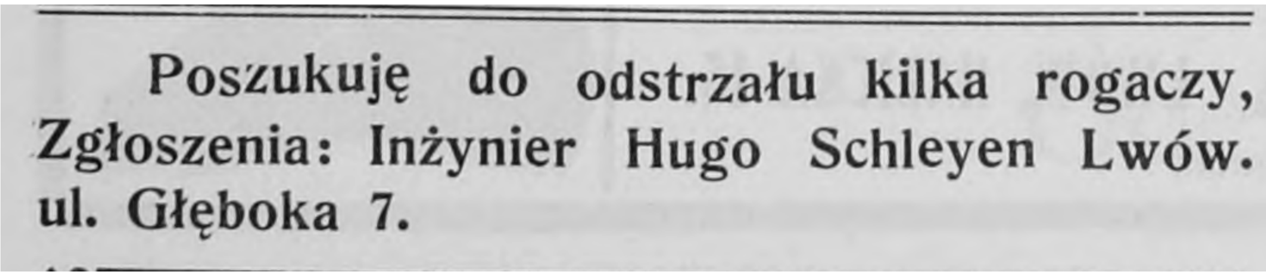
---

[517] Ogłoszenia // Łowiec – 1904. – № 10. – S.121.

[518] Ogłoszenia // Łowiec – 1906. – № 7. – S.95.

[519] Ogłoszenia // Łowiec – 1907. – № 4. – S.47.

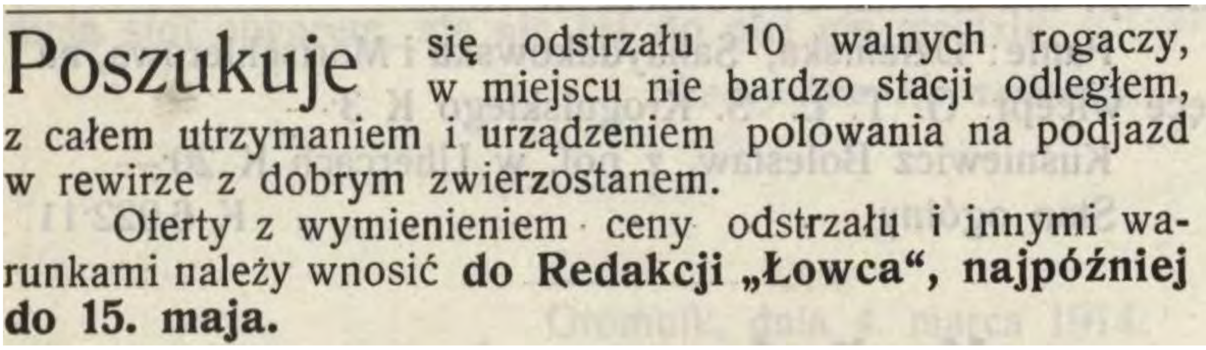
Додаток № 78

Poszukuję do odstrzału kilka rogaczy, Zgłoszenia: Inżynier Hugo Schleyen Lwów. ul. Głęboka 7.

Оголошення інженера Х’юго Шлейєна зі Львова (вул. Глибока, 7) щодо можливості набуття права полювання на декількох оленів.[520]

Додаток № 79

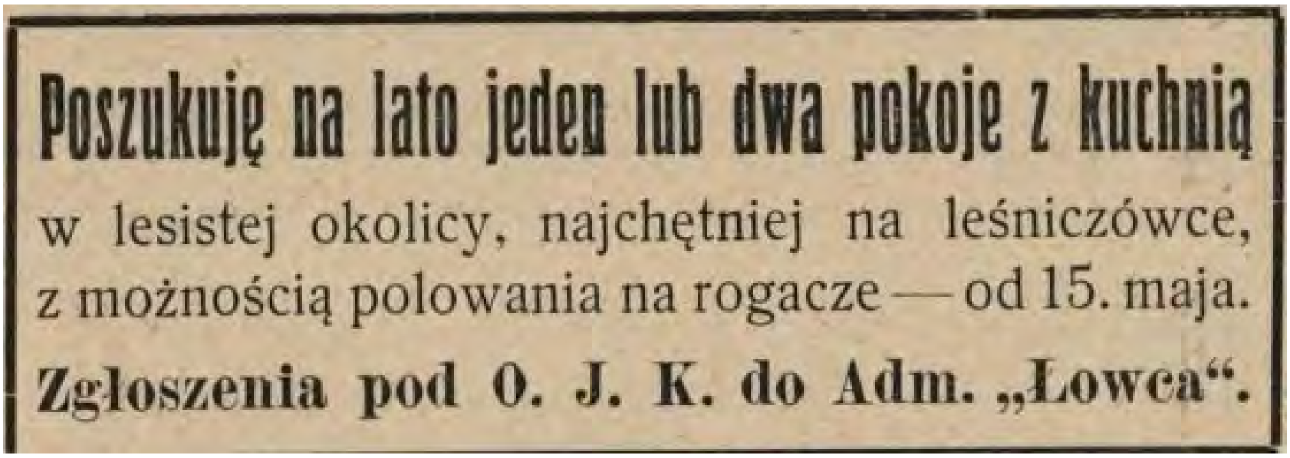

Poszukuje się odstrzału 10 walnych rogaczy, w miejscu nie bardzo stacji odległem, z całem utrzymaniem i urządzeniem polowania na podjazd w rewirze z dobrym zwierzostanem.

Oferty z wymienieniem ceny odstrzału i innymi warunkami należy wnosić **do Redakcji „Łowca“, najpóźniej do 15. maja.**

Оголошення щодо пропозиції придбання права полювання на 10 оленів у мисливському ревірі, який знаходиться недалеко від залізничної колії. Пропозиції від мисливських господарств направляти до 15 травня 1914 року.[521]

Додаток № 80

Poszukuję na lato jeden lub dwa pokoje z kuchnią
w lesistej okolicy, najchętniej na leśniczówce, z możnością polowania na rogacze — od 15. maja.
Zgłoszenia pod O. J. K. do Adm. „Łowca“.

Оголошення про відпочинок у селі з можливістю полювання на оленя.[522]

[520] Ogłoszenia // Łowiec – 1909. – № 13. – S.155.

[521] Ogłoszenia // Łowiec – 1914. – № 7. – S.84.

[522] Ogłoszenia // Łowiec – 1924. – № 4. – S.62.

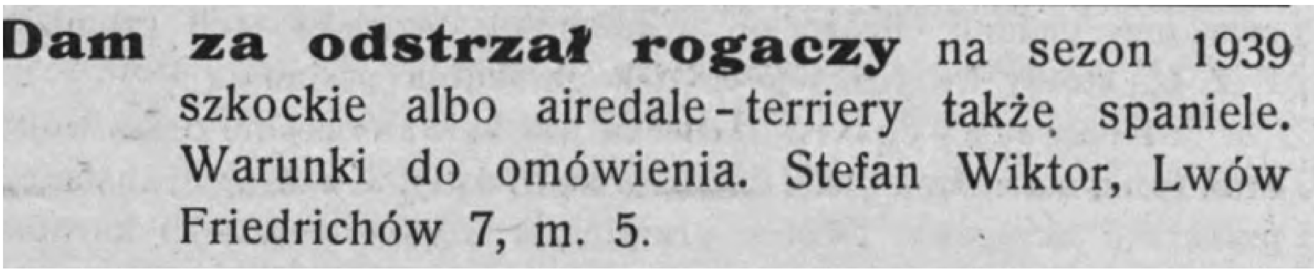
Додаток № 81

Dwóch sprawnych myśliwych poszukuje do odstrzelenia 2-3 jeleni w czasie rykowiska. Zgłoszenia z podaniem wynagrodzenia — należy kierować pod adresem F. RENCKA, KRAKÓW, „P. K. O."

Оголошення двох мисливців з Кракова про купівлю права полювання на двох оленів.[523]

Додаток № 82

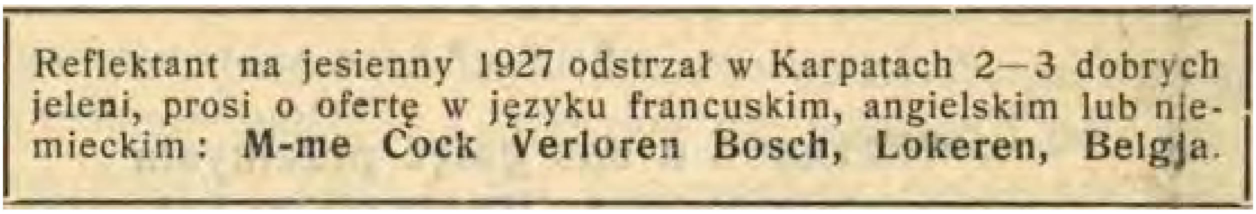
Dam za odstrzał rogaczy na sezon 1939 szkockie albo airedale-terriery także spaniele. Warunki do omówienia. Stefan Wiktor, Lwów Friedrichów 7, m. 5.

Оголошення Стефана Віктора про бартер: мисливських собак за полювання на оленів.[524]

[523] Ogłoszenia // Łowiec – 1925. – № 8. – S.128.

[524] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 19-20.

Додаток № 83

Оголошення мисливця з Бельгії про намір купити право добування 2-3 оленів. Пропозицію слід направляти німецькою, французькою або англійською мовою за вказаною адресою.[525]

Додаток № 84

Оголошення про пошук для іноземців 1-2 гарних оленів для відстрілу в Карпатах.[526]

Додаток № 85

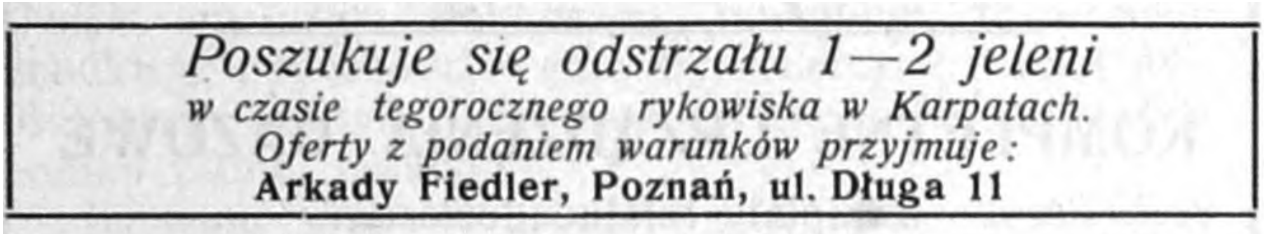

Оголошення про пошук для іноземців 2-3 гарних оленів для відстрілу в Карпатах [527].

[525] Ogłoszenia // Łowiec – 1927. – № 9. – S.172.

[526] Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 24. – S.370.

[527] Ogłoszenia // Łowiec – 1930. – № 16. – S.242.

Додаток № 86

Poszukuje się odstrzału 1—2 jeleni
w czasie tegorocznego rykowiska w Karpatach.
Oferty z podaniem warunków przyjmuje:
Arkady Fiedler, Poznań, ul. Długa 11

Оголошення про можливість придбання права полювання на 1-2 оленів. (Познань, вул. Довга, 11).[528]

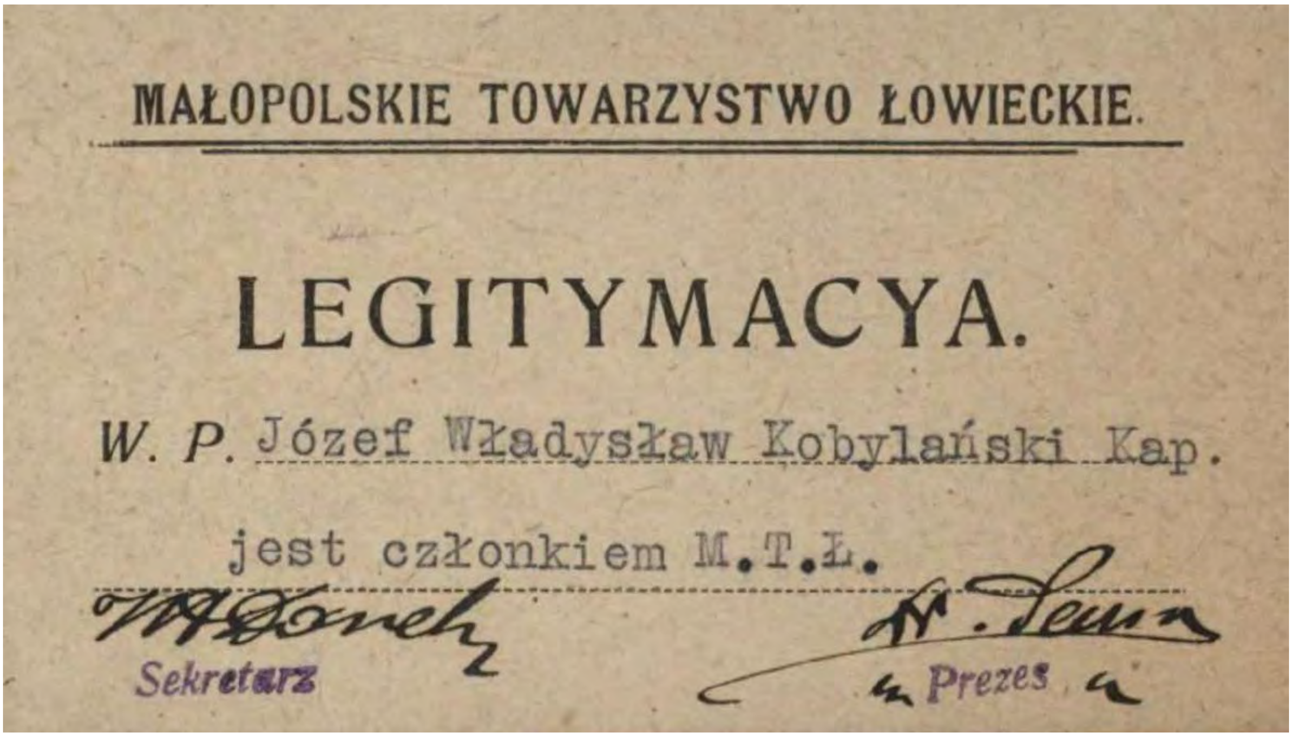
Додаток № 87

Фотографія лісників з Микуличина, що були зайняті на полюванні для архикнязя Карла Франса Йосифа Габсбурга в 1912 році.

[528] Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 15. – S.230.

Додаток № 89

MAŁOPOLSKIE TOWARZYSTWO ŁOWIECKIE.

LEGITYMACYA.

W. P. Józef Władysław Kobylański Kap.

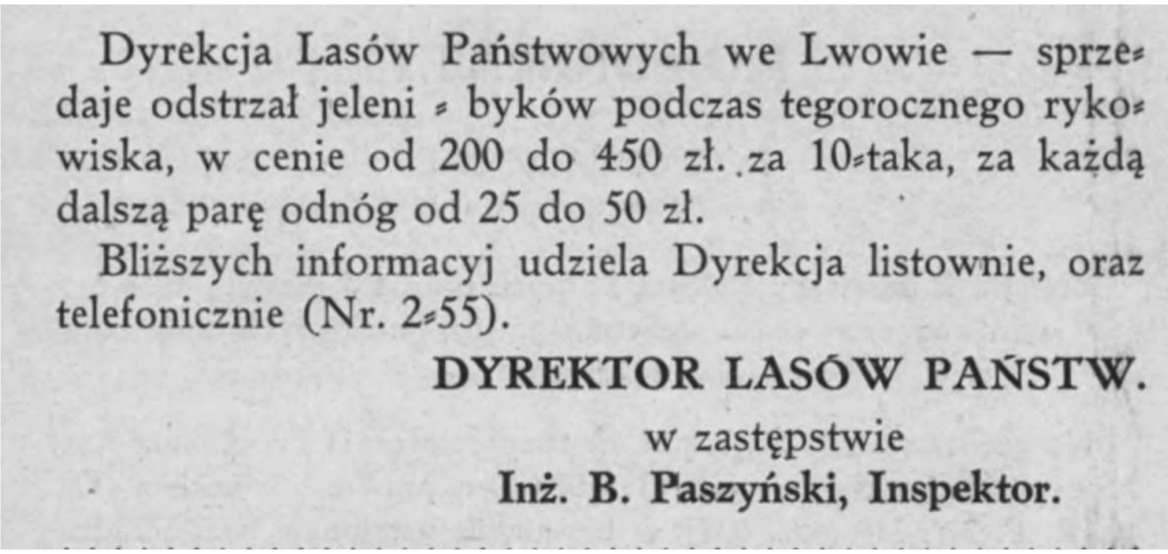
jest członkiem M.T.Ł.

Sekretarz

Prezes

Посвідчення члена Малопольського мисливського товариства.

Додаток № 90

Dyrekcja Lasów Państwowych we Lwowie — sprzedaje odstrzał jeleni - byków podczas tegorocznego rykowiska, w cenie od 200 do 450 zł. za 10-taka, za każdą dalszą parę odnóg od 25 do 50 zł.

Bliższych informacyj udziela Dyrekcja listownie, oraz telefonicznie (Nr. 2-55).

DYREKTOR LASÓW PAŃSTW.
w zastępstwie
Inż. B. Paszyński, Inspektor.

Оголошення Львівської дирекції державних лісів про продаж права полювання на самців оленя. Вартість рогів (10-ки) – 200-450 злотих.[529]

[529] Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 15-16. – S.132.

L. M. 115.140/18
I.

OGŁOSZENIE.

Celem wydzierżawienia prawa polowania w należących do Gminy król. stoł. miasta Lwowa i do Zakładu św. Łazarza dobrach, a położonych w powiecie lwowskim w gminach katastralnych:

Hołosko wielkie, Brzuchowice, Białohorszcze, Zubrza, Sichów. Kulparków II. część i Malechów,

obejmujących około 4500 morgów lasu i około 1100 morgów gruntu, — tudzież na gruntach miejskich, położonych w obrębie Gminy miasta Lwowa, tak zw.

„BODNARÓWKA“

a obejmujących około 60 morgów obszaru, — na przeciąg lat sześciu, z policzeniem od 30. września 1919 do 30 września 1925, rozpisuje Zarząd Gminy król. stoł. miasta Lwowa publiczną licytację ofertową.

Opieczętowane oferty należy wnosić najdalej do **31. października 1918** do godziny 12. w południe w I. **Departamencie Magistratu** król. stoł. miasta Lwowa (Ratusz, II. piętro.)

Do oferty należy dołączyć kwit na złożone w Kasie miejskiej wadjum licytacyjne w gotówce, lub w książeczce miejskiej Kasy oszczędności we Lwowie, w wysokości 10% ofiarowanego czynszu, w przeciwnym bowiem razie oferta nie będzie wzięta pod rozwagę.

Szczegółowe warunki licytacyjne można przejrzeć w I. Departamencie Magistratu w godzinach urzędowych.

Zarząd Gminy król. stoł. miasta.

Lwów, dnia 18. września 1918.

Оголошення гміни столичного міста Львова про оренду права полювання в Голосках Великих, Брюховичах, Білогорщі, Зубрі, Сихові, Кульпаркові, Малехові на площі близько 4500 моргів.[530]

[530] Ogłoszenia // Łowiec – 1918. – № 19-20. – S.159.

Формат видання 210×148мм.
Формат паперу і частка аркуша 450×640/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 99. Зам. Д009274/21
Віддруковано з оригіналів автора.

Друкарня “Фоліант”
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24 від 20.07.2014